

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI BİLİM DALI

REFİK ERDURAN
TİYATROLARINDA ŞAHİS KADROSU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Prof. Dr. Mustafa ÖZCAN

HAZIRLAYAN
Rawyar Abbas Jaafar AL-JABBARI
Ö. N. 134201001014

KONYA – 2016

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK SAYFASI.....	VII
YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU.....	VIII
ÖZET.....	IX
ABSTRACT.....	X
ÖN SÖZ.....	XI
KISALTMALAR.....	XIII
GİRİŞ.....	XV
I. BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
1. REFİK ERDURAN'IN HAYATI.....	1
1.1. Doğumu ve Çocukluğu.....	1
1.2. Eğitim Hayatı.....	3
1.3. Askerliği.....	6
1.4. Evliliği ve Ailesi.....	9
1.5. Çalışma Hayatı.....	14
1.6. Ödülleri.....	16
1.7. Fiziki Özellikleri, Kişiliği ve Mizacı.....	17
II. İKİNCİ BÖLÜM.....	20
2. ESERLERİ.....	20
2.1. Tiyatroları.....	20
2.1.1. Basılmış Oyunları.....	20
2.1.2. Basılmamış Oyunları.....	21
2.2. Romanları.....	22
2.3. Öyküleri.....	22
2.4. Senaryoları.....	23
2.5. Denemeleri.....	23
2.6. Anıları.....	23
2.7. Gezi Yazıları.....	23

III. ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	24
3.1. BASILMIŞ TİYATRO ESERLERİNİN ŞAHIS KADROSU.....	24
3.1.1. İKİ KISA PİYES “İP OYUNU I”	24
3.1.1.1. Eserin Özeti.....	24
3.1.1.2. Kişi Kadrosu.....	24
3.1.1.2.1. Erkek Kahramanlar.....	25
3.1.1.2.2. Kadın Kahramanlar.....	35
3.1.2. İKİ KISA PİYES “KORKUNÇLAR II”.....	36
3.1.2.1. Eserin Özeti.....	36
3.1.2.2. Kişi Kadrosu.....	37
3.1.2.2.1. Erkek Kahramanlar.....	37
3.1.2.2.2. Kadın Kahramanlar.....	41
3.1.3. KARAYAR KÖPRÜSÜ.....	42
3.1.3.1. Eserin Özeti.....	42
3.1.3.2. Kişi Kadrosu.....	43
3.1.3.2.1. Erkek Kahramanlar.....	43
3.1.3.2.2. Kadın Kahramanlar.....	48
3.1.4. AYI MASALI.....	50
3.1.4.1. Eserin Özeti.....	50
3.1.4.2. Kişi Kadrosu.....	51
3.1.4.2.1. Erkek Kahramanlar.....	52
3.1.4.2.2. Kadın Kahramanlar.....	57
3.1.5. CENGİZ HAN'IN BİSİKLETİ.....	59
3.1.5.1. Eserin Özeti.....	59
3.1.5.2. Kişi Kadrosu.....	61
3.1.5.2.1. Erkek Kahramanlar.....	61
3.1.5.2.2. Kadın Kahramanlar.....	63
3.1.6. TAMİRCİ.....	64
3.1.6.1. Eserin Özeti.....	64
3.1.6.2. Kişi Kadrosu.....	66
3.1.6.2.1. Erkek Kahramanlar.....	66

3.1.6.2.2. Kadın Kahramanlar.....	72
3.1.7. YEMENİMİN UÇLARI.....	75
3.1.7.1. Eserin Özeti.....	75
3.1.7.2. Kişi Kadrosu.....	77
3.1.7.2.1. Kadın Kahramanlar.....	77
3.1.7.2.2. Erkek Kahramanlar.....	80
3.1.8. SEKİZ OYUN “SEHER VAKTİ I”.....	82
3.1.8.1. Eserin Özeti.....	82
3.1.8.2. Kişi Kadrosu.....	83
3.1.8.2.1. Kadın Kahramanlar.....	84
3.1.8.2.2. Erkek Kahramanlar.....	86
3.1.9. SEKİZ OYUN “NERİMAN’IN KILICI II”.....	89
3.1.9.1. Eserin Özeti.....	89
3.1.9.2. Kişi Kadrosu.....	90
3.1.9.2.1. Kadın Kahramanlar.....	90
3.1.9.2.2. Erkek Kahramanlar.....	94
3.1.10. SEKİZ OYUN “ÖDÜL III”.....	96
3.1.10.1. Eserin Özeti.....	96
3.1.10.2. Kişi Kadrosu.....	97
3.1.10.2.1. Erkek Kahramanlar.....	98
3.1.10.2.2. Kadın Kahramanlar.....	102
3.1.11. SEKİZ OYUN “RAMİZ İLE JÜLİDE IV”.....	107
3.1.11.1. Eserin Özeti.....	107
3.1.11.2. Kişi Kadrosu.....	108
3.1.11.2.1. Erkek Kahramanlar.....	109
3.1.11.2.2. Kadın Kahramanlar.....	112
3.1.12. SEKİZ OYUN “BORDELLO V”.....	115
3.1.12.1. Eserin Özeti.....	115
3.1.12.2. Kişi Kadrosu.....	115
3.1.12.2.1. Kadın Kahramanlar.....	116
3.1.12.2.2. Erkek Kahramanlar.....	119

3.1.13. SEKİZ OYUN “HALAY VI”	121
3.1.13.1. Eserin Özeti	121
3.1.13.2. Kişi Kadrosu	122
3.1.13.2.1. Erkek Kahramanlar	123
3.1.13.2.2. Kadın Kahramanlar	125
3.1.14. SEKİZ OYUN “EL ELE VII”	127
3.1.14.1. Eserin Özeti	127
3.1.14.2. Kişi Kadrosu	128
3.1.14.2.1. Kadın Kahramanlar	129
3.1.14.2.2. Erkek Kahramanlar	131
3.1.15. SEKİZ OYUN “BAHÇEMDEKİ AYI VIII”	135
3.1.15.1. Eserin Özeti	135
3.1.15.2. Kişi Kadrosu	136
3.1.15.2.1. Kadın Kahramanlar	137
3.1.15.2.2. Erkek Kahramanlar	138
3.2. BASILMAMIŞ TİYATRO ESERLERİNİN ŞAHİS KADROSU	140
3.2.1. VAHŞİ DOĞA	140
3.2.1.1. Eserin Özeti	140
3.2.1.2. Kişi Kadrosu	140
3.2.1.2.1. Kadın Kahramanlar	141
3.2.1.2.2. Erkek Kahramanlar	142
3.2.2. İKİNCİ BASKI	144
3.2.2.1. Eserin Özeti	144
3.2.2.2. Kişi Kadrosu	144
3.2.2.2.1. Erkek Kahramanlar	145
3.2.2.2.2. Kadın Kahramanlar	147
3.2.3. MÜJDE'NİN MÜJDESİ	149
3.2.3.1. Eserin Özeti	149
3.2.3.2. Kişi Kadrosu	149
3.2.3.2.1. KadınKahramanlar	150

3.2.3.2.2. Erkek Kahramanlar.....	151
SONUÇ.....	155
KAYNAKÇA.....	160
EKLER.....	164
DİZİN.....	187
ÖZGEÇMİŞ.....	203

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü
Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin

Adı Soyadı: **Rawyar Abbas Jaafar AL-JABBARI**

Numarası: **134201001014**

Ana Bilim / Bilim Dalı: **Türk Dili ve Edebiyatı/ Türk Dili ve Edebiyatı**

Programı: **Tezli Yüksek Lisans** **Doktora**

Tezin Adı: **Refik Erduran Tiyatrolarında Şahıs Kadrosu**

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Öğrencinin imzası
(İmza)

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü
Yüksek Lisans Tezi Kabul Formu

Öğrencinin

Adı Soyadı: **Rawyar Abbas Jaafar AL-JABBARI**
Numarası: **134201001014**
Ana Bilim / Bilim: **Türk Dili ve Edebiyatı/ Türk Dili ve Edebiyatı**
Dalı:
Programı: **Tezli Yüksek Lisans** **Doktora**
Tez Danışmanı: **Prof. Dr. Mustafa ÖZCAN**
Tezin Adı: **Refik Erduran Tiyatrolarında Şahıs Kadrosu**

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan **Refik Erduran Tiyatrolarında Şahıs Kadrosu** başlıklı bu çalışma **28 . 07 . 2016** tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Ünvanı, Adı Soyadı

Danışman ve Üyeler

İmza

+

Prof. Dr. Mustafa ÖZCAN

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Nurgül SUCU

Üye

Yrd. Doç. Dr. Gülsün KOÇER

Üye

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Adı Soyadı:	Rawyar Abbas Jaafar AL-JABBARI
Numarası:	134201001014
Ana Bilim / Bilim Dalı	Türk Dili ve Edebiyatı/ Türk Dili ve Edebiyatı
Programı:	Tezli Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐
Tez Danışmanı:	Prof. Dr. Mustafa ÖZCAN
Tezin Adı:	Refik Erduran Tiyatrolarında Şahıs Kadrosu

ÖZET

Tezimizde Türk Cumhuriyeti'nin Tiyatro yazarlarından biri olan Refik Erduran'ın hayatı çeşitli yönleriyle tanıtılmaya çalışılmış, basılmış ve basılmamış tiyatro eserlerin özeti ve şahıs kadrosu hakkında bilgiler verilmiştir.

Çalışmamızın girişinde tiyatronun doğuşundan kısa bir şekilde bahsedildikten sonra Cumhuriyet Dönemi Türk Tiyatrosu'nun günümüze kadar olan gelişimi hatlarıyla sunulmuştur. Çalışmamız üç bölümden oluşmaktadır.

Birinci Bölümde Refik Erduran'ın "Hayatı" çeşitli yönleriyle ortaya konmuştur. İkinci Bölümde "Eserleri" başlığı altında Erduran'ın basılan ve basılmayan eserleri kronojik şekilde sıralanmıştır. Üçüncü Bölümde ise "Basılmış Tiyatro Eserlerinin Şahıs Kadrosu" ve "Basılmamış Tiyatro Eserlerinin Şahıs Kadrosu" iki başlık altında ayrılan yazarın toplam on sekiz oyununun eserlerin özeti ve şahıs kadrosu ele alınmıştır.

Refik Erduran ve eserleriyle ilgili elde ettiğimiz bilgileri "Sonuçta" beyan ettik. Ayrıca çalışmamızı hazırlarken müracaat ettiğimiz eserler "Kaynakça" da sunulmuştur. Tezimiz "Ekler" ve "Dizin" kısımlarıyla tamamlanmıştır.

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı:	Rawyar Abbas Jaafar AL-JABBARI	
	Numarası:	134201001014	
	Ana Bilim / Bilim Dalı:	Türk Dili ve Edebiyatı/ Türk Dili ve Edebiyatı	
	Programı:	Tezli Yüksek Lisans ☒	Doktora ☐
	Tez Danışmanı:	Prof. Dr. Mustafa ÖZCAN	
Tezin İngilizce Adı:		Characters of Rafiq Erduran's Plays	

SUMMARY

In our thesis, the life of Rafik Erduran, one of the playwrights of Turkish Republic has been tried to be introduced in various aspects, information about the published and unpublished summary of the plays and casting has been provided.

After a brief mention of the birth of the theater in the introduction of our study, the development of Republican Turkish theater until today has been presented with the main lines. Our study consists of three parts.

In the first section, Rafik Erduran's "Life" has been demonstrated in various aspects. In the second section, the published and unpublished works of Erduran have been listed chronologically under the heading of "His Works." In the third section, the summary and casting of the writer's total eighteen plays under two headings of "Casting of the Published Theatre Plays" and "Casting of the Unpublished Theatre Plays" have been discussed.

We have declared the information obtained about the Rafik Erduran and his works in "Conclusion." Also, works we applied in preparing our work have been presented in "References." Our thesis has been completed with "Attachments" and "Index" sections.

ÖN SÖZ

Cumhuriyet Tiyatrosu'nun önemli kalemlerinden olan Refik Erduran, başarılı bir gazeteci ve oyun yazarıdır. Çok yönlü olan sanatçı yüksek öğrenimini yurt dışında tamamlamıştır. Makale, roman, öykü, senaryo, deneme, anı ve gezi yazı gibi birçok türde eserler vermesine rağmen, tiyatro alanında derin izler bırakmıştır. Basılmış veya basılmamış bazı oyunları Devlet Tiyatrolar yanında özel ve profesyonel tiyatro topluluklar tarafından yurtiçinde ve dışında canlandırılmıştır.

Türk Tiyatrosuyla ilgili olan görüş, not ve açıklamaları da yerli ve yabancı gazete ile dergilerde yayınlanmıştır. Çalışmamız Refik Erduran'ın hayatı, ve tiyatrolarındaki şahıs kadrosunu içermektedir. Temel amacımız, bu boşluğu bir nebze olsun doldurabilmektir.

“Giriş” ile başlayan tezimizin Birinci Bölümünde “Refik Erduran'ın Hayatı” genel başlığı altında “Doğumu ve Çocukluğu,” “Eğitim Hayatı,” “Askserliği,” “Evliliği ve Ailesi,” “Çalışma Hayatı,” “Ödülleri,” “Fizik Özellikler, Kişiliği ve Mizacı” alt başlıkları yer alır.

İkinci Bölümde Refik Erduran'ın “Tiyatroları,” “Romanları,” “Öyküleri,” “Senaryoları,” “Denemeleri,” “Anıları” ve “Gezi Yazıları,” “Eserleri” başlığı altında sıralanmıştır. Çalışmamızın Üçüncü Bölümü ise sanatçının “Basılmış Tiyatro Eserlerinin Şahıs Kadrosu” ve “Basılmamış Tiyatro Eserlerinin Şahıs Kadrosu”na ayrılmıştır. Burada basılan on beş ve basılmayan üç tane olmak üzere on sekiz oyunun özeti ve kişi kadrosu incelenmiştir. Araştırmamızda elde ettiğimiz neticeleri “Sonuç”ta beyan ettik. Tezimizin bundan sonraki kısmını “Kaynakça,” “Ekler” ve “Dizin” oluşturmaktadır.

Çalışma konumun seçimi ve gelişimindeki yönlendirmeleriyle, araştırmamın ortaya çıkmasında emeği geçen her türlü yardım ve desteğiyle hiç esirgemeyen değerli hocam Sayın Prof. Dr. Mustafa ÖZCAN'a samimî şükranlarımı sunarım.

Türk Dili ve Edebiyatı Bölüm Başkan'ı türlü yardımlarına kıymetli hocam Sayın Prof. Dr. Âlim GÜR'e sonsuz teşekkür ederim. Yine aynı bölümün Araştırma Görevlileri olan Sayın Yaşar KESKİN, Elif DAMAR ve Sena KÜÇÜK hocalarıma uzattıkları yardım ellerine minnettarım.

Ayrıca her zaman benimle olan ve destekleyen Kuzey Irak, Erbil'in Selahaddin Üniversitesi Diller Fakültesi Türk Dili Bölümü'müzün Başkan'ı Sayın Dr. Hazım BURHAN hocama ve onun yardımcısı Sayın Öğr. Gör. Ersan HAŞİM'e de teşekkürlerimi iletirim.

Çalışmam boyunca bilgi ve kaynak bakımından yol gösteren Sayın Yrd. Doç. Dr. Fikret ARSLAN, Dr. Haşim TÛTÛNCÛ, Hasan GÛNÇ, Kosret MAGHDİD, Abdulhalik AKER, Konya Devlet Tiyatrosu ve KTB Devlet Tiyatroları Genel MÛdÛrlÛğÛ'ne teşekkÛrlerimi bir borç bilirim.

Maddi ve manevi destekleriyle yanımda bulunan sevgili aileme, özellikle rahmetli babam, annem ve kardeşlerime de teşekkÛr ederim. Bu tezin her tÛrlÛ yalınış ve kusurları kendime, başarı ile kıymeti danışman hocama aittir. MÛtevazi çalışmamızın tiyatro sevenlerine yararlı olması, bizi ziyadesiyle mutlu edecektir.

Rawyar Abbas Jaafar AL-JABBARI
Konya, 2016

KISALTMALAR

&	: Ve
*	: Açıklama notu
agd	: Adı geçen dergi
age	: Adı geçen eser
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AKMBY	: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları
B&T	: Birleşik-Tomurek
b	: Baskı/ Basım
BM	: Birleşmiş Milletler
BMM	: Büyük Millet Meclisi
C	: Cilt
DKY	: Doğan Kitap Yayıncılık
DN	: Dünya Kitabı
Doç	: Doçent
Doğ	: Doğum
Dr	: Doktor
DT	: Devlet Tiyatroları
DTGM	: Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü
DTGMY	: Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü Yayınları
Gör	: Görevlisi
ITI	: International Theatre Institute
İBKY	: İş Bankası Kültür Yayınları
İKÜ	: İstanbul Kültür Üniversitesi
KBDT	: Kültür Bakanlığı Devlet Tiyatroları
KTB	: Kültür ve Turizm Bakanlığı
LTD	: Limited
MİT	: Millî İstihbarat Teşkilatı
MÖ	: Milattan Önce
Ord	: Ordinaryüs

Öğr	: Öğretim
PEN	: Uluslararası Yazarlar Birliği
Prof	: Profesör
RK	: Remzi Kitabevi
s	: Sayfa
S	: Sayı
ss	: Sayfalar
SÜY	: Selçuk Üniversitesi Yayınları
TC	: Türkiye Cumhuriyeti
TRT	: Türkiye Radyo Televizyon
TV	: Televizyon
vb	: Ve benzeri, ve diğerler
vs	: Ve saire
Yrd.	: Yardımcı
YDG	: Yeniden Düzenlenmiş ve Genişletilmiş
YKY	: Yapı Kerdi Yayınları
yy	: Yüzyıl

GİRİŞ

Yaşanmış veya yaşanması mümkün olayların ya da insan yaşamının çeşitli yönlerinin sahnede kamuoyu için canlandırılarak oynanmasına yönelik yazılmış eserlere *tiyatro* denilir. Genel bir Tiyatro Tarihi'nin ilk sayfalarını karıştırırsak tiyatronun eskiliğinin 3000 yıla ya da 2500 yıla dayandığı gibi sözlerle karşılaşırız. Bunlarda; Eski Yunan'dan, Judea'dan, Mısır'dan başlayıp günümüze kadar uzanan tiyatro için bildiğimiz ve söylenmiş sözlerdir.¹ Dünyada tiyatronun kaynağı çok eski çağlara MÖ'den önce oynanan av oyunlarına kadar dayanır.² Bu sanattan yazılı olarak 2500 yıllık, yazıya geçirilmemiş ise 7500 yıllık diye bahis edilir. Bu bir gelenektir. Dilden dile, kuşaktan kuşağa ve kültürden kültüre geçmiştir.³

Tiyatronun kaynağı, yaşamsal gereksinimlerini sağlayan ilkel insanların, onları yaşatan üreten, geliştiren eylemlere, duygulara ve düşüncelere karşı takındıkları tavırdadır. Oyunun amacı ve görevi, her an insanı bütünlüğü içinde düşünürken; heyecanlandığı, kendisini bir başkasının yaşamı ile görebilmesini sağlamasıdır.⁴ Eski çağlarda insanlar tabiatın ilkbaharda canlanıp sonbaharda kurummasını, doğum ve ölümü taklit ederek *ritüel* adı verilen törenler düzenlemişlerdir.

Bu törenlerle birlikte efsanelerin birbiriyle kaynaşması tiyatronun kaynağını ortaya çıkarmıştır. Yapılan törenler çeşitli anlamlarda düzenlenirdi. Bazıları Eski'nin kovulmasıydı. Eski ise ya tahtından indirilmiş bir kral, ya ölüm, kötülük ya da yokluktu. Bazı törenlerde de iki karşıt güç arasında bir yarış veya savaş olurdu, eski ile yeni yıl, kış ile yaz, kuraklık ile yağmur, ölüm ile yaşam çatışırdı. Sonunda hep iyi olan kazanırdı, iyi olan ise yeni yıld, yağmurdu, yazdı, yaşandı. Bu törenler bazen de bolluğu simgeleyen evlenmeyle sonuçlanırdı.⁵

Garip gelebilir, ama tarih boyunca toplumlarda ve insanlarda yaşam korkusu ve yok olma tehlikesi arttıkça, tiyatro da buna karşı o şiddette direnmiştir. İnsan yaşamında olağanüstü ve çoğu zaman da kendini belli etmeden roller oynayan tiyatronun tarihsel gelişmesi içinde, her çıkırın dinsel, siyasal, toplumsal durumlarını aydınlattığı görülür. Artık bugün tiyatronun varlığı ve etkisi tartışma götürmez bir gerçektir. Tiyatronun her gelişme evresi yalnızca bir vakit geçirme olmamıştır. İnsan yaşamında bu gelişme basamağı,

¹ Memet Fuat, *Tiyatro Tarihi*, Varlık Yayınları, İstanbul, Eylül 1961, s. 5.

² Özdemir Nutku, *Dünya Tiyatrosu Tarihi 1*, Mitos Boyut Yay., 3. baskı, İstanbul, Mayıs 2000, s. 17.

³ *Tiyatro Açılımı Söyleyişi*, İKÜ Yayınevi, İstanbul, Mart 2011, s. 67.

⁴ Özdemir Nutku, *Dram Sanatı Tiyatroya Giriş*, Kabalcı Yayınevi, 3. basım, İstanbul, 1998, ss. 15-16.

⁵ Özdemir Nutku, *Dünya Tiyatrosu Tarihi 1*, a.g.e., s. 20.

seyircinin tiyatro olayına katılımı ile kendini tanımanın, kendini gerçekleştirmenin ya da daha çok günümüzde görüldüğü gibi, maskeleri atmanın ilkelerini ortaya çıkarmış ve yapısı içinde kendine özgü bir varlık olmuştur.⁶

Sosyokültürel antropolojinin ana konusu olan doğa-kültür-insan etkileşiminin en iyi gözlenebileceği yerlerden biri olan sanatsal etkinlikler, insanın hem günlük gerçeklikle ilişkisini, hem de doğayı yorumlaması sonucu ortaya çıkan düşsel olanı kapsar. Tiyatro sanatını diğerlerinden ayıran, ele aldığı konuların farklılığı değil, bunları insanın eylemi içinde anlatmasıdır. Değişik kültürlerin tiyatrolarındaki eylem anlayışı, o kültürün olaylara, insanlara yaklaşımı, zihniyet ve yeni değer dizgesi ile önemli bir ilişki içindedir. Çünkü eylem sadece bir durum karşısında kişinin aldığı tavrı anlatmakla kalmaz, aynı zamanda daha bütüncül bir yaklaşımla bakıldığında kişinin dünyayı, evreni ve ötekini algılayışını, kendini bu bütünlük içinde konumlandırışını ifade eder.⁷

Ayrıca tiyatro kültür araçlarının başında gelir; bilhassa eğlencenin dışında da bir eğitim ve öğretim aracıdır. Bu yüzden topluma çok faydalı şeyler tiyatronun vasıtasıyla verilebilir. Bugün bütün batılı ülkeler tiyatronun önemini bilmektedirler ve ondan en iyi şekilde yararlanmaktadır. Bu batılı ülkelerin hepsi de kültür silahlarının başında tiyatroyu kullanmaktadırlar. Çünkü tiyatro seyircinin yetişmesine, bilgili ve bilinçli olmasına çok büyük bir katkı sağlamaktadır.⁸ Modern Türk Tiyatrosu, Türk Edebiyatı'nda mazisi çok uzaklarda olmayan bir edebî sanat türüdür. Bununla birlikte Türk Tiyatrosu çok kısa süre içinde hızlı bir gelişme göstermiştir.⁹ Batılı tiyatro anlayışına uygun gelen ilk Türk oyunu olarak gösterilen Şinasi'nin *Şair Evlenmesi* adlı komedisi 1859 yılında yazılmıştır. Bu oyunda yazar görücü ile evlenmenin kötülüğünü ortaya koyar ve mahalle tiplerini canlandırır. Yazılan oyunun dili de açık temiz bir Türkçedir.¹⁰

Türklerin geleneksel oyunları, Meddah, Kukla, Karagöz ve Orta Oyunu gösterileri daha çok Ramazan aylarında veya belli günlerde yoğunlaşarak oynanmaktaydı. Bir yerden batılı anlamda tiyatro geliştirilirken, geleneksel kaynakların geliştirilmesi ihmal edilmiştir. Türklerin eski geleneksel tiyatrolarına sırt çevrilmiştir.¹¹ Batı hayranlığı ile bazı aydınlar Meddah, Kukla, Karagöz ve Orta Oyunu gibi geleneksel tiyatroları hor görmüşlerdir.

⁶ Özdemir Nutku, *Dram Sanatı Tiyatroya Giriş*, a.g.e., s. 18.

⁷ Asılhan Ünlü, *Türk Tiyatrosunun Antropolojisi*, Aşina Kitapları, Ankara, 2006, s. 39.

⁸ Mustafa Özcan, "Güner Sümer'in Sonhavadis ile Pazar Postası'ndaki Tiyatro Yazıları Üzerinde Bir İnceleme", *Türk Dili ve Edebiyat Bölümünden 40. Yıla Armağan*, SÜY, Konya, Aralık 2015, s. 36.

⁹ Aynı Eser, s. 33.

¹⁰ Memet Fuat, *Tiyatro Tarihi*, Varlık Yayınları, a.g.e., ss. 330-331.

¹¹ Özdemir Nutku, *Dünya Tiyatrosu Tarihi*, 1. Cilt, RK Yayınları., İstanbul, 1985, ss. 358-359.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında bu türlerin son ustaları yoksulluk, ilgisizlik içinde göçüp gitmişlerdir. Tulûat tiyatrosu da sürekli yasaklanmak istenmiş ve tiyatro işlerinde söz sahibi olanlar bu türleri küçümseyerek sırt çevirmişlerdir.¹²

Türk Tiyatrosu'nu batı örneğinde üç evrede görebiliriz. Bu evreler siyasal yapı değişikliklerinin başlığını taşır. Değişiklikler tiyatrodaki önemli etki görülmesiyle pekişmektedir; bunlarda:

Tanzimat ve İstanbul Tiyatrosu, II Meşrutiyet'ten başlayarak Cumhuriyet'in ilânına dek Meşrutiyet Tiyatrosu ve Cumhuriyet'in ilâmı 29 Ekim 1923'ten günümüze kadar Cumhuriyet Tiyatrosu'dur.¹³

Cumhuriyet Tiyatrosu'nun kuruluşu her ne kadar 1923 yılı olarak kabul edilse de bu temel birkaç ay daha erken olmuştur. 16 Temmuz 1923 günü İzmir'de Darülbîdâyi topluluğunun gösterilerine Atatürk'ün gelmesi sanatçıları alkışlaması ve onlarla konuşup tiyatroyun sanatı ve özellikle Türk kadınının sahneye çıkmasında güvence verdiği tarihtir. Önderin verdiği bu güvencenin olumlu sonuçları da hemen aynı yıl içinde görülmüştür.¹⁴ Türk kadınının rahatça sahneye çıkması bu güvenle gerçekleşmiştir. Bundan sonra sahne özgürlüğüne kavuşan Bedia Muvahhit 6 Aralık 1923 gecesi *Othello'da Desdemeona'yı* oynamıştır. Yine Bedia Muvahhit 1923'te oynadığı *Ateşten Gömlek* filminde Kezban'ı oynamış; Neyyire Neyir ise 1923'te *Othello'da* rol almıştır. *Othello* bu iki kadın sanatçıyla 1924 yılında da oynadı. Artık bu yıllarda sahneye çıkan başka Türk kızları da vardır. Bu arada müzikli oyun sahnesine Türk kadınının ilk çıkışı da yine 1923 yılında olmuştur.¹⁵ Cumhuriyet'ten önce, kadın rolleri daha çok şiveleri bozuk olan Ermeni veya diğer sanatçılar tarafından canlandırılırdı.

Türk Tiyatrosu böylece ana dili Türkçe olan aktrislerinin sahneye çıkması ile gelişimde yeni bir içerik ve biçim sahibi olmuştur.¹⁶ Cumhuriyet Türkiye'si'nin kuruluşuyla birlikte tiyatroyu, ulusal bağımsızlık ilkesini koruyarak çağdaş uygarlık düzeyine erişerek yeniden tanımlanmış olan kültür hareketinin organik bir parçası olmuş ve Avrupa toplumlarının siyasal, kültürel koşulları içinde gelişip olgunlaştırdığı tiyatro sanatından olduğu kadar, kendi kültür kaynaklarından da beslenerek gelişmiştir. Türk Tiyatrosu'nun bugünkü düzeye ulaşmasından Cumhuriyet'in kuruluş yıllarında kültürel kalkınmanın bir devlet politikası olarak benimsenmiş

¹² Metin And, "Atatürk ve Cumhuriyet Tiyatrosu", *Gösteri*, S. 6, İstanbul, Mayıs 1981, s. 22.

¹³ Metin And, *Cumhuriyet Dönemi Türk Tiyatrosu 1923-1983*, Türkiye İBKY, Ankara, 1983 s. 1.

¹⁴ Metin And, "Atatürk ve Cumhuriyet Tiyatrosu", a.g.d., s. 20.

¹⁵ Aynı Eser, s. 23.

¹⁶ Özdemir Nutku, *Atatürk ve Cumhuriyet Tiyatrosu*, Özgür Yay., 1. b., İstanbul, Kasım 1999, s. 47.

olmasının, devletin tiyatro sanatına bir üst yapı kurumu olarak sahip çıkmasının büyük payı vardır. Sanatın, toplumun kültürel kalkınmasındaki yerinin doğru anlaşılması ile tiyatro sanatı çağdaş uygarlığın ve insani değerlerin taşıyıcısı olarak değer kazanmıştır.¹⁷

Ünlü tiyatro yazarı Turgut Özakman'a göre 1923 yılında kurulan Cumhuriyet'in dört temel manevi dayanağı vardır; bunlar:

“Halkevleri, Köy Enstitüleri, Ankara Radyosu ve Devlet Tiyatrosu'dur.”¹⁸ Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu ile gündeme gelen sayısız devrimler ve reformlar içinde, Devlet Tiyatrosu'nun çok ayrı bir yeri ve anlamı vardır. 1923'lerden itibaren batıya yönelik reformlar peş peşe sıralanırken, özgün bir Türk Tiyatrosu'nun kurulması gerektiği sonucuna da, doğal olarak varılmıştır. Ayrıca altını çizmek gerekir ki, modern Türk Tiyatrosu'nu kurma çalışmaları başlatılırken, Cumhuriyet öncesi tiyatro deneyimlerinden de, büyük ölçüde istifade edilmiştir. Devlet Tiyatroları'ndan çok uzun bir süre önce kurulan İstanbul Şehir Tiyatrosu'nun tarihi, İkinci Meşrutiyet Dönemi'ne kadar dayanır.¹⁹ Tiyatro hakkına 1930 yılında Belediyeler Yasası'nın 15. Maddesi'nin 59. Fıkrası belediyelere ihtiyari veya isteğe bağlı bir görev olarak tiyatro binası yapmak ve tiyatro topluluğu kurma hakkını tanımıştır.²⁰

19 Kasım 1930 yılında, Darülbedâyi'ye bağlı bir Tiyatro Meslek Okulu açılmıştır.²¹ Bu dönemde açılan okullarla birlikte oyuncular da eğitilmiştir. 1936'da Devlet Konservatuvarı kurulmadan önce Muhsin Ertuğrul, Darülbedâyi içinde tiyatro okulu açmıştır. Konservatuvarı bir düzene sokmak için Viyanalı müzikçi Prof. Joseph Marx, Türkiye'ye çağırılmış, fakat bunun yol göstericiliğinin tiyatro eğitimine faydası olmamıştır. Yurt dışında eğitim görmüş, şair Ercüment Behzat Lav, 1950 yılında İstanbul Konservatuvarı'nın çağrısı üzerine tiyatro ve bale bölümlerini kurmuştur. Tiyatro eğitiminde Halkevlerinin de büyük katkısı olmuştur.

Devlet Konservatuvarı için ilk adım, ünlü Alman Bestecisi Paul Hindemith ile Berlin'de 27 Mart 1935'te bir sözleşme imzalanmasıyla atılmıştır. Besteci iki kez başkent Ankara'ya gelmiş ve 20 Nisan 1936 gündemli bir yönetmeliğin taslağını hazırlamıştır. Öğrenci kabul sınavları 6 Mayıs 1936'da, dersler de 1 Kasım 1936 yılında başlar. Tiyatro bölümünün düzenlenmesi için Almanya'dan Carl Ebert'in getirilmesi kararlaştırılır ve kendisiyle ilk sözleşme 22 Şubat 1936 yılında imzalanır. Carl Ebert'in Devlet Konservatuvarı'nın gelişmesinde ve Devlet Tiyatrosu'nun

¹⁷ *Türk Edebiyatı Tarihi*, TC Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1. baskı, İstanbul, 2007, s. 186.

¹⁸ Teoman Yazgan, *Örnek Bir Cumhuriyet Kurumu DT*, DTGM Yayınları, Ankara, Kasım 2009, s. 15.

¹⁹ Aynı Eser, s. 21

²⁰ Özdemir Nutku, *Atatürk ve Cumhuriyet Tiyatrosu*, a.g.e., s. 77.

²¹ Aynı Eser, s. 50.

temelinin atılmasında katkısı çok büyüktür.²² 10 Haziran 1949 yılında Devlet Tiyatrosu ve Operası Genel Müdürlüğü'nün kurulması nedeniyle, 1949-1950 sezonu, 1949 yılı Ekim ayının ortalarında Devlet Tiyatrosu adı altında oyunlarına başlar.²³ Bölge Tiyatroları da 1954-1958 yıllarında açılmıştır. Adana, İzmir ve Bursa Tiyatroları dönemin başında faaliyete geçerler.²⁴

Bu sıralarda Ankara Üniversitesi, Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi Dekanı olan ünlü bilim adamı ve arkeolog Prof. Dr. Ekrem Akurgal ile kurulu üyesi bilim adamları duyarlık göstermişler, Prof. Bedrettin Tuncel ve Prof. İrfan Şahinbaş'ın uğraşlarıyla, 1958'de fakültede bir ilk Tiyatro Enstitüsü kurulmuştur.²⁵ Bu Enstitü, öğrencilere bir üniversite lisans diploması veremediği için ancak 1962 yılında kapatılır. Çalışmalar ile hazırlıklar yapılarak iki yıl sonra 1964'te, sekiz yarıyılık normal bir lisans eğitimini kapsayacak biçimde bir Tiyatro Kürsüsü kurulur. 1976'da kürsünün öğretim elemanlarından biri olan Prof. Dr. Özdemir Nutku Ege Üniversitesi'nin davetlisi olarak Türkiye'nin ilk Güzel Sanatlar Fakültesi kurucularından biri olmak onuruna erişerek yeni kurulan fakültede öncekinden daha geniş kapsamlı bir Tiyatro Bölümü kurar. Cumhuriyet Dönemi'nde bugünkü özel tiyatro yaşamı İstanbul'da başlamıştır.

Muhsin Ertuğrul'un Ankara Devlet Tiyatrosu Genel Müdürlüğü'nden ayrılışından sonra ve Devlet Konservatuvarı'nda öğretmenliği sürerken, 1951 yılında Beyoğlu'nda Küçük Sahne'yi açmasıyla özel tiyatrolar ve toplulukların çağı başlamış ve birçok özel tiyatro kurulmuştur. Dormen Tiyatrosu, Oraloğlu Tiyatrosu, Arena Tiyatrosu, Alpago Tiyatrosu, İstanbul Tiyatrosu, Azak Tiyatroları, Küçük Opera Tiyatrosu, Site Tiyatrosu, Ali Poyrazoğlu Tiyatrosu vb. İstanbul'da kurulan özel tiyatrolardır.²⁶ 1960'lı yıllar Türk Tiyatrosu'nun altın çağı sayılır. Bu alana el atan yeni yazarlar Batı Tiyatrosu'nun öncülerıyla seyirciyi tanıştırlar.²⁷

Anayasa'nın getirdiği özgürlük ile 1960-1970 yıllar arasında Türk oyun yazarlarının en verimli ve olgun yılları olmuştur.²⁸ Cumhuriyet Tiyatrosu'nun önemli bir özelliği de bu dönemde dünya tiyatrosunun önemli yazarlarından Moliere, Goldoni, Sophakles, Lessing, Maeterlinck, Goethe, Gogol, Fonvizin, Thorton, Wilder'in oyunlarının oynanmasıdır. Diğer bir özelliği de oyun yazarlarının toplum sorunlarıyla ilgilenmeleri ve tezli oyunlara da eğilim göstermeleridir.²⁹

---

²² Metin And, *Başlangıcından 1983'e Türk Tiyatro Tarihi*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2006, s.115.

²³ Teoman Yazgan, *Örnek Bir Cumhuriyet Kurumu DT*, a.g.e., s. 71

²⁴ Özdemir Nutku, *Atatürk ve Cumhuriyet Tiyatrosu*, a.g.e., s. 90.

²⁵ Aynı Eser, ss. 59-60.

²⁶ Aynı Eser, s. 103.

²⁷ İnci Enginün, *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*, Dergâh Yay., 2. b., İstanbul, Aralık 2001, s. 139.

²⁸ Metin And, *Cumhuriyet Dönemi Türk Tiyatrosu 1923-1983*, a.g.e. s. 403.

²⁹ Özdemir Nutku, *Atatürk ve Cumhuriyet Tiyatrosu*, a.g.e., s.109.

Oyun yazarlığı Cumhuriyet Dönemi'nde, toplumsal hareketlere ve sahne etkinliklerine koşut olarak gelişmiştir. Bu gelişim de Tanzimat'tan bu yana benimsenmiş olan Batı modeli doğrultusundadır. Tanzimat Dönemi'nde Batı'ya yönelik kültür ve sanat hareketi içinde yer alan bu model, tiyatro sanatçıları ve oyun yazarlarının ürünleriyle kendi ulusal geleneğini oluşturmuştur.³⁰

Tiyatro'nun eğitici işlevinin yanı sıra eğlendirici ve estetik işlevlerini de hesaba katan, bireyin sorunlarına eğilen ve Türk Tiyatrosu'nun köşe taşlarını oluşturan yazarlar yetişmeğe başlar. Bu tür oyun yazarlarından Sabahattin Kudret Aksal, Çetin Altan, Orhan Asena, Refik Erduran, Turgut Özakman ve Haldun Taner gibi yazarlar bu dönemde ürün vermeye başlar.³¹ Gazeteciler de meslek icabı karşılaştıkları malzemenin ve konuşma becerilerinin sahne eseri yazmak için yeterli olduğunu sanmaktadırlar. Recep Bilginer, Refik Erduran ve Nezihe Araz bu alanda isim yapmışlardır.³² Türk Tiyatrosu toplumsal konuların yanı sıra siyasal konuların ele alındığı, efsane ve tarihe de yönelmiştir. Bu dönemde ve daha önceki yıllarda Erduran tiyatro yazısında ürün vermeye devam etmiştir.³³

Refik Erduran'ın bireyden topluma ve çevreye yönelen oyunları arasında en başarılı olan *Cengiz Han'ın Bisikleti* 1959'da batılılaşmanın yanlış anlaşılması üzerinde durur. Oyunlarında toplumsal sorunları akılcı ve ironik bir yaklaşımla ele alan Erduran'ın 1946 yılında ilk oyunu Robert Kolej'inde hâlâ öğrenciyken yazdığı *Kahraman*'dır. Yazarın yaygınlık kazanmış öteki oyunları da *Deli, Bir Kilo Namus, İp Oyunu, Tamirci* vb. dir. Erduran, daha sonraki yıllarda oyun yazmayı değiştirerek sürdüren yazarlardan birisidir. Yazdığı tiyatro oyunlarının çoğu yurtiçi ve yurtdışında kamuoyu için sahnelenmiştir.³⁴ Erduran, çeşitli etkiler altında yazan, henüz yönünü bulamamış ve belirli bir üsluba kavuşmamış bir sanatçı gibi görünmektedir.

Onun *Deli* adlı eseri, Burhanettin Tepsi tarzı oyunları hatırlatmaktadır. Erduran'ın *İp Oyunu* adlı eseri ise bazı çağdaşlarına öykünüştür. *Karayar Köprüsü*'nde bu kez O'Neill'i çağrıştıran Erduran'ın bu oyunda; eserin özü bakımından *Deli*'nin karşıtı bir tutum takındığını gözlemlenmiştir. Refik Erduran 1966 yılında Ahmet Kutsi Tecer, Cevat Fehim Başkut, Haldun Taner ve Recep Bilginer'le birlikte Türkiye Tiyatro Yazarları Derneği'ni kurmuştur.³⁵

³⁰ *Türk Edebiyatı Tarihi*, TC Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, a.g.e., s. 185.

³¹ Asılhan Ünlü, *Türk Tiyatrosunun Antropolojisi*, a.g.e. s. 124.

³² İnci Enginün, *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*, a.g.e., s. 140.

³³ Asılhan Ünlü, *Türk Tiyatrosunun Antropolojisi*, a.g.e. s. 125.

³⁴ Özdemir Nutku, *Atatürk ve Cumhuriyet Tiyatrosu*, a.g.e.s. 122.

³⁵ İnci Enginün, *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*, a.g.e., s. 159.

Cumhuriyet'in ilânıyla bugüne kadar Türk Tiyatrosu bir sanat dalı olarak büyük önem kazanmıştır.³⁶ Türk Dil Kurumu'nun yıllık edebiyat ödülü içinde tiyatroya da ayrı bir dal olarak yer verilmiştir. Zaman zaman derneklerin de bu çeşit yarışmalarına rastlanmaktadır. Mesela İsmet Küntay adına ödül her yıl en iyi oyun yazarına verilir ve ödül veren başka dernekler de vardır.³⁷

Tiyatro seyircisi olmak, tiyatroya saygı duymayı gerektirir. Bu da tiyatro seyircisinin bilinçlenmesiyle gerçekleşir. Türk Tiyatrosu'nun en bilinçli seyircisi Ankara'dadır. Çünkü buradaki tiyatro kurumları yıllarca başkentte seyircisini yetiştirme görevi yapmışlardır.³⁸

---

³⁶ Özdemir Nutku, *Atatürk ve Cumhuriyet Tiyatrosu*, a.g.e., s. 45.

³⁷ Metin And, *Cumhuriyet Dönemi Türk Tiyatrosu 1923-1983*, a.g.e. s. 339.

³⁸ Mustafa Özcan, "Güner Sümer'in Sonhavadis ile Pazar Postası'ndaki Tiyatro Yazıları Üzerinde Bir İnceleme", a.g.d., s.48.

I. BÖLÜM

1. REFİK ERDURAN'IN HAYATI

1.1. Doğumu ve Çocukluğu

Refik Erduran'ın hayatıyla ilgili bilgilerin dürüst sağlam ve eksik olması veya birbirleriyle çelişmesi, bizi yanıltsa da tam doğru ve net bilgiyi vermeye çalışacağız. Bu konuda Aziz Çalışlar *Tiyatro Adamlar Sözlüğü*'nde Erduran'ı:

“Doğ. 13 Şubat 1928, oyun yazarı, gazeteci” şeklinde anarken,³⁹ Öner Kemal da *Resimlerle Yazarlar ve Şairler Sözlüğü*'nde aynı bilgileri verir:

“Oyun yazarı, gazeteci 13 Şubat 1928, İstanbul doğumlu, Robert Kolej'i bitirip yurtdışına gitti. Yüksek öğrenimini Tiyatro Tarihi ve Dramatik Edebiyat alanında ABD'de yaptı. Yurda döndükten sonra İstanbul'da Çağlayan Yayınevi'ni kurdu.”⁴⁰

Behçet Necatigil'in *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü*'nde yer alan ifadeler de yazarın doğum tarihini doğrular niteliktedir:

“Günümüz oyun yazarlarından, doğ. 13 Şubat 1928 İstanbul. Nilüfer Hatun İlkokulu'nu 1939'da, Robert Kolej'i 1947'de bitirdi. Yüksek öğrenimini Tiyatro Tarihi ve Dramatik Edebiyat üzerine Cornell Üniversitesi'nde, yedek subaylığını 1951-1952 yıllarında Kore'de yaptı. Yurda dönünce Çağlayan Yayınevi'ni kurdu, çeşitli dergilerde tiyatro eleştirileri ve mizah hikâyeleri yazdı, *Milliyet* gazetesinde fıkra yazarlığı yaptı 1965-1967, şimdi yalnız tiyatro ile uğraşiyor. 1946'da yazdığı ilk piyesi *Kahraman*, Robert Kolej Tiyatrosu'nda 1948'de oynanmıştı. 1956 yılında yazdığı *Deli* komedisinin 1957-1958 mevsiminde İstanbul Şehir Tiyatrosu'nda oynaması ile tiyatro alanında da tanındı.”⁴¹

Hikmet Altınkaynak'ın *Türk Edebiyatında Yazarlar ve Şairler Sözlüğü*'nde:

“Gazeteci, oyun yazarı, doğ. 13 Nisan 1928 İstanbul.” Altınkaynak'ın verdiği bilgilerde sadece Erduran'ın doğduğu ayı yanlışır, Şubat yerine Nisan ayı olarak zikredilmiştir.⁴² Aile kökleri Karamanoğulları Beyliği'ne dayanan, dedesi Anadolu'nun çeşitli yerlerinde ağır ceza reisliği yapmış Ahmet Erduran'ın iki evliliğinden toplam yirmi dört çocuğu dünyaya gelmiştir. Çocuklarından biri Türkiye'nin ilk pilotlarından olan Nazif Erduran'dır. Diğeri de Hüsamettin

³⁹ Aziz Çalışlar, *Tiyatro Adamlar Sözlüğü*, Mitos Boyat Yayınları, 1. baskı, İstanbul, Ekim 1993, s. 79.

⁴⁰ Öner Kemal, *Resimlerle Yazarlar ve Şairler Sözlüğü*, İnkılap Kitabevi, 4. baskı, İstanbul, 2001, s. 149.

⁴¹ Behçet Necatigil, *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü*, Varlık Yayınevi, 5. baskı, İstanbul, Eylül 1968, s. 108.

⁴² Hikmet Altınkaynak, *Türk Edebiyatında Yazarlar ve Şairler Sözlüğü*, DKY, 1. baskı, İstanbul, Ekim 2007, s. 232.

Ahmet Bey ise Refik Erduran'ın babasıdır.⁴³ Bir ağır ceza reisinin oğlu olan babası Hüsametdin Erduran binbaşı rütbesinde iken askerlikten ayrılıp Deniz Yolları'nın avukatlığına döner.⁴⁴

On beş yaşlarında iken eğitimi için İstanbul'a bir hanım akrabasının yanına gönderilir. Yaşanan bir ilişki sonucu kendisinden yirmi yaş büyük akrabasıyla evlenmek zorunda kalan Hüsametdin Bey,⁴⁵ daha sonra Türkiye'deki ilk fotoğraflı dergiyi yayımlayan ve Ahmet Midhat Efendi'nin yeğeni olan Maarifçi Mustafa Refik Beyin kızı Refika Hanımla evlenir.⁴⁶ Ama resmî nikahları ancak birinci eşi vefat ettikten sonra gerçekleştirir.⁴⁷ Hüsametdin Erduran; Refika Hanımla ikinci evliliğinde dünyaya gelen ilk çocukları Leylâ'dır.⁴⁸ Ailenin ikinci çocuğu İstanbul'da 13 Şubat 1928'de Ahmet adıyla dünyaya gelmiştir.⁴⁹

Ahmet Refik Erduran çocukluğunu 1930'ların o sakin İstanbul, Salacak Üsküdarı'nda geçirir. Salacak'taki yalıda yaşlı bir Fransız Katolik dadı eline teslim edilmiş bir hayat sürer. Bayat Matmazel yaşlı olduğu için küçük Ahmet Refik ilk direnişini bu Fransız dadıya karşı yapar. Katı tutumu canından bezdirdiği için henüz dört yaşında iken çareyi evden kaçmakta bulan Refik, on sekiz saat boyunca bir bostanda saklanır. Bu durumun ardından Bayat Matmazel'in işine son verilir ve ilk çocukluk direnişi böylece zaferle sonuçlanır. Ayrıca dadısı da hep Fransızca konuştuğu için küçük Refik de Fransızca'yı öğrenir ama dadının bıraktığı kötü etkisinden dolayı bu dili konuşmaya karşı hâlâ bir alerjisi vardır.⁵⁰

Erduran küçük yaşta merak sardığı avcılık nedeniyle gençlik yıllarında her yaz Anadolu köylerini dolaşır. Oralarda gördüğü çeşitli toplumsal terslikler duygu ve düşüncelerini ömrünce etkiledi.⁵¹ Erduran ailesine, "Oş'lar Kabilesi" adını takmıştır. Oş Kabilesi Erduran'ın ablası, ikinci eşi, annesi ve arkadaşlarından oluşur. Kabile içerisinde herkese özel takma adı vermiştir. Erduran'a Refoş, ablası Leylâ'ya Loloş, ikinci eşi Leylâ Umar'a Liliş'i, annesine Hanımefendi veya Anoş adı takılmıştır. Ayrıca Refika Hanım'ın arkadaşlarından Behin Hanım'a Sultan, Şaziment Hanım'a Nazlıkuş takma adları uygun görülmüştür.

Günün en az on beş saatini birlikte geçiren bu üç hanımın ortak konuları tabii oğullarıydı. Birbirlerine yaptıkları abartılı komplimanlar ara sıra iğnelemeye dönüşür, birbirlerinin ellerinden

43 http://www.aksiyon.com.tr/portreler/karamanogullarinin-son-beyi_506157.

44 Çabuk Ezizova, *Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi*, AKMBY, 3. C., Ankara, 2003, s. 371.

45 http://www.aksiyon.com.tr/portreler/karamanogullarinin-son-beyi_506157.

46 Çabuk Ezizova, *Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi*, a.g.e., s. 371.

47 Leylâ Umar, *Geriye Yazılar Kaldı*, Epsilon Yayıncılık, 1. baskı, İstanbul, Mart 2005, s.67.

48 http://edebiyadvesanatakademisi.com/edebiyad/1127_ahmet_refik_erduran_hayati_ve_eserleri.html

49 *Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçıları Ansiklopedisi*, YPK, 1. C., 2. baskı, İstanbul, Mart 2003, s. 375.

50 http://www.aksiyon.com.tr/portreler/karamanogullarinin-son-beyi_506157.

51 Çabuk Ezizova, *Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi*, a.g.e., s. 371.

aldıkları gençlik aşkları anılırken münakaşalar tatsızlaşır ve odadan ilk çıkanın arkasından alay edilirdi.⁵² Refik Erduran'ın ailesi Karaman oğullarından gelen varlıklı bir ailedir. İlköğrenimini Nilüfer Hatun Okulu'nda 1939'da, ortaöğrenimini Robert Kolej'inde 1947'de tamamladı. Yükseköğrenimini ABD Cornell Üniversitesi'nde 1949'da Tiyatro Tarihi ve Dramatik Edebiyat üzerine gördü ve Türk Tiyatrosu üzerine lisansüstü derecesini aldı.⁵³

Öğreniminin bitmesiyle bir süre İngiltere ve Fransa'da kaldıktan sonra Türkiye'ye geri döndü.⁵⁴ Kore'de yaptığı askerlik sonrası İstanbul'da arkadaşlarıyla 1951-1956 yıllar arasında Çağlayan Yayınevi'ni kurarak popüler cep kitapları yayınlamaya başladı ve *Tef* isimli siyasi mizah dergisini 1953-1955 yıllar arasında kurdu ve yönetti. Bu sırada Nâzım Hikmet'in üvey kız kardeşi Melda Hanımla evlendi.⁵⁵ İstanbul'da yayıncılık yaptı, dergi ve gazetelerde tiyatro eleştirisi, gülmece öyküleri, fıkralar yazdı. 1968'de Iowa Üniversitesi'nin davetlisi olarak gittiği Amerika'da uzun süre kaldı.⁵⁶

Erduran değişik evliliklerinden dört çocuk sahibidir.⁵⁷ Refik'in babası Hüsametdin Bey Yeniköy'deki yalısında, tek başına kaldığı bir gece geçirdiği kalp kriziyle vefat etmiştir. Hüsametdin Bey eşi tarafından anıları ve vefatını tazelenmesi için yalayı hemen bütün eşyasıyla, o zaman için çok az bir para karşılığında satmıştır.⁵⁸ Refika Hanım da gözleri kör olduktan sonra ölünceye kadar Darülaceze'de bırakılmıştır.⁵⁹ Nihayet Refik Erduran'ın annesi 1994 yılında vefat eder.⁶⁰ Yazarın kendisi hayattadır ve bugün 88 yaşındadır.

1.2. Eğitim Hayatı

Gazeteci ve oyun yazarı Refik Erduran, avukat babasının servetinden dolayı yurtiçinde ve dışında modern düzenli öğrenim hayatı görmüştür. Henüz okul çağı gelmeden önce ailesi Nişantaşı'na taşınır. Böylece babasının Karaköy Palas'taki yazıhanesine de yakın olur.⁶¹ Anne Refika Hanım, onun yabancı bir okula gitmesini ister ama babası Hüsametdin daha baskın çıktığı

⁵² Leylâ Umar, *Geriye Yazılar Kaldı*, a.g.e., s. 70.

⁵³ *Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*, a.g.e., s. 375.

⁵⁴ Çabuk Azizova, *Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi*, a.g.e., s. 371.

⁵⁵ *Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*, YPK, 1. C., İstanbul, Mart 2001, s. 319.

⁵⁶ Atilla Özkırımlı, *Türk Edebiyatı Ansiklopedisi*, Cem Yayınevi, 2. C., s. 450.

⁵⁷ Refik Erduran, *Neşe'nin Şarkıları*, RK, 1. baskı, İstanbul, Mart 2004, s. 1.

⁵⁸ Leylâ Umar, *Geriye Yazılar Kaldı*, a.g.e., s. 68.

⁵⁹ Aynı Eser, s. 168.

⁶⁰ Refik Erduran, *İblisler, Azizler, Kadınlar*, Dünya Yayıncılık, 1. basım, İstanbul, Nisan 2005, s. 287.

⁶¹ <http://www.merakname.com/refik-erduran-kimdir/>

için okul çağı geldiğinde, Nilüfer Hatun İlkokulu'nda karar kılınır.⁶² Ortaöğrenimi tamamlamak için Robert Kolej'e kayıt yaptırılır.⁶³ İlkokulu'nda kız-erkek karışık olarak eğitilir ama Robert Kolej'inde kız öğrenci yoktur o yıllarda.⁶⁴ Kolej'de Refik Erduran henüz İngilizceyi öğrenmemiştir. Mister Hanna çapta Fransızca bilirdi, onunla bülbül gibi Fransızca konuşurken hocasının dikkati ve desteğini kazanmıştır.

Kolej'in Türk hocalarından biri de Necip Fazıl Kısakürek'tir, Erduran edebiyat merakıyla zaman zaman yanına sokulup sorular sorardı.⁶⁵ Robert Kolej'indeyken sınıfın en yakın arkadaşı ise Kemer County'nin sahibi Edin ailesinin büyüğü ve Mensucat Santral'in eski sahiplerinden Ahmet Şecii Edin'dir. Kolej'in her altı sınıflarında arkadaşları arasında Şakir Eczacıbaşı da vardır.⁶⁶ Sınıfının temsilcisi sıfatıyla Kolej'in edebiyat dergisi *İzlerimiz*'in yönetim ekibinde yer aldı. Ders dışında boks, tiyatro ve edebiyatla uğraşır.⁶⁷

Ayrıca Orhan Seyfi Orhon'un çıkardığı *Çınaraltı* ve Necip Fazıl Kısakürek ağırlıklı *Büyük Doğu* gibi dergileri her hafta heyecanla okurdu.⁶⁸ Ahmet Refik Erduran, babadan kalan sayısız emlak sayesinde Robert Kolej'in zengin mirasçısıydı.⁶⁹ Daha önce niyeti mühendis olmaktı ama lisedeyken yazdığı ilk oyunu sahnelenince tiyatroyla tanışır ve yönü değişir.⁷⁰ 1946 yılında yazdığı ilk tiyatro piyesi olan *Kahraman* adıyla iki yıl sonra Kolej Tiyatrosu'nda sahnelendi ve oyunun başrolü Özcan Ergüder tarafından büyük başarıyla temsil edildi.⁷¹ Robert Kolej'inden 1947 yılında lisans derecesini BA* derecesi ile tamamladıktan sonra lisansüstü eğitimini yurtdışında aldı.⁷² Yüksek lisans öğrenimi için yurtdışına gitmeden önce yaşadığı sıkıntı ve zorlukları kendi ifadesiyle şöyle anlatır:

“Bizim zamanımızda döviz olmadığından eğitim için yurtdışına gitmek zordu. Bakanlık izni gerekiyordu. Ben tiyatro tarihi ve sahne tekniği üstüne mastır yapmak için bir üniversiteden kabul belgesi alıp Ankara'ya dilekçe yolladım. Bürokratlar telefonda alay ettiler. Yazın Hasan Âli Yücelle aynı yerde kalıyorduk. Sabah kahvaltısında üzüntülü olduğumu görünce nedenini sordu,

⁶² Çabuk Ezizova, *Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi*, a.g.e., s. 372.

⁶³ Şükran Kurdakul, *Şairler ve Yazarlar Sözlüğü*, Ataç Kitabevi, 1. baskı, İstanbul, 1971, s. 152.

⁶⁴ Refik Erduran, *Gülerek*, Cem Yayınevi, 2. basım, 1992, İstanbul, s. 38.

⁶⁵ Refik Erduran, *İblisler, Azizler, Kadınlar*, a.g.e., ss. 38-41.

⁶⁶ http://www.aksiyon.com.tr/portreler/karamanogullarinin-son-beyi_506157.

⁶⁷ Refik Erduran, *Gülerek*, a.g.e., ss.43- 46.

⁶⁸ Refik Erduran, *İblisler, Azizler, Kadınlar*, a.g.e., s. 44.

⁶⁹ Leylâ Umar, *Geriye Yazılar Kaldı*, a.g.e., s. 65.

⁷⁰ Refik Erduran, *Yemenimin Uçları*, Ümit Yayıncılık& Matbaacılık, 1. baskı, Ankara 1998, s.78.

⁷¹ Refik Erduran, *Karayar Körüsü*, İstanbul Yayınları, İstanbul, 1958, s. 104.

* Puanlama sistemlerinden biridir. Bachelor of Arts, Sosyal içerikli konularda lisans derecesi olarak verilmektedir.

⁷² Refik Erduran, *Neşe'nin Şarkıları*, a.g.e., s. 1.

tiyatro eğitimi için yurtdışına gitmek istediğimi duyunca “Neye yarayacak bu?” dedi. İnsanların birbirini anlamasına yaradığını söyledim. “Bir örnek ver bakayım” dedi. “Ne demek birbirini anlamak?” Dedim ki:

“Mesela bir konuda gazete makalesi yazacaksınız. İdam kalksın mı, kalkmasın mı? Ya kalksın dersiniz, ya kalkmasın. Taraf olmak zorundasınız. Ama tiyatro yazıyorsunuz idam mahkumunun annesiyle o cezayı isteyen savcuyu konuşturabilirsiniz. İki birbirine öyle şeyler söyler ki, iki tarafı da anlarsınız. İkisine de hak verirsiniz.” Hasan Âlî Bey düşündü, düşündü. “Bizim memlekette en eksik olan şey” dedi. “İnsanlar birbirini anlamayıp gırtlak gırtlığa geliyor boyuna. Peki, ben sana döviz iznini verdireceğim. Git, oku, gel. Belki bir b.ka yarar.” Bakanlık izni aldı.⁷³ Yurtdışına yüksek lisans için giderken annesi ona babasının altın cep saatini ve zinciri verip; “Hatırası sana destek olur, bir gün başın sıkışır satarsan parası işine yarar” der. Üniversite odasına varır varmaz ertesi gün dolabından saati çalınmıştı.⁷⁴ Cornell Üniversitesi'nde Tiyatro Tarihi ve Dramatik Edebiyat Bölümü'nde okudu.⁷⁵ Türk Tiyatrosu üzerine lisansüstü derecesini 1949 yılında almıştır.⁷⁶

Eğitim süresi boyunca yurtdışında iki yıl kalmıştır. Bu süre zarfında annesi onu tam 11 kere ziyaret etmiştir.⁷⁷ Kore'de yedek subaylık yaptıktan sonra İstanbul'a döndü. Çeşitli dergi ve gazetelerde tiyatro tenkitleri ve fıkralar yazdı.⁷⁸ Muhsin Ertuğrul'un isteği üzerine, oyun yazarlığı dersleri vermesi için Ankara Üniversitesi'ne davet edilen Amerikalı yönetmen Kenneth Mcgowan'a birkaç ay süreyle asistanlık yaptı. Bu çalışmada Aziz Nesin gibi değerli oyun yazarlarından yararlanmışır.⁷⁹

Tiyatro eleştirileri, mizah öyküleri ve fıkraları çeşitli gazetelerde yazarlığını sürdürdü.⁸⁰ Refik Erduran 1968 yılında her ülkenin ünlü bir yazarının katıldığı Şikago'ya uçakla bir saat uzaklıktaki Iowa Üniversitesi'nin davetlisi olarak Amerika'ya giderek uzun süre kaldı. Çok sayıda oyunları resmî ve özel tiyatrolarda sahnelerde sergilenmiştir.⁸¹

---

⁷³ *Tiyatro Açılımı Söyleyişi*, İKÜ Yayınevi, a.g.e., s. 13.

⁷⁴ Refik Erduran, *Gülerek*, a.g.e., s. 49.

⁷⁵ Seyit Kemal Karaalioğlu, *Ansiklopedik Edebiyat Sözlüğü*, Yelken Basımevi, İstanbul, 1987, s. 2016.

⁷⁶ *Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*, a.g.e., s. 319.

⁷⁷ Refik Erduran, *İblisler, Azizler, Kadınlar*, a.g.e., s. 239.

⁷⁸ *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, Dergâh Yayınları, 3. C., İstanbul, Şubat 1979, s. 62.

⁷⁹ http://edebiyadvesanatakademisi.com/edebiyad/1127_ahmet_refik_erduran_hayati_ve_eserleri.html

⁸⁰ *Yazarlar ve Şairler Sözlüğü*, B&T Yayınları, İstanbul 2012, s. 160.

⁸¹ İhsan Işık, *Türkiye Yazarlar Ansiklopedisi*, Elvan Yayınları, 2. B. Genişletilmiş, Ankara, 2002, ss. 263-264.

1.3. Askerliği

Refik Erduran, ABD'de Cornell Üniversitesi'nde öğrenciyken, Nâzım Hikmet'i özlemiştir ve onu hapisten kaçırma planı da hazırlamıştır. Türkiye'ye döner ama planı gerçekleşmez çünkü af yasasıyla Nâzım Hikmet 15 Temmuz 1950 özgürlüğüne kavuşmuştur.⁸² Erduran o esnada 23 yaşında olduğuna rağmen aile reisi durumundaydı ve yılında askerliğin gitmesine hazırlanırdı. Amerika'dan dönünce askerlik şubesine başvurmuştu.⁸³ Aynı zamanda Nâzım Hikmet'te 50 yaşında olduğuna rağmen askerlik kararı çıkmasıyla çok zor durumda kalmıştır.⁸⁴

Duyulan haber, sevenleri arasında panik yarattı. Her kafadan bir ses çıkıyor, yine hukuk yoluyla dilekçelerden, itirazlardan ve davalardan sevenlerin arasında söz ediliyordu. Ama bunlardan sonuç alınamayacağı apaçıktı.⁸⁵ Öldürülmekten korkan şair, kendisine hayran olan ünlü oyun yazarı ve gazeteci Refik Erduran'ın somut çözüm önerisini kabul etmiş, onun yardımıyla bir motorla Türkiye'den ayrılmıştır.⁸⁶

Bu arada Refik Erduran da askerliğine karar verdiği zaman ancak bir hafta sonunda yapabildiği, taka hızıyla yolculuğu bir güne sığdırmak olanaksızdı. Hastalık iddiasıyla askerlikten bir hafta rapor aldı.⁸⁷ Nâzım'ı kaçırmak için kurduğu planı uygularken yakalanırsa askerlere rüşvet verecek ve hazırladığı plana göre yanına bir tüfek alması gerekecektir.⁸⁸ Nâzım Hikmet denizden kaçırma planını olumlu karşılamıştır.⁸⁹ Erduran, 20 Haziran 1951'de kiraladığı sürat motoruyla Nâzım'ı Tarabya'dan alır.⁹⁰ İstanbul Boğazı'ndan Karadeniz'e kaçılmıştır. Bulgaristan sahillerine çıkmayı amaçlarken yolda rastladığı Romanya bandıralı bir gemiye binerek anavatanından ölümüne kadar ayrılır.⁹¹ Nâzım Hikmet gemiye çıkmadan önce Refik Erduran'a iki şey tavsiye etmiştir:

“1- Kitap ve mecmua yayıncılığı yap.

2- Filmcilik sahasına gir.

⁸² http://edebiyadvesanatakademisi.com/edebiyad/1127_ahmet_refik_erduran_hayati_ve_eserleri.html

⁸³ Refik Erduran, *Gülerek*, a.g.e., s. 61.

⁸⁴ Savaş Özpınar, *100 Temel Eser*, DN-ADEN Yayıncılık, İstanbul, 2005, s. 196.

⁸⁵ Refik Erduran, *İblisler, Azizler, Kadınlar*, a.g.e., s. 62.

⁸⁶ Savaş Özpınar, *100 Temel Eser*, a.g.e., s. 196.

⁸⁷ Refik Erduran, *Gülerek*, a.g.e., s. 65.

⁸⁸ Aynı Eser, s.171.

⁸⁹ Refik Erduran, *İblisler, Azizler, Kadınlar*, a.g.e., s. 63.

⁹⁰ Refik Erduran, *Gülerek*, a.g.e., s. 171.

⁹¹ Savaş Özpınar, *100 Temel Eser*, a.g.e., s. 196.

Bunlar insanların aydınlatılması için çok güçlü aletlerdir.”⁹² Daha sonra Bükreş Radyosu Nâzım Hikmet'in orada olduğunu dünyaya ilan edilmiştir.⁹³ Nâzım Hikmet'in kaçırma davası hiçbir sonuca ulaşmadığı için kapatılmıştır.⁹⁴ Nâzım Hikmet 1961 yılında yazdığı “Otobiyografi” şiirindeki imajlarla nasıl kaçtığını anlatır.⁹⁵ Refik Erduran kaçırma serüvenini ilk kez ikinci eşi olan Leylâ Umar'a söylemiştir:

“Nâzım'ı ben kaçırdım.” Ayrıca yıllar sonra Nadir Nadi, Çetin Altan, İlhan Selçuk ve Yaşar Kemal'e de kaçırma olayını ayrıntılarıyla anlatmıştır.⁹⁶ Kiraladığı tekneyle kayınbiraderi Nâzım Hikmet'i yurt dışına kaçırmayla ün yapmıştır.⁹⁷ Nâzım'ın vefat haberi tabii ki Erduran'ı çok üzdü.⁹⁸ Refik Erduran bir haftalık hastalık raporunun süresi dolması ve başarılı kaçırma serüveninden sonra askerliğine döner.⁹⁹ Askerliği başlar yedek subay adaylarının sınıflara ayrılmak için gönderildikleri Ankara'da üç hafta boyunca ömrünün hiçbir döneminde olmadığı kadar çalışkan öğrenci kesilmiş, fizikten trigonometriye kadar bir sürü teknik ve matematik konuyu da yutmuş, sınavlarda “İnekçe” bir puan alarak İstanbul Tuzlası'ndaki Uçaksavaş Okulu'na yollanmasını sağlamıştır.¹⁰⁰ Fakat Tuzla tam istediği gibi olmamış, gece yarısı hep uyandırılıp çadırların şilte altlarında “Mahzurlu kitap” aramalarına maruz kalmıştır. Fakat sadece Erduran'ın şiltesinin altına bakmamaları, bölük komutanının onu kardeş gibi çok sevmesi sebebiyledir.¹⁰¹

Eylül başlarında ilan edilen bildiri de Kore'ye gönderilecek değiştirme birliğini katılmak üzere on beş tercüman asteğmen aranıyordu. İngilizce bildiği daha önceki eğitiminden anlaşılan öğrenciler arasında kura çekildi. Erduran ile birlikte seçilenlerden biri de aynı dönemde İzmir'deki nakliye okulunda yedek subay adayı olan Tarık Demirağ idi. Bundan sonra Kore tugayına yedek subay tercümanların gönderilmesi söz konusuydu. Herhalde oradaki çatışmasını dünyadaki son büyük savaş olacağına safça inanıyor, yazarlığa soyunan bir insanın her şeyi görmesi gerektiğini düşünüyor, fırsat bu fırsat Kore kafilesine katılmaya niyetliydi.¹⁰² Refik

---

⁹² Refik Erduran, *İblisler, Azizler, Kadınlar*, a.g.e., s. 71.

⁹³ Aynı Eser, s. 79.

⁹⁴ Refik Erduran, *Gülerek*, a.g.e., s. 84.

⁹⁵ Refik Erduran, *İblisler, Azizler, Kadınlar*, a.g.e., s. 70.

⁹⁶ Leylâ Umar, *Geriye Yazılar Kaldı*, a.g.e., ss. 61-62.

⁹⁷ <http://www.ensonhaber.com/google-hababam-sinifinin-yonetmenini-unutmadi>

⁹⁸ Leylâ Umar, *Geriye Yazılar Kaldı*, a.g.e., s. 71.

⁹⁹ Refik Erduran, *Gülerek*, a.g.e., s. 65.

¹⁰⁰ Refik Erduran, *İblisler, Azizler, Kadınlar*, a.g.e., s. 69.

¹⁰¹ Refik Erduran, *Gülerek*, a.g.e., s. 10.

¹⁰² Refik Erduran, *İblisler, Azizler, Kadınlar*, a.g.e., ss. 71-86.

Erduran, askerliğini Kore Savaşı'nda Türk Tugayı'nda yedek subay tercüman olarak yaptı. Yaptığı görevi Türk Tugayı'na gönüllü olarak katılmıştır.¹⁰³

Ayrıca birliğinin komutanı ve Turgay Kurmay Başkan'ı Yalıbay Cahit Tokgöz, Amerikalı gemisinde onun tercümanı ve yardımcısıydı.¹⁰⁴ Kuzey Kore'de 38. Paralel yakınlarındaki cephe mevzi almış tugaylara katılmak için toplandıkları bölgelerde silah ve teçhizat teslimi aldıktan sonra çavuşlardan biri tüfeğiyle yanlışlıkla arkadaşını vurdu. Erduran Kore'de ve hayatında gördüğü ilk ölü hali bu idi. Aynı günde Tugay Komutan'ı Namık Argüç ile tanışmıştı. Generallerin iyi âdeti de subaylar arasında tehlikenin eşit paylaşılmasına özen göstermesiydi. Başka karargâh subayları gibi Erduran da tercümana ihtiyaç olmadığı haftalarda cepheye yollanırdı. Ayrıca eşi Melda'nın teyze oğlu Binbaşı Turgut Sunalp karargâhlarında harekât dairesinin başkanıydı. Erduran, generalin tercümanlığından kalan boş zamanlarında o dairede çalışmaya başlamıştır.

Geceleri Cihat Ağabey ve Binbaşı Turgut Sunalp ile aynı çadırda kalırlardı. Bazen sabahın ikisine üçüne kadar konuşurlardı. Birkaç sefer de Japonya'yı birlikte gezmiştiler. Bir defa Tokyo'da sefer izninde Amerikan ordu mağazasından 8 milimetrelik film kamerası almış, onunla belki ilerde Kore Savaşı üstüne yapacağı bir belgeselde kullanmak için savaş sahneleri çekmeyi kafasına koymuştur. Cepheye havan ateşi başladığı ve erlerin toprağa sığındığı sıralarda yüksek yere çıkıp film çekmiştir. Bu yüzden askerler arasında Refik Erduran'ın takma adı “Deli” olarak tanıtılmıştır.¹⁰⁵ Yedek subaylık süresi o zamanlarda altı aydır. Refik Erduran süresi dolunca Kore'ye yeni bir yedek subay tercüman grubu gönderileceği ve uçakla yurda dönmeleri sağlanacağı belirtilmiştir.

Öyle bir olanak bulunamamış olacak ki Kore'de bir yıla yakın süreyle askerliği yapmıştır.¹⁰⁶ Böylece Kore Savaşı'nda bir yıla yakın süreyle 1951-1952 yılları arasında görev yaptıktan sonra *pekiyi* dereceyle mezun olmuştur.¹⁰⁷ Kore'de hiç insan öldürmediği ve kimseye bir zarar vermediği sanılmaktadır. Dünyanın kurtaracak hiçbir şey yapmaması Kore'de, savaştan aldığı en göz açıcı derstir.¹⁰⁸ Kuzey Kore Savaşı'ndan döndükten sonra iki arkadaşıyla Çağlayan

---

¹⁰³ http://edebiyadvesanatakademisi.com/edebiyad/1127_ahmet_refik_erduran_hayati_ve_eserleri.html

¹⁰⁴ Refik Erduran, *Gülerek*, a.g.e., s. 88.

¹⁰⁵ Refik Erduran, *İblisler, Azizler, Kadınlar*, a.g.e., ss. 88-91.

¹⁰⁶ Refik Erduran, *Gülerek*, a.g.e., s. 95.

¹⁰⁷ Seyit Kemal Karaalioğlu, *Ansiklopedik Edebiyat Sözlüğü*, a.g.e., s. 216.

¹⁰⁸ Refik Erduran, *İblisler, Azizler, Kadınlar*, a.g.e., s. 94.

Yayınevi'ni kurmuş ve 1951-1956 yıllarına kadar devrin önemli yazarlarının kitaplarını basmaya başlamışlardır.¹⁰⁹

1.4. Evliliği ve Ailesi

Refik Erduran Robert Kolej'i bitirip sıra yüksek lisans yapmak için yurtdışına gitmeye gelince annesinin, onu evlendirme hazırlıkları hızlanır. Annesi Amerikalı bir kızla takılarak orada kalmasından çok korkardı. Melda'yı sık sık evlerine çağırırdı ve herhangi bir bahaneyle onları tek başlarına bırakırdı. Refik Erduran'ı ve Melda'ya ikisine annesi sevinmeye başlamıştır. Erduran sefer vakti geldiğinde New York'a uçmadan önceki son geceyi ailesiyle ve arkadaşlarıyla geçirmeyip Meldayla geçirmiştir.¹¹⁰

Amerika'da Cornell Üniversitesi'nde yükseköğrenimi bitirmiştir.¹¹¹ Türkiye'ye döndüğü zaman Nâzım Hikmet'in üvey kız kardeşi Melda Hanımla evlenir.¹¹² Erduran'ın ilk eşi olan Melda 1950'nin sonbahardaki doğum gününde hazırlıkları sessizce tamamlar, iki şahit bulur ve Büyükkada'da memurlukta evlilik nikâhı yapmıştır.¹¹³ Bu evlilikte Melda Hanım'dan 1953 yılında Murat adıyla çocukları dünyaya gelmiştir. Çocukta enerjiyle dolu ve afacan bir oğlandır. Evlerinde annesi, ablası ve yeğeni ile birlikte yaşadılar. Bundan sonra İçerenköy'de Zihnipaşa Köşküne taşındılar. Erduran'ın çeşitli serserilik ve dengesizlikleri Melda Hanım'ın sabrını taşırır ve sonunda ayrılırlar, evlilikleri 8 yıl sürmüştür.¹¹⁴

Melda Hanım, Refik Erduran'dan boşanıp Bebek'te tutulan evine yerleşmiştir.¹¹⁵ Eşi çocuğu da alıp yanına, annesi ve ablası da başka yere taşındıkları için köşk yarı boş kalmıştır.¹¹⁶ Refik Erduran Leylâ Umar'ı ilk gördüğünde on altı yaşında birlikte bir yelken gezintisine katılmışlardı. Leylâ'nın biraz Uzakdoğu havası taşıyan değişik bir güzelliği, canlı ve renkli bir kişiliği vardı. Gezide yakınlaşma fırsatı bulmamıştı ama Refik Erduran'ın aklında kalmıştı.¹¹⁷ Leylâ Umar, Erduranla 1955'te *Milliyet* gazetesine başladığında birkaç ay sonra iyice tanıştı.¹¹⁸ Melda Hanım'dan sonra ikinci evliliğini Leylâ Umarla gerçekleştirir. Yine evliliğin hazırlıklarını

¹⁰⁹ Aziz Nesin, *Cumhuriyet Dönemi Türk Mizahı*, Adam Yayınlar, 1. basım, İstanbul, Ekim 2001, s. 444.

¹¹⁰ Refik Erduran, *İblisler, Azizler, Kadınlar*, a.g.e., s. 239.

¹¹¹ *Günümüz Türkiyesinde Kim Kimdir* 1985-1986, Profesyonel LTD, İstanbul, s. 249.

¹¹² *Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*, a.g.e., s. 319.

¹¹³ Refik Erduran, *İblisler, Azizler, Kadınlar*, a.g.e., s. 241.

¹¹⁴ Refik Erduran, *Gülerek*, a.g.e., ss. 117-118.

¹¹⁵ Leylâ Umar, *Geriye Yazılar Kaldı*, a.g.e., s. 70.

¹¹⁶ Refik Erduran, *Gülerek*, a.g.e., s.118.

¹¹⁷ Refik Erduran, *İblisler, Azizler, Kadınlar*, a.g.e., s. 250.

¹¹⁸ Leylâ Umar, *Geriye Yazılar Kaldı*, a.g.e., s. 84.

gizlice yapmıştı. Bir gün Leylâ Umar'ı kolundan tutup Nişantaşı'ndaki evlendirme memurluğuna götürür ve iki görevlinin şahitliğiyle nikahları yapmışlardır.¹¹⁹ Bu evlilikte Leylâ Umar'ın babası için ne kadar mutluysa, Refik Erduran'ın annesi o müthiş mutsuzluğu davranışlarına kadar yansıyordu. Nikâh haberini duyunca Atlas Sineması'nda baygınlık geçirdiğini herkese söylüyordu. Annesiyle birlikte yaşamadıkları için, oğlunu herkesin önünde kılıbıklıkla suçluyor ve onunla alay ediyordu. Leylâ Umar Oş Kabilesi'nin bir ferdi oldu ve ona Liliş takma adı uygun görülmüştü.¹²⁰ Leylâ Umar da annesin ağzından sık sık:

“Refik yaşamına girdikten sonra ben arabanın beşinci lastiği oldum” laflarını duymaya başlamıştır. Ayrıca Refik Erduran Leyla'yla evlenmeden önce babası İhsan Umar'a 13 cicilik kartı göndermiştir. Bu kartlar içinde sevgiliğini, çalıştığını ve iyilik duygusunu belirtmiştir. Bu 13 kartlardan 3. kartında şunları yazmıştı:

“İhsan Umar'ın kendi için de bir piyes yazacağım.” Leylâ Umar'a da birkaç mektup ve cicilik kartları da yazmıştır.¹²¹ Bir zaman her şey yolundaydı; “Mutlu evlilik” denilen nimetin tadını çıkarıyordu. Paylaşılan sevinçler, coşkun neşeler, profesyonel başarılar, kazanılan kavgalar, ilginç yolculuklar ve güvenilir dostluklar huzurlu yıllar içinde yaşadılar. Bundan sonra anlaşılmadıkları ve yurtdışında dengesizliklerinden dolayı boşanma kararını uygun görmüşler.¹²² Daha sonra Leylâ Umar, Los Angeles'ten İstanbul'a döner dönmez boşanma davası üstlenir.¹²³ O zaman İngiltere'de kültürel incelemelerde bulunmak üzere Brititish Council tarafından Refik Erduran davet edilmişti. Necdet Çobanlı en dişli avukat dostları, onda kendi vekâleti vardır.

Leylâ Umar'dan da vekâlet alıp birkaç günde boşanmışlar.¹²⁴ Leylâ ise hemen Üsküdar'a gitmiş boşanma kararını nüfusuna kendisi olarak kaydetmiştir. Tekrar eski Umar soyadına kavuşmuştur.¹²⁵ Refik Erduran'ın annesinin üzüntüden saçları biraz daha ağardı; buna rağmen oğlu 1970 yıllarda Leylâ Umarla her yaz Tuzla'daki basın tatil köyünde birkaç hafta geçirmiştir. Bir sabah plajda denizden çıkınca genç bir kadını görmüş ve ilgisini çekmiştir, konuşma bahanesiyle yanına sokulmuştu. Adı Sevim Tülay Güngör ve kızın adının da Pınar olduğu öğrenmiştir. Tülayla sohbeta başlamış ve ondan bolca bilgi öğrenmiştir. Sevim Tülay Güngör Hanım evli iki kız çocuk sahibi ve öğrenimini başkentte Ankara Üniversitesi'nde, sanat tarih

¹¹⁹ Refik Erduran, *İblisler, Azizler, Kadınlar*, a.g.e., s. 252

¹²⁰ Leylâ Umar, *Geriye Yazılar Kaldı*, a.g.e., ss. 69-70.

¹²¹ Aynı Eser, s. 174.

¹²² Refik Erduran, *İblisler, Azizler, Kadınlar*, a.g.e., s. 252.

¹²³ Leylâ Umar, *Geriye Yazılar Kaldı*, a.g.e., s. 103.

¹²⁴ Refik Erduran, *İblisler, Azizler, Kadınlar*, a.g.e., s. 254.

¹²⁵ Leylâ Umar, *Geriye Yazılar Kaldı*, a.g.e., s. 103.

konusunda yapmıştır. Tezi Paris'te, Louvre ve başka müzelerde bir yıl süren incelemeleri tamamladıktan sonra yazmıştır. Türkiye'de diploması değerlendirmeye gelince kendi alanında iş bulamamıştır.

Ancak Basın-İlan Kurumu'nda çalışmaya başlamış ve o yıllarda İlerici Kadınlar Derneği'nin üyelerinden biriydi. Refik Erduran plaj görüşmesinden sonra Tülay'ı 1974 yazının sonuna kadar görmemiştir. Ancak Eylül'de Tülay Hanım bir gün Refik Erduran'ı aramıştır. Bundan sonra ayrıntılı konuşmaları için buluşuyorlardı.¹²⁶ Sonradan Erduran; Tülay Hanım'ın annesiyle tanışmıştır. Refik Erduran bu ailenin kızının boşanmasıyla büsbütün erkeksiz kalan aileye elinden geldiğince destek olmaya karar vermiştir.

Refik Erduran bu sıralarda ABD'ye gitmesi gerekiyordu. Amerika'dan Tülay Hanımla mektuplaşıp bağlantılarını sürdürmüştü. Yurda döndüğü zaman Tülay Hanım Kıbrıs'a annesinin yanına yerleşmişti. Tülay Hanım'ın kızı Çiğdem içine kapanık olduğuna rağmen kedi yavrusu gibi şirin biri idi. Pınar da çok az konuşurdu ama ağzından çıkan her söz düşünce ürünü olurdu. Refik Erduran boşandığı zaman mahkeme iki yıl içinde yeniden evlenmeme cezası vermiştir. Zaten Kıbrıs'ta herkes onu Tülay Hanım'ın kocası saymış, her zaman hayranlık ve saygıyla karşılaşmıştır.¹²⁷ Refik Erduran 1977'de emrivakiyle kararını uygulamış ve Etiler'deki daireye memurluğa getirilmiştir. Bu sefer şahitliğini güvendiği Emre Kongar dostu yapmış ve Tülay Hanımla hayatını birleştirmiştir. Evlendiklerinden sonra iyi günler geçirmişlerdir.

Balkanlar'da, Rusya'da, İngiltere'de ve ABD'de gezip dolaşmışlardır. Bazen de Tülay Hanım'ın kızlarını da yanlarına alarak Anadolu'nun daha önce görmedikleri yerlerine yolculuklara çıkmışlar. Bundan az zaman sonra eski olumsuzluklar yenilenmeye başlamıştı. Refik Erduran bunu bilinçle farkına varmış ve meşruluktan yine sıkılmıştı. Tülay Hanım da bunu sezerek yavaş yavaş kabuğuna çekilmiştir. Bir kısır döngüye girerler. Refik Erduran uzaklaştıkça Tülay Hanım içine kapanmış, o içine kapandıkça Refik Erduran uzaklaşmıştır.

Sonuçta aralarında tam bir kopukluk meydana gelmiştir. Erduran; Tülay Hanımla 20 yıllık evlilikten sonra 1997'de mahkemede boşanmışlar.¹²⁸ Refik Erduran annesi vefat ettikten sonra bütün enerjisiyle kendini en önemli saydığı işe vermiş ve üst üste oyunlar yazmıştır. Hepsi de yurtiçinde ve dışında başarılı temsiller, övgüler, ödüller gibi sevindirici sonuçlar almıştır ve

¹²⁶ Refik Erduran, *İblisler, Azizler, Kadınlar*, a.g.e., ss. 280-281.

¹²⁷ Aynı Eser, ss. 282-283.

¹²⁸ Refik Erduran, *Gülerek*, a.g.e., s. 285.

yazarı da keyiflenmiştir.¹²⁹ Ayrıca Refik Erduran 1997 yılında Sevim Tülay Güngör'den boşandığı zaman bir yıl sonra üçüncü eşinin kızı, Boğaziçi Üniversitesi mezunu olan Pınar Kayıhan'la evlenir. Bu evlilikte Erduran'ın eski eşi kayınvalidesi olur ve üvey kızı da eşi olmuştur.¹³⁰ Nikâhları dergi ve gazete manşetlerinde gündem haberi olmuş ve yorumlarda şöyle yayınlanmıştır:

“Adam karısını bıraktı, kızını aldı.”¹³¹ Okuyanlar arasında Denizli Bürosu avukatlarından birisi Mümtaz Sami Özok; bu evliliğin Türk Medeni Kanunu'na aykırı olduğunu fark ettiği için İstanbul'un Kadıköy Savcılığı'nda iptal davasını açmıştır. Akabinde mahkeme Refik Erduran'ın Pınar Hanımla evliliklerine iptal kararı vermiştir.¹³² Daha sonra Kıbrıs'ta belediye binasında tekrar nikâhları kıymışlar. Refik Erduran ile Pınar Hanım Marmaris'te bir hastanede ilk çocukları 1997 yılında Ferhat adıyla dünyaya gelmiştir. Üç yıldan sonra oğullarına kardeş gerektiğini düşündükleri zaman 2002 yılında bekledikleri bir bebeğin yerine ikiz çocukları dünyaya geldiler. Erduran bu evliliğinde Ferhat 1997, Kerem 2002 ve İpek 2002 adında iki oğlan ve bir kızın babası olmuş ve babalık sözünü de şöyledir:

“Bu yaşta üç küçük çocuğa babalık ederken zorlanıyorum; ama bana da büyük mutluluk vermekteler. Murat'a olan borcumu onlara ödemekte olduğumu düşünerek rahatlıyorum biraz.” Tülay Hanım da, torunlarını çok seviyor ve onları armağanlarıyla boğmuştu.¹³³ Erduran değişik evliliklerinden dört çocuk babasıdır. Gazeteci ve oyun yazarı Refik Erduran yaşadığı tuhaf evliliklerin sayısı babasını ve hatta dedesini de geçmişti. Bilhassa üvey kızıyla evlendiği zaman aile içindeki durumlar kendini; “Üç yaşındaki oğlu on sekiz yaşındaki torununun amcası oluyor.”¹³⁴ Şeklinde bir komediye devretmiştir.

---

¹²⁹ Refik Erduran, *Gülerek*, a.g.e., s. 287.

¹³⁰ <http://www.habervitrini.com/magazin/uvey-kiziyla-evlenen-refik-erduranin-evliliği-tehlikede-59404/>

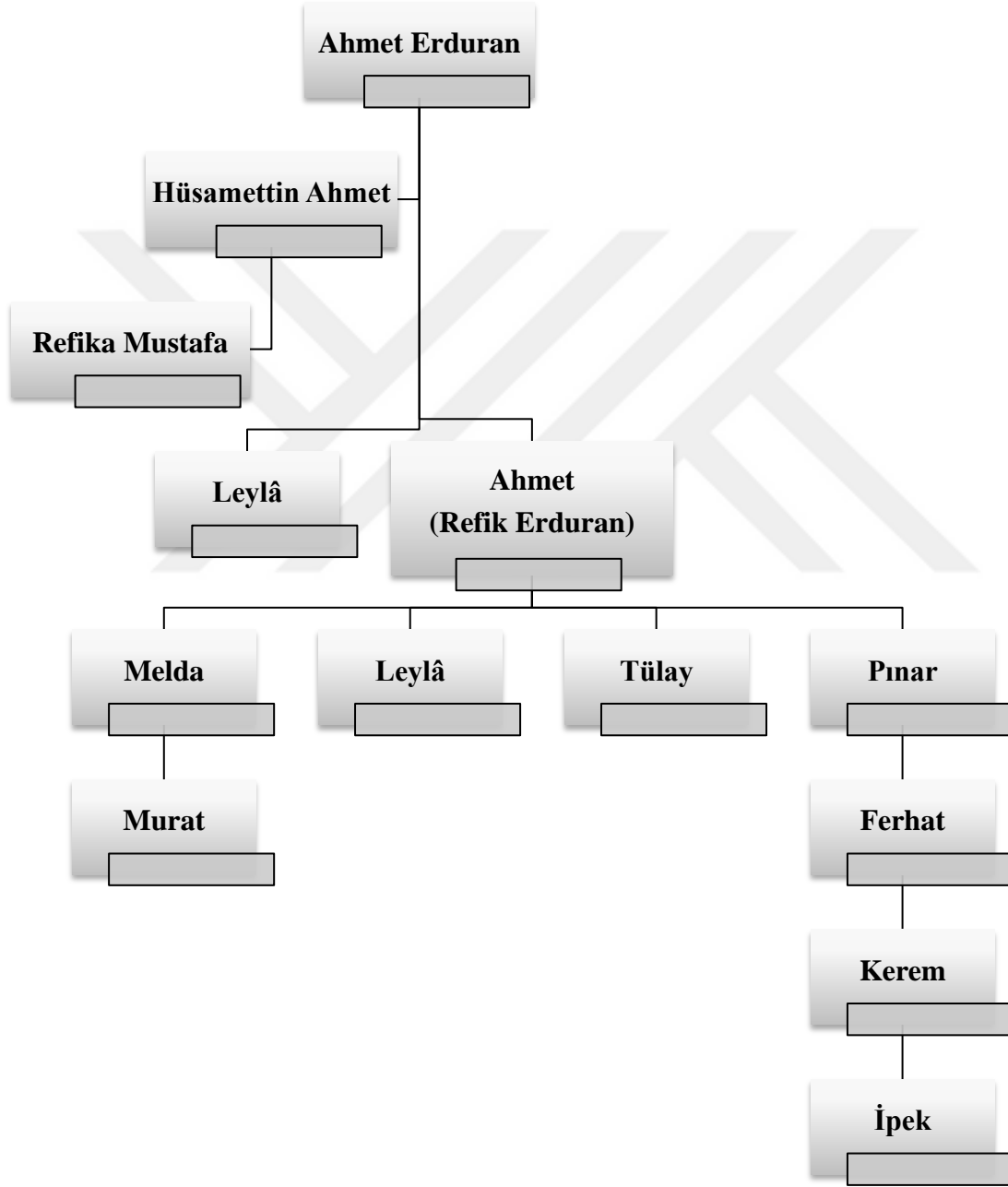
¹³¹ Refik Erduran, *İblisler, Azizler, Kadınlar*, a.g.e., s. 290.

¹³² <http://www.habervitrini.com/magazin/uvey-kiziyla-evlenen-refik-erduranin-evliliği-tehlikede-59404/>

¹³³ Refik Erduran, *İblisler, Azizler, Kadınlar*, a.g.e., s. 290.

¹³⁴ Aynı Eser, s. 7.

Refik Erduran'ın Aile Şeceresi

1.5. Çalışma Hayatı

Refik Erduran, değişik edebî türlerde eserler vermesine rağmen onun yoğun olarak ilgilendiği ve en tanınan yönü de tiyatro yazarlığıdır. Gazetecilikten tiyatroya kadar birçok yönden kendini geliştirmiştir. İlk çalışma denemesi olarak Kore Savaşı'nda askerliğini bitirdikten sonra İstanbul'da Çağlayan Yayınevi kurmuştur.¹³⁵

Robert Kolej'inden sınıf arkadaşı Haldun Sel* ve askerlik arkadaşı Ertem Eğilmezle bu yayınevini kurarlar.¹³⁶ Altan Erbulak da Çağlayan Yayınevi'nin sekreteri olarak çalışmıştır.¹³⁷ Ankara Caddesi üstünde kiralandıkları binanın altında matbaa uygun bir duruma getirilmiştir. İçine gıcır gıcır baskı ve dizgi makineleri yerleştirirler ve mücellithaneyi de aynı mekânda hayata geçirirler. İlk basılan birinci kitapları *İnsan Harası* romanı satış rekoru kırıp yeni sürprizler yaratmıştır. Bir saatte dağıtılan kitaplar piyasada tükenmiştir. Yurdun satıcılarından yeni mal almak için h telefon ve telgraflar yayınevine yağmaktadır.¹³⁸

Daha sonra Aka Gündüz, Refik Halit Karay ve Peride Celal gibi devrin önemli yazarların kitapları basılmıştır.¹³⁹ Çeşitli kitap dizilerinden sonra, *Tef* adlı siyasi mizah dergisi de çıkardılar. Bu alanda ün kazandıran pek çok yazar karikatürcü de zamanla dergiye katıldılar. Çıkarılan dergi Refik tarafından yönetilmiştir.¹⁴⁰ Kurduğu yayınevi tarafından basılan *Yağmur Duası* adıyla ilk roman eseri satışlar arasında rekor kırdı.¹⁴¹ Refik Erduran'da basılanların kapak parlatma makinesi, özel mürekkep ve karton gibi araçlarla ilgili ara sıra Almanya, İsviçre ve Avusturya'ya da gitmesi gerektirdi.¹⁴² Bundan sonra Erduran ile iki ortağı arasında tatsızlıklar ortaya çıkmıştır.

Çağlayan Yayınevi'nin uzun süren mahkemelerden sonra kapanması Erduran'ın hayatındaki en tatsız izdir.¹⁴³ Sonuçta yayınevi borçtan batırıldığı için Refik Erduran ilk önce matbaa, sonra elinde kalan ufak tefek taşınmazları, annesi ve ablasının mücevherleri, antika eşyaları, otomobiller, hatta film kamerası, fotoğraf makinesi ve en son tüfeğini satmıştır.¹⁴⁴

---

¹³⁵ Şükran Kurdakul, *Şairler ve Yazarlar Sözlüğü*, YDG 6. baskı, İnkılâp Kitabevi Yayın, İstanbul, 1999, s. 264.

* O dönemin en güçlü reklamcılık şirketin yöneticilerinden birisi olan Kemal Salih Sel'in oğluydu. Çağlayan Yayınevi'nin reklamları çıkan gazeteler de en iyi uygun yerlerinde koyulmuştur.

¹³⁶ Leylâ Umar, *Geriye Yazılar Kaldı*, a.g.e., s. 62

¹³⁷ Memet Fuat, *Aydınlar Sözlüğü*, Adam Yayınları, 1. basım, Şubat 2001, s. 236.

¹³⁸ Refik Erduran, *Gülerek*, a.g.e., s. 97.

¹³⁹ <http://www.merakname.com/refik-erduran-kimdir/>

¹⁴⁰ Refik Erduran, *Gülerek*, a.g.e., s. 101.

¹⁴¹ Leylâ Umar, *Geriye Yazılar Kaldı*, a.g.e., s. 62.

¹⁴² Refik Erduran, *Gülerek*, a.g.e., s. 106.

¹⁴³ Leylâ Umar, *Geriye Yazılar Kaldı*, a.g.e., s. 88-89.

¹⁴⁴ Refik Erduran, *Gülerek*, a.g.e., s. 103.

Borçları ödedikten sonra *Dolmuş* ve *Akbaba* mizah dergilerde gülmece yazarlığı yapmıştır.¹⁴⁵ Daha sonra Çetin Altan'ın *Milliyet* gazetesinden ayrılmasıyla ve Abdi İpekçi'nin teklifiyle bir ay için Refik Erduranla 1965 yılında anlaşma imzalamıştır. *Milliyet*'teki bir ay anlaşmalı köşe yazarlığı 20 yıl sonra sona erdi.¹⁴⁶ *Akis* dergisinde ilk yazısı 1958 yılında çıkmıştır.¹⁴⁷ 1981-1984 yılları arasında *Güneş* ve *Meydan* gazetelerinde fıkra yazarlığını sürdürmüştür.

Ayrıca Türkiye Gazeteciler Sendikası, Gazeteciler Cemiyeti üyesi Erduran, 1968 yılında Iowa Üniversitesi'nin çağırmasıyla gittiği Amerika'da uzun bir süre kaldı.¹⁴⁸ ABD'de *Milliyet* gazetesinin Batı Haber Bürosu Şefliğini yürütür. 1982 tarihinde İstanbul'a dönmesiyle köşe yazarlığını bırakır ve gazeteciliğin önemli gördüğü konularında makaleler kaleme almayı sürdürür.¹⁴⁹ Bu esnalarda Muhsin Ertuğrul'un isteği üzerine, oyun yazarlığı dersleri vermesi için Ankara Üniversitesi'ne davet edilen Amerikalı yönetmen Kenneth Mcgowan'a birkaç ay asistanlık görevinde bulundu.¹⁵⁰ Bu kurslardan ünlü yazar Aziz Nesin gibi ve diğer oyun yazarlardan yararlanır.¹⁵¹ Erduran faydalı denemesini gördükten sonra ilk profesyonel oyun eseri *Deli* adıyla 1957 yılında yazmıştır. *Bir Kilo Namus* 1958'de ve *Cengiz Han'ın Bisikleti* 1959'da adlı oyunları büyük ün kazanmıştır.¹⁵²

Sabri Esat Siyavuşgil 1957 yılında Refik Erduran'ın ilk oyununun temsilini izledikten sonra *Yeni Sabah* gazetesinde “Galiba bir oyun yazarı kazandık” diye belirtmiştir.¹⁵³ Daha sonra Vasfi Bey sayesinde oyunu şaşırtıcı bir başarı kazandığı için tiyatro Lale Sineması'na taşındı ve orayı da doldurdu. İlk haftaların telif ücreti diye o zamanın parasıyla 24 bin liralık bir çek verirler. Amerika'nın üniversite çevresindeki amatörce yan gelirlerini ve yedek subaylık aylığı sayılmazsa yazarın kazandığı ilk paradır bu. Ondan sonra Refik Erduran geçimini hep kalemiyle sağlamış ve bundan büyük mutluluk duymuştur.¹⁵⁴ Yazdığı oyunları resmî ve özel tiyatrolarda sergilenmiş;¹⁵⁵ bunlardan bazıları:

¹⁴⁵ İhsan Işık, *Yazarlar Sözlüğü*, Risale Basın, 2. baskı, İstanbul, 1998, s. 231.

¹⁴⁶ Leylâ Umar, *Geriye Yazılar Kaldı*, a.g.e., s. 88.

¹⁴⁷ *Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*, YKY, a.g.e., s. 375.

¹⁴⁸ İhsan Işık, *Türkiye Yazarlar Ansiklopedisi*, Elvan Yayınları, I. C., Genişletilmiş 3. baskı, Ankara, 2004, s. 691.

¹⁴⁹ https://bilgi-bilgi.com/refik_erduran

¹⁵⁰ http://edebiyadvesanatakademisi.com/edebiyad/1127_ahmet_refik_erduran_hayati_ve_eserleri.html

¹⁵¹ https://bilgi-bilgi.com/refik_erduran

¹⁵² *Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*, YKY, a.g.e., s. 375.

¹⁵³ *Tiyatro Açılımı Söyleyişi*, İKÜ Yayınevi, a.g.e., s. 75.

¹⁵⁴ Refik Erduran, *Gülerek*, a.g.e., s. 124.

¹⁵⁵ Şükran Kurdakul, *Şairler ve Yazarlar Sözlüğü*, Cem Yayınevi, İstanbul, 1985, s. 242.

Devlet Tiyatroları, İstanbul Şehir Tiyatroları, Sururi-Cezzar Tiyatrosu, Ulvi Uraz Tiyatrosu, Haldun Dormen Tiyatrosu, Ali Poyrazoğlu Tiyatrosu, Kenter Tiyatrosu, Yunus Emre Tiyatrosu, Tiyatro İstanbul, Yeditepe Tiyatrosu, yerli ve yabancı başka profesyonel topluluklar tarafından otuzdan fazla oyunu sahnelenmiştir.¹⁵⁶ Tiyatro alanında genellikle güldürücü ve vodvil türünde eserleri yazmış; bilhassa oyunlarında yerleşik değerleri alay ile kaleme almıştır.¹⁵⁷ Refik Erduran yayınevinden, gazeteci köşe yazarlığından ve tiyatro yazarlığından da ayrı hiç bilmediği bir konuya balıklama atlamış, bir film şirketi kurarak çeşitli televizyon dizileri yönetmesine de geçmiştir. Zamanın en ünlü aktörlerinden Orhan Arıburun ile Nedret Güvenç'in başrollerini paylaştığı *Gün Doğarken* filmi çekimlerine başlamıştır.¹⁵⁸

1990 yıllarında da çeşitli TV programlarında yapımcılık ve sunuculuk yapmıştır. *Önce Canan* adlı dizisini 13 bölüm olarak 1988 yılında çekmiş ve yönetmiştir.¹⁵⁹ Ayrıca yönettiği *Gün Doğarken* adlı filmi sansüre uğradı. *O.M. Arıburnu* 1955'te, *Metamorfoz* 1990'da, *Kayar Köprüsü* 1991'de ve 1993'te *Hızır Bey* adlı yapıtları televizyonda filme çekilmişler. Amerika'da İngilizce yazdığı *Moon in Scorpio* adlı senaryosu 1985 yılında filme alınmıştır.¹⁶⁰ Erduran 1995 yılının Temmuz'u Bosna'ya gitmiş Kara Kuğular adlı seçkin birliğe katılmıştır. Gördüklerini *Milliyet* gazetesinde dizi olarak kamuoyuna yayınlanmıştır. Daha sonra bunları *Bosnalı Samuraylar* adıyla kitaplaştırmıştır.¹⁶¹

Refik Erduran birkaç kurumda görev almış ve üye olmuştur. Uluslararası Tiyatro Kurumu Türkiye Başkanı olan Erduran, 1956-1970 yıllar arasında¹⁶² ve 1985'te Türk Tiyatro TYS, PEN* Yazarları Derneği Başkanlığına, Haldun Taner'in ölümüyle 1986 yılından sonra Uluslararası Tiyatro Enstitüsü İTİ BM örgütü olan UNESCO Türkiye şubesinin başkanlığına getirilmiştir.¹⁶³

1.6. Ödülleri

Gazeteci ve oyun yazarı Refik Erduran emek verdiği türlü çalışmalarından dolayı özel ve resmî kurumlar tarafından ödüllendirilmişti; bunlarda kronolojik şekilde altta sıralanmıştır:

---

¹⁵⁶ Refik Erduran, *Neşe'nin Şarkıları*, a.g.e., s. 1.

¹⁵⁷ Arslan Tekin, *Edebiyatımızda İsimler ve Terimler*, Özener Matbaası, İstanbul, 1995, s. 8.

¹⁵⁸ Leylâ Umar, *Geriye Yazılar Kaldı*, a.g.e., s. 71.

¹⁵⁹ https://bilgi-bilgi.com/refik_erduran

¹⁶⁰ *Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*, YKY, a.g.e., s. 376.

¹⁶¹ Refik Erduran, *Neşe'nin Şarkıları*, a.g.e., s. 1.

¹⁶² Aziz Çalışlar, *Tiyatro Ansiklopedisi*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1. baskı, Ankara, 1995, s. 199.

* İngiliz yazar Catherine Amy Dawson Scott ile John Galsworthy ve diyer arkadaşları tarafından 5 Ekim 1921 yılında Londra'da PEN, Uluslararası Yazarlar Birliği'ni kurdular.

¹⁶³ Refik Erduran, *Bosnalı Samuraylar*, Vadi Yayınları, Ankara, 1997, s. 3.

Kazandığı ilk ödülü 1980 yılında fıkra dalında yılın gazetecisi ödülüdür.¹⁶⁴ Erduran'ın Tülay Güngör'le birlikte yazdıkları *Bunu Yapan İki Kişi* adlı oyunu 1984'te Uluslararası Endüstri ve Ticaret Bankası'nın düzenlediği Oyun Yarışması'nda ikincilik ödülü kazandı.¹⁶⁵ 1985'te Türkiye Gazeteciler Cemiyeti En Başarılı Köşe Yazarı Ödülü.¹⁶⁶

1986'da *Nokta* Dergisi Doruktakiler Ödülü. *Tamirci* oyunuyla 1986 yılında Lions Kamu Yoklaması Tiyatro Büyük Ödüllerinin En İyi Oyun Ödülün sahibi olmuştur.¹⁶⁷ 1991 yılında Kültür Bakanlığı En Başarılı Oyun Yazarı Ödülü.¹⁶⁸ *Halay* oyunuyla 1993 yılında Kültür Bakanlığı Oyun Yarışma Ödülü.¹⁶⁹ *Kara Kuğullar* adlı dizi yazısıyla Türkiye Yazarlar Birliği 1995 Yılı Basın/ Dizi Yazı Ödülü'nü kazanmıştır.¹⁷⁰

1996 yılında Atatürk Kültür Merkezi Ödülü sahibi oldu.¹⁷¹ *Ramiz ile Jülide* oyunuyla Yunus Emre Yarışması Büyük Ödülü 1995'te. Yazdığı *Eşekdağ'ın Sevdalısı* eseriyle Atatürk Kültür Merkezi Ödülü 1996'da.¹⁷² *Seher Vakti* oyunuyla 1997 yılında Yunus Emre Yarışması Başarı Ödülü. *Yelpaze* ile Atatürk Kültür Merkezi TV Oyunu Yarışması Ödülünü de almıştır.¹⁷³

1.7. Fiziki Özellikleri, Kişiliği ve Mizacı

Varlıklı bir aileden dünyaya gelen Refik Erduran normal boylu (170 cm), beyaz tenli, siyah yuvarlak gözlü, inci gibi dişli ve gençlikte kalın siyah saçlara sahip ama şimdi 88 yaşında olduğu için saçları beyazlamış ve biraz dökülmüş olan yazar gençliğinde çok heybetli ve varlıklı biriydi. Kova burcu olan Refik Erduran İstanbul Robert Koleji'nin mezunlarından birisi olan dikkat çekilen en belirgin özelliği kibarlığı, sakinliği, nezaketi ve mütevazılığıdır.

Karşısındakileri kırmaktan ve kırılmaktan sakınan bir yapıya sahiptir. Övünmekten veya kendini öne çıkarmaktan, ünlülükten uzak kalmış ve hep kaçınmıştır. Sürekli perde arkasında olmuş ve daha gerilerde kalmayı tercih etmiştir. Oyun yazma sevdalısı, pozitif bir kişilik, kendini beğenmesi, övmesi ve pazarlaması olmadığından da bahsedilmiştir. Tuhaf bir adam sayılan yazar nedense oyunlarının yayınlanmasını da pek istememiştir. Kadınları alışılmışın dışında zarif

¹⁶⁴ *Günümüz Türkiyesinde Kim Kimdir 1985-1986*, Profesyonel, a.g.e., 249.

¹⁶⁵ İhsan Işık, *Türkiye Yazarlar Ansiklopedisi*, Elvan Yayınları, 3. bask Genişletilmiş, I. C., Ankara, 2004, s. 69.

¹⁶⁶ Aziz Nesin, *Cumhuriyet Dönemi Türk Mizahı*, a.g.e., s. 444.

¹⁶⁷ *Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*, YKY, a.g.e., s. 375.

¹⁶⁸ Aziz Nesin, *Cumhuriyet Dönemi Türk Mizahı*, a.g.e., s. 444.

¹⁶⁹ Refik Erduran, *Madalyon*, KBDT, Ankara Devlet Tiyatrosu, Ankara, 8 Mart 1994 s. 10.

¹⁷⁰ İhsan Işık, *Türkiye Yazarlar Ansiklopedisi*, a.g.e., s. 692.

¹⁷¹ Aziz Nesin, *Cumhuriyet Dönemi Türk Mizahı*, a.g.e., s. 444.

¹⁷² Çabuk Azizova, *Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi*, a.g.e., s. 372.

¹⁷³ *Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*, YKY, a.g.e., s. 375.

komplimanlarıyla cezbetmeyi başarırdı.¹⁷⁴ Gazeteci ve oyun yazarı Refik Erduran çok uzun yıllar gazetecilik yapan bir kişi olarak tanıyoruz. Gazeteciliğinin yanında belki de bundan önde başka bir kimliği daha vardır. Erduran'ın gönül verdiği sanat tiyatro eleştirileri, mizah öyküleri ve fıkra yazarlığı çeşitli dergi ve gazeteler de yapmıştır.

Yazdığı oyunlarında toplumsal sorunların akılcı bir görüşle değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaya çalışan Erduran, çeşitli toplum kesimlerindeki açmazlara, kuşaklara ve sınıflar arasındaki ayrımlara eğilerek ve değişik eğitim düzeylerinden gelen kişiler arasındaki sorunları da ele almış, özellikle paranın olumsuz etkileri ile aydın kişilerin sorumlulukları üzerinde de durmuştur.¹⁷⁵ Ayrıca düz toplumsal oyunlarında, başlıca çeşitli toplum kesimlerindeki açmazlara, kuşaklar ve sınıflar arasındaki görüş ayrımlarına eğilerek, değişik kültürel düzeylerden kişiler arasındaki sorunları güncel görünüşleri içinde gülmeceli bir yaklaşımla yazmıştır.¹⁷⁶

Erduran'ın yabancı oyun yazarlarından en çok sevdiği Aiskilos, Marlowe, Shakespeare, Çehov ve Shaw'tır. Yerlilerden de en beğendikleri Nâzım Hikmet'in oyunlarından bazıları ve Musahipzade'ninkilerdir. Reşat Nuri Güntekin'in de *Hüllecî*'sini görüp çok sevmiştir.¹⁷⁷ Katolikliğe ve Siyonizme karşı olan Erduran kendisine göre bunlar dîn kisvesi altında dünyayı bataktaki tutmaya çalışan siyasal güçlerdir. Ama İslama karşı değildir, çünkü Müslümanlığın temel yaklaşımında çok uygunca bir ilke vardır, bu da:

“Allah ile kul arasında girilmez.”¹⁷⁸ Erduran'a göre Türkiye'de köylü ile kentli kadın aralarında fark ve sorunlar şunlardır:

“Kentli kadın, fiziksel ve ekonomik bakımından değil ama, psikolojik bakımdan köylü kadından çok daha kötü durumda. Çünkü kırsal kadın bir çeşit sosyal anestezi altında. Ama kentli kadın eşitsizliği görüyor, buna baş kaldırıyor ve sonuç almamasının acısını çekiyor.”¹⁷⁹

Refik Erduran ailesinin varlığı kendine sadece inançlarına yardım ettiğini için önemliydi.¹⁸⁰ Büyük arabadan hiç hoşlanmayan ve kullandığı zaman dinazor sırtına binmiş gibi kendini sanırdı.¹⁸¹ Bütün ömründe anı defteri olmamış ve hiçbir dönemde de sistemli bir şekilde

¹⁷⁴ Leylâ Umar, *Geriye Yazılar Kaldı*, a.g.e., s. 101.

¹⁷⁵ Aziz Çalışlar, *Gerçekçi Tiyatro Sözlüğü*, Kültür Yayınevi, 1. basım, İstanbul, Mart 1978, s. 107.

¹⁷⁶ Aziz Çalışlar, *Tiyatro Adamları Sözlüğü*, Mitoş Boyut Yayınları, 1. baskı, İstanbul, Ekim 1993, s. 79.

¹⁷⁷ Aysel Alpsal, “Sanatçılarla Konuşmalar/ Refik Erduran”, *Varlık*, S. 659, İstanbul, 1 Aralık 1965, s. 8.

¹⁷⁸ Refik Erduran, *Gülerek*, a.g.e., s. 140.

¹⁷⁹ Aynı Eser, s. 175.

¹⁸⁰ Leylâ Umar, *Geriye Yazılar Kaldı*, a.g.e., s. 65.

¹⁸¹ Refik Erduran, *Gülerek*, a.g.e., s. 115.

notları tutmamıştır. Hatta foto albümlerin bakmasına bile hoşlanmaz.¹⁸² Nefes Uğurlu bir önsözde en önemli oyun yazarı dediği Erduran'ın:

“Kendini beğenmesi, övmesi, pazarlaması” olmadığını yazmıştır.¹⁸³

---

¹⁸² Refik Erduran, *İblisler, Azizler, Kadınlar*, a.g.e., ss. 7-9.

¹⁸³ *Tiyatro Açılımı Söyleyişi*, İKÜ Yayınevi, a.g.e., s. 75.

II. BÖLÜM

2. ESERLERİ

Gazeteci ve oyun yazarı Refik Erduran gazete ve dergilerde çok sayıda olan yazdığı makaleleri yayınlanmıştır. Yazar ana dilinden başka Fransızca ve İngilizceyi bildiği için Batı edebiyatı çerçevesinde yazdığı makale ve incelemeleriyle dünya edebiyatına dair görüşlerini belirlemiştir. Robert Koleji'nde öğrenciyken ilk defa *İzlerimiz* adıyla sınıfın temsilcisi olarak gazetenin yönetim kurulu üyesi olmuştur.

Daha sonra *Milliyet*, *Meydan*, *Güneş* ve *Sabah* gazetelerde fıkra ve mizah sohbetleriyle köşe yazarlığı yapmıştır. Dergilerde de mizah yazıları, gülmece türü yazılarıyla tanınmıştır. Yazdığı makaleleri *Tef*, *Akis*, *Akbaba* ve *Dolmuş* dergilerinde yayınlanmıştır. Yurtiçinde ve dışında da çeşitli gazete ve dergilerde kendisiyle yapılan röportajlarda basılmıştır.

Gazeteci ve oyun yazarı Erduran Türk Edebiyatı'na kattığı basılan ve basılmayan, yayınlanan ve yayınlanmayan eserlerinin arasında çok sayıda oyunları da vardır. Bu eserler kronolojik şekilde şöyle sıralanabilir:

2.1. Tiyatro Oyunları

Piyas yazarı Refik Eeduran yazdığı oyun eserleri ikiye bölünür; bunlarda: Birincisi kitap halinde basılmış tiyatro eserleri olan, kalan diğerleri de basılmamış tiyator eserlerinden oluşur. Yazarın eseleri kronolojik şekilde şöyle sıralayabilir:

2.1.1. Basılmış Oyunları

1. *İki Kısa Piyas* (İp Oyunu ve Korkunçlar), İstanbul Yayınları, İstanbul, 1957.
2. *Karayar Köprüsü*, İstanbul Yayınları, İstanbul, 1958.
3. *Ayı Masalı*, Dormen Tiyatrosu Yayınları, İstanbul, 1963.
4. *Yemenimin Uçları*, Ümit Yayıncılık& Matbaacılık, Ankara, 1998.
5. *Cengiz Han'ın Bisikleti*, Maya Matbaacılık Yayıncılık Ltd. Şti., Ankara, 1979.
6. *Tamirci*, Gerçek Sanat Yayınları, 1. basım, İstanbul, Temmuz 1993.
7. *Sekiz Oyun* “Seher Vakti, Neriman'ın Kılıcı, Ödül, Ramiz İle Jülide, Bordello, Halay, El Ele ve Bahçemdeki Ayı”, İKÜ Yayınevi, İstanbul, Şubat 2011.

2.1.2. Basılmamış Oyunları

1. *Vahşi Doğa*, Konya Devlet Tiyatrosu, 1999.
2. *İkinci Baskı*, Konya Devlet Tiyatrosu, 2000.
3. *Müjde'nin Müjdesi*, Konya Devlet Tiyatrosu, 2003.
4. “Madalyon. ”
5. “Deli. ”
6. “Direkler Arasında. ”
7. “Canavar Cafer. * ”
8. “Bir Kilo Namus. ”
9. “Aman Avcı. ”
10. “Kartal Tekmesi. ”
11. “Kelepçe. ”
12. “Turp Suyu.”¹⁸⁴
13. “Efendimiz Efendimiz. ”
14. “Kahraman.* ”
15. “Gülriş Sururi. ”
16. “Eşekdağ'ın Sevdası. ”
17. “Gerçek Sanat.”¹⁸⁵
18. “Merdiven Konçertosu. ”
19. “Sahib. ”
20. “Azrail'in Eceli. ”
21. “Müjde'nin Muştusu. ”
22. “All The Perfumes.”¹⁸⁶
23. “Con Paşa'nın Son Savaşı.”¹⁸⁷
24. “Şimdilik. ”

---

* Tiyatro eseri Refik Erduran 1960'ta yazmıştır. Piyesin türü de erotiktir. Eser 1975'te yönetmen Temel Gürsu tarafından film olarak çekilmiştir. Piyes eseri de iki defa canlandırılmıştır. İlk kez Ankara'da 1990'da Milli tiyatrosu tarafından sergilenmiştir. Diğeri de Hal ekibi yönetmen Güney Zeki Göker tarafından 2004'te tekrar sahnelenmiştir.

¹⁸⁴ Arslan Tekin, *Edebiyatımızda İsimler ve Terimler*, a.g.e., s. 8.

* Refik Erduran hâlâ Robert Kolej'inde öğrenciyken 1946 yılında Kahraman adıyla yazdığı ilk tiyatrosunu sayılır. Yazılan tiyatro 1948 yılında aynı kolej'in sahnesinde sergilenmiştir.

¹⁸⁵ *Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*, YKY, a.g.e. s. 376.

¹⁸⁶ Çabuk Ezizova, *Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi*, a.g.e., s. 372.

¹⁸⁷ Metin And, *Cumhuriyet Dönemi Türk Tiyatrosu 1923-1983*, Doğu Matbaası, 3. baskı, Ankara, 1983, s. 413.

25. “Harman. ”
26. “Faham (Bir Evrim Öyküsü). ”
27. “Her Şey Yolunda. ”
28. “Hasan İle Zübeyde. ”
29. “Lalezar. ”
30. “Can Pazarı. ”
31. “Açıl Kafan Açıl (Açıl Susam Açıl). ”
32. “Bağış. ”
33. “Bunu Yapan İki Kişi.* ”
34. “Büyük Jüstinyen. ”
35. “Hamiyet Yıkılmasın. ”
36. “İt Dişi. ”
37. “Kadının Kurdu. ”
38. “Uçurtmanın Zinciri. ”
39. “UUUU. ”
40. “Bir Tatlı Huzur (Haldun Taner'e Selam).”
41. “Osmanlı Tokadı (Dünya Verdiğimiz İnsanlık Dersi).”¹⁸⁸

2.2. Romanları

1. *Yağmur Duası*, * Kalite Matbaası, Ankara, Ocak 1974.
2. *Domuz*, Remzi Kitabevi, 1. basım, İstanbul, Ekim 2003.
3. *Er Oyunu*, Remzi Kitabevi, 2. basım, İstanbul, Haziran 2004.
4. *Kavşak* “Dünyayı Kadınlar Kurtaracak”, Remzi Kitabevi, 1. b., İstanbul, Ağustos 2004.

2.3. Öyküleri

1. *Neşe'nin Şarkıları*, Remzi Kitabevi, 1. basım, İstanbul, Mart 2004.
2. *Sabiha*, Remzi Kitabevi, 2. basım, İstanbul, Kasım 2004.

---

* Erduran 1984 yılında Tülay Güngör'le birlikte yazdıkları tiyatro piyesidir. Bu oyunla düzenlenen Uluslararası Endüstri ve Ticaret Bankası'nın oyun yarışmasında İkincilik Ödülünü kazanmışlar.

¹⁸⁸ KTB, DTGM, Belgelik Şube Müdürlüğü, S. 91890064-112-01/84-6656, s. 1-2, Ankara, 28 Aralık 2015.

* Erdura'nın kurduğu Çağlayan Yayınev'inde 1954 yılında basıldığı ilk roman eseri, satışlarda rekor kırmıştır.

* KTB, DTGM, Belgelik Şube Müdürlüğü'nün belgesine göre (Büyü Jüstinyen, Deli Bunu Yapan İki Kişi, Bağış, Madalyon, Açıl Kafam Açıl, Direkler Arasında, Uçurtmanın Zinciri ve Hamiyet Yıkılmasın) oyunları devlet tiyatrolarda canlandırılmıştır.

2.4. Senaryoları

1. *Metamorfoz*, Teknik Eğitim Fakültesi Basımevi, 1. baskı, Ankara, 1993.
2. “Gün Doğarken.”
3. “Önce Canan.”
4. “Karayar Köprüsü.”
5. “Hızır Bey.”
6. “Moon in Scorpio *.”¹⁸⁹
7. “An Excellent Price.”¹⁹⁰

2.5. Denemeleri

1. *Jetonlar Düştükçe*, Cumhuriyet Kitapları, 1. baskı, İstanbul, Mayıs 2007.

2.6. Anıları

1. *Gülerek*, Cem Yayınevi, 2. basım, İstanbul, 1992.
2. *İblisler, Azizler, Kadınlar*, Dünya Yayıncılık, 1. basım, İstanbul, Nisan 2005.

2.7. Gezi Yazıları

1. *Bosnalı Samuraylar*, * Vadi Yayınları, Ankara, 1997.

---

* Yurtdışında ABD'de film olarak çekilmiştir. Diğerleri yurtiçinde televizyonlarda film olarak çekilmişler.

¹⁸⁹ *Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*, YKY, a.g.e. s. 376.

¹⁹⁰ Çabuk Ezizova, *Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi*, a.g.e., s. 372.

* Refik Erduran 1995 yılında Sırp faşist zulümlerine karşı sembolik direniş amacıyla Bosna'ya giderek Kara Kuğular isimli gönüllü olarak birliğe katılmıştır. Yaşadığı görüntüleri *Milliyet* gazetesinde dizi olarak yayınlanmıştır. Daha sonra *Bosnalı Samuraylar* başlığı ile kitaplaştırılmıştır.

III. BÖLÜM

3.1. BASILMIŞ TİYATRO ESERLERİNİN ŞAHİS KADROSU

3.1.1. İKİ KISA PİYES “İP OYUNU I”

3.1.1.1. Eserin Özeti

Refik Erduran'ın *İki Kısa Piyes* adıyla yazılıp yayınlanan tiyatro eserinin içinde yer alan oyunlardan biridir. Basılan tiyatro kitabı iki adet oyundan meydana gelmekle birlikte toplam 104 sayfadan müteşekkildir. Birinci oyun “İp Oyunu I” ve diğeri de “Korkunçlar II” adıyla kitapta yer almıştır. Yazarın “İp Oyunu I” adlı eseri bir perde ve 74 sayfadan ibarettir. Oyun kısa tek perdeden oluştuğu için çok hacimli bir eser metin sayılmaz. Oyun Şehir Matbaası'nda İstanbul'da 1957 yılında basılmış ve İstanbul Yayınları tarafından yayınlanmıştır.

Oyunun olay örgüsü gece yarısında, muhayyel bir Avrupa memleketinde bir hapisane avlusunda geçer. İdam edilmek üzere olan Efendi, çevresinde herkesi parasıyla satın almaya çalışır. Cellât ve Yamak son hazırlıkları yapmaktadır. Efendi'nin uşağı yanlarına gelerek onlara hayır diyemeyecekleri paralar teklif ederek idamı durmaya çalışır. Cellâd'ın taş kalbi bir anda yumuşamıştır. Avlu da Hapishane Müdürü, Doktor, Hâkim ve Rahip idama şahitlik olmak için gelmişlerdir(s.7). Eserde gerçek ve hayal dünyası bir arada işlenmiştir.

Her insanın kendisi ile hesaplaşmaktan korktuğu bir yanı mutlaka vardır. İdam edilmek üzere olan Efendi, çevresinde herkesi parasıyla leblebi gibi satın almaya çalışır. Erduran bu oyununda insanların kendileriyle yüzleşmeleri ve çektikleri acılara yer vermiştir. Eser bir yüzleşme metni olduğu için yazar bu yolu seçmiştir. Oyunun türü trajikomik fantezidir. Eser KTB, DTGM, Belgelik Şube Müdürlüğü'nün belgesine göre Devlet Tiyatro sahnelerinde sergilenmemiştir.

3.1.1.2. Kişi Kadrosu

Kitaplaştırılan “İp Oyunu I” eseri gece yarısında muhayyel bir Avrupa memleketinde bir hapisane avlusunda geçmektedir. Eserin en önemli merkezi figür aktörü Efendi adlı biri olan olaylar onun çerçevesinde gelişir ve sürekli yeni bir boyut kazanmaktadır. Piyeste çok kalabalık bir şahıs kadrosu ile karşılaşmamaktayız. Metin sahnede canlandırıldığı zaman dokuz kişi kadrosuyla ve beş hayali şahsın sesleriyle vücut bulur. Oyuncu karakterler yazar tarafından özel

ad, yaş ve mesleklerine göre birbirlerinden ayrılmış ve adlandırılmışlar. Ayrıca metin içerisinde birkaç figür ismiyle karşılaşırız ama eser sahnelendiği zaman hiçbir rol ve etkileri görünmez, sadece metin içerisinde yer almışlardır. Erduran, eserin şahıs kadrosunun dağıtımında erkek ve kadın kahramanlar arasında eşitliği sağlamamıştır. Oyunun etrafında şekillendiği merkezi figür erkek olduğu için oyunumuzu incelemeye erkek kahramanlardan başlıyoruz.

3.1.1.2.1. Erkek Kahramanlar

Tiyatro eseri sahnede canlandırıldığı zaman toplam on dört kişi kadrosundan on iki erkek karakteriyle karşılaşmaktayız. Bunlar da sahneye çıkış ve oynadıkları figür rollerinin sırasıyla: Cellât, Yamak, Uşak, Hapishane Müdürü, Satıcı, Doktor, Hâkim, Rahip ve Efendi erkek şahıs kadrosunu oluştururlar.

Cellât

Ufak tefek, orta yaşlı, siyah elbiseli, muhterem görünümlü bir zattır. Beyaz eldivenler giymiş, ayakkabılarının üstü beyaz tozluklu, boynunda ipek beyaz eşarp ve başında da silindir bir şapka vardır. Cellât sehpaye öfkeyle bakar. “Hay Allah kahretsin!” der. Yeni sehpa için kaç kere rapor yazmış ama isteği yerine getirilmemiştir. “Cimri herifler. Neyse idare edeceğiz” diyecektir(s.7). Cellât; Yamak'ı gibi değildir işinden memnundur. Erkek veya kadın hüviyet sormadan kim olursa olsun işini yapar. Yaptığı görevin bir aylık maaşı küçük bir memurun üç aylık maaşı kadardır. Cellât'ın bütün sanatı ve işinin sırrı ve inceliği idam sehпасına attığı tekmedir(s.8). Bir de adalet cihazının bir uzvu olduğu çok hoşuna gitmektedir.

Cellât'ın giysisi dokuma kumaşandır, görevine belediyenin turuncu otobüslerine binerek gelir. Hatta okuduğu *Hakikat* gazetesi de Efendi Hazretleri'ne aittir(ss.10-11). Cellât kişiye idam hükmünü yerine getirdiği zaman hiçbir hüviyet sormaz. Ama bu gece astığı adam diğer kişilerden farklıdır. Efendi güç ve nüfuzun röntgeni gibidir. Cellât kendisini asmadığı için ona Uşak'ı gönderir. Uşak da ilk önce Cellât ve Yamak'ın önüne bir çanta parayı atar. Dökülen paranın önünde Cellât biraz durur sonra dayanamaz paranın toparlaması yüzünden Yamak'la kavga eder. Daha sonra Uşak aralarına girer Efendi'sinin kurtulması için ikisine rüşvet teklif eder. Yamak derhal kabul eder, Cellât biraz düşündükten sonra Uşak'la evine getirilen bir çuval para karşılığı görevini yerine getirmeyeceği anlaşılır. Efendi idama getirildiği zaman Cellât Müdürü'ne seslenir:

“Ben bu işi yapamam, bu adamın hali içime dokundu.” der, görevin işini yerine getiremez. Hapishane Müdür'ü öfkelenir ona: “Kaç kadın astın bağırta bağırta ciyak ciyak” der ve Cellât hızla koşmasıyla rolü sona erer(s.28).

Yamak

Durmadan sakız çiğneyen, güçlü kuvvetli, arsız suratlı bir oğlandır. Cellât'ın çırağı ve yardımcısıdır, ona usta olarak hitap eder. Bir elinde açılır kapanır bir merdiven, diğerinde bir kangal ip taşımaktadır. Yamak'ın işi bütün idam hazırlıkları düzenlemektir. İdam olan kişiyi masaya çıkarır, direnirse boğuşarak, ipi boğazına geçirir, sallanırken ayaklarına asılır. Hatta kişiyi öldükten sonra kokmadan kucaklayıp indiren yine kendisidir(ss.7-8). Arkadaşları Cellât'ın Yamak'ı olduğunu öğrendikten sonra onunla selâmı kestiler. Sadece selâmı kesmekle kalmadılar hatta onu futbol takımından da attılar(s.10). Bir de aldığı görevin aylık maaşından ustası Cellât gibi memnun değildir. Bütün bu baskı ve sıkıntılar içinde mesleğinde usta olmak hevesi vardır. Sanatkâr olmak isteği, ustası gibi daha fazla para kazanmak içindir(ss.11-12).

Cellât kendi ve Yamak'ı için Hapishane Müdürü'ne yazdığı dilekçelerde aldıkları ücretlerine zam yapılmasını ister; ama tahsisat olmadığı bahanesiyle istekleri Müdür tarafından reddedilmiştir. Bu sebepten dolayı Yamak Hapishane Müdürü'ne herif diye lakap takarlar. Uşak Efendisi'ni kurtarmak için ilk önce Cellât ve Yamak'ın önüne bir çanta parayı döker. Yamak her zaman para düşündüğü için para karşısında çok zayıftır. Derhal yerden parayı toplamaya başlar ve hatta para yüzünden de ustasıyla tartışır; daha sonra Uşak aralarına girince her şey düzene girer(s.13). Uşak, Efendisi'nin asılmaması için Cellât ve Yamak'tan rüşvet teklifinin kabulünü ister. Yamak hiçbir şeyi düşünmeden derhal Uşak'ın isteğini onaylar “Baş üstüne!” der(s.28). Efendi idama getirildiği zaman Cellât rüşvet aldığı için görevine kalkmaz. Bu sefer Hapishane Müdür idam işini bitirmesi için Yamak'a teklif eder. Yamak da Müdür'ün tekme atma teklifini, beceremediği bahanesiyle reddeder(s.30). Müdür de Yamak'tan öfkelenir, “Höst! Defol, düzrü!” der ve Yamak'ın hızla kaçmasıyla rolü sona erer.

Uşak

Üstünde girdiği lüks otellerin kapısında duran bekçilerin uniformalarına benzer yaldızlı, sırmalı, süslü püslü bir elbise vardır. Aksi tavırlı, yüzünden kir akan bir adamdır. Sürekli baston yutmuş gibi dimdik duruşa sahiptir(s.10). Efendi Hazretleri'nin yanında çalışır ve ona göre Uşak

tüm heriflerden daha pistir. Kendisi her zaman Efendisi'nin kocaman çek defteri ve kalemi taşır. Efendi Hazretleri'nin yanında köpek gibi olduğu için onun yanında mağrur tavrın zerresi hiç yoktur(s.35). Soldan hapishanenin idam odasına girer. Sehpaya yaklaşıncaya durur, kaşlarını çatarak ötekileri süzer. Cellât ile Yamak da yeni gelene hayret ve biraz korkuyla bakarlar. Uşak hangilerinin Cellât olduğunu sorar. Kimin Cellât ile Yamak olduklarını öğrendikten sonra konuşmaya başlar:

“Bende her kapıyı açan bir anahtar var” der(ss.10-11). Bundan sonra cebinden bir ipek kese çıkarır, içindeki paraları yere dökmeye başlar. İdam odasında olan Cellât ile Yamak afallarlar, ağır ağır yaklaşır paraya bakarlar. Yamak düşünmeden, sormadan çılgınlık atarak parayı toplamak için hemen yere çöker. Cellât mütereddit, gittikçe artan bir heyecanla Yamak'ı seyredir. Uşak ona sokulur; “Bitiyor paralar, aptal! Hepsini yamağın alacak. Hadi sende topla... Bitiyor.” Cellât da deli gibi yerlere çöker paraları yağmağa başlar. Uşak da onlara seslenir:

“Diz çökün eğilin diyorum, köpekler!” Para yüzünden Cellât ile Yamak arasında kavga olur. Uşak da Cellât' a seslenir:

“Bırak çocuk toplansın. Sana daha çok var.” Uşak'ın Efendi Hazretleri'ni asmayın isteğini yerine getirirlerse Cellât ile Yamak daha zengin olacaklardır. Daha sonra Uşak, Efendi Hazretleri nasıl asmayacaklarını onlara şöyle anlatır:

“Tam asıma sıra geldiğinde bırakıp gideceksin.” Dediklerim yapılırsa, yarın sabah evlerinize para getirilecek. Bütün ömürleri boyunca her gün adam assalar kazanacaklarının yüz misli para verecektir her birine!(ss.12-13). Hapishane Müdürü Cellât ve Yamak'a idam olacak Efendi'nin getirmesi emrini verir. Bu esnada Uşak'la birer çuval para isteğiyle anlaşılırlar. Efendi için istedikleri zor bir şey değildir. Uşak onlara yapacaklarını şöyle anlatır:

“Ben bu işi yapamayacağım” deyip gideceklerdir(s.14). Uşak rüşvetle istediği şeyi gerçekleştirir. Cellât ve Yamak da Efendiyi asmadıkları için Uşak bıyık altından güler ve Efendi ise masanın üstünde kollarını kavuşturmuş eğlenerek vaziyeti seyretmektedir. Ötekiler ise Hapishane Müdürü, Doktor, Hâkim ve Rahip öfke ve acziyet içindedirler(s.31). Uşak, şiddetli gök gürültüsü ve üst üste birkaç şimşek çakmasıyla rolü sona erer(s.72).

Hapishane Müdürü

Asabî, zayıf, derbeder kılıklı bir adamdır. Gömleğinin yakası sıkığı için ikide birde kravatını tutup çeker ve başını iki yana sallar. Şu sırada bilhassa sinirli olduğu için bu etki

büsbütün fazlaşmıştır. Üstelik hıçkırık da tutmuştur, arada sırada hık diye şiddetle sarsılır! Bir de “İdam gecelerini hiç sevmiyorum. Allah kahretsin.” der(s.14). Müdür vazifesini kötü kullandığı için eline kan bulaşmıştır. Birinci katlinde hapisaneden kaçmaya kalkan bir mahpusu kendi tabancasıyla vurmuştur(s.36). İkincisinde ise 20 yaşındaki bir delikanlıyı mahpustan korktuğu için kendine ait gizli ajanlarıyla öldürtmüşler. Müdür Bey'e göre yaptıkları:

“Vazife esnasında yapılmış hatalar” olduğu için cinayet sayılmazlar(s.42). Müdür akşam yemeğinde ağır bir şeyler yemiş ve eşinin yaptığı tatlıyı da bitirmiştir. Yedikleri midesinde taş gibi olmuş, onun için de midesi gaz yapmaktadır. Bu sebepten dolayı doktordan karbonat rica eder(s.19). Sağ taraftan idam salonuna girince küçük adımlarla sinirli sinirli yürüyerek yaklaşır. Cellât ile Yamak'a:

“Ne haber? Her şey hazır mı?” diye sorar. Yeleğinin cebinde kocaman saatini çıkarıp bakar. “Gece yarısına on üç dakika var, hazır mı her şey?” Onlar da: “Hazır efendim” derler. Uşak'ın kim olduğunu sorar. Cevabı beklemeden yürür, sehpanın ipini eliyle birkaç kere muayene eder ve “Sağlam mı bu meret?” der. Çünkü bir sefer idam ipi kopmuş, asılan kişi yere düşüp bacağı kırılmıştır. Cellât da “Merak etmeyin efendim” der(ss.14-15). Efendi'nin idamına on iki dakika kalmıştır. Müdür “Öf be, olsa bitse şu iş!” der. Doktorla Hâkim Bey'e de haber yollar “Gelsinler” diye, onlarsa odada bezik oynamakla meşguldürler “Hadi! Yallah!” İdam edilen mahkûmu getirmesi için Cellât, Yamak ve Uşak sağa doğru yürürler. Tekrar Uşak'a döner “Hişt sen kimsin yahu? Nereye gidiyorsun?” der, Uşak durup döner cevap vermek için ağzını açar. Bu esnada Müdür, Satıcı'nın tarafına doğru sıçrar öfkeyle döner “Ay!” Gece yarısında Satıcı, Müdürle sehpa pazarlığı eder ve çok ısrar ettiği için nihayet hapisanenin idam odasına çalıştığı firmanın yeni sehpasını kurar. İdam olacak mahkûm salona getirilir. Asılacak olan kişi çok mühim biri olduğu için Müdür çok sinirlidir. Bir de üst makamdan mahkûmla ilgili hususî emir gelmiştir:

“İnfaz mümkün mertebe sessiz sedasız yapılacak.” Hatta bu sefer gazeteciler de içeriye alınmazlar(ss.18-19). Mahkûm salona getirildiği zaman Müdür ona sorar “Sizi buraya niçin getirdiğimizi biliyorsunuz, değil mi?” Efendi de Müdür'e cevabı şöyle verir “Hiçbir fikrim yok. Niye getirdiniz?” Müdür şaşar, sonra cebinden bir tomar kâğıt çıkarır. Vazife icabı mahkeme kararını okuyacaktır. Müdür makine gibi müthiş bir süratle ve sesini kâh alçaltıp kâh yükselterek kararı okur. Lâfların ancak bir kısmı duyulur: “Millet adına hüküm verme yetkisini kullanan Beşinci Ağır Ceza mahkeme heyeti... hakkındaki iddianamede sözü geçen isnat ve delilleri

incelemekle... adlı tıp raporundan da anlaşıldığından... Suç sabit görüldüğü cihetle... Ve dokuz yüz on yedinci maddesi mucibince... Tarihinde kesinleşmiştir.” Kararı okuduktan sonra kâğıdı cebine koyarak Efendi'ye tekrar sorar “Anladınız mı?”(ss.23-24). Bundan sonra Müdür en otoriter tavrını takınarak Cellât'a emreder: “Hadi bakalım, vazifenizi yapın!”(s.27). Cellât rüşvet aldığı için Müdür'ün emrini bulduğu bir bahaneyle yerine getirmeyi ve salondan çıkar. Müdür de Yamak'tan mahkûmu asmasını ister. O da rüşvet aldığı için beceriksizlik bahanesiyle teklifi yerine getiremez(s.35). Müdür Yamak'a öfkelenir: “Höst! Defol, Dürzül!” der, Yamak sağdan kaçır. Böylece asılacak Efendi idamdan kurtulur. Çünkü yasaya göre idam için Cellât olması gerekir. Hapishane Müdür'ü aciz ve çaresiz kalır. Nihayet o da Cellât ile Yamak gibi Efendi'nin rüşvet teklifini kabul eder. Bundan sonra şiddetli gök gürültüsü ve üst üste birkaç şimşekten sonra Müdür idam odasından kaçmasıyla rolü sona erer(s.72).

Satıcı

Mübalağalı denecek derecede şıktır. Başında çok geniş kenarlı bir fötr şapka ve boynunda da iri çiçek desenli bir kravat vardır. İşinden dolayı gazete falan okumaya vakti yoktur. Hatta müşteriden başka kimseyle konuşamaz hale gelmiştir. Elinde boru gibi upuzun paketin bir ucunu yere dayar. Hapishane Müdürü'nün dikkatini çekmek için hafifçe öksürür. Profesyonel nezaketle, ezbere bildiği bir manzume gibi konuşmasına başlar. Müdür'e:

“Efendim, bir dakikanızı istirahat edeceğim. Müsaade buyurursanız zatı âlinize...” der. Müdür ilk önce Satıcı'yı gazeteci sanır “Hayır” der. Bundan sonra Satıcı kendini tanıtır(ss.15-16). Çalıştığı firmanın parolası satılış malzemeleri ihtiyaç anında ve yerinde yetiştirmesidir. Satıcı diğer memur arkadaşlarından ilk satış coşkusuyla gece yarısında idam salonunda Müdür'e temsil ettiği firmanın yeni sehpasının özelliklerini açıklar. İdam salonunun ortaçağdan kalmaya benzer köhne, zevksiz eski sehpanın yerine yeni sehpa kurulur. Getirdiği yeni sehpanın çelikten yapılmış ayakları pırıl pırıldır ve ipleri de gıcır gıcır naylondan üretilmiştir. Üstelikle on sene garantisi vardır. Bunlarla birlikte yeni sehpa çok pratik ve otuz saniyede kurulur. Müdür Bey ona “Olmaz” der. Çünkü satış alımı yapılmadan önce Hapishane'nin Mubayaa* Servis Şefi tarafından imzalanması gerekir. Satıcı'nın ısrarı bütün işi bu gecede halletmektir. Müdür de ona Mubayaa

---

* **Mubayaa Servis Şefi:** Çok sinirli bir adamdır. Odası hapishanenin sol tarafındadır. İş hapishaneye satın alınacak her şeyi almadan önce kontrol etmektedir. Geceleri de odasında uyur. Sahnede hiç rolü yoktur, sadece metin içerisinde isim olarak geçer. Gece yarısında Şefin uykudan Satıcı tarafından uyandırılması istenir; ama Satıcı bir gözü etrafı yaralar içinde simsiyah döner(s.18).

Servis Şefi'nin odasını gösterir. Şef çok sinirlidir ve uyuduğu için Satıcı'nın gitmemesini ister. Satıcı coşkulu olduğu için onlara:

“Zıyanı yok. Ben kovulmaktan korksaydım satıcı olmazdım” der ve kolunu kurtarmasıyla soldan koşarak çıkar. Müdür de sinirden kravatını birkaç kere çekerek arkasından bakabilir(ss.18-19). Bundan sonra Satıcı gözünün etrafı simsiyah soldan sevinçle bağırarak bir elinde paket, öbüründe bir kâğıt salona geri döner. Elindeki imzalı mubayaa fişini Müdür'e gösterir(s.25). Yeni sehpayı kurar; “Güle güle kullanın” der ve Efendi'yi görür. Birkaç saniye dehşetle yüzüne baktıktan sonra Efendi'ye yalvarmaya başlar:

“Siz burada... Bilmiyorum... Vallahi bilmiyordum... Hiç bilseydim... Aman yarabbi!” der. Asılacak Efendi'den af diler, o da Satıcı'nın kim olduğunu bilmiyordur ve kim olduğunu sorar. Satıcı da Efendi'yi yakından görmemiş ve tanımıyordur. Sadece dayının evinde duvara asılan Efendi'nin resmini görmüştür. Dayısı da Efendi'nin firmalarından birinde idare reisidir. Satıcı sehpanın paketini açarken sehpanın ayaklarından birinin ucunu Efendi görünce birden kaşları çatılır. Kelepçeli ellerini uzatıp o noktayı muayene eder ve hiddetle bağırmaya başlar:

“Bu ne, bu nasıl çelik? Şimdiden paslanmağa başlamış! Firmanın itibarını rezil mi edeceksiniz? Defol” dediğiyle Satıcı paketi kapıp kaçmasıyla kısa rolü sona erer(ss.26-27).

Doktor*

Rahat tavırlı, şişman ve uykulu gözleri olan bir adamdır. İdam odasının tenhâlığı ve gazeteci olmaması Doktor'un dikkati çeker ve sorar. Müdür de ona: “İdam olacak kişinin önemli olduğu için üst makamdan mektup gelmiş, mahkemesi gibi idamı da sessiz ve gizli olacaktır” der. Doktor ile Hâkim arasında geçen gece Müdürle oynadıkları bezik oyununun hesabıyla ilgili tatsız bir tartışma çıkar. Her biri kendi hesabını diğerinden daha yüksek zanneder. Doktor sigara paketinin arkasına hesabı yazmış ama dalgınlıkla paketi atmıştır(ss.19-20). Tatsız tartışmanın sonucunda Hâkim; Doktor'a “Terbiyesizliğin lüzumu yok!” der ve sözünü geri almadığı için Doktor da “Şebek! Yedi kat ceddinden başlayıp” Hâkim'i söver(s.22). Kısa bir sükûttan sonra

---

* **Erkek Sesi:** Doktor'un sınıf arkadaşı ve biricik dostudur. Beş sene evvel doktorla kullandığı arabada birlikteymişler. Güzel bir günmüş, yol da cennet gibiymiş; ama Doktor çok keyifsizmiş. Çünkü yeni açılan başhekimliğe arkadaşının atanacağını düşünüyormuş. Tayin yüzünden arkadaşını kıskanırdı ve nefret ederdi, aklında hep bunlar vardı. Daha sonra araba virajı alamadığı için uçuruma yuvarlandı. Kaza sonucunda ikisi de kendilerini dışarı attılar. Doktor yamaca düşmüş, arkadaşı ise uçurumun tam kenarında bir çalıya tutunmuş kalmıştır. Arkadaşı: “Kurtar, imdat, kurtar” diye yardım etmesi için Doktor'a seslenir. Doktor akli başındaydı iradesine sahipti; ama iradesini kullanmak için gayret sarf etmeyip dostunu kurtarmadı(ss.46-47). Erkek Sesi; hiçbir etki ve rolü görünmez sadece Efendi'nin duasıyla sahnede sesi duyulur ve tekrar onun duasıyla sesi kayıp olmasıyla rolü sona erer.

Doktor kabahatli kabahatli susar. Ortam sakinleşince Efendi idam edilmemek için rüşvet önerisini yapar. Doktor teklifi beğenir ve hemen kabul ederek “Evet, çekleri yazın hele” ve Müdür'e “Görmekten ne çıkar” der. Rüşveti beğendiği için Efendi'yi dost adı ile çağırmaya başlar(s.36). Bundan sonra şiddetli gök gürültüsü ve üst üste birkaç şimşek sesiyle Doktor idam odasından kaçmasıyla kısa rolü sona erer(s.72).

Hâkim

Aksi yüzlü, durgun ve daima son derece ciddî bir kişidir(s.20). Mahkemede görev başında iken kalemin ucuyla elinin tırnaklarını temizler(s.35). Hâkim, Doktor ve Müdürle geçen gece oynadıkları bezik oyununun hesabıyla ilgili aralarında sert bir tartışma çıkar. Her biri kendi hesabını diğerinden daha yüksek zanneder. Bir de Doktor'un zikrettiği hesap sayıları Hâkim ve Müdür tarafından reddedilir. Özellikle Hâkim “Katiyen!” diyerek, gayet iyi hatırladığını otuzun üstünde aldığını söyler. Doktor da buna inanmaz çünkü kendi eliyle oyun hesapları tutmuştu ve Hâkim'in dediklerine inanmadı. Hâkim sözlerini mahkeme muhakemesine göre söylediği için aralarında kısa bir tartışma yaşanır.

Tartışma sonlandıktan sonra Doktor ve Hâkim kendini toparlar. Ortam sakinleşince Efendi idam olmaması için rüşvet önerisini yapar. Hâkim rüşvetin suç olduğunu Efendi'ye anlatır. O da rüşvetten mükâfata doğru teklifini değiştirir. Doktor ve Müdür rüşvet teklif önerisini kabul ettikten sonra Hâkim de biraz tereddüt ettikten sonra Efendi'nin parasını kabul eder(s.45). Efendi'nin okuduğu duada Hâkim'in annesinin kanının eline bulaştığı ortaya çıkar. Bundan sonra şiddetli gök gürültüsü ve üst üste birkaç şimşekten sonra Hâkim idam odasından kaçmasıyla kısa rolü sona erer(s.72).

Rahip

İdam odasına sağdan ağır ağır yürüyerek girer. Babacan tavırlı, iyi yüzlü bir ihtiyardır. Rengârenk işlemeli, püsküllü, upuzun etekli bir elbise giymiştir. Elinde koskocaman bir asanın ucunda dinî sembol sallanır(s.24). Odaya girince Doktor ile Hâkim arasında kavgayı dehşetle seyreder. Ortam sakinleşince Efendi idam olmaması için rüşvet önerisini yapar. Rahip de:

“Bu yaşa geldim, sizin kadar küstah bir adam görmedim” der(s.34). Daha sonra özellikle Cellât, Doktor, Müdür ve Hâkim de Efendi'nin rüşvet teklifi kabul ettiklerini öğrenince Rahip'te tereddüt ederek de olsa çek parasını kabul eder(s.45). Efendi'nin okuduğu dua nedeniyle Rahip'in

de eline kan bulaşmış olur. Özellikle iki sene evvel iki gencin ölümüne, yeni Rahip olduğu zaman da ise bir çocuğun ölümüne sebep olmuştur(s.37). Rahip'e göre Efendi'nin yaptığı dua değil, büyüdür(s.41). Şiddetli gök gürültüsü ve üst üste birkaç şimşegın görünmesiyle Rahip* dize çöker dualar okur ve sonra fırlayıp kaçmasıyla rolü sona erer(s.72).

Efendi

Oyunun merkezi figürü olan Efendi hapishanenin idam odasına iki yanında Cellât ve Yamakla girer. Efendi getiriliği zaman elleri önden kelepçelidir. İri, güçlü kuvvetli, kendinden emin tavırlı, sakin, alaycı ve zeki bir yüze sahiptir. Çok zengindir, gücü ve nüfuzu röntgen gibidir hapishane ve duvarları bile önünde duramaz. Üstünde beyaz bir idam gömleği vardır(s.22). Sevgilisi olan kızını, kendisi hakkındaki her şeyi bildiği için ağır ağır iki ay süre içerisinde zehirlemiştir(s.19). Bu bilgiler, Efendi'nin düşmanlarına çok faydalı olabilirdi ve ihanete uğramaktan çok korkardı(s.38). Mahkemede cinayet suçuyla idam cezası almıştır(s.19).

İdam olacak Efendi getirildikten sonra ve salonda herkes yerini alınca Müdür kendine çeki düzen verir, kravatını çeker, kaşlarını çatarak vahim bir sesle mahkemenin kararnameini okur(s.23). Efendi gülümseyerek sehpaye baktıktan sonra Müdür'e döner, rahat bir sesle “Şimdi anladım” der. Hapishane Müdür'ü, Cellât ve Yamak'a Efendi'nin asılma emrini verir. İkisi de Efendi'nin Uşak'ı tarafından rüşvet aldıkları için emri yerine getirmezler. Müdür çaresiz ve aciz durumda kalır. Olaya şöyle tepki gösterir:

“İsterseniz şu işi ben kendim halledireyim? İpi boğazıma takıp masadan atlayayım, ha?” der. Doktor, Hâkim, Rahip, Uşak ve Müdür hepsi Efendi'ye bakarlar. Müdür Bey de:

“Kanunen mutlaka bir cellât lâzım. Yoksa mesul olurum” diye diğerlerine hitap eder. Efendi ise masanın kenarına oturup bacaklarını keyifle sallar ve ona göre idamın dört şahidi aptaldır(s.31). Bu süre içinde zenginliği kullanır. Onları leblebi gibi satın almak için rüşvet veya mükâfat kelimesini kullanır. Her birine verdiği rüşvet veya mükâfatın miktarı baştan çıkaracak bir servet olacaktır(s.33). Kendi yerine asılacak kişi ise Uşak'tır. Çünkü bu Uşak için bir şereftir.

---

* **Bebek Sesi:** Efendi, diğerlerinin yaptıkları kötü eylemlerin ortaya çıkması için dua eder. Duasını okuduğu zaman bir seferinde bir bebeğin ağlama sesini sahnede yükselerek duyulur. Bebeğin babası Rahip'tir ve annesi Cahil Kız ismiyle oyunda geçer. Rahip 19 yaşındayken Cahil Kızla aralarında bir macera olmuş, geçirdikleri macera sonucunda bir bebek dünyaya göz açmıştır. Rahip' in evlenmesi yasak olduğu için bebek ona bir felâket sebebi olurdu. Bundan sonra Cahil Kızla çocuğuyla ilgili konuşur. Rahip Cahil Kız'a: “Ne yap yap, bu işi hallet, bir daha bu çocuğu görmeyeyim.” söyler. Bir iki günden sonra çocuk bir kaza sonucunda veya annesi tarafından öldürülür(ss55-.56). Bebeğin annesi Cahil Kız'ın ve bebeğin hiçbir rolü görünmez sadece Efendi duasını okuduğu zaman bebeğin sesi sahnede duyulur. Efendi'nin duaya devam etmesi ile de bebek sesi kesilir ve kısa rolü sona erer.

Uşak, dehşetle diz çökerek merhamet ister. Doktor ile Müdür teklifi kabul ederler. Hâkim de biraz tereddüt ettikten sonra kabul eder, en son Rahip de razı olur. Bundan sonra Efendi asker teftiş eder gibi yüzlerine teker teker bakarak gezinir. Hindistan'dan ucuz miktar parayla bir çocuktan aldığı duayı rüşvet verdiği kişiler için okumaya başlar. Rahip'e göre bu dua değil, büyüdür(s.39). Efendi okuduğu duasının sonucundan asılacağı zaman ona şahit olan Müdür, Doktor, Hâkim ve hatta Rahip'in de ellerinin kana bulaşmış olduğunu meydana çıkarır. Yaptıkları kötü eylemleri Efendi'ye itiraf ederler ve birlikte bir sesle:

“Kötüyüz, pisiz. Öyleyiz, pisiz, doğru” sözleri ağızlarından çıkar, Efendi de yumuşar gülümser. Efendi çek defteri ile kalemi Uşak'tan alır. Çekleri yazar, ilk iki çeki Müdür ve Doktor'a verir. Ellerindeki çeki keyifle tetkik ederler. Tekrar çek yazmaya döner ve son iki çeki de Hâkim ile Rahip'e verir. Rahip biraz tereddüt ettikten sonra mükâfatı kabul eder(ss.58-59). Efendi'nin kutlaması başlar, Doktor: “Geçmiş olsun!”, Hâkim: “Evet, ucuz kurtuldun”, Rahip: “Tebrik ederiz” der ve en son Müdür'de onu tebrikler(s.67). Efendi birden silkinip dikilir, eskisinden daha büyük bir gurur ve şiddetle haykırmaya başlar:

“İşte mal meydanda, hepimiz çamurdan yapılmışız, çamur kalacağız.” der. Şiddetli gök gürültüsü... Üst üste birkaç şimşek... Uşak soldan, Müdür sağdan kaçarlar. Rahip de diz çöküp dualar okur. Daha sonra fırlayıp soldan kaçır. Doktor soldan ve Hâkim ise sağdan kaçarlar. Efendi bir zafer neşesi içinde kaçanlara küfreder:

“Kaçın köpekler, kaçın, kaçmak için doğmuşsunuz zaten!” der. Bundan sonra sahnede sadece Efendi, Tahsildar ve Zebani kalırlar. Efendi yeryüzünde parasıyla her şeyi leblebi gibi satın alabileceği fikrine sahiptir. Ama can alma Tahsildarı'nı satın alamaması ve aciz olduğu için kendisinden daha iktidarlı yaratıcıya ve doğal hükümlerine teslim olur(ss.71-72). Efendi maçı kaybetmiş oyuncu gibi başını üzüntüyle sallayarak ilmiğe doğru yürür “Vay anasını yanlış ip çektik” dediğiyle oyun ve rolü de sona ererler(s.74).

Kanlı Hayâl

İdam odasında sehpanın yanındaki merdivenin tepesine tünemiş, kollarını kavuşturmuş, Hapishane Müdürü'ne gözlerini hiç ayırmadan bakarak gülen, yirmi yaşlarında bir delikanlı ruhu beyazlar giyinmiş görünür. Saçlarının bir kısmı yüzünün bir tarafında ve gömleği kan içindedir(s.42). Kanlı Hayal Müdür Bey'e: “Çakı gibiydim, aslan gelse boğuşurdum” der(s.44). Müdür de korkusundan titreyerek durur. Yirmi yaşında acar delikanlı olduğu için ona Tarzan

derlerdi. Müdür Bey vazifesi ve eylemleri kötü kullandığı için Kanlı Hayal: “Ben de seni vurmazsam erkek değilim” demiştir. Bundan sonra bir haftaya kalmadan ikinci koğuştta Müdür’ün casuslarından birkaç kişi sopayla delikanlıyı öldürmüşlerdir(ss.42-43). Üç sene evvel Müdür Bey vurulma korkusundan Kanlı Hayal için cinayet emri vermiştir(s.44). Kanlı Hayal’in hiçbir etkisi görünmez, sadece Efendi'nin duasıyla sahnede hayalini görünür ve tekrar onun duasıyla sahneden ayrılmasıyla çok kısa rolü sona erer.

Tahsildar

Sahnede birden bire duman çoğalıp fışkırır, o köşeyi tamamen kaplar sonra kesilir ve süratle dağılır. Bu noktada garip bir Tahsildar durur halde görünür. Yaşlıca bir zat olan, yorgun tavırlı, eskimiş fötr şapkalı, gözlüklü, eli çantalı, üstü başı kırmızı renktedir. Elbisesi, şapkası, kravatı, çantası ve hatta gözlüğün çerçevesine varıncaya kadar her şeyi kıpkırmızıdır. Canı cehennemlik isimlerin kaydetme işinden sorumlu, bezgin kimselerin edasıyla sahnede ağır ağır yürüyerek yaklaşır öfkeli sesle konuşur. Yeleğinin cebinden bir saat çıkarıp ona bakarak:

“Burada tam on ikide tahsil olunacak bir borç vardı.” Borçlunun kim ve nerede olduğunu sorar. Karşısında duranlar ilk önce seslenmezler ve daha sonra yanlış bir kişiyi borçlu olarak söylerler. Bu sefer Tahsildar tehdit tavrıyla:

“Bana bakın, vazifem esnasında zorluk çıkarırsanız hakkınızda gerekli muameleyi yaptırırım. Zabıt tutar veririm, gerisini onlar bilirler” bağırarak borçluyu sorar(s.60). Hâkim, Müdür ile Doktor Tahsildar'a Uşak'ın borçlu olduğunu gösterirler. Bu esnada Rahip de aldığı rüşvet para çekini hazmetmekle meşguldür. Uşak da “Hayır, borçlu ben değilim” demeye başlar. Tahsildar da çantasından bir kâğıt çıkarır gözlüğünü düzeltir, önce kâğıda, sonra Uşak'a dikkatle bakar. “Borçlu bu değil” diyerek müthiş bir hiddetle ötekilere döner(ss.61-62). İsteği çözülmediği için ve hatta Uşak'ı gösterenler tarafında borçlu olduğunu Tahsildardan reddettiği için Efendi onun karşısına sakin ve vakarlı bir sesle çıkar “Borçlu benim” der. Efendi, Tahsildar'ı da diğer kişiler gibi parasıyla satın almak ister ama başaramaz. Gücü ve parası ilahi kanunların karşısında geçersizdir. Tahsildar oyun bitmesiyle sınırlı kısa rolü sona erer.

Zebani

Biçimi insan ile hayvan arası bir şeydir, iki büklümdür. Zebani durmadan sırttır, alık suratlı ve omzunda bir torba asılıdır. Bir elinde dört uçlu bir zıpkın, öbüründe de kelebek tutmak

için bir kepçe ağı vardır(s.60). Tahsildar'ın yanında çalışır, hademe gibi sadece tahsilâtları taşır. Tahsildar'ın çırağı ve oyunda sadece tahsilâtları kendisiyle taşır(s.63). Figürü çok sınırlı olduğu için sesi de duyulmaz ve ara sıra eliyle bazı işaretler yapar. Oyunun bitmesiyle sınırlı çok kısa rolü sona erer.

3.1.1.2.2. Kadın Kahramanlar

Tiyatro eseri sahnede canlandırıldığı zaman toplam on dört kişi kadrosundan sadece iki kadın oyuncu karakterle karşılaşmaktayız. Bunlar da sahneye çıkış ve oynadıkları figür rollerin sırasıyla: Kız ve Hâkim'in Annesi'dir. Bu karakterler aktrissizdir, sadece ses olarak hayali görüntü rollere sahiptir. Sahneye çıkışları da oyunun merkezi figürü Efendi'ye bağlıdır.

Hâkim'in Annesi

Efendi'nin okuduğu duayla sahnede caz müziğin sesi yükselir, Hâkim ise sinirli, rahatsız edici bir şey hatırlar gibi alnını kırıştırarak melodiye kulak verir. Daha sonra sahnenin duvar dibinde sağ arka köşede çalılardan birinin yanında Hâkim'in Annesi belirir. Kırk beş yaşlarında, uzun boylu, tatlı bakışlı, saçları boyalı pörsük bedenli bir kadındır. Yüzünde çok ıstırap çekmiş olduğunu belirten ve alkolün tesirini açığa vuran hatları görülür. Hâlâ cazibesini kaybetmemiş biridir. Vücuduna sımsıkı yapışan gayet açık bir elbise giymiş. Hafifçe sallanır ki, bir hayli içmiş olduğu bellidir(s.49). Hâkim annesini görünce eskisi gibi hemen bağıra bağıra:

“Bu ne kılık! Kendini yirmi yaşında sandın galiba? Çok güzel kırk yılda bir annemi ziyarete geliyorum. Ne görüyorum!” diye azarlamaya başlar. Hâkim'in Annesi vaktiyle eşinin kötü eylem ve azarlamalarından çok çekmiş biridir. Yalnızlığını, sinir perişanlığı ve çok çektiğini oğluna anlatmak ister. Üstelik Hâkim'in Annesi avukata bütün işlerine bakmak için umumî vekâlet vermiştir. Avukat, Hâkim'in Annesi'ne daha çok yakınlık göstermiş hatta ona evlenme teklifi etmiştir. Hâkim de buna çok kıskanmış, annesinden avukata verdiği umumî vekâleti geri almasını istemiş, isteği olmayınca annesinden ve evden ayrılarak bir daha annesini görmemiştir(s.51). Hâkim'in Annesi, oğlu da gittiğinde yalnız kaldığı zaman çıldırarak gibi olur, perişan sinirli olduğu ve yalnızlığa dayanamadığı için hava gazıyla hayatına son verir. Anne intihar ettikten sonra apartmanı Hâkim'e kalmıştır(s.53). Hâkim'in Annesi hiçbir etkili rolü görünmez sadece Efendi'nin duasıyla sahnede hayali görünür ve tekrar onun duasıyla çok kısa rolü sona erer.

Kız

Sahnedeki şeffaflaşan duvarın içinde bir nokta büyür, duvarın içinde bir kız görünür, bu kız yürüyüp ortaya çıkar. Arkasındaki duvar tekrar eski haline döner. Diğer oyuncuların hepsi nefes almaktan korkarak hareketsiz durmaktadırlar. Kızın üstünde zarif bir beyaz sabahlık vardır. Çok genç, gayet cana yakın ve güler yüzlüdür. Kızın yüzü sevgilisi Efendi'yi görünce sevinçle aydınlanır, kollarını açarak ona doğru bir adım atar. Sevgilisine “Canikom”la seslenir. Efendi sesi duyunca irkilir dehşetle geriler. O da durur, güler(ss.68-69).

Kız sevgilisi Efendi hakkında bütün işlerin içi dışını bilmektedir. Efendi'nin düşmanlarına çok faydalı olabilirdi. İsteddiği anda Efendi'yi mahvedebilirdi. Kız çok tembeldi, hiç planı yoktu; fakat Efendi günün birinde ihanet etmesinden çok korkuyordu(s.38). Efendi korkusundan dolayı sevgilisini iki ay içinde ağır ağır zehirleyip öldürmüştür. Efendi sevgisiyle iyi karşılaşmadığı için Kız gerileyip tekrar duvarın içine döner, duvar eski haline gelir ve Kız kayıp olmasıyla çok kısa rolü sona erer(ss.70-71).

3.1.2. İKİ KISA PİYES “KORKUNÇLAR II”

3.1.2.1. Eserin Özeti

“Korkunçlar II” *İki Kısa Piyas* adıyla yayınlanan tiyatro kitabının içindeki ikinci oyunu oluşturur. Basılan kitap toplam 104 sayfa olduğuna rağmen “Korkunçlar II” oyunu sadece 28 sayfa tutmuştur. Eser Şehir Matbaası'nda İstanbul'da 1957 yılında basılmış ve İstanbul Yayınları tarafından yayınlanmıştır. Yazar Özcan Ergüder'in aynı isimli hikâyesinden uyarlanmıştır. “Korkunçlar II” oyunu tek perdeden oluştuğu için küçük bir eser olarak sayılır ve metin sahne de çok uzamaması için yazar tarafından iki kısma bölünmüştür. Dekorun alt kısmının yüksekliği bir metre kadardır ve önü de ince bir telle kapanmıştır. Üst kısım da Anadolu kasabalarından bir evin bahçesini oluşturur.

Oyunun olay vakası kirliliği, bulutlu bir gündüz vakti küçük bir Anadolu kasabalarından bir evin bahçesinde geçmektedir. Evin sahibi zorba, asabî Acenta isimli biri olan evin içinde ne zaman Arifi görse; bağırıp çağırmasıyla döver ve kovar. Acenta dostları davet ettiği zaman Yüzbaşı Arif'le eğlenerek ve ona içki de içtirir. Arif sarhoş olduğu zaman Yüzbaşı'nın silahıyla Acenta'yı öldürerek annesine ve kendisine yapılanların intikamını alır(s.77). Erduran, oyunda kesin bir tarih olarak vermemiş fakat hemen her şeyi kronolojik bir çerçeve şeklinde ele almıştır.

Oyunun türü dramdır. Eser KTB, DTGM, Belgelik Şube Müdürlüğü'nün belgesine göre Devlet Tiyatro sahnelerinde sergilenmemiştir.

3.1.2.2. Kişi Kadrosu

Kitaplaştırılan “Korkunçlar II” oyunu kirli, bulutlu bir gündüz vakti küçük bir Anadolu kasabalarından bir evin bahçesinde geçmektedir. Oyunun en önemli merkezi figür aktörü Arif adlı biri olan olaylar onun çerçevesinde gelişir ve sürekli yeni bir boyut kazanmaktadır. Piyeste çok kalabalık bir şahıs kadrosuyla karşılaşmamaktayız. Metin sahnede altı kişi karakteriyle canlandırmaya gelir. Oyuncular yazar tarafından özel ad, yaş ve mesleklerine göre birbirlerinden ayrılmış ve adlandırılmışlar. Ayrıca metin içerisinde birkaç figür ismiyle karşılaşırız ama eser sahnelendiği zaman hiçbir rol ve etkileri görünmez, sadece metin içerisinde yer almışlardır. Erduran, eserin şahıs kadrosunun dağıtımında erkek ve kadın kahramanlar arasında eşitliği sağlamamıştır. Oyunun etrafında şekillendiği merkezi figür erkek olduğu için oyunumuzu incelemeye erkek kahramanlardan başlıyoruz.

3.1.2.2.1. Erkek Kahramanlar

Tiyatro eseri sahnede canlandırıldığı zaman toplam altı kişi kadrosundan beş erkek karakteriyle karşılaşmaktayız. Bunlar da sahneye çıkış ve oynadıkları figür rollerin sırasıyla: Arif, Recep, Acenta, Jandarma Yüzbaşısı ve Kaymak erkek şahıs kadrosunu oluştururlar.

Arif

Perde açıldığı zaman alt dekor karanlıktadır. Üst dekorda ise akşam olmaktadır, fakat hava henüz kararmamıştır. Evin bahçesinin kapısı arasında ayakta durmuş sevimli yüzlü, sağlam yapılı bir delikanlı olan Arif hoş gözlerle seyircilere doğru bakmaktadır. Arif, hiç kimseyle konuşmaz, içine kapanık bir yapıya sahiptir. Üstü başı perişan, saçları darmadağın ve hatta ayakları da çıplaktır. Çocuklar onu taşıyıp kovdukları için alnında açılmış bir yaradan yanağına doğru kan sızmıştır. Sırtında sandığı, bu sandığı sıcakta çarşıdan tek başına getirdiği için omuzlarında iplerin gömülüş ağırlığını belli eden çizgiler oluşmuştur. Fakat delikanlı alnındaki yaradan da sırtındaki yükten de tamamen habersiz görünmektedir. Gözlerini aşağıya indirir, önce ayağına, sonra da biraz ileriye bakar. Sevinçli bir şey görmüş gibi heyecanlanır, keyifle sırttır(s.77). Keyifle yerde baktığı nokta bir karınca yuvasıdır. Akıl etmeyerek zorlukla yere

eğilir. Arif küçüklüğünden beri Acenta'nın evinde hizmetçi olan annesiyle birlikte yaşar. Yarı ömrü bu evde geçmesine rağmen belli olmayan bir sebeple Acente ondan nefret eder ve hatta Arif'e "Uğursuz herif" der(s.86). Dil ve akla sahiptir ama annesi öldüğü zaman ikisini de (Duygu ve dengesini) kullanma yetisini kaybetmiştir. Annesi* öldüğü zaman onun tabutu iki gün iki gece elinden alınamamıştır.

Sonra soğuktan kendini kaybetmiş böylece annesini gömülmüştür. Arif trenin düdüğü ve tekerlek seslerini duyunca hemen kulaklarını tıkayarak iki büklüm olur kıvrır. Bu ses ve görüntüler kesilince derhal eski haline döner. Eser sona gelene kadar merkezi figür olan Arif hiç konuşmaz, onun hareketleri sadece başını sağa sola ve yukarı aşağıya sallayarak beğendiğini veya beğenmediğini ifade etmesidir. Arif konuşamamasına rağmen onu eserde zorla konuşmaya getiren tek kadın karakter Melâhat'tır. Birinci kerede Melâhat'a zorla "Beğendim" kelimesini der. İkinci kerede Jandarma Yüzbaşı'nın tabancasıyla Acenta'yı öldürttüğü zaman tekrar Melâhat'a "Beğendim" der(s.103). Arif yaptığıyla annesinin intikamı alır ve işinden son derece mutludur. Arif'in yaptığı cinayetten sonra Yüzbaşı tarafından sertçe kolundan yakalanıp kaldırılarak sahneden çıkmasıyla oyun ve rolü sona erer.

Recep

Kasabadan biri olan otuz beş yaşlarında çelimsiz, ikiyüzlü ve yalancı bir adamdır. Arif'i gördüğü her yerde dövmektedir. Sokaktan geçerken evin bahçesinin içerisine bakar, Arif'i görünce durup hiç sormadan onun yanına gider. Arif ise karınca yuvasına bakar, Recep ise ayağıyla yuvayı bozar. Arif canı yanmış gibi haykırarak doğrulur. Recep Arif'ten taşıdığı sandığın ne olduğunu sormaya başlar. Cevap alamadığı için Arif'in ensesine bir tokat atar. O da korkar koluyla kendini korumaya çalışır. Recep sola baktıktan sonra yine Arif'e döner sesini biraz alçaltır. Arif omuzlarında taşıdığı sandığı Acenta'nın evine birlikte götürmelerini teklif eder(s.79). Recep yeni hizmetçi Melâhat'ı beğenir ve ona:

"Acenta akıllı bir adamdır fena mal hizmetçi getirmez" der(s.81). Bu sırada Acenta girer Recep Arif'le birlikte taşıdıkları sandığı ona anlattığı zaman, Acenta sözüne ve yüzüne şüpheyle inanmaz gibi bakar. Cebinden para çıkarır Recep'e tek lira, Arif'e de iki buçuk lira verir. Recep çok açgözlü olduğu için Arif'in parasına göz diker. Arif'e paraları değiştirme teklifini eder ama

---

* Acenta'nın evinde çalışan kadın hizmetçisiymiş. Altı yıl kadar onun asabılığı ve işkencesini çektikten sonra karanlık bir gecede kendini tren altına atar, intihar eder. Cesedinin parçaları kürekle toplanmıştır.

teklifine verilecek cevap veya tepkiyi beklemeden Arif'in gömleğinin cebinden iki buçuk lirayı çıkartır, yerine kendinin parasını bırakır. Recep heykeli bahçede dikilemez Melâhat'a “Acenta kızarsa kızsın, bana ne?” dedikten sonra sağdan çıkmasıyla kısa rolü sona erer(s.87).

Acenta

Kırk beş yaşlarında dinç ve yakışıklı zengin bekâr bir adam olan karakter, soldan evin bahçesine girer. Eli sıkı ve ayaklarında da siyah çizmeler vardır(s.87). Malzeme meraklısı olan adam her gün İstanbul'dan evine yeni bir şeyler getirir. Hatta evinde çalışan kadın hizmetçileri de İstanbul'dan veya Ankara'dan kendisi gider seçer ve getirir. Evine getirdiği kadın hizmetçilerin her türlü ihtiyacını karşılamaktadır. Bunun için elinden geçen on ile yirmi kadın hizmetçi sayılabilir. Acenta'nın yanında en çok duran kadın hizmetçi Arif'in annesidir. Altı yıl kadar çektiği her türlü işkence ve eziyetten dolayı bir gece intihar eder ve arkasında Arif adlı çocuğunu bırakır. Arif de annesi gibi Acenta'nın işkence ve eziyetlerinden kurtulamamıştır. Acente onu ayağının altına alıp çiğner ve suratını hiç görmek istemezdi(ss82-83). Acenta, Arif ile Recep'in birlikte sandığı getirdiklerin iddiası üzerine Recep'in yüzüne şüpheyile bakar. Cebinden para çıkarır, Recep'e bir tek liralık verir, Arif'in gömleğinin cebine de iki buçuk liralık koyar. Getirdikleri kadın heykelinin bahçenin köşesine dikilmesi emrini verir. Misafirlerini getirmeden önce Arifi bahçede görmek istemediğini söyler, sonra:

“Bu heykeli de kır, ben de senin kemiklerini kırmazsam” dedikten sonra bahçenin sağ tarafından sokağa çıkar. Acenta, evine Kaymakam, Yüzbaşı ve misafirleriyle döndüğü zaman bahçede sofraya hazırlanmıştır. Arif de gitmemiş, yere çömelmiş karıncaları seyretmektedir(s.87). Masanın etrafında iskemlelerde oturdukları zaman Yüzbaşı Arif'i yanına alır ve masada oturtur hatta Arif'e içki de verir. Arif içtikten sonra Yüzbaşı'nın iskemlesinin arkasına palaskayla asılan tabancayı eline alır(s.96). Daha sonra kulaklar tırmalayan müthiş bir tren düdüğü ve tekerlek sesleri duyulur. Dikilen heykelin önce bir kolu, daha sonra öbür kolu, sonra da başı kopup yere düşer, nihayet gövdesi de yıkılır. Dük sesi kesilir fakat tekerlekler korkunç bir hızla dönmeye devam ederler. Bu esnada bir patlama sesini duyulur. İki saniye kadar hiçbir şey olmamış gibi geçilir; yalnız Acenta susup hareketsiz kalır, sonra öne doğru devrilip masanın üstüne yıkılır. Yüzbaşı ile Kaymakam yerlerinden fırlar. Arif'in elindeki tabancanın namlusundan duman çıkmaktadır. Yüzbaşı şaşkın şaşkın doğrulur, koşar, Arif'in elinden tabancasını alır(ss.101-102). Böylece Arif, annesinin ölümüne sebep olan Acenta'dan kendi eliyle fakat Yüzbaşı'nın

tabancasıyla öcünü alır. Acenta'nın ölümüne Kaymakam, Yüzbaşı, Melâhat ile cani de şahit olur ve zorbanın rolü sona erer.

Kaymakam*

Kasabaya yeni gelerek görevine başlayan orta yaşlı, şişman, ciddî yüzlü bir adamdır. Kaymakam kasabaya yeni atandığı münasebetiyle Acenta'nın davet teklifini kabul etmiştir. Kaymakam, Yüzbaşı ve Acenta'yla soldan evin bahçesine girerler. Kaymakam akıl hastalarının korkunç halleri olduğu için onlardan ürperir. Bu sebepten oturdukları masada Arif'e hep dikkatle bakar, onunla çok muhabbete girmez(s.98). Arif oturdukları bahçede Yüzbaşı'nın rızasıyla silâhı eline aldığı zaman Acenta'yı öldürür. Yüzbaşı çok şaşırır, hükümet tabibine ve savcılığa ifade vermek ister. Bu esnada Kaymakam, çocuğun eline silâh vermenin suç olduğunu Yüzbaşı'ya hatırlatır. Silâhını vermenin suçluluğunu duyunca Arif onu kaptı diye söz değiştirir(s.102). Kaymakam, Yüzbaşı'nın Arif silâh kaptı deyişinden sonra doktora haber vermek için çıkmasıyla kısa rolü sona erer.

Jandarma Yüzbaşı

Genç, kalender tavırlı, pos bıyıklı, her zaman keyifli şeyler düşünür gibi yarı kapalı duran gözlere sahiptir. Botları tozlu, elbisesi ütüsüz, gömleğinin yakası açıktır, kepi arkaya itilmiş ve palaskası fazla yana kaydığı için tabancası öne çıkmıştır(s.90). Yüzbaşı kadın için aç tavuk gibidir. Bir de para kuvvetiyle İstanbul barlarında sefa sürdürme imkânına sahip değildir(s.93). Yüzbaşı dedikoducu kişiliğe sahip olduğu için insanların arkasından sözler eder, onları kesmeye başlar(s.98). Yüzbaşı ile Kaymakam, Acenta'nın davetine geldikleri zaman Acentayla birbirlerine sert ve tatsız laflar ederek, birbirleriyle uğraşırlar. Yüzbaşı bahçeye geldiği zaman Arif'e yaklaşır, elini ahbapça omzuna koyar ve onu masaya oturtur; hatta rakı içmeye davet eder(ss.92-93). Yüzbaşı üç kadeh susuz rakıyı içtikten sonra gözü tekrar Arif'e ilişir. Bir su bardağının yarısına kadar rakı doldurup ona verir. Arif de rakı bardağının çoğunu yuttuğu için yüzünü buruşturarak tükürür(s.96). Yüzbaşı kadına, aç tavuk gibi olduğu için Melâhat'ı görünce şaşırır ve Acenta'dan Melâhat'ın kendine özel hizmet etmesini teklif eder. Acenta da ona “Olur, tabii” der. Yüzbaşı Acenta'nın sözünü duyduktan sonra tekrar keyfi yerine gelir ve suyu beklemeden rakı kadehlerini

---

* Bu görev, ilçenin en yetkili genel yönetiminden sorumlu olan memurluktur. Valilik ve devletin ilçedeki temsilcisidir.

susuz diker “Şerefe!” der(s.94). Yüzbaşı kalkıp palaskasıyla tabancasını çıkarır iskemlesinin arkasına asar(s.96). Bu esnada Arif birden yemek ve meze yemeyi bırakır, hareketsizce ve gözleri bir noktaya dikilip kalır. Asılı duran tabancayı görür, uzanıp eline alır. Yüzbaşı ona “Bum!”der. Arif ürker ama tabancayı bırakmaz masanın kenarının hizasından aşağı indirerek saklar, yasak bir oyuncağı kucaklar gibi evirip çevirir(ss.99-100).

Bu esnada oturanların kulaklarına müthiş şiddetli tren düdüğü ve tekerlek sesleri duyulduktan sonra Yüzbaşı ile Kaymakam yerlerinden fırlar. Arif'in elindeki tabancanın namlusundan duman çıktığı zaman Yüzbaşı şaşkın şaşkın doğrulur koşar elinden tabancayı alır. Olan kazadan ötürü Yüzbaşı hükümet tabibine ve savcılığa ifade vermesini ister. Bu esnada Kaymakam'dan çocuğun eline silâh vermenin suç olduğu hatırlatması gelir. Arif silâhını kaptı diye sözünü değiştirmesini söyler. Yüzbaşı sözünü değiştirdiği için kendini suçluluktan kurtarır. Üstelik Arif akıl hastası olduğu için ona ceza vermezler ömrünün sonuna kadar tımarhanede kalır. Yüzbaşı, Arif'i kolundan sertçe yakalayıp yerden kaldırıp götürmesiyle rolü sona erer(ss.102-103).

3.1.2.2.2. Kadın Kahramanlar

Tiyatro eseri sahnede canlandırıldığı zaman toplam altı kişi karakter kadrosundan sadece bir kadın aktrisiyle karşılaşmaktayız. Bu isim de Melâhat adlı kadın şahıs kadrosunu oluşturur.

Melâhat

Acenta tarafından İstanbul'dan evine getiren hizmetçidir ve Acenta ona radyo alma sözü vermiştir. Melâhat efendisinin isteğine göre ona sunduğu hizmetleri iki bölümdür:

“Hem ev işini, hem de kendi işini görmek”(s.81). Melâhat'ın efendisine sunduğu kendi özel işinden dolayı onun sol kalçasında Acenta'nın beş tırnağının izi görünür(s.101). Melâhat, çok genç, sıhhatli ve biraz tombulca bir kadındır. Gerdanını meydanda bırakan pembe pazen entari giymiş ve bukleli saçlarını ucuz bir eşarpla bağlamıştır. Kulaklarında küpeler, sol kolunda da iki altın bilezik ve çorapsız ayaklarında topuklu terlikler vardır(s.81). Melâhat sokaktan Kaymakam, Jandarma Yüzbaşısı ve Acenta'nın seslerini ve gür kahkahalarını duyunca evin içine döner(s.90). Melâhat tekrar bahçeye soldan girer, elinde tepsiyle ayağında çorap, üstünde kapalı bir hırka giymiştir, yalnız Yüzbaşı ile Kaymakam alâkayla ona bakarlar(s.95). Melâhat masaya sirke getirmediği için Acenta onu döver, “Vurmasana be! Ne vuruyorsun? Ay anacığım!” şeklinde

ağlamaklı sesiyle haykırır. Acenta bahçeye kendi yerine döndüğü zaman kulaklarına müthiş şiddetli tren düdüğü ve tekerlek sesleri duyulduktan sonra Yüzbaşı ile Kaymakam yerlerinden fırlar. Arif'in elindeki tabancanın namlusundan duman çıktığı zaman Yüzbaşı şaşkın şaşkın doğruluk koşar elinden tabancayı alır. Melâhat bahçeye döner hayretle Arif'e bakar ve ona “Vay namussuz!” der. Arif'e yaptığı işi beğenip beğenmediğini sorar, o da gülümseyerek “Beğendim” der. Melâhat Acenta'ya yaklaşır ona bakar, ağlamaklı bir sesle “Ne olacak benim kara talihim... Kısmet değilmiş” demesiyle rolü sona erer(s.103).

3.1.3. KARAYAR KÖPRÜSÜ

3.1.3.1. Eserin Özeti

Oyun *Karayar Köprüsü* adıyla kitap haline basılmış ve yayınlanmıştır. Kitap, Şehir Matbaası'nda İstanbul'da 1958 yılında basılmış ve İstanbul Yayınları tarafından yayınlanmıştır. Basılan eser 103 sayfadan ibaret olduğu için çok hacimli bir oyun olarak sayılmaz. Refik Erduran tiyatro kitabının beşinci sayfasında:

“Yurdun her köşesine tiyatro köprüleri kurmağa çalışanlara” diye bir ithaf cümlesi koymuştur. *Karayar Köprüsü** oyunu üç perdeden ve değişik dekordan oluşan bir eserdir.

Oyunun olay örgüsü, Eylül ayının sonuna doğru bir sabah, İstanbul'un güzide yerlerinden birinde modern bir mimarisi olan villâ sahibi çevresinde geçer. Dr. Şerif Cevat karısını kıskandığı için, gerçekten önemsiz bir hastalığı olan kardeşinin oğlu Cem'e yalanla lösemi olduğunu ve yakında öleceğini söyler. Cem de ilk taşkınlığı kendini seven Ayşe'yle zorla ilişkiye girerek yapar. Sonra babasının Karayar'daki ahşap dağ evine gider. Kendine muazzam bir mezar anıtı yapmaya başlar. Ayşe hamile kalmıştır, Cem'in peşinden gelir. Cem ise Ayşe'yi soğuk bir gece dışarıda bırakır, hatta evin kapısını da kilitletir. Kız soğuktan donar, ölür. Cem onu kendi mezarının çevresi açılsın diye Karayar ormanıya beraber yakar. Kızların peşinden gelen Semra ve Dr. Şerif Cevat yeğenine hasta olmadığını bildirir. Cem ise her şeyi kaybettiği için kendini Karayar'ın en dar köşesine atar.

Refik Erduran'ın eseri bütün insan ilişkilerini anlatmaktadır. Bu oyununda insanların kendi çıkarları için söyledikleri basit yalanların sebep olduğu felaketler üzerinde durmuştur. Yazar özellikle yalanın hiçbir zaman çıkış yolu olamayacağını anlatmış, düşünülmeden söylenen bir yalanın doğurduğu facialar göz önüne serilmiştir. Hâsılı, yazar vakaları birbirine bağlama ve

---

* Eser ilk kez yönetmen Ziya Demirel tarafında başarıyla sahnelenmiştir.

geçişler de titizlik göstermiştir. Vermek istediği mesaj uğruna çok şey feda etmiştir. Tiyatro eserin türü dramdır. Oyun KTB, DTGM, Belgelik Şube Müdürlüğü'nün* belgesine göre Devlet Tiyatro sahnelerinde sergilenmiştir. Ayrıca *Karayar Köprüsü* tiyatro eseri Ergun Savi *Tiyatro Yazıları Genel Konular Eleştirmenler 1954-1964* yazarın ilk oynandığı eser “Küçük Tiyatro, 30 Eylülde mevsimi Karayar Köprüsüyle açtı. Bu Refik Erduran'ın Devlet Tiyatrosu'nda oynanan ilk eseri”dir.¹⁹¹

3.1.3.2. Kişi Kadrosu

Kitaplaştırılan *Karayar Köprüsü*'nün oyunu İstanbul'un güzide yerlerinden birinde modern bir mimarisi olan villâ sahibi çevresinde geçmektedir. Eserin en önemli figüratif merkezi şahıs aktörü Cem adlı biri olan olaylar onun çerçevesinde gelişir ve sürekli yeni bir boyut kazanmaktadır. Eserde çok kalabalık bir şahıs kadrosuyla karşılaşmaktayız. Metin sahnede sekiz kişi ile sergilenir. Oyun içerisinde birkaç şahıs figür ismiyle karşılaşırız ama oyun sahnelendiği zaman hiçbir rol ve etkileri yoktur, sadece metin içerisinde yer almışlardır. Oyuncu karakterler yazar tarafından özel ad, yaş ve mesleklerine göre birbirlerinden ayrılmış ve adlandırılmışlar. Erduran, eserin şahıs kadrosu dağıtımında erkek ve kadın kahramanlar arasında eşitliği sağlamamıştır. Oyunun etrafında şekillendiği merkezi figür erkek olduğu için oyunumuzu incelemeye erkek kahramanlardan başlıyoruz.

3.1.3.2.1. Erkek Kahramanlar

Tiyatro eseri sahnede canlandırıldığı zaman toplam sekiz kişi kadrosundan beş erkek aktör karakteriyle karşılaşmaktayız. Bunlar da sahneye çıkış ve oynadıkları figür rollerin sırasıyla: Cem, Dr. Şerif Cevat, Muhiddin Bey, Zeki ve Kurucu İbrahim erkek şahıs kadrosunu oluştururlar.

Cem

İlk önce olaylar, İstanbul'un güzide mekânlarından biri olan modern bir villânın sahibi, başarılı mimar Cem'in çevresinde gelişir. Eserin merkezi figürü olan Cem gayet ince zevkli ve kültürlü bir insandır. Otuz beş yaşlarında, yakışıklı, zeki, cazip, içkiye dayanamaz bir adamdır.

---

* KTB, DTGM, Belgelik Şube Müdürlüğü'nün karar no 387, 13.26.1959'da metin sahnelenme kararı kazanmış ve 1959-1960 DTGM'de sergilenmiştir.

¹⁹¹ Ergun Savi, *Tiyatro Yazıları Genel Konular Eleştirmenler 1954-1964*, Anadolu Matbaası, Ankara, 1964, s. 106.

Kendinden son derece emin, kibirli olmayan ve tabii tavırlıdır(s.8). Cem'in villasında çalışma odası penceresizdir, çünkü o çalıştığı zaman dış dünyayı görmek istemez(s.26). Avrupa'da da proje işleri olduğu için ayda iki kere yurtdışına çıkar. Cem, bir idare memur mahallesi evinin işini yapmadığı için gazete kendine karşı:

“Avrupa'da bir iki iş yapınca burnu büyüdü” cümleleriyle eleştiri yazıları çıkarmışlardır. Memur işi yapmama sebebi Lübnanlı bir milyonerin gölün ortasında muazzam bir otel yapmak teklifiyle ilgilenip bu işi tercih etmesidir. Çünkü daha güzel, daha büyük şeyler yapma peşindedir. Yaptığı bina bittikten sonra karşısına geçer hiçbir kusuru olmadığı için bundan büyük zevk alır; hatta “Allahlığımın tadını çıkarırım” der(ss.12-13). Cem* paralı, şöhretli ve yalnız olduğu için bütün kadınlar onun peşindedir.(s.14) Cem rahatsız olduğu için ve onu zor anlarında yalnız bırakmak istemeyen amcası ile ailesi yanına yerleşmişlerdir. Dostça olan bir aile ilişkileri zamanla farklı bir boyut kazanmıştır. Yengesi Semra adeta kendini Cem'e adamıştır. Hatta kızı Ayşe'nin bile Cem'le olan ilişkilerini kıskanır duruma getirmiştir. Bu durum Dr. Şerif'in dikkatini çekmiş eşyle sert tartışma yaşamış ve hatta içten içe Cem'i kinlenmeye başlamıştır.

Doktorlar kansızlık, iştahsızlık hastalığı ne olduğunu anlayamadıkları için Cem düzgün bir şekilde ilâçları almıyordu(s.10). Hastalığı ne olduğunu kesin olarak bulmak için doktorlar göğsünden iğneyle ilik almışlar. İlik muayenesiyle hastalığın ne olduğunu kesin teşhis edilir(s.13). Beklenen tıbbî raporda Cem'in hastalığının lösemi olmadığı ve önemsiz bir hastalık olduğu, zamanla kendi kendine iyileşeceği söylenir. Sonuca inanmak istemeyen ve sonucu değiştiren Dr. Şerif yeğenine kin dolu ve büyük bir soğukkanlılıkla kan kanseri olduğunu, başında da bir tümör çıkmış ve tedaviyle en çok Cem altı ay yaşayabildiğini der(s.74). Cem ise yıkılır, değerli olan maddî manevî her şey bir an içerisinde silinip gözünde yok olmuştur. Amcasının söylediği yalan onda büyük etkiler yapar. Artık ölümle yan yana yaşamaktadır.

Ayşeyle zorla yatışı idam mahkûmunu kötüye götüren ilk günahı olur. Bundan sonra kötülük defterinin hesabı tutulamaz(s.107). Cem daha önce arkeolog arkadaşı Muhiddin Bey'e bedava kiraladığı dağ evine yerleşir. Eskisine nazaran yüzü soluk ve sıhatsızdır, hatta küçüklük ve aile fotoğraflarını görmeye tahammül edemediği için evin duvarında bulunan her şeyi

---

* Cem'in babası çok kabiliyetli ve orman bölge müdürü olan bir adamdır. Eşin tahkiriyle mesleğinden istifa edip kereste ticaretine başlayıp iyi para kazanmıştır. Karısı öldükten sonra İstanbul'u terk eder ve Karayar'ın Havza'daki ahşap evine döner. Ömrünün son yıllarına kadar inzivaya çekilmiş ve yedi yıl boyunca tek bir gün evinden ayrılmamıştır. Köyün halkı onu yakından tanımış ve sevmişlerdir. Cem'in babası Karayar'ın üstünde eski ahşap köprüünün yerine yeni doğru dürüst bir köprü yaptırmaya karar verir, hatta yeni köprüünün malzemelerini getirtir ama vefat etmesi projesi durur.

indirmiştir(s.44). Gün geçtikçe psikolojisi bozulmuş, garip davranışları artmıştır. Cem hep ölüm hatırasındadır ve Eyfel Kulesi gibi Prens Zaltenser mezarı gibi kendine bir türbe yapmakla uğraşır. Kule'nin tepesinde kristal bir lâhit var Cem öldüğü zaman oraya konulacaktır. Şan şöhreti için dev gibi makineler haftalarca çalışır masrafı yüz bir liraya çıkmıştır(ss.55-56). Kule'nin etrafında olan ağaçlar yüzünden yüksekliğini ve zarafeti belli olmuyorlar(s.81). Cem ağaçları kesmesi için Kurucu İbrahim'e dağdaki evi vermesini veya elli bin liralık çek teklif eder. İbrahim de katiyen verilen teklifi reddeder(s.48). Cem'in durumu o kadar kötüleşir “Allaha bile dargınım” diyerek küfre girme haline gelmiştir(s.45). Cem av merakına çıktığı zaman Ayşe onun evine gelir. Muhiddin Bey Cem'le ilgili her şeyi anlatmaya başlar hatta:

“Cem bitmiş kangren olmuş çürümüş” der. Ayşe inanmaz, kendi geldiği yere dönmez(s.58). Cem avdan döndüğü zaman Muhiddin Bey'e onun konuşmalarından hoşlanmaz Cem de ona “Yola çık artık deyince” Muhiddin Bey gider Ayşe yalnız kalır Cem'in boynuna sarılır(s.67). Ayşe ondan hamile olduğunu söyler. Cem rahatsız olur ve çocuğu aldırmasını ister. Ayşe çocuğun ölmesine razı olmaz. Ocağın başında oturdukları bir sırada Cem duvardaki Asur kılıcı alır Ayşe'ye yaklaştırır. Bir anda irkilen Ayşe korkarak dışarıya kaçar. Cem ise evin kapısını kilitletir, onu içeriye almaz. Ayşe'yi dışarda bırakarak soğuktan donup ölmesine sebep olmuştur(s.74). Cem ormanı yakması için sabah erkenden evden çıktığı zaman dışarda donan Ayşe'yi sırtına alıp ormanı yaktığı zaman onu da çepeçevre ağaçlarla ateşe vermiştir(s.98). Cem'in istediği olur tepede kulesinin etrafında bir ağaç kalmaz ve kel kapkara tepe üstünde kule zarif falan olmadı, epey çirkin durdu. Ona bakınca insanın ruh kararmaktadır.

Bu esnada kızlarının peşinde olan Dr. Şerif ile karısı Semra yangın mahşer günü de dağdaki eve bulmaları için gelmişler. Cem amcasına ve yengesine, kendisinden hamile olan Ayşe'yi dışarda soğukta bırakarak ölmesine sebep olduğu ve ateşe verdiğini anlatır. Bu şekilde dünyada bir iz bıraktığını ilahlaştığını düşünür. Cem'in bu hırçın davranışları uzun sürmedi. Donan yanan kızının ölüm haberine daha çok dayanmayan Dr. Şerif, ona bütün tıbbî raporun gerçeğini açıklar. Cem ise gerçeğe inanmayan dayanmayan dağdaki ahşap evin balkonundan Karayar'ın en dar yerine kendisini atar intihar etmesiyle oyun rolü de sona erer(ss.102-103).

Dr. Şerif Cevat

Asabî tavrılı, elli beş yaşlarında, tıknaz, yelekli fakat ceketsiz, kravatsız bir doktordur. Sürekli etraftan şüpheli olduğu için gözü daima sağa sola kaymaktadır(s.15). Çalıştığı

mesleğinden üç beş kuruş biriktirdikten sonra özel bir hastane sahibi olur. Ona göre kendisine haset olanların akli fikri onu yok etmek için çalışmaktır. Etrafindan o kadar şüpheli ki bir tek dostu yoktur, hatta karısı ile kızını da düşmanları gibi kendisini sevmiyorlar diye saymıştır(s.18). Dr. Şerif Cevat memlekette bir numaralı kürtaj uzmanı doktordur(s.20). Ana rahminde her cenin operasyonu için en aşağı beş yüz kâğıt ücret alır. İşlettiği hastanenin karşısında bir yamaçta kiraz ağaçları büyümüş dalları pıtrak gibidir ve dipleri kanlı bebek ölüsüyle doludur(s.65). Dr. Şerif yaptığı işi ve topladığı servetinin hepsi eşi ile kızının eşya, otomobil, seyahat ve elmaslı hayatları içindir. Kızı ise babasının mesleğinden ötürü utanmaktadır. Çünkü Dr. Şerif'in adı halk arasında “Kasap veya bezirgân” olarak geçer.

Dr. Şerif yeğenin hastalanması ve onun rahatsızlığında tek başına kalmaması için ailesiyle Cem'in villâsına geçerler. Cem kan kanseri hastası olduğundan şüphelenildiği ve yakında öleceği sanıldığı için Semra onunla ilgilenir ve çok yakınlık gösterir ve hatta sabahlıkla onun karşısına çıkması Dr. Şerif'in sınırları bozar(s.21). Prof. Dr. Hikmet'in asistanından tıbbî rapor alınınca Cem'in hastalığı önemsiz bir hastalık olduğu ve kendinden iyileşeceği katileşir(s.24). Mesleğine sadık olmayan Dr. Şerif iyi sonuçlardan şüphelendiği ve kıskançlığından dolayı kasten Cem'e lösemi hastası olduğunu ve hatta baş ağrılarına da küçük bir beyin tümörü olduğunu söyler. Raporun iyi sonucunu değiştirmesiyle durmamıştır, kan kanserinin ilacını imkânsız olduğunu ve Cem'in kalan ömrünün en çok altı ay tedavilerle olabileceğini açıklar(s.35).

Tıp dünyasında Dr. Şerif hastaya her zaman doğruyu söyleme taraftarlarından biridir; ama yeğenin iyi raporunun sonucunu değiştirir, doğruyu saklar, söylemez. Başarılı mimar Cem'in hayatı alt üst olur ve eserde yaşanan bütün olayların sorumlusu olur. Dr. Şerif arada sırada pişman olurdu, doğruyu söylemeye niyetlenirdi. Hatta bir kere Cem'e çekeceği telgrafi bile yazmıştır. Ama karısıyla sert, tatsız tartışmaları yüzünden özellikle Semra Dr. Şerif'i kışkırtmak için “Cem'e âşığım!” deyince gerçeği söylememesinden pişman olmuştur(s.101). Dr. Şerif ve Semra kızlarını bulmak için Karayar ahşap evine giderler. Cem canileşmiş haldedir ve Ayşe'yi soğukta bırakarak onun donarak ölümüne sebep olmuştur. Kızın acı ölüm gerçeğini öğrendiği zaman Dr. Şerif yeğenine hastalığının mühim bir şey olmadığını açıklar ve hastalığın çoktan geçtiğini:

“Öleceğin filân yok. Sapasağlamsın.” Cem'e der(s.99). Sakladığı gerçeklerin en ağır bir şekilde bedelini ödeyen Dr. Şerif Cevat yeğenin intiharı ettiğini ve doğuracak olan kadına yetiştirmek umuduyla rolü sona erer(s.103).

Muhiddin Bey

Mülâyim tavırlı, oldukça kalender kılıklı, şapkalı, gözlüklü, üzerinde babacan alkoliklerin daimî çıkar keyif hali olan, dürüst bir adamdır(s.23). Türlü karışık okumayla uğraştığı için yaşama geç başlamıştır. Muhiddin Bey Dünya Savaş'ı çıktığı zaman Avrupa'da okumaktaydı. Memlekete döndüğü zaman asker olmamak için oradaki tahsilini uzattıkça uzatmıştır. İktisattan Hukuka, Hukuktan Felsefe Fakültesi'ne geçmiştir. Sonunda Türkiye'de İstiklâl Savaş'ı olurken, Sorbonne'un Tarih Fakültesi'ne devam kararını verir ve oradan mezun olur. Okumakla çok uğraştığı ve ömrünü kitaplar için harcadığından yaşamında yalnız kalmıştır. Mesleği o kadar hoşuna gitmez ama hayatını kaçırdığı için mesleğini bırakmamak zorunda kalmıştır. Muhiddin Bey villâsya geldiği zaman ilk önce Dr. Şerifle tanışır ve daha sonra Cem'e kendisi:

“Yarı arkeolog, yarı tarih muharriri, tam bir serseri herifim” diye tanıtır. Cem babasından kalan Havza'daki çam kütüklerinden iki odalı büyük bir kulüpten oluşan evini üç ay için kirayla tutmak ister(ss.25-26). Muhiddin Bey evin civarlarında bir buçuk aydır orayı burayı kazmaktan canı çıkmıştır. Mezopotamya'dan Anadolu'ya gelmiş Asurlar'ın Prens Zaleser adında mezarı arar. Cem'in evinin hiçbir ihtiyacı yoktur ve Zaltaser'i merak ettiği için evini bedava arkeolog Muhiddin'e verir. Daha sonra Cem kendisi anıt kule projesini gerçekleştirmesi için Muhiddin Bey'e verdiği evinde onunla birlikte kalır. Muhiddin Bey kazdığı çalışmaların esnasında Asurlar'ın en faal şeytanları Lamaşt'un heykeli ve Prens Zaltaser'in mezarını da bulur(s.42). Serseri yaşantısı olmasına rağmen Cem'e destek olmaya çalışır ama Cem herkes gibi onu da usandırmıştır. Dağdaki eve Cem'in acısını paylaşmak ve son ömürleri onun yanında geçirmek isteyen Ayşe ilk önce bu civarlarda tarihî kazılar yapan Cem'in misafiri olan Muhiddin Bey'le görüşür, O da kendisini:

“Mezar soyguncusu” olarak tanıtır(s.53). Daha sonra Ayşe'ye Cem kendi kendisine yalnızlığı seçmiş, Allah'a inanmayan hale geldiğini derhal kendi yerine dönmesini ister. Ayşe de Cem gibi ona inanmaz ve usandırır(s.58). Muhiddin Bey kazdıklarının bulmasıyla Kadriye Teyze'nin ölümüne ve Cem'in intiharına şahit olmasıyla rolü sona erer.

Zeki

Ciddî tavırlı bir genç olan Zeki, Prof. Dr. Hikmet Bey'in asistanıdır. Cem'den alınan ilik muayenesinin laboratuvar çalışma işi Profesör tarafından Zeki'ye verilmiştir. Aldıkları son netice lösemi teşhisini teyit etmemiş ve Cem'in hastalığı kısa zamanda kendiliğinden geçer. Zeki, iyi

haberle villâ da Dr. Şerif Cevat için tabip raporu getirmiş iç cebinden büyücek bir zarfı çıkarır. Zeki, Cem'in hastalığının katî bir şekilde kendinden iyileştiğini Dr. Şerif'e söylediği zaman canı sıkılır, onunla küçültücü konuşmaya başlar. Dr. Şerif, asistana:

“Bu derece katî karara varabilmek için biraz genç ve tecrübesiz değil misiniz?” der. O da “Bilmiyorum efendim. Profesör bu işi bana verdi, yaptım müsaadenizle” dedikten sonra Zeki soğuk bir tavırla başını eğip ve hızla villâdan çıkmasıyla sınırlı çok kısa rolü sona erer(ss.30-31).

Korucu İbrahim*

Sağlam, dürüst, temiz yüzlü, yaşlı olan fakat dinç, biraz çekinerek selâm veren duyarlı bir adamdır. İbrahim köyün cesur ebesiyle evlidir. Mesleği orman korucusu olduğundan vazifesinden dolayı herkesten şüphelenmesi gerekir(ss.45-46). Ormanda ağaç kesilmesi yasaktır, kesenler de zabıta tarafından tutulur(s.47). Cem evin duvarında asılı, yaptığı projenin iki resmini İbrahim'e gösterir ve aralarındaki farkı sorar, o da resme bakar ve aralarındaki farkı:

“Tepede ağaçlar var, kulenin etrafında. Resimde yok” şeklinde anlatır. Cem neşelenir “Aferin” der, ağaçların kesilme maksadını anlar. Cem isteğini gerçekleştirdiği zaman karşılığında dağdaki evini Korucu İbrahim'e bağışlar. O da şaşır ve telaşlanır, teklifi esasında hiç kabul etmez. Çünkü kendisi orman korucusu olduğundan ziyade çocukları gibi ağaçları sever ve onlara bakar. Kurucu İbrahim kendiliğinden orman yangını çıkmayan imkânsızdı; bu mevsimde köylülerle beraber yangını durdurmak için uğraşır(ss.80-81). Mesleğinde sağlam ve dürüst olduğu için karısı kaza geçirdiği için yangın günü onu Muhiddin Bey'e emanet bırakarak yangına koşmuştur. Kadriye Teyze de; Muhiddin'e şöyle bir açıklama yapar:

“Gitti diye İbrahim'i ayıplama, Muhiddin Bey. Bu ormanları canından çok sever... Bir dal kırılrsa... Uykusu kaçarsın... Deli herif... Yıllar yılı... Evladı gibi o ağaçlar” der. Ağaçları kurtarmaya çalışmak için uğraşmasıyla kısa rolü sona erer(s.86).

3.1.3.2.2. Kadın Kahramanlar

Tiyatro eseri sahnede canlandırıldığı zaman toplam sekiz kişi kadrosundan sadece üç kadın aktris karakteriyle karşılaşmaktayız. Bunlar da sahneye çıkış ve oynadıkları figür rollerin sırasıyla: Semra, Ayşe ve Kadriye Teyze kadın şahıs kadrosunu oluştururlar.

---

* Kitapta yazarın notuna göre; bu karakter köylü dili kullanan bir figürü canlandırılır.

Semra

Semra otuz sekiz yaşlarında cazip ve zarif bir kadındır. Güzelliğine çok özen gösterdiği saçlarından, makyajından, tırnaklarından ve her şeyinden bellidir(s.16). Yirmi yıl önce soluk benizli, süpürge saçlı, parası yok ve sığınacak kimsesi yok bir küçük hastabakıcıydı. Dr. Şerif Cevat'la evlendiği zaman hayatı değişir ve rezalet durumdan kendisini kurtarır.

Sorunlu ve çocuk davranışlı bir kişiliğe sahiptir. Kocasının kudretli, kuvvetli kendisi için bir siper kale olduğu lâflarından bıkmıştır(s.21). Bu yüzden eşiyile sürekli tatsız tartışmalar ve kavgalar yaşarlar. Üstelikle kocasının Dr. Şerif'in yeğeni Cem'e çok yakınlık gösterir; hatta bu davranışları onu dudağından öpmesine kadar ileriye gitmiştir. Bu davranışlarını Cem'in hasta ve ölmek üzere olduğu için yaptığını savunmuştur. Cem intihar ettiğinde ve doğuracak kadını kocasına yetiştirmek umuduyla rolü sona erer(s.103).

Ayşe

Tatlı bir piyano melodisi çalan Ayşe, yirmi yaşlarında, şen yüzlü, sevimli küçük saçlı olan, Dr. Şerif Cevat ile Semra'nın kızıdır(s.8). Ayşe beş yıldır piyano dersi alır ama hâlâ bir parçayı falsosuz bir şekilde çalmayı becerememiştir(s.11). Yaşama son derece bağlı, gezmeyi, tatil yapmayı seven Ayşe çok rahat tavırlı biridir. Bu yaşına geldiğine kadar ada yollarını tek başına gezmemiş, hatta hiçbir erkek tarafından da öpülmemiş bir kızdır(s.15). İstanbul'un en yakışıklı gençleri Ayşe'nin peşindedir ama o evlenmek istememektedir. Çünkü evlenmeden önce hayatın tadını çıkarmak ister. Cem rahatsız olduğu için Ayşe ailesiyle birlikte onun villâsına taşınmıştır.

Bütün yaz Ayşe Cem'le beş dakika konuşmamıştır. Cem hastalandığı için Ayşe memnundur çünkü arada sırada çok sevdiği kişinin yüzünü görür(ss.10-11). Cem'in karşısında Ayşe ile annesi girdikleri ince kılıklar yüzünden aralarında sert tartışmalar çıkar(s.18). Ayşe babasının yeğenin kurnazlığı ve zorlamasıyla onunla yatar. Cem hastalığını ne olduğunu bildiği zaman ortadan kaybolur, bu sebepten Ayşe ise çok ıstırap çeker ve onun Karayar'da olduğunu öğrendiği zaman hemen yola çıkar(s.60). Otobüste köyün ebesi Kadriye Teyze'yle ahbap olmuştur. Köyden dağdaki Cem'in evine kadar traktörle gelmişler(s.46). Ayşe evde Cemle karşılaşır ve kendisinden iki aylık hamile olduğunu anlatır. Bu haber Cem'in pek hoşuna gitmez. Daha sonra Cem Asur kılıcıyla Ayşe'yi evin dışarısına sürer. Karlı, çok soğuk bir gecede Ayşe'yi dışarıda bırakır ve hatta evin kapısını da kilitler. Ayşe sevgilisine Cem'e kapıyı açması ve yardım etmesi için çok seslenir ama o kapıyı açmaz ve ona:

“Allaha ısmarladık sevgilim” dedikten sonra Ayşe'nin sesi ve hissi kesilir en sevdiği kişi tarafından öldürülmesiyle rolü sona erer.

Kadriye Teyze

Orman görevlisi Korucu İbrahim'in eşi olan, elli yaşlarında, sağlıklı, enerjik, sevimli bir ebedir(s.51). Mesleğinde uzmanlık kursu görmüş, cesur, ateş gibi biridir, zor doğum olduğu zaman hemen ona haber verilir. Binlerce çocuğun ebeliğini yapmış ve onları kendi öz çocuklarıymış gibi sevmiştir(s.55). Kadriye Teyze'nin gece gittiği yerde doğuracak kadın sıkıntı ve rahatsızlığından dolayı bir türlü doğuramamıştır.

Kadını sabah kasabaya götürmeye karar vermişler. Bu esnada Cem'in yaktığı ormandan bir kütük devrilmiş Kadriye Teyze altında kalmıştır. Herkes yangınla meşgul olduğu için onun feryadına zor yetmişler(s.80). Kocası tarafından ağaç altından çıkartılır ve onun sırtında Cem'in evine kadar taşınır. Kadriye Teyze yüzü bembeyaz, alnı terlidir, baygın durumdadır ve bazen kendine gelir gibi olur. Kütük sırtına düşmüş, beli mosmor, iç kanaması olmuş ve kalp nabızı da çok zayıftır. Dr. Şerif tarafından kısaca muayene edilir ve iç kanama neticesinden “En fazla birkaç saat yaşar” üstünü bir battaniye ile örtelim der(s.83). Daha sonra tebessümü hiç değişmeden eli düşer, başı öteki tarafa devrilerek vefat eder(s.95). Son nefesinde doğurtamadığı gebe kadının bebeğini sayıklamada olan Kadriye Teyze ölümüyle kısa rolü sona erer.

3.1.4. AYI MASALI

3.1.4.1. Eserin Özeti

Tiyatro eseri *Ayı Masalı** adıyla kitap şeklinde Dormen Tiyatro Yayınları tarafından İstanbul'da 1963 yılında basılmış ve yayınlanmıştır. Kitaplaştıran eser 80 sayfadan ibaret olduğu için çok hacimli bir oyun olarak sayılmaz. Tiyatro kitabının sonuna oyunun canlandırıldığı zamanına ait dört tane fotoğraf eklenmiştir. *Ayı Masalı* piyesi iki perde ve tek dekordan oluşan bir eserdir. Oyunda insanların cehalet ve taassuba nasıl kurban oldukları ve bunların zararları Refik Erduran tarafından hikâye edilmiştir.

Oyunun olay vakası günümüzde İstanbul'un yakınında bir kasabaya bağlı olan İnikköy isimli bir yerde geçmektedir. Kasabanın halkı kendi halinde yaşamaktadır. Kasabada ayılar bol olduğu için oyun *Ayı Masalı* ismini almıştır. Her şeyin iyisini onlar yer, tarlalar dolaşıp yolları

---

* Tiyatro kitabının 70 sayfasında basım yazım yanlışlığı (Dolaştım) kelimesi (oDlaştım) şeklinde yazılmıştır.

tutarlar, köy halkı ise bu hayvanları mübarek sayıp onlara hiç dokunmaz. Kim aylara dokunursa köy halkı ayağa kalkar. Bir de köyde Kıllı Dede diye biri varmış, ama bu dedenin ne ismi belli ne de cismi. Bu zat zamanında ayılarla dost olmuş, onların sevgi ve güvenlerini kazanmıştır. Erduran'ın:

“Köprüyü geçinceye kadar ayıya dayı derler” atasözünün bir ortaoyunu tekniğiyle açıklanması olarak özetlenebilecek oyun, bir toplum taşlamasıdır. Görünüşte er kişiler (Üçüncü Başkanı, Profesör, Beyefendi vb.) bir çıkar uğruna köprüyü geçme zorunda kalınca değişiverir, gerçekleri inkâr ederler, çünkü bir kır kahvesinin az ilerisindeki köprünün diğer ucunda ayı ancak kendisine dayı dendi mi homurtularını keser uysallaşır köprüyü yaya geçenlere yol verir.

Eser zevkle okunmakta ama gerilim olarak eksiktir. Merak ve heyecan unsuru hemen hemen yoktur. Olaylar kronolojik bir zaman diliminin içinde cereyan etmektedir. *Ayı Masalı* gerek tiplmeleriyle gerekse bir kasaba hayatından sunmasıyla ilgi çekici bir eserdir. Tiyatro eserin türü komedidir. *Ayı Masalı** KTB, DTGM, Belgelik Şube Müdürlüğü'nün belgesine göre Devlet Tiyatro sahnelerinde sergilenmemiştir. Buna rağmen eser özel tiyatro sahnelerinde canlandırılmıştır. Oyun Haldun Dormen tarafından iki kere sahnelenmiştir. İlk defa 27 Eylül 1962 gecesi İzmit Seka Tiyatrosu'nda oynanmış ve ikinci defa ise 3 Ekim 1962 gecesinde İstanbul Ses Tiyatrosu'nda prömiyeri yapılmıştır. Ayrıca Refik Erduran'ın *Ayı Masalı* tiyatro eseri, Behçet Necatigil'in *Edebiyatımızda Eserler Sözlüğü'nde*, “Ekim 1962 yılında İstanbul'da Dormen Tiyatrosu'nda oynandığı” şeklinde açıklanmıştır.¹⁹²

3.1.4.2. Kişi Kadrosu

Kitaplaştırılan *Ayı Masalı* oyunun olay örgüsü günümüzde İstanbul'un yakınında bir kasabaya bağlı, ayları bol olan İnikköyün'de geçmektedir. Eserin en önemli figüratif şahsı Rüstem adlı biridir ve olaylar onun çerçevesinde gelişmekte olur ve sürekli yeni bir boyut kazanmaktadır. Oyunda çok kalabalık bir şahıs kadrosuyla karşılaşmamaktayız. Metin sahnede canlandırıldığı zaman on üç kişi kadrosuyla sergilenmeye gelir. Oyuncu karakterler yazar tarafından özel ad, yaş ve mesleklerine göre birbirlerinden ayrılmış ve adlandırılmıştır. Ayrıca metin içerisinde birkaç şahıs ismiyle karşılaşırız ama eser sahnelendiği zaman hiçbir rol ve etkileri yoktur, sadece metin içerisinde yer almışlardır. Erduran, eserin şahıs kadrosunun

* Düzce Üniversitesi Tiyatro Topluluğu tarafından *Ayı Masalı* eseri 2014'te sergilenmiştir.

* 7 Mayıs 2014'te Youtube sosyal ağında yayınlanmıştır.

¹⁹² Behçet Necatigil, *Edebiyatımızda Eserler Sözlüğü*, Varlık Yayınevi, İstanbul, Ocak 1971, s. 37.

dağıtımında erkek ve kadın kahramanlar arasında eşitliği sağlamamıştır. Oyunun etrafında şekillendiği merkezi figür erkek olduğu için oyunumuzu incelemeye erkek kahramanlardan başlıyoruz.

3.1.4.2.1. Erkek Kahramanlar

Tiyatro eseri sahnede canlandırıldığı zaman toplam on üç kişi kadrosundan dokuz erkek aktör karakteriyle karşılaşmaktayız. Bunlar da sahneye çıkış ve oynadıkları figür rollerin sırasıyla: Çeyrekçi Arif Efendi, Rüstem, Üçüncü Başkan, Profesör, Taktik Necati, Faruk, Şoför, Beyefendi ve Koca Hasan Pehlivan erkek şahıs kadrosunu oluştururlar.

Çeyrekçi Arif Efendi

Eserde Çeyrekçi Arif'in rolü kasabada geçmişte yaşanmış ve gelecekte yaşanacak olaylar hakkında bilgi vermesiyle başlamaktadır. Kasabaya bağlı olan İnimeköy'de yaşayan, evli olan Arif, insanlar için getirdiği her şeyin üstüne beş kuruş aldığı için Çeyrekçi Arif olarak adlandırılmıştır(s.8). Köyün en canlı siması Kılılı Dede'yle dost olmuştur. Onunla anlaşarak, evine gelen hediye ve bağışları onu için kasabada satmaktadır. Parayı da aralarında bölüşmektedirler. Kılılı Dede* öldükten sonra evi türbe haline getirilmiştir. Halk, burada yapılan her duanın geri çevrilmediğine inanmıştır. Çeyrekçi Arif ise son derece zeki ve kurnaz biridir. İşinin devamını yürütmek için insanların dinî duygularını istismar etmiştir. İstanbul gazetelerinden biri aylık muhabiri olan, ona birkaç kuruş vermiş Kılılı Dede'nin türbesi hakkında ve hatta definesi ile ilgili hikâye olarak yazmış ve basmıştır. Yayınlandığı ilânıyla saf insanların köye gelmesini sağlar ve ayların kutsal mübarek yaratık olduklarını halka anlatır. Üstelikle köyün en işlek yerinde kır kahvesini açmış gelen giden iç turistlerin sayesinde para kazanmaya başlamıştır. Ayların kutsallığına inanan ve savunan biridir. Hatta ayı Kız'dan hiddetlendiği zaman Arif müzakereci olarak araya girer köprünün diğer ucunda duran ayıyı şöyle sakinleştirir:

“Dayı bey kurbanımız olayım. Hiddet buyurmayın efendim. O cahil bir çocuk kusuruna bakılır mı? Allah ömürler versin dayı beyciğim”(s.12). Kim aylara dokunmak isterse hemen Arif onlara son derece karşı çıkar ve engel olur. Özellikle Rüstem'in ayının kabadayılığına son

---

* Köyde yaşamış bu zat zamanında aylarla dost olmuş onların sevgi ve güvenlerini kazanmıştır. Bulunan ayları mübarek sayıp onları dokunulmaz ilan etmiştir. Köy halkı bu zatın evine hediyeler getirmişlerdir. Kılılı Dede öldükten sonra evi türbe haline getirilmiştir. Burada yapılan her duanın geriye çevrilmediğine halk tarafından inanılmıştır. Kılılı Dede'nin türbesine dua etmek dışında ziyaretçilerin diğer amaçları da ona ait hazineyi bulmaktır.

vermesi için ciddî bir şekilde yapacağına karşı çıkar. Çeyrekçi Arif Kılılı Dede'nin definesini bulmak için köprüyü geçtiği zaman ayının eski ve yeni şartı kabul etmesiyle rolü sona erer.

Rüstem

Eserin merkezi figürü Rüstem'dir. Olaylar onun sayesinde gelişmekte olur ve sürükleyici bir boyut kazanmaktadır. Köy eşrafından olan babasının mesleği baş gardiyanlıktır(s.13). İnatçı, kavgacı delikanlı Rüstem ise hayatında kumar oynamaz, içki içmez, yan bakmaz ve haramdan uzaktır; sadece lâf altında kalmaz biridir. Girdiği bütün işlerde uzun süre çalışamaz. Çünkü haksızlıklara göz yuman bir kişi değildir(s.28). Son işi kamyonet şoförlüğüdür(s.14). Dik kafalı kendi prensiplerinden taviz vermez. İnsanların körü körüne batıl inançlara bağlı kalıp türbelerden medet ummalarına da karşıdır.

Kendi çıkarları için bile olsa kimseye hatta Kılılı Dede'ye de hiç yüz vermez ve ayılara bile eğilmez biridir(s.28). Rüstem köyün ziyaretçileri Beyefendi, Hanımefendi ve Şoförleri arabaları arızalandığı için onları köye getirir. Hanımefendi'nin özel şoförü olma teklifi Rüstem tarafından reddedilir ve ona şöyle cevap verir:

“Yük taşıyım daha iyi, yükün dili yok”(s.36). Bu arada köprünün diğer ucunda duran ayıyı fark eder. Hemen onu kovalamak için yerden bir taş alır, ayıya atar. Arif karşı tarafa geçmek için köprünün diğer ucunda duran ayıya dayı bey söylemesinin gerektiğini açıklar. Rüstem ise bu duruma son derece karşıdır. Sebebini de şöyle açıklar:

“Delirdin mi sen Arif? Ben buna dayı dersem bir daha dayımın yüzüne nasıl bakarım”(s.16). Rüstem ayıya dayı denmesine çıldırmış, ayıyı öldürerek köyde süren saçma hurafeden ve ayı saltanatının yıkılmasına karar verir. Ayıyla vuruşmak için iyi bir ağaç dalı keser, onu mızrak olarak dövüşmek için hazırlar(s.57). Rüstem'in yapacağına herkes karşıdır, sadece Kız onu sonuna kadar desteklemektedir. Bütün engellemelere rağmen kimseyi dinlemez köprüye doğru gider. Herkes bir taraftan saklanır, yalnız Kız onu köprünün başında beklemektedir. Ayının saltanatı kaldırması ve köprüden kovulması için saldırısında başarılı olamaz. Rüstem uykuda yürür gibi ağır ağır köprüyü geçip döner. Üstü başı paralanmış, her tarafı toz ve kana bulanık halde düşüp yere bayılır. Kendisiyle kimse ilgilenmez sadece Kız mendiliyle Rüstem'in yaralarını silmektedir(s.67). Saldırıdan sonra ayı sinirlenir dayı bey yerine bundan sonra insanların dört ayaküstünde köprüyü geçmelerini ister. Halk tarafından ayının isteği kabul edilir. Rüstem, Kılılı Dede'ye adak atmayan ve ayının eski ile yeni isteğini kabul etmeyen neşeli haliyle rolü sona erer.

Üçüncü Başkan

Eserde uygar ve aydın kesimi temsil etmesine rağmen köyün kutsal mübarek ayı hurafesine inanmış, türbeye ziyaret için gelmiş ve halkın gönlünü kazanmıştır. Üçüncü Başkan'ın asıl amacı köyde Kılılı Dede'nin türbesi ve halkı ziyareti değildir. Ana misyonu Kılılı Dede'nin definesidir. Geldiği zaman köprüye yürüyüp ayının halini hatırladıktan sonra karşıya geçer. Oradaki halka bir rica isteğini şöyle hitap eder:

“Halkımızın ulvi saydığı her şey benim içinde öyledir. Sizlerden ricam, Kılılı Dede Hazretleri'ni ziyarete geldiğimi bölgedeki bütün vatandaşlara duyurmanız”(s.19). Üçüncü Başkan köyün ziyareti esnasında Kız üzerine kişiler arasında ortaya çıkan kavgada herkesi sakinleştirmeye çalışır. Sorunun çözülmesi için de devlet adına meseleye el koyarak Kız'ı bugün gezdireceğini söyler. Parti'nin Üçüncü Başkanı, Kılılı Dede'nin definesini bulmak için köprüyü geçerken ayının eski ve yeni şartı kabul etmesiyle kısa rolü sona erer.

Profesör

Yüksek eğitilmiş, aydın, olgun kişiyi temsil eden Profesör köyün türbesine ziyaret için Parti'nin Üçüncü Başkanı'na refakatle gelmiştir. Mesleğinde dekanlık ve senato adaylığından torpilli rakiplerinden dolayı hiç bir üst makamı kazanamamıştır. O da maddî sıkıntı yönünden zor durumda olduğunu açıklayarak cahilliğini gözler önüne sermiştir. Profesör'ün de diğerleri gibi amacı türbe ziyareti değildir; ama onun asıl merak ettiği Kılılı Dede define paralarının bulunup bulunmadığıdır. Etrafına birkaç kişi toplanmış nutuk atmak halindedir. Evliyalar üzerine bir yazı hazırladığını açıklar. Saklanan defineyle ilgili köylülerle bu konuyu konuşmak istediğini, psikoloji okuduğu için bir başka adamın parasını neden sakladığını anlayacağını belirtir. Geliş amacını şu şekilde açıklar: “Kılılı Dede her imkâna başvurmak zorundayım”(s.20). Profesör, İnikköy'ün ayıyla dolu olduğunu ve defineyi sırf merak ettiği için zooloji üstüne epeyce sabah akşam demeden kitap ve kaynakları okumuştur. Profesör de karşıya geçmek için ayıya dayı diye bağırır(s.22). Profesör, Kılılı Dede'nin definesini bulmak için köprüyü geçtiği zaman ayının eski ve yeni şartı kabul etmesiyle kısa rolü sona erer.

Taktik Necati

Kasabaya bağlı olan bol ayıyla zengin olan İnikköy'e taktik gereği kulübenin arkasında saklanmıştır. Taktik kulübenin arkasından çıkararak saklandığı süre bir taktik olarak sayılır. Uyanık

bir insan olan Taktikçi aslında sanatçı olduğu için soyut heykelleri yaptığı zaman teneke kullanırdı. Ama asıl sanatı bırakmış, daha çok eleştirilenlikle uğraşır olmuştur. Taktikçi'nin de asıl amacı Kılılı Dede definesidir. Rüstem ayıyla dövüştüğü zaman onu halk kahramanı olarak ilân eder(s.25). Taktikçi kendini Kız'a şöyle tanıtır:

“Ben topluma yararlı bir insanım. Bana yarayan her şey topluma da yaramış sayılır.” Kızla yalnız kalması için Pehlivan ve Şoför arasında fısıldar ve dedikodu taktiğini uygular(s.54). Kız üzerine kavga edenler arasına girer ve onları birbirlerinden ayırmaya çalıştığı zaman dövüşenler tarafından vurulur. Taktik Necati, Kılılı Dede definesini bulmak için köprüyü geçerek ayının eski ve yeni şartını kabul etmesiyle kısa rolü sona erer.

Faruk

Babası başgardıyan ve köyün eşrafından olduğuna rağmen serseri bir insandır(s.13). Yakışıklı genç Faruk arkadaşının motosikleti vasıtasıyla köydeki defineyi bulmak amacıyla bir sokak kadını olan Polarisle birlikte gelmiştir. Faruk, Koca Hasan Pehlivan'ın yeğeni ve eserin merkezi figürü Rüstem'in kardeşidir. Eser boyunca abisini hiç dinlememiştir. Abisi Polaris'in kim olduğunu Faruk'tan sorar? O da:

“Hovardalık etmesin ki bilesin, Adıyla sanıyla Polaris Tomris. Zehirdir, zehir. Bunun gözüne kestirdiği Hacı Ağa'yı Allah kurtarmaz.” diye onu tanıtır(s.28). Faruk'un gelme amacı da diğerlerinden farklı değildir. Kulübünün önünde Hanımefendi yakışıklı Faruk'a göz diker ve ona cilvelenir. Faruk ise ona yetişemediği için onun peşinden gitmek ister ama abisi engel olur. Faruk dağda Hanımefendi'yi aradığı zaman ayının mağarasından dışarıya çıktığını görmüştür. Mağaranın içerisine girer köşede pırlanta mücevherleri bulmuş, onları eline almıştır. Faruk daha sonra kulübeye döndüğü zaman dayısına saygılı ve uygun bir şekilde selam vermediği için dayısı tarafından havaya kaldırılıp yere vurulur. Garip bir halde oradan kaçmak isterken arkadaşı Polaris usta bir hareketle Faruk'un cebine elini sokar, cebindeki mücevherler etrafa dökülür. Bu esnada oradaki herkes şaşırır ve Kılılı Dede'ye dua ederler(ss.70-71) Faruk, Kılılı Dede'nin definesi bulur ama hazinenin diğerleri tarafından yağmalanmasıyla kısa rolü sona erer.

Şoför

Karakter figürü sağlam değildir. Bütün hayatını tek bir kadına vermeye karşıdır, hatta eşiyile evlendiği zaman ona sadece hayatını vermemesi için anlaşmıştır(s.50). Evli olmasına

rağmen açgözlü, etrafındaki kadın ve kızları dolandırmak için onlara asılmaktadır. Hatta çalıştığı Beyefendisi'nin eşiyle ilişki kurmuştur(s.53). Kasaba ve köyün yolları çok kötü bozuk olduğu için kullandığı Limuzi'nin altı yere vurup arızalanır. Daha sonra Limuzin arabasının arızası Rüstem tarafından düzeltilir. Şoför; Beyefendi'nin çantasını elde taşımasıyla karşıya geçmek için sade bir şekilde ayıya dayı der(s.37). Şoför karşı taraftan döndüğü zaman kendinden emin tavırla evlenme zamanı gelen Kız'a da asılmak için yaklaşır. Ona birlikte gezip eğlenmeyi teklif eder. Buralarda Pehlivan adıyla bir oğlan Kız'a bıyığı büktüğü zaman Şoför Kız'a:

“Ne o ihtiyar bıyığını mı kaşıyor” der(s.53). Sözü duyan Pehlivan Şoför'le kavgaya girer. İhtiyar tarafından Şoför iki büklüm edilir. Şoför, Kılılı Dede definesinin peşine düşer köprüyü geçtiği zaman ayının eski ve yeni şartını kabul etmesiyle kısa rolü sona erer.

Beyefendi

Toplumun zengin zümresini temsil eden, parasıyla her şeyi satın alabileceğini düşünen, ukala biridir. Eşiyle birlikte Şoför'ün kullandığı Limuzin marka arabasıyla köye gelmiştir. Kasaba ve köyün yolları çok kötü bozuk olduğu için Beyefendi Limuzi'nin altı yere vurulduğu zaman araba arızalanır. Eşiyle Limuzin içinde mahsur kalırlar. Daha sonra Rüstem'in kamyonetiyle köye gelmişlerdir. Beyefendi karanlıkta köyde kalmak istemediği için arabayı düzeltmesini ister. Arızalanan arabanın bakımı Rüstem tarafından yapılır ve araba düzeltilir(s.37).

Beyefendi köye geldiğinde ayıyı gördüğü zaman hemen tüfikle vurulmasını ister. Ama herkes ona karşı çıktığı için sözünü geri alır. Çünkü İnimköy'de aylar mübarektir ve onlara bir şey olursa hemen bütün köy ayağa kalkar. Köyün eşrafiyla görüşmesi için karşı tarafa geçtiği zaman ayıya sadece dayı diye hitap etmenin yeterli olacağını söyler ve selamete köprüyü geçip yoluna devam eder(s.73). Beyefendi, Kılılı Dede'nin definesini bulmak için diğer figürler arasında organizasyonu yapar ve ayının eski ile yeni şartlarını kabul etmesiyle kısa rolü sona erer.

Koca Hasan Pehlivan

Rüstem ve Faruk'un dayıları olan, omzunda kocaman bir tüfek bulunan, ileri derecede miyop biri olan ama Pehlivan olduğu için gözlük takmayan birisidir(s.41). Tek başına yaşamasına rağmen içki, sigara, eğlence, gezme hatta erkek arkadaş misafiri de yaşamında yeri yoktur(s.52). Zamanında sırtı yere gelmemiş çevre köylerde nam salmıştır. Eski hurafe geleneklere körü

körüne bağı olan bir kişidir. Yeğeni ayıya saldırdığı zaman yaptığına çok karşıydı. Hatta Rüstem yere düştüğü zaman Pehlivan ona:

“Tuh Kelime-i şhadet getirmeden” öldüğünü düşünür. Pehlivan bir tarlayı alabilmek için İnikköy'ün Kıllı Dede türbesine adak adayıp ve mübarek yatrın eşiğine yüz sürmek için gelmiştir. Koca Hasan köye geldiği zaman evlenmesi gelen Kız'a yaklaşır çok zengin olduğunu ve kötü alışkanlığı olmadığını hayırlı bir talip beklediğini söyler. Koca Hasan Kız'a bıyık büktüğü zaman Şoför görür ona ihtiyar olduğu için lâf atar. Pehlivan sinirlenir, Şoför'le kavgaya girer, onu çifte dalıp iki büklüm hale getirmiştir. Daha sonra Faruk kulübeye döndüğü zaman Pehlivan dayısıyla saygılı ve uygun bir şekilde selamlaşmadığı için onu da havaya kaldırıp yere vurur. Koca Hasan Pehliva'nın, Kıllı Dede'nin definesi bulmak için diğer figürler arasında kavga dövüş ve kemik kırma işi aldığıyla kısa rolü sona erer(s.76).

3.1.4.2.2. Kadın Kahramanlar

Tiyatro eseri sahnede canlandırıldığı zaman toplam on üç kişi kadrosundan sadece dört kadın aktris karakteriyle karşılaşmaktayız. Bunlar da sahneye çıkış ve oynadıkları figür rollerin sırasıyla: Ana, Kız, Polaris Tomris ve Hanımefendi kadın şahıs kadrosunu oluştururlar.

Ana

Kasabaya bağı olan köyde yaşayan, saf ve cahil olup Jandarma Kumandanıyla evli olan bir kadındır. Köye gelen turistlerle yakından alakalıdır. Çünkü kızına iyi ve zengin bir kısmet aramaktadır. Ana'nın tek amacı gelen zengin turistlerden biriyle kızını evlendirmektir. Eserin metni sona erene kadar bu mücadeleyle uğraşır. Ana, kızı gelinlik çağına geldiği için onu gezdirir(s.19). Ana, kulübeden kızının çılgılığıyla çıkar. Bu sırada Ana iç turistlerin geldikleri için kızına haber verir. Kızı'na hazırlanmasını iyi bir kısmet bulması için tembih eder. Üstelikle köye gelen Beyefendi gibi zengin tipi bir kişiyle kızını evlendirmek ister. Kız kimseyi bulmadığı için Ana şikâyetçi:

“Sana seksen kere anlattım marifet namus çerçevesi içinde aşüftelik yapmaktır” Kızı'na seslenir(s.49). Kız için ortaya çıkan kavga Ana'yı çok mutlu eder; ama mutluluğu Polaris tarafından sona ermiştir. Onun lâfından dolayı aralarında kavga çıkar ve birbirlerine girerler. Ana'ya göre herkesin kısmeti gökten gelir ama sadece kızının kısmeti yerde sürünüyor(s.58).

Ana, Kızı'na iyi bir kısmet aramasıyla ve köprüyü geçtiği zaman ayının eski ve yeni şartı kabul etmesiyle sınırlı rolü sona erer.

Kız

Saf, temiz, evlenme çağında olan bu kızın babası Jandarma Kumandan'ı ve Anası da köyün saf cahillerinden birisidir. Bayan kahramanlar içinde karakteri en sağlam figürü oluşturur. Eserin merkezi erkek kahramanı Rüstem'le aynı özellikleri taşımaktadır. Kız'ın aklı fikri otobüs şoförü olmaktadır. Tek istediği şoför olup her gün binlerce insanlarla tanışıp ahbap olup çalışmaktır. Annesi'nin tek amacı da onu zengin biriyle evlendirmektir. Kız hâlâl birini bulamadığı için Ana bundan şikâyetçidir. Bu sırada Ana turistlerin geldiğini haber verir. Kız'ına hazırlanmasını ve iyi bir kısmet bulmasını tembih eder. Anasıyla kulübeden çılgılıyla çıkar. Koca köyün hurafesine Kız inanmamıştır. Burada ayının dans ettiğini görüp daha da şaşırmıştır. Kız dayı yerine ayı dediği zaman ayı hiddetlenir ve daha sonra Arif hatırını alır onu sakinleştirir(s.12). Şoför, Pehlivan ve Taktikçi ise herkes kendisi için Kız'ı istediklerinden dolayı aralarında kavga çıkar ve birbirlerine girerler. Ortaya çıkan kavga Ana'nın pek hoşuna girmiştir.

Kız da ayının hurafesine inanmadığı için ona dayı demez. Rüstem ayıyla dövüştüğü zaman herkes ona karşı çıktıklarına rağmen sadece Kız onu son derece destekler. Birde diğerler gibi saklanmaz köprübaşında durur Rüstem'i bekler. Ayıyla dövüşüp mağlup olduğu için kana bulanmış Rüstem baygınlık halinde yatarken Kız kendi mendiliyle onun yaralarına bakar(s.80). Kız, Kıllı Dede türbesine adak adamayan, ayı hurafesine inanmayan ve eski ile yeni şartları Rüstem'le beraber kabul etmeyen ve onunla evlenme neşesi haliyle rolü sona erer.

Polaris Tomris

Polaris en çok yazın plâjlarda çalışan bir sokak kadınıdır. O da cahil misyonun bir parçasını oluşturmuştur. Kasabaya bağlı olan köye Faruk'un arkadaşının motosikleti vasıtasıyla Kıllı Dede'ye adak adamak için gelmiştir(s.28). Kıllı Dede'ye adak adamak için köprüyü geçmesi gerekir. Polaris köprünün başında ayıyı gördüğü zaman hemen erkek veya dişi olduğunu sorar(s.15). Ayıya cilve yapan ona “Hayatım” dedikten sonra köprüyü sağ salim geçmiştir. Polaris herkes Kız için kavga ettiğini görünce sınırları bozulur ve etrafa:

“Ulan avanaklar burnunuzun dibinde benim gibi mal varken bu acemi çaylak için boğuşulur mu?” der. Lâfından dolayı Kız'ın Anasıyla aralarında kavga çıkar ve birbirlerine

girerler(s.58). Polaris Tomris karşı tarafa köprüden geçerek ayının eski ve yeni şartı kabul etmesiyle kısa rolü sona erer.

Hanımefendi

Toplumun zengin zümresini temsil eden, basit ve gözü dışarda bir kadındır. Figürü sağlam olmadığı için dışarıda gördüğü her erkeğe ilgi duyup onu baştan çıkararak birisidir. Hatta özel şoförüyle ilişkisi vardır. Beyefendi eşiyile kasabaya bağlı olan köye geldiği zaman Limuzin arabaları arızalandığından aracın içinde mahsur kalırlar. Daha sonra Rüstem'in kamyoneti ile eşiy ve şoförüyle köye getirilirler. Hanımefendi gece yatağında uyumak istediği için arabayı düzeltmesini ister(ss.37-39). Köye geldiği zaman hemen yakışıklı Faruk'a sokularak cilvelenir.

Hanımefendi'nin bütün ümit ve dileği Kılılı Dede türbesine adak atamaktır. Köprünün diğer ucunda duran ayıya dayı diye hitap ettikten sonra sağ ve selamete karşıya geçmiştir. Bu da cahil misyonun bir parçasını oluşturur(s.73). Hanımefendi'nin, Kılılı Dede türbesine adak ataması için köprüyü geçip ayının eski ve yeni şartı kabul etmesiyle kısa rolü sona erer.

3.1.5. CENGİZ HAN'IN BİSİKLETİ

3.1.5.1. Eserin Özeti

Cengiz Han'ın Bisikleti adıyla kitap haline getirilip Maya Matbaacılık Yayıncılık Ltd. Şti. tarafından Ankara'da 1979 yılında basılan ve yayınlanan kitabın T.C. Kültür Bakanlığı Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü'nde Yayın No'su: 2'dir. Kitaplaştıran eser toplam 123 sayfadan ibaret olduğu için çok hacimli bir oyun sayılmaz. Tiyatro kitabın beşinci sayfasında:

“Tiyatro bir ülkenin eğitimi için en yararlı ve en etkin araçlardan biridir”, diyor ünlü İspanyol yazarı Federico Garcia Lorca. Onun yüceliğini ya da çöküşünü gösteren bir barometredir. Duyarlığı olan, oturmuş bir tiyatro, tragedyadan vodvile değin her dalıyla halkın duyarlığını birkaç yıl içinde değiştirebilir. Ünlü ozan, tiyatro sanatının, toplumların yücelişindeki vazgeçilmez etkinliğini vurgularken, tüm tiyatro çalışanlarını aydınlık bir uğraşın içine çağırıyor gibidir. Tiyatro sanatını, yurt düzeyinde, toplumumuzun gereksinimi durumuna dönüştürmeyi amaçlayan kurumumuz, bu yoldaki uğraşlarına Devlet Tiyatrosu yayımları ile bir yenisini daha katmaktadır. Kurumumuzca yürütülecek yayım dağarcığımız, sahnelerimizde oynanan metinlerden, Türk Tiyatrosu yazını içinde önemli bulduğumuz yayımlanmamış ya da yayımlanıp sayısı tükenmiş oyun metinlerinden oluşacaktır. Ayrıca tiyatro sanatı konusunda kuramsal

bilgileri içeren yapıtlara yayımlarımız içinde önemli yer verilecektir. Amacımız seyircimizi tiyatro olgusu içinde daha sağlıklı bir yaşarlılığa kavuşturmaktır. Öte yandan ülkemiz yayım hayatında bir boş alan olarak gözüken tiyatro konusunda belirli bir ölçüde katkıda bulunmakla kurumumuza düşen görevlerin en önemlilerinden biri yerine getirilecektir” diye Devlet Tiyatroları'nın bir ithaf cümleleri vardır. *Cengiz Han'ın Bisikleti* oyunu üç perde ve bir dekordan oluşur. Perdelerden sadece ikincisi, sahne de ikiye ayrılırlar, her perde de ve sahne de belirli bir zaman ve tarihe bağlıdır.

Eserin olay vakası, Şubat 1926 yılından Ekim 1933 tarihler arasında İstanbul Salacak'ta Cengiz Han isimli bir yalının oturma odasında geçmektedir. Ev sahibi Cengiz abi ve katı kurallara sahip biridir. Oyunda, binbaşı olan Cengiz'in alaturka fikirliliği ve alafranga dönemin işleyişiyle, düşünceler arası zıtlığın yarattığı komik olaylar ele alınır. Cengiz, ticari işlerden hiç anlamadığı için parası yavaş yavaş yitirir. Üç eşe sahip olan ve bunları teker teker kaybeder. Kadınları başkalarına kaçar ve onu terk ederler. Avrupa'dan gelen ve hiç birlikte olamadığı karısıyla sonunda anlaşır. Arkadaşlarının ve diğer karılarının çevirdiği dalavereler ortaya çıkar.

Cengiz'in alaturka yaşantısı ve fikirleri ile hayat kavgası vermesinin mümkün olmadığı ve yeni dönemin çatışmalarının başka maddi boyutlarda olduğu gerçeği oyunda anlatılır. Cengiz Han kendisine karşı işlenen dalavereleri öğrendiğinde tüfeğini alır ve bisikletine atlayıp sorunları eski usul çözeceğini düşünür. Cengiz Han'ın bisikletinin misyonu burada devreye girer. Bisiklet, motorlu araçla, motorsuz araç arasındaki ayrımı; geri kalmış zihniyetin getirimleriyle, gelişen kapitalizmin göstergeleri arasındaki ayrımı bizlere göstermektedir.

Olaylar farklı mekân ve zamanların değişikliğine rağmen Erduran bu değişiklikleri her perdenin başında belirtmiştir. Tiyatro eserinin türü komedidir. *Cengiz Han'ın Bisikleti'n* oyunu ilk kez İstanbul 1959 yılında Dormen Tiyatrosu'nda Küçük Sahnede rejisör Haldun Dormen tarafından sahnelenmiştir.¹⁹³ Oyun KTB, DTGM, Belgelik Şube Müdürlüğü'nün belgesine göre Devlet Tiyatro sahnelerinde sergilenmiştir.* Esere görüş ve eleştirileriyle katkı yapan bazı yazarlar: Şerif Hulusi, Ömer Faruk Toprak, Sabahattin Kudret Aksal, Özdemir Nutku ve Sami

¹⁹³ Ergun Savi, *Tiyatro Yazıları Genel Konular Eleştirilenler*, Anadolu Matbaası, Ankara, 1964, s. 101.

* KTB, DTGM, Belgelik Şube Müdürlüğü Karar No: 466, 03.07.1961'de metin sahnelenme kararı kazanmıştır. Cengiz Han'ın Bisikleti tiyatro oyunu ilk önce Genel Müdürlük'te 1961-1962, 1970-1971 ve 1981-1982 yıllarında sergilenmiş, Diyarbakır'da 1992-1993, 1993-1994 yıllar arasında sahnelenmiş, İzmir'de 1997-1998 senelerde canlandırılmış ve Ankara'da 2001-2002 yıllarında sergilenmiştir.

* Cengiz Han'ın Bisikleti oyunu İstanbul Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatroları tarafından 2004 yılında sahnelenmiştir.

Çelenk'tir. Bu yazarların esere katkıları ve eser hakkındaki eleştirileri tiyatroyla ilgili dergi ve gazetelerde yer almıştır.¹⁹⁴

3.1.13.2. Kişi Kadrosu

Kitaplaştırılan *Cengiz Han'ın Bisikleti* oyunun olay vakası 1926 yılı Şubat ayı ile 1933 yılı Ekim ayları arasında İstanbul Salacak'ta Cengiz'in yalısının oturma odasında geçmektedir. Oyunun en önemli merkezi figür aktörü Cengiz adlı biri olduğu için olaylar onun çerçevesinde gelişir ve sürekli yeni bir boyut kazanmaktadır. Piyeste çok kalabalık bir şahıs kadrosuyla karşılaşmamaktayız. Eser sahnede canlandırıldığı zaman dokuz karakterle sergilenmektedir. Oyuncu karakterler yazar tarafından özel ad, yaş ve mesleklerine göre birbirlerinden ayrılmış ve adlandırılmıştır. Ayrıca metin içerisinde birkaç şahıs ismiyle karşılaşırız ama eser sahnelendiği zaman hiçbir rol ve etkileri görünmez, sadece oyun içerisinde isimleri geçmektedir. Erduran, eserin şahıs kadrosunun dağıtımında erkek ve kadın kahramanlar arasında eşitliği sağlamamıştır. Oyunun etrafında şekillendiği merkezi figür erkek olduğu için oyunumuzu incelemeye erkek kahramanlardan başlıyoruz.

3.1.13.2.1. Erkek Kahramanlar

Tiyatro eseri sahnede canlandırıldığı zaman toplam dokuz kişi kadrosundan beş erkek aktör karakteriyle karşılaşmaktayız. Bunlar da sahneye çıkış ve oynadıkları figür rollerin sırasıyla: Cengiz, Avni, Zeki, Dursun ve İbrahim erkek şahıs kadrosunu oluştururlar.

Cengiz

Tiyatro eserinin merkezi figürü olan Cengiz 36-37 yaşlarında, iri yarı olmayan fakat kuvvetli görünüşlü, saf, herkese güvenen, yarı sinirli, tutucu ve emir vermeye alışık tavrı olan biridir. Harbiye mezunu olan Cengiz “Binbaşı” rütbesinde askerdir(s.1). Oyunda ilk olarak iki adet karabatak kuşu vurmuş, kıvrık bıyık ve saçları dağınık bir şekilde görülmektedir(s.11). Birinci Dünya Savaşı zamanında Çanakkale Gelibolu'da bir kişiden arazi almış ve savaş zaferle sonuçlanınca arazinin değeri çok arttığı için zengin biri olmuştur(s.27). Cengiz'in üç eşi vardır ve ikinci karısı Suzan diğer eşlerden habersizdir(s.25). Suzan'ın yurtdışından gelişiyse olaylar karışmasın diye, Cengiz yakın arkadaşı Zeki'den yardım ister(s.22). Zaman geçtikçe Cengiz'in

¹⁹⁴ Behçet Necatigil, *Edebiyatımızda Eserler Sözlüğü*, a.g.e., s. 80.

yakınındaki kişiler hileli oyunlarla onun bütün mal varlığını elinden almıştır, ayrıca onun borçlu ve fakir bir hale gelmesine sebep olmuşlardır(s.94). Hatta ikinci eşi Gül de onu bırakır ve yakın arkadaşı Zekiyle kaçar. Oyunda Cengiz'in figürü bir bisiklet aldığını söyleyip İbrahim'in paralarına el koymak istemesi ve yeniden ikinci eşi Suzanla yakınlaşıp gelecek plânları yapmasıyla rolü sonra erer(s.123).

Avni

Cengiz'in kayınbiraderi ve Suzan'ın abisi olan, 30 yaşlarında, ince uzun, yakışıklı, zarif ve sakin, hovarda bir adamdır. Avrupai görünümlü olup içki ve kumar müptelası olduğu için kumarda çok para kaybetmektedir(s.37). Kumar borçlarını ödeme şartıyla kardeşinin Cengizle evlenmesini sağlamıştır. Avni İbrahim'le ortak plân yapıp Cengiz'in çiftlik parasının büyük bir kısmını almak istemektedir(s.39). Avni'nin figürü tiyatro eserinde Cengizle para konusunda şakalaşmalarıyla kısa rolü sona erer(s.122).

Zeki

Cengiz'in üniversite yıllarında edindiği bir dostudur. Ondan biraz daha genç, yakışıklı ve ürkek tavırlı bir avukattır. Hürriyet yanlısı biri olan Zeki, Balkan Savaşı'nda Cengizle aynı alayda yer almıştır(s.17). Zeki, arkadaşı Cengiz'e karısı Suzan'ın diğer eşleri ile iyi geçinmesi konusunda yardımcı olur(s.22). Zeki, dostu Cengiz'in batırılacağını bilmesine rağmen ona hiçbir şey söylememiştir. Cengiz'in üçüncü eşi Gülle Avni'nin planı gereği yakınlaşıp evden ayrılmasını sağlamıştır(s.72). Zeki arkadaşına ve mesleğine güveni olmayan Cengiz'e üçüncü eşini yanında getireceğini söyleyip konaktan ayrılmasıyla kısa rolü sona erer(s.106).

Dursun

Bir zamanlar dağda eşkiyalık yaparken Cengiz tarafından yakalanıp ve ona:

“Canımı bağışla, kulun olayım” dediği için bağışlanmıştır. O günden beri Cengiz'in hizmetkâr ve uşağı olur. Cengizle aynı yaşlarda, pos bıyıklı sürekli elleri önünde duran, sevimli, saygılı ve itaatkar bir adamdır(s.23). Dursun evin hizmetçisi Emine'den hoşlandığı için onunla evlenme niyetindedir. Hazırlıkları yaptığı sırada Cengiz ani bir kararla Emine'yi nikâhına almıştır(ss.30-31). Dursun dayanmadığı için Emine'nin çalıştığı evden kaçmasını sağlar. Cengiz çöktükten sonra Dursun'un arasına onun hizmetine devam etmesiyle kısa rolü sona erer(s.89).

İbrahim

Sağlam karaktere sahip olmayan İbrahim, düzenbaz, orta yaşlı, tombul, top sakallı biridir. Ufak tefek ortalık küçük işlere Cengiz'i üç kere sokup zarar ettirmiş; ama ondan para çalmıştır. Avrupa'ya Suzan ve abisine bir çağrı mektubu yazmıştır. Cengiz'in bütün malına el koymak için Avniyle ortak olmuştur. Avni'nin isteğiyle Cengiz'in Gelibolu'daki çiftliği değerini hesaplatmış, satmak için alıcı beklemektedir. Esas plânları ise çiftlikten para koparmaktır. Bunun için çiftliğin değerini az gösterip yüksek fiyata satacaklardır(ss.39-40). İbrahim; Cengiz'e yaptığı sahtekarlıkları söylemesi ve ondan para koparmaya çalışmasıyla rolü sona erer(s.120).

3.1.13.2.2. Kadın Kahramanlar

Tiyatro eseri sahnede canlandırıldığı zaman toplam dokuz kişi kadrosundan sadece dört kadın karakterle karşılaşmaktayız. Bunlar da sahneye çıkış ve oynadıkları figür rollerin sırasıyla: Suzan, Gül, Emine ve Pakize kadın şahıs kadrosunu oluştururlar.

Suzan

Avrupalı görünümlü, şık giyimli, 25 yaşlarında olan Suzan ciddî yüzlü, sinirli biridir(s.34). Cengiz'in ikinci eşidir; onunla kendi rızasıyla çok küçük yaşta evlenmiştir; fakat İngiltere'de yaşadığı için diğer iki eşinden hiçbir haberi yoktur(ss.24-25). Suzan Avrupa'da beş yıl kaldıktan sonra İstanbul'a dönmüştür. Dönüşüyle kocası Cengiz kendinden başka iki karısı olduğu öğrendiği zaman, bunu gururuna yedirememediği için onunla hiçbir konuda anlaşamaz. Suzan zaman zaman dekolte giyinir, erkekler ortalıkta iken mayo ile denize girer ve eve çıplak erkek heykeli bile koyar. Bu durum ve davranışı karşısında Cengiz'den sürekli azar işitir(s.86). Avni kardeşi Suzan'dan Cengiz'i idare etmesini ister, aksi takdirde para alamayacaklarını söyler(s.39). Suzan evi ve kocasını terk eder; ama daha sonra tekrar Cengiz'e geri dönmesiyle yeniden yakınlaşıp geleceğe dair plânlar yapmalarıyla rolü sona erer(s.123).

Gül

Sağlam karaktere sahip olmayan, süslü görünüşe sahip olan Gül, 25 yaşlarında Cengiz Ankara'da iken onunla tanışmış ve onunla evlenmesiyle üçüncü eş olmuştur(s.10). Suzan'ın konağa gelmesiyle Gül kendisi ve Pakize'nin de Cengiz'in eşi olduklarını hemen anlatır(s.42). Suzan geldiğinde onunla pek anlaşamaz ve onu kıskanır bir havaya girer(s.33). Gül gözü dışarda

paraya düşkün olduğu için Avni'den hoşlanır ve plânları gereği Zekiyle yakınlaşır(s.73). Gül kocasının batırılmasında büyük bir rol oynar ve konaktan ayrılacağını Zeki'ye söyler(s.79). Kocasının en yakın arkadaşı Zekiyle kaçmasıyla kısa rolü sona erer(s.105).

Emine

Cengiz'in evinde hizmetçi olarak çalışan Emine, 20 yaşlarında, ürkek tavırlı, pembe yanaklı, şirin gülbüz bir kızdır(s.12). Evin uşağı Dursun'a aşiktir, fakat kendisini Pakize Hanım istemediği için ona kızmıştır(s.30). Konağın ikinci eşi Suzan'dan edebiyat dersi alıp ve onun için resim modeli olmuştur. Suzan'ın yardımıyla evi terk ettiği zaman Dursunla evlenmiştir. Cengiz çöktükten sonra Emine kocasıyla ara sıra onun hizmetine devam etmeleriyle kısa rolü sona erer(s.89).

Pakize

Cengiz'in ilk eşi olduğu için evin birinci hanımı olan Pakize, 50 yaşlarında, ağırbaşlı, itaatkar, tombul, temiz yüzlü, sade giyinen mütevazi bir kadındır(ss.9-10). Kocası üzerine iki kadın almasına rağmen, hâlâ onu sever ve hizmetinde hiç kusur etmez. Gül'den Cengiz'i idare etmesini ve özellikle Suzan gelince sorun çıkarmamasını istemektedir(s.12). Oyunda Suzan ile Emine'nin sohbetlerinden Pakize'nin öldüğünü öğreniriz. Vefatıyla oynadığı çok kısa rolü sona erer(s.59).

3.1.6. TAMİRCİ

3.1.6.1. Eserin Özeti

Tamirci adıyla kitap haline gelen birinci baskısı Yayılcık Matbaası'nda İstanbul'da Temmuz 1993 yılında basıma gelmiş ve Gerçek Sanat Yayınları tarafından yayınlanmıştır. Kitaplaştıran eser toplam 96 sayfadan ibaret olduğu için çok hacimli bir oyun olarak sayılmaz. Eserin beşinci sayfasında Tan Oral* tarafından tamirci resmi karikatür şeklinde çizilmiştir. Son

---

* Amasya'ya bağlı olan Merzifon ilçesinde 1937 yılında Tan Oral dünyaya gelmiştir. Öğrenimini kent kent dolaşarak tamamladıktan sonra Güzel Sanatlar Akademisi'nden Mimar olarak mezun olmuştur. Aynı okulda 3 yıla kadar Yapı ve Meslek kürsüsü asistanı olarak çalışmıştır. Daha sonra mimarlık ve eğitimle ilişkisini keserek tüm çabasıyla karikatür, film ve çizgi filmle uğraşmıştır. Mimar Sinan Üniversitesi UESYO'da 1980-84 yıllar arasında çizgi film dersleri vermiştir. Yurt içinde ve dışında da kendine ait birçok karikatür sergilerini açmıştır. Birçok ödül sahibi olan Tan Oral yurt dışında, Tokyo'da vefat etmiştir. Kendisinden sonra birkaç kitap bırakmıştır.

sayfada da Refik Erduran'ın özgeçmişi ve eserleri de yer almıştır. Üstelikle kitabın arka kapağı Erduran'ın resmi ve yedi yazarın onun hakkında görüşleri yer almıştır.

Oyunun olay örgüsü İstanbul'da bir gazete bünyesinde geçmektedir. Karışık promosyonlar yoluyla tirajın artırılmasına çalışan bir gazete sahibinin, başka şirketleri de güç durumdadır. Hileli bir çıkış yolu dener. Şirketlerden birinin bir şilebi vardır. “Talihli okuyucumuza gemi veriyoruz” kampanyasıyla tiraj pompalanacak, gemiyi değerli yük diye su dolu variller yüklenecek, hepsi aşırı düzeyde sigortalanacak, şilep ise Akdeniz ortasında kundaklanıp batırılacaktır. Gazetenin idealist geçinen Yılmaz adlı köşe yazarının da içine karıştığı dalavereli bir çekilişle şilep “Talihli okuyucu” Tahir'e kazandırılır. Tahir ise askerliğini komando olarak yapmış, her işin üstesinde kolayca gelebilen, ama kazanç hırsının kıtlığı yüzünden mahallelinin öteberisini çoğu zaman bedava tamir ederek yaşayan bir halk çocuğudur. Ancak, kazandığı şilebin yolculuğuna katılan bu “Basit” vatandaş karmaşık dalavereyi bozar, sabotaj yangını çıkarılınca kaptan ve tayfalarla birlikte şilepten ayrılmayı reddeder, varillerdeki sudan yararlanarak ateşi tek başına söndürür.

Şilep de gerçekten onun mülkiyetinde kalır. Tahir yangın sırasında imdadına gelen İzzet Kazanı adlı lüks yat sahibi, uluslararası çapta ünlü petrol zenginin dikkatini çeker. Onun desteği ve yönlendirmesiyle oyun bozulunca batmaya yüz tutan gazetenin de sahibi olur. Genç yazar Yılmaz'ı gazetenin Genel Yayın Yönetmen'i yapar. Bu aydın idealist yazar da gazetenin tirajını büsbütün düşürüp işleri eskisinden daha beter duruma getirince, pek çok başka şeyle birlikte gazeteyi ve yazarı onarmak yine Tahir'e düşer. Erduran tiyatro oyununda insanlar arasındaki maddî ve manevî çıkar çatışmalarına yer vermiştir. Eserde insanların içinde bulunduğu güç durumdan hileli yollarla nasıl kurtulmaya çalıştıklarını ve bu art niyetlerinin bedelini ne şekilde ödedikleri gözler önüne sergilemiştir.

Eserin türü komedi olmasına rağmen, yazar tarafından ara sıra belli yer ve zamanlarda türkü ile müzik sesleri yükselir. *Tamirci* eseri KTB, DTGM, Belgelik Şube Müdürlüğü'nün* belgesine göre DT sahnelerinde sergilenen oyunlardan biridir. Eser Konya Devlet Tiyatrosu sanat sevenler için sergilenmiş ve 30-31 Ocak 1998 yılında son kez sahnelendiği zaman *Yeni Konya*, *Anadolu Manşet* ve *Konya Bayram* gazetelerinde reklamlarında yer almıştır.

---

* KTB, DTGM, Belgelik Şube Müdürlüğü Karar No 1330, 17.07.1989'da metin sahnelenme kararı kazanmıştır. *Tamirci* oyunu ilk kez Ankara'da 1991-1992 yıllarında ve daha sonra 1997-1998 yıllarında Konya Devlet Tiyatrolarda sergilenmiştir.

3.1.6.2. Kişi Kadrosu

Kitaplaştırılan *Tamirci* oyununun olay örgüsü İstanbul'da bir gazetenin bünyesinde geçmektedir. Eserin en önemli merkezi figürü Tahir adlı bir karakterdir. Bir de tiyatro metninin iki önemli kişisi Yılmaz ile Nil olaylar bu karakterler çerçevesinde gelişir ve sürekli yeni bir boyut kazanmaktadır. Eserde çok kalabalık şahıs kadrosuyla karşılaşmamaktayız. Metin sahnede canlandırıldığı zaman on sekiz kişi kadrosuyla sergilenir. Oyunun karakterleri yazar tarafından özel ad, yaş ve mesleklerine göre birbirlerinden ayrılmış ve adlandırılmışlar. Ayrıca metin içerisinde birkaç figür ismiyle karşılaşırız ama eser sahnelendiği zaman hiçbir rol ve etkileri yoktur, sadece metin içerisinde yer almışlardır. Erduran, eserin şahıs kadrosunu dağıtımında kadın ve erkek kahramanlar arasında eşitliği sağlamamıştır. Oyunun etrafında şekillendiği merkezi figür erkek olduğu için oyunumuzu incelemeye erkek kahramanlardan başlıyoruz.

3.1.6.2.1. Erkek Kahramanlar

Tiyatro eseri sahnede canlandırıldığı zaman toplam on sekiz kişi kadrosundan beş erkek karakterle karşılaşmaktayız. Bunlar da sahneye çıkış ve oynadıkları rollerin sırasıyla: Yılmaz, Bahadır, Öz, Tahir ve İzzet Kazanı erkek şahıs kadrosunu oluştururlar.

Yılmaz

Oyunun önemli figürlerinden biri gazetenin bir elemanı olan Yılmaz; gazetede dolaşan işler hakkında bilgi vermesiyle başlar. Çocukken niyeti uçak mühendisi olmakmış, gençliğinde şiire merak sarmış. Babası sonradan ticarete batmış; ama onun parasıyla Avrupa'da Felsefe eğitimi görmüştür. Okuduğu kitaplardan etkilenerek toplumcu olmuştur. Sıra işe geldiği zaman şiire felsefeye para veren yok diye, ister istemez gazetelerde bir şeyler karalamaya başlamıştır. Karaladıkça adı ilerici yazara çıkmıştır.

Başka hiç hüneri yoktur ve ikinci yazar olma işini hoşuna gider(s.46). Yılmaz'ın idealist, genç, hırslı köşe yazarı olarak gazeteye girmesi ilk günden hoşuna gitmiştir. Ama ara sıra dev makineler, ince teknik, binlerce araç vb. sahipleri tarafından kötü ve yanlış kullandıkları için şeytan aklına gazeteyi dağıtmak için bir bomba atmasını fısıldardı(s.57). Yılmaz çalıştığı gazetede ayaküstü Nil Hanım'la tanışır. Açıkça Nil Hanım'ın niyetinin ne olduğunu sorar. Nil sadece bir çocuk sahibi olma isteği, eşinin türkülerinden bıktığını ve onunla boşanacağını açıklar. Yılmaz gemi meselesinde Nil Hanım'ın ortaklık teklifini kabul eder. Çünkü onun güçlü kuvvetli

olursun ve kendine ait özel dergi çıkarabilirsin lâflarından hoşlanmıştır. Üstelikle Nil Hanım evine varınca ve satılacak geminin parasının yarısını alınca Yılmaz'a* maddi yardım da edecektir. Bu yardımla kendine ait bir dergi çıkarma isteği gerçekleşir. Düşüncelerini ve yazılarını daha özgürce yayınlanabilir ve Yılmaz'ın* yarınki yazının başlığını:

“Çıkış Yolu” olarak çıkarmıştır(s.41). Deniz ortasında şilebin yangın haberi sevinçle duyar hemen “Birinci Sekreterden sigortalı mı değil mi” sorar. Daha sonra şilepteki sabotaj yangını Tahir tarafından söndürülmesiyle Yılmaz'ın ve diğerlerinin hayalleri suya döşer. Belirli bir dönem Yılmaz ile Nil Hanım arasında garip bir ilişki yaşanmıştır. Nil'e ve konuşmalarına çok ilgi duymadığı için Yılmaz'ın evinde bir gece bile kalmamıştır. Gazetenin devir teslim imza törenine geç yetiştiği için yeni patronu Tahir'i ilk kutlayan Yılmaz olur(s.78). Daha sonra gazetenin patronu Tahir gazetede bazı değişiklikler yapması ve karısıyla ilişkisini bilmesine rağmen Yılmaz'ı gazetenin Genel Yayın Yönetmen'i olarak atar(s.61). Bununla birlikte Tahir ona:

“Bildığın gibi yap” der(s.82). Tahir gazetenin diğer çalışanlarından Yılmaz'a yardım ve destekte bulunmalarını ister. Gazetenin yeni Genel Yayın Yönetmen'i Yılmaz ise işine hızla başlar, gazeteyi yürütmek için her türlü aracı kullanır ve ilk önce güzel bir şekilde işçilere hitap eder(s.85). Tahir gazeteyi Yılmaz'a emanet etmesine rağmen ve ona bir deneme fırsatı vermiştir. Herkes gibi Yılmaz da fırsatı iyi değerlendirememiş, elinden kaçırmıştır. Çalıştığı sürede bir sürü ani karardan dolayı gazetenin tirajını eskisinden daha beter hale getirir(s.89). Sonuçta Yılmaz başını karıştıran üç şeytana “Pes” demesiyle Nil Hanım'ın sözünü tutup kepaze olmaması için görevinden istifa eder. Son Yılmaz olarak Nil Hanım'ın Tahir yanına gitmeleri teklifini kabul eder. Yılmaz ise “Başaramadım. Gazete batıyor” diyerek Tahir'e karşı yaptığı her türlü şeyden bağışlamasını rica etmesiyle rolü sona erer(s.96).

Bahadır

Anadolu çocuğu olan gazetenin patronu Bahadır içki içen ve bayanlara göz atmayı ihmal etmeyen bir tiptir. Gazetede oturduğu mekânın arka odasında bayan sekreterleriyle her türlü

---

* **Bir Ses:** Gazetenin yeni genel yayın yönetmeni Yılmaz göreve başladığı zaman ve çalışanlara ilk hitap ettiği esnada ona ara sıra da ses “Geciken paraları ne zaman alacağız?” sorar(s.85).

* **Üç Şeytan:** Müzikle sahnenin değişik köşelerin de dans adımlarıyla Yılmaz'a yaklaşırlar. Onun fikrini ve düşüncelerini karıştırarak batma haline getirirler. Her şeyini karıştırdıkları gibi Yılmaz'ında istifa etmemesine çalışırlar. Sonunda birden bire Yılmaz yerinden fırlayarak haykırmakla şeytanlar “Pes!” der ve ortadan kaybolurlar.(s.94) Tiyatro metninde kısa hayaller sadece Yılmaz için çıkarlar.

* **Başka Bir Ses:** Gazetenin yeni genel yayın yönetmeni Yılmaz göreve başladığı zaman ve çalışanlara ilk hitap ettiği esnasında ses “Fazla mesailerimizde ödenmiyor!” der(s.85).

ihtiyacı ve hatta cinsel ilişkileri sürdürmektedir(s.9). Bahadır gazeteye Öz'ü ortak etmiştir. Gazeteden başka turizm şirketi ve şilep sahibi olan Bahadır şirketi bankalara borçlu olduğu için ödemeler için kendisine bir ay süre verilmiştir(s.48). Hatta gazetede o kadar borçlu olduğu için her şeyi beklemektedir. Senetler, maaşlar ve kiralar bir tek kuruş ödenememiştir(s.10).

Ortaklar karışık konuşmaya başlar, bankanın kredi vermediğini, gazetenin işlerinin her gün kötüye gittiğini, bir kurtuluş yol bulmadıkları takdirde gazetenin batacağından bahseder. Bahadır ile ortağı Öz gazeteyi kurtarma planlarını çalışırlar. Öz'ün son fikirleri Bahadır'ın şilebini bir okuyucuya hediye etmesiyle gazetenin tiraj yükselir ve batmadan kurtulur. Yalnız şilep gerçekten verilmeyecektir. Hileli bir çıkış yol denerler. Eserde hile şu şekildedir:

“Patlama olur, yangın çıkar, kaptan ayarlanmıştır. Kaptan gemide delik açacak yerlere bir iki patlayıcı koyar. Mürettebat da filikaya binip gider. Az sonra gemi denizin dibini bulur. Kimse ne araştırma yapabilir ne de inceleme”(s.33). Şilep fiyatının yüzde iki yüz elli fazlasına sigorta edilmiştir. Mülkiyet seferi sonuna kadar Bahadır'ın elindedir(s.69). Ertesi gün herkes gazetede gergindi ve heyecanla şilebin patlama zaferini beklemektedirler. Nihayet şileple ilgili beklenen haber gelir, ama istedikleri gibi değil çizdikleri plana göre gerçekleşmez olaylar. Piyango çekilişinde şilebi kazanan Tahir tek başına Akdeniz ortasında şilebin yangınına söndürmüştür. Bu yüzden Perşembe günü gece yarısında şilep denizin ortasında paramparça hale gelmez ve batmaz. Tahir kendisi ile Bereket şilebini batmaktan kurtarmıştır ve şilebin mülkiyeti kendine kalır(s.48).

Nil Hanım gazetenin hilesi için Bahadır patronu ile dili olmayan sakin eşi Tahir'i bulmuştur. O da yapılan hileli sabotaj planına mani olduğu için Bahadır tarafından:

“Defol” diyerek kovulur(s.62). Bahadır ile ortağı Öz ise birlikte gazetenin batma sebebi olurlar. Bahadır başı belada olmasına rağmen, ortağı Öz sürekli olarak onu korkutur. Bu sebepten dolayı gazetede Bahadır kendine ait payını ucuz parayla Tahir'e satar(s.72). Bahadır gazeteyi devir teslim günü geldiği zaman yeni patron Tahir'e ettiği zaman iş adamı İzzet Kazanıyla tanışır. Gazetenin yeni patronu Tahir ise gazetenin eski çalışma ekibini tanıdığı için ikinci bir şans vermemiştir. Bahadır kendine göre:

“Bu odalara atıldık. Maskara olduk” diyerek gitmek ister ama Öz'ün ısrarıyla gazetede yeni görevini ve Yılmaz'ın yardımcı ve destekleyici olmasına razı olur(s.84). Yılmaz'ın sonuna şahit olmasıyla rolü sona erer.

Öz

Gazetede Bahadır'ın ortağı olan Öz gazetesinin Genel Yayın Yönetmeni'dir. İçki içen bayanlara karşı aç, sağlam olmayan tipe sahip olan bir figürdür. Gazetede oturduğu mekânın arka odasında bayan sekreterlere hediye bağışlar, onlarla her türlü ihtiyacı ve hatta cinsel ilişkilerini sürdürmektedir(s.9). Yurt dışına çıktığı zaman sekreterlerden biri yolculuğuna alır ve her türlü masrafları gazeteye ayıttır(s.16). Gazetede ortaklığı Bahadır'ı sürekli onu korkutur. Hatta patronun telefon konuşmalarını teyple kaydetmiştir. Gazetesinin patronu Bahadır'la aynı özellikleri taşımaktadır. Oyunda aynı kötü rolleri üstlendikleri için birbirlerini tamamlarlar.

Öz gazetede Nil Hanım'a çok güvenir ve Yılmazla aralarındaki ilişkilerini de fark etmiştir. Bahadır'la gazeteyi kurtarma hileli planı devam etmektedir. Gazetesinin tirajı yükseltmesi için okuyucularına büyük bir kampanya açarlar. Her şeyler hazır ama ortada nesne olarak hiçbir şey yoktur. Gazeteyi batmaktan kurtarmanın ve kampanyaların hediyesinin açıklamasının son günü olduğu için Öz en uygun olarak Bahadır'ın şilebini görmüştür. Hatta şilebin denizin ortasında sabotaj yangını ve patlayıcıyla paramparça olmasının planını düzenlemiştir(s.33). Okuyuculara çekilişte koskoca bir şilep verirler.

Bahadır ise kendi şilebi kampanyanın büyük armağanı diye ortaya koymuştur(s.36). Öz'ün planı yüzünden gazeteyi ve patronuyla birlikte batmıştır. Tahir şilep ve gazetesinin sahibi ve patronu olduğu zaman gazetede Öz'ü Genel Yayın Yönetmenliği'nden alır ve yerine Yılmaz'ı atar. Öz'e eski patronu gibi ikinci kere şans ve deneme fırsatını vermemiştir. Tahir'in kararıyla gazetede Yılmaz'ın yardımcı ve destekçi danışmanı gibi yeni bir mevki alır. Öz Genel Yayın Yönetmenliği'nden düşmesine rağmen kendini şanslı olduğunu ve daha yenilmediğini düşünür. Çünkü kendine göre gazete içinde olduğu için maç sürüyordur, oturup sonucu bekler. Yılmaz'ın başaramadığı için sevinçten çılgınlık atar zıplamasıyla rolü sona erer.

Tahir

Oyunun merkezi en sağlam karakteri olan tamirci Tahir'dir. Küçükken oyunağı yok ama teneke kutulardan tren yapmıştır. Eğitimsiz çok saf temiz çıraklıktan yetişmiştir. Emekçi Tahir, usta dağcı ve paraşütçü, askerliğinde de komandodur. Sonra Avusturya'ya gitmiş memleketi özlediği için geri dönmüştür. Tahir usta dükkânına tamirci tabelasını asmış elinden gelmeyen iş yoktur. Arızalandığı her şeye “Bir bakalım” demesiyle onarmaya giriştiği her şeyi onarır. Kanaatkâr, maddiyata önem vermeyen, dürüst, çalışkan, mert bir insandır. Kiminin parası

kiminin duası fikir ve işlerini böyle yürüttüğü için çok az para kazanır. Hatta mahalle kızlarının gözünde tamirci yerine “Noel Baba” olarak tanınmıştır. Tahir Ankara'ya giden yolda devrilen otobüsün tüm yaralı yolcularına bakar ve onları soğuktan dondurmamaları için ateş yakarak korur. Kaza esnasında Nil Hanımla tanışır ve haftaya Ankara'da evlenirler. Karısını çok seven ona hakaret etmeyen ömründe karısından başka hiçbir kadına bile el sürmemiştir. Tahir ise eşinin mutsuzluğunun farkında değildir(ss.21-22). Bereket şilebi gazetesinin okuyucusuna büyük ödül olacak. Günlerce gazetesinin tirajı bu vasıtaıyla yükseltmek için reklamlar sunulmuştur.

Nil Hanım ise aynı gazetede çalıştığı için kendi adıyla gemi piyngosuna katılamaz ancak Tahir'in ismiyle çekilişe katılacaktır. Gazetesinin piyango çekilişine yüz binden fazla kişi katılmıştır. Üstelikle Nil Hanım gemi için çizdiği planı ve gemi satıldığı zaman parasının yarısını eşine vereceği Tahir tarafından kabul edilmiştir. İlan ettiği gazetesinin kampanya piyngosunun büyük armağanı Bereket şilebinin çekilişini Tahir kazanır(s.45). Bahadır ve Öz sahneye kazandığı gemisi için Tahir'i davet eder ve ona bir zarf vermesiyle kendisini kutlarlar. Denizi hiç gezmeyen sonra kazandığı şilebi görünce deniz çok hoşuna giden özellikle makineyle dolu olduğu için gemiyi çok seven biridir(s.51). Tahir'e şilebi teslim edilir ve bütün ısrarlarına rağmen Nil onunla denize çıkmaz. Kazandığı gemisiyle Akdeniz'e çıktığı zaman denizin ortasına yangın çıktığında kaptan ve mürettebatlar Tahir'e gemiyi birlikte terk etmelerini söyler ama o reddeder. Tahir deniz ortasında geminin yangınını söndürür ve hatta dinamit fitilini de iptal eder. Kazandığı şilebin sabotaj planının sona ermesiyle şilebin mülkiyeti Tahir'e kalır. Akdeniz ortasında Tahir'in şilebinin yangınını görünce imdadına gelen lüks yatın sahibi iş adamı İzzet Kazanı özel helikopterini ona göndermiştir(s.60).

Tahir kısa zamanda İzzet Kazanı'nın dostluğunu kazanır. Ondan gemisi sabotaj planı ile eşinin boşanma davası ve bir başkasını bulması gibi tüm haberleri öğrenir(s.64). Kazanı'da üç Avrupalı model kız hizmetçileri limana vardıkları zaman Tahir'e bağışlar(s.67). Tahir daha sonra Kazanı'nın tavsiye ve yönlendirmesini kabul eder gazeteyi ucuz parayla batmaya yüz tutan gazetesinin sahibi de olur. Beklenen gün gelir gazete el değişmesi için Tahir ve Kazanı da gazeteye gelirler. Tahir gazeteyi eski patronu Bahadır'dan aldığı zaman devir teslimin ilk kutlayıcısı Yılmaz olur. Tahir ise ondan eşini Nil nasıl olduğunu sorar Yılmaz ise şaşırır, cevabı şöyle olur:

“Nil Hanım çok saydığım bir çalışma arkadaşımız. Burada iş sırasında ve başka yerlerde sık sık birlikte olmamız gerekiyor. Dedikodu yapıyorlardır belki. Kulağınızda bir iftira geldiyse kulak asmamanızı rica ederim”(s.79). Tahir evi, sardunyalının sulanmasını ve atölyesini özlediği

için Nil'den evinden çıkmasını ister. Tahir gazete patronu olduğu zaman Kazanı'nın bütün kadronun yenilmesini reddetmiş ve kimseyi işten atmamış sadece bazı değişiklikler yapmıştır. İdealist yazar Yılmaz Genel Yayın Yönetmen'i olmuştur. Gazete işini de “Bildiğin gibi yap” diyerek Yılmaz'a kendini ispat ve deneme fırsatı vermiştir. Diğer çalışanları ise Bahadır, Öz ve Nil gazete işlerinde Yılmaz'ın yardımcı ve destekçisi olarak çalışmayı tavsiye etmiştir(ss.82-83). İdealist Genel Yayın Yönetmen'i ve yeni kadrosu da işleri başaramaz ve gazeteyi eskisinden daha kötü duruma getirirler. Gazete ve çalışanları tekrar Tahir'in yardımına ihtiyaç duyar. Ondan gazeteyi düzetmelerini rica ederler. Tahir ise “Peki! Bir bakalım” demesiyle eser sonuna gelir(s.95). Tahir'in başına iyi kötü ne geldi ise sorumlusu olan Nil kocasından af diler. Tahir onu bağışlamasıyla oyun ve rolü sona erer.

İzzet Kazanı

Dünyanın birçok memleket, kasaba ve köylerini dolaşan ve oraları avucuna almak isteyen bir politikacı, batı üsluplu, büyük, zengin bir iş adamıdır. Eskiden Türkiye'de yatırımla uğraşır ama şimdi petrol aramak isteği vardır. Kimseye iyilik veya kötülük yapan bir kişi değildir. Sadece işle uğraşan biridir(ss.67-68). İzzet Kazanı'nın, validesi ve eşi de Türkçeyi bilir. Kendisi Türkçeyi bilen birini bulduğu zaman çok memnun ve sevinçli olur. Geçmişte Türkiye'de mantıklı işler yaptığı zaman zarar görmüş ve mantıksız işleri yapmasına rağmen para kazanmış, onun için kendisine göre:

“Türkiye acayip bir yer” dir ve dünyada anlamadığı tek memlekettir. Uluslararası lüks yatı ile seyahat etmekte olan Kazanı deniz ortasında bir gemide yangın alevini gördüğü zaman Tahir'in yardımına koşmuştur. Bereket şilebinin yangını görünce özel helikopterini göndererek Tahir'i gemisinden alır. Geminin kaptanını hapseder en yakın limanda da polise teslim edecek ve Bereket şilebini de yatıyla limana kadar çeker. İzzet Kazanı kendi yatına Tahir'i Türkçe konuşmak ve onunla tanışmak istediği için davet etmiştir. Tahir'le karşılaşmadığı için ondan özür diler. Bir de Tahir'in kim olduğu hakkında Türkiye'de dostlarından rapor alır ve kısa zamanda onu çok sever. Kazanı hangi milletten olduğunu Tahir'e kendisini şöyle tanıtır:

“Paranın vatanı olmaz. Enerjidir para, birikmiş enerji. Hudut tanımaz, rüzgâr gibi esip geçer. Zafer neredeyse oraya gider. Üstünlüğün mükâfatıdır”(s.65). Yatta konuştukları zaman yanlarına üç Avrupalı model kız gelir. Bunlar Kazanı'nın hizmetçileridir. Her yolcuğunda birkaç tane yanına alır. Çünkü onların kızları kılıklarından hoşlanır(s.63). Limana vardıkları zaman üçü

de Tahir'e bağışlanır ve onun her türlü ihtiyacını temin edecekler. Tahir'e gazeteyi almasını önerir. Çünkü alması kendi işine de yarar. Hatta ona eleman sağlayıp işlerinde yardımcı olacağını söyler. Tahir batan gazete işinden anlamadığı için ona:

“Kötü gazeteyi alın, iyi gazete yapın.” der(ss.66-67). Kazanı on günden sonra İstanbul'da gazetenin devir teslim gününde tekrar Tahirle görüşür. Tahir'e gazetenin bütün kadrosunu yenilemesini önerir ama Tahir dediklerini kabul etmez sadece gazetede bazı değişiklikler yapar(s.79). Daha sonra çalışanlara Tahir'i şöyle tanıtır:

“Tahir Bey benim adamımmış falan. Tahir Bey biraderimdir, kimsenin de adamı olacak kişi değildir”(s.80). Oyunda herkese Tahir'i örnek gösterip değerini bilmelerini isteyen İzzet Kazanı akşam yemeğine onu davet etmesiyle rolü sona erer.

3.1.5.2.2. Kadın Kahramanlar

Tiyatro eseri sahnede canlandırıldığı zaman toplam on sekiz kişi kadrosundan on üç kadın aktris karakteriyle karşılaşmaktayız. Bunlar da sahneye çıkış ve oynadıkları figür rollerin sırasıyla: Nil, Üç Sekreter, Birinci Mahalleli, İkinci Mahalleli, Üçüncü Mahalleli, Üç Reklamcı ve Üç Model kadın şahıs kadrosunu oluştururlar.

Nil

Toplumdan korkan genç sayılmayacak yaşta olan, Yüksek İngiliz Filolojisi'ni bitiren, kültürlü, zeki, sigara, çay ve kahveyi severek içen bir kadındır. Bulunduğu konumdan sürekli şikayetçi gözü yükseklerde lüks yaşam meraklısı biridir. Dünyada beğenilmek, gülmek ve görünecek ne varsa görmek ister. Güçlü erkekleri sever, aşk serüvenleri geçirmiştir. Babası aksi gibi alabildiğine tutucu biri olduğu için sonunda kızı Nil Hanım'ı evden kovmuştur. Birkaç iş denemesine girip çıkmıştır. Hatta ne kadar toplumcu dernek bulduysa hepsine üye olmuştur(s.15). Kış ortasında otobüsle Ankara'ya yolculuğa çıktığı zaman gece yarısı Azapderesi'nde otobüs kayıp devrilir. Kaza esnasında yolculukta bulunan Tahir adlı biri olan tüm yaralı yolculara bakar ve soğuk gecede ateş yakmasıyla yaralıları dondurmaktan korur. Bu arada Nil beklerken Tahir'e:

“Gel beni ısıt” demesiyle otobüsün iki kanepesi arasında onunla yatar. Tahir'e hayran kalmış ve ani bir kararla onunla haftaya Ankara'da evlenir. Atölyesinin köşesinde avuç içi kadar evi olan Tahir'le evlilik hayatı başlar(ss.21-22). Nil Hanım yurt dışı adım atmayan ve hatta eşiyile

beraber bir yere gidip gelmemiştir(s.39). Kocasının “Hı” demesinden bıkmış onun yerine “Efendim” demesini öğretmeye çalışır(s.44). Nil eşinden çocuğu dünyaya gelmediği için onunla yaşamaktan bıkmıştır. Hayatı zehir gibi olmuş ve sürekli olarak Tahir'i küçümsemiştir. Çalıştığı gazetede diğer çalışanlara göre yeni sayılır ama birtakım izlenim ve düşünceleri vardır. Gazetede kısa bir sürede kendisini ispatlamıştır(s.15). Gazetede Yılmaz'ın mekânının yanındaki boş oda Nil Hanım'a verilmiş ve ayaküstü onunla tanışır. Nil Hanım'dan gazeteye gelmesinin açık sebebinin ne olduğunu Yılmaz sorar, o da:

“Biraz renk, biraz heyecan. Bir de çocuk” diye niyetini açıklar(s.24). Gazete tirajını şilep piyangosuyla yükseltmek için Bahadır ile Öz istedikleri basit bir halk adamın bulmasını Nil Hanım'a teklif ederler. Nil istekleri kabul edip hemen olayı kendi lehine çevirir ve planın gerçekleşmesi için Tahir'i seçer. Yılmaz'a da ortaklık teklif eder. O da kendine ait bir dergi olacağı için isteği kabul eder(s.39). Nil ise kocasının adıyla şilep piyangosuna katılır ve Tahir çekilişte şilebi kazanıp sattığı zaman parasının yarısının kendisine verilmesi şeklinde anlaşılırlar. Nil Hanım Tahir'in bavulunu hazırladığı zaman ona bir kâğıt yazıp:

“Bir arkadaşıma gidiyorum” yazmıştır. Tabii o arkadaş Yılmaz'dır(s.50). Şilep çekilişini Tahir kazanır, şileple yolculuğa çıktığı zaman onun bavuluna:

“Başka birini sevdiğini, artık kendisi ile yaşamayacağını” yazar ve açtığı boşanma davasından bahseder(s.57). Bahadır şilep denizin ortasında batmadığı için Nil Hanım'a sinirlenir ve gözünün onu görmemesini ister(s.62). Bundan sonra gazete tirajı daha fazla düşer ve borçluluktan batar. Ucuz fiyata gazete satıldığı zaman Tahir tarafından alınır. Tahir ise gazeteye geldiği zaman Nil şilebi sattığı için parasının yarısını sorar ve şöyle cevap alır:

“Yangın çıkınca o hesap da yandı.” Tahir atölyesini özlediği için eski evden Nil'in çıkmasını ve yeni bir eve taşınmasını ister(s.83). Tahir'in emriyle Nil Hanım gazetede Yılmaz'ın yardımcı ve destekçisi olur ve onunla beraber gazeteyi yeniden çıkarmalarını ister. Bu arada Tahir'in üç model hizmetçisini gören Nil Hanım şaşırır, gözleri büyür ona “Rezil” diyerek çıkar. Daha sonra gazete yeni kadronun ellerinde bozulur, batacak olur ve düzeltilmesi için tekrar Tahir'in yanına dönerler. Nil Hanım tahmin ettiği yerde Tahir'i atölyesinde bulur. Yılmazla birlikte onun yanına giderler. Tahir'e artık devreye girmesi zamanının geldiğini söyler. Nil Hanım ondan şöyle rica eder:

“Her şey bozuk, Tahir! Herkes. Ben de. Onar bizi. Ne olursun. Beni de” demesiyle rolü sona erer(s.95).

Üç Sekreter

Eğitilmiş olan üç güzel bayan gazetede sekreter olarak çalışmaktadır. Oynadıkları karakterleri gereği düzenli ve sağlam figüre sahip değildirlir. Gazetede çalıştıkları sekreterlik işlerine ek olarak Bahardır ile Öz'ün her türlü şahsi ve özel ihtiyaçlarını temin etmektedirler. Oyunda oynadıkları sınırlı figürleri çalıştıkları gazetenin sorumlulukları değiştirmeleriyle çok kısa rolleri sona erer.

Birinci Mahalleli

Başörtülü, mahallenin eşrafından olan bir kadındır. Düzeltmek için tamirciye verdiği saatinin neden çalışmadığını sorar. Tahir ise saatin pek bir kusuru olmadığı ve saati açtığı zaman içine konmuş olan sarılı küçük banknot parayı kadına uzatır. Kadının eşi gizli bir şekilde parasını saat içinde biriktirmiştir. Hemen kadın ölen kocasına hakaretlerini yağdırır. Borcunun ne kadar olduğunu Tahir ustadan sorar, o da “Bilmem. Ne verirsen ver” der. Kadın yanında bozuk para yoktur, elindeki banknotlar da hepsi büyük paradır. Tahir daha sonra çamaşır makinesine baktığı zaman kadın üstüne kalan borcunu öder söylemesiyle kısa rolü sona erer(ss.23-24).

İkinci Mahalleli

Yaşlı, kara çarşaf giymiş, ağzını da gizleyen tek görünen yeri gözleri olan birisidir. Tahir ustaya tamire verdiği bozulan takma dişini geri almak için gelmiştir. Tahir takma dişi kırılan yerine kaynak tutturmak için çok uğraşmış ve eskisinden daha sağlam olmuştur. Kadın takımını alır, ağzına takar, diş uyar, Tahir'e “Ellerin dert görmesin” dedikten sonra yaptığına kaç lira vereceğini sorar? Tahir parası olmadığı zanneder ona “İstemez. Hiçbir şey” der. Kadın bankada birkaç milyon para sahibi olan biridir, Tahir'e neden dişçiye gitmediğini şöyle anlatır: “Elin adamının koltuğuna oturuyorsun ağzını aç diye tutturuyor” der. Tahir'in kadına cevabı çok ilginçtir: “İyi ki apandisit olmadın teyzeciğim; karnını da bana mı yardıracaktın.” Üçüncü Mahalleli kadın Tahir'in atölyesine geldiği zaman İkinci Mahalleli kadın onu gördüğü zaman “Tövbe tövbe” diyerek oradan kaçmasıyla kısa rolü sona erer(ss.25-26).

Üçüncü Mahalleli

Mahallenin üçüncü bayanı ise genç, şortlu, çok açık bluzlu, ağzı çikletli, figürü sağlam olmayan bir kızdır. Elinde kameralı bir video kayıt makinesi vardır. Son model video kamerasını

nişanlısı ona geçen hafta getirmiştir. Kız ise bozulan video kamerasını içinde kaset kalmış şekilde Tahir'e getirmiştir. Tahir usta ise onu bir günde düzeltmiştir. Çekilen kasetteki görüntüleri normal olmadığı için kız kamerayı servise götürmez. Bir de nişanlısı kasetin görüntülerini görse kızın başı belâya girer ve nişanlısı kemiklerini kırar. Çünkü kasetteki oğlan nişanlısı değildir. Kız fıstık gibi oğlanları gördüğü zaman dayanamaz onlara bayılır. İki saat sonra Tahir ustaya kamerasını almak için tekrar uğrar ama ona parası olmadığını açıklar. Tahir ise diğer müşterileri gibi ona da sonra getirebilirsin der. Kız borcunu başka bir şekilde ödemek ister. Tahir asla kabul etmez ve dışarıdan yanlış anlaşılmasa için yanına Nil'i çağırır(s.26). Üçüncü Mahalleli kız ona “Kutlarım ablacığım. Koca dediğin böyle olur.” İki saat sonra atölyeye döneceğini söylemesiyle kısa rolü sona erer(s.28).

Üç Reklamcı*

Üçü de kadındır, gazetenin okuyucu tirajını yükseltmek için reklamlar üzerinde çalışmaktadırlar. Gazetenin büyük kampanya piyangosu olarak gemiyi “Beni kazanın” diye sunmuşlardır. Reklamların bitmesiyle sınırlı çok kısa rolleri sona erer(s.41).

Üç Model

Güzel, tatlı gülümsemeye sahip olan Arap cariyesi kılığında birbirinden farklıdır. Avrupalı modeli olan bu üç hizmetçi el pençe divan gibi dururlar her zaman emir beklemektedirler. Birincisi Fransız, ikinci İngiliz ve üçüncüsü ise Danimarkalıdır(s.63). Bunlar aslında İzzet Kazanı'nın hizmetçileridir. Onlardan hoşlandığı için her yolcuğunda birkaç tanesini yanında gezdirir. Daha sonra üçünü de Tahir'e bağışlar.

3.1.7. YEMENİMİN UÇLARI

3.1.7.1. Eserin Özeti

Yemenimin Uçları adıyla oyunu kitap halinde basılmıştır. Eser, toplam 74 sayfadan ibaret olup çok hacimli bir oyun olarak sayılmaz. Kitabın birinci baskısı TC Kültür Bakanlığı Yayınları Sanat-Tiyatro dizisi içerisinde 1998 yılında Ümit Yayıncılık& Matbaacılık tarafından Ankara'da basılmıştır. Refik Erduran'ın bu tiyatro eserinde:

---

* **Erkek Sesi:** Gazete için reklamlar yapan üç bayan reklamcıdan hangi gazeteyi okuduklarını sorar. Birde onları kendilerine ait gazetenin okuma denemesini tercih eder. Erkek sesi hiç bir figür tarafından sahnede canlandırılmaz sadece bayan reklamcılardan reklam esnasında ses sahnede duyulur(s.42).

“Son yıllarda gelişen çevre bilinciyle kamuoyu toprak erozyonu konusunda eğitilmekte, bilinçlendirilmektedir. Bize emanet olan çevreyi bizden sonrakilere olduğu gibi devretmek bizlerin en büyük sorumluluğudur. Ancak, ihmal edilmemesi gereken diğer erozyon ise kültür erozyonudur. Ayakaltındaki toprağın azalması elbette kötüdür, ama kafa ve gönüldeki kişiliğin yıpranması daha da vahim sonuçlara yol açar. Kim olduğunu, ne istediğini, hedeflere nasıl varacağını bilen insan buz üstünde de başarıyla yaşayabilir. Kimliğini yitirip rotasını şaşırılmış kişiyi ise cennet bahçesine koysanız bocalar. Günümüz Türkiye'sinde kamuoyu erozyon sorununa büyük önem veriyor ve çözüm arıyor. Daha çetin bir sorun olan kültür yıpranması ise çoğu kez görmezden gelinmekte. Küreselleşme olgusunun yerel renkleri yok edip insanlığı tek tip toplum yaşantısına sürüklemekte olduğunu sezen uluslar kültür ve sanat seferberliği ile kişiliklerini savunuyorlar. Bizim de dünyadaki yerimizi korumamız aynı yönde başarı sağlamamıza bağlıdır. Bakanlığımız bu konudaki üstüne düşen büyük görevlerin bilinci içinde kendi alanındaki her dalda yaratıcılığı desteklemektedir. Bizi bize tanıtan birikimlerimizi değerlendiren, onurumuzu yücelten ürünler çoğaldıkça gerçek gelişme ve kalkınma gücümüz de artacaktır. Bu çabaya katılan tüm kültür ve sanat emekçilerimize başarılar diliyorum” diye dönemin Kültür Bakanı M. İstemihan Talay'ın bir ithaf cümlesi vardır. *Yemenimin Uçları* oyunu iki perdeden oluşmasına rağmen eser içinde aynı karakterlerin başka rolleri de vardır.

Oyunun olay örgüsü farklı meslek gruplarından insanların biraraya gelerek kurduğu İtalyan tekniği açık bir oyun olan *Yemenimin Uçları**'nda, emekli edebiyat öğretmeni Zehra Hanım'ın başından geçenler anlatılıyor. Eser aynı zamanda bir kadın üzerinden modernleşme eleştirisi olarak da görünmektedir. Oyunda daha iyi olacağı gerekçesiyle akıl hastanesine yatırılan bir kadının psikolojik sorunları çerçevesinde geçmişle, kocasıyla, çocuklarıyla, çevresiyle, toplumla ve kendisiyle iç hesaplaşması konu ediliyor. Zehra Hanım, çevresindekiler tarafından devamlı horlanıp dışlanır ve bütün bunlara manevi değerleriyle karşı koymaya çalışır, ancak daha fazla baş edemeyince girdiği bunalım sonucu akıl hastanesine düşer. Eserin geçtiği mekân ise

---

* Oyun eseri Uğur Mumcu Kültür Merkezi'nde 21 Şubat 2005 yılında İzmir'de Kutsi Karagöz yönetmenliğinde Gelincik Tiyatro Topluluğu tarafından kamuoyu için sahnede sergilenmiştir.

* Tiyatro piyesi Gürcü yönetmeni Alexander Kantaria tarafından da kamuoyu için canlandırılmıştır.

Murad IV: Osmanlı padişahı ve 96. İslam halifesidir. 27 Temmuz 1612 yılında İstanbul'da doğmuştur.

Padişah'ta olarak 1623 ile 1640 yılları arasında hüküm sürmüştür.

Uğur Mumcu: Türk gazeteci, araştırmacı ve yazar Kırşehir'de 22 Ağustos 1942 yılında doğmuştur.

Yunus Emre: Anadolu'nun 12. ve 13. y.y. manevî şair mimarlarından biridir. Şiirleri tasavvuf akımının ve insanlık sevgisine dayanan bir görüş geliştirmiştir.

Nasreddin Hoca: Sivrihisar'a bağlı olan Hortu köyünde 1208 yılında doğmuştur. Gerçek bir halk filozofu ve Türk düşünce tarihinin büyük dehası olan yalnız 13. y.y. değil bütün zamanların en büyük nüktecisi sayılır.

esas olarak hastanedir. Bir hastane odasında Zehra'nın yatağı görünmektedir. Eserin geçtiği zaman not olarak söylenmese de 1990-2000'ler arasında geçtiği anlaşılmaktadır. Tiyatro eserin türü de müzikli* oyundur. *Yemenimin Uçları* oyunu KTB, DTGM, Belgelik Şube Müdürlüğü'nün belgesine göre DT sahnelerinde kamuoyuna sergilenmiştir.

3.1.7.2. Kişi Kadrosu

Kitaplaştırılan *Yemenimin Uçları* oyunun olay vakası bir akıl hastanesi ortamında geçmektedir. Piyas oyununda çok kalabalık bir şahıs kadrosu ile karşılaşmamaktayız. Metin sahnede canlandırıldığı zaman dört kişilik oyuncu kadrosuyla sergilenir. Eserin en önemli merkezi figür aktrisi Zehra adlı biri olan karakterin yaşadıkları, yaşayamadıkları, özlemleri, korkuları, sevinçleri vb. eserde anlatılmakta olan olaylar onun çerçevesinde gelişir ve sürekli yeni bir boyut kazanmaktadır. Oyuncu karakterler yazar tarafından özel ad, yaş ve mesleklerine göre birbirlerinden ayrılmış ve adlandırılmışlar.

Ayrıca metin içerisinde birkaç şahıs figür ismiyle karşılaşırız ama eser sahnelendiği zaman hiçbir rol ve etkileri yoktur, sadece metin içerisinde yer almışlardır. Refik Erduran, eserin şahıs kadrosunun dağıtımında erkek ve kadın kahramanlar arasında eşitliği sağlamıştır. Bununla birlikte eserin kişi karakter kadrosu fazla olarak görünmese de oyun ilerledikçe temel karakterlerin canlandığı diğer karakterlerle sayıları artmaktadır. Eserin içindeki ikinci oyunda Erduran eserin şahıs kadrosunun dağılımında erkek ve kadın kahramanlar arasında eşitliği sağlamamıştır. Oyunun etrafında şekillendiği merkezi figür kadın olduğu için oyunumuzu incelemeye kadın kahramanlardan başlıyoruz.

3.1.7.2.1. Kadın Kahramanlar

Tiyatro eseri sahnede canlandırıldığı zaman toplam dört kişi kadrosundan iki kadın aktris karakteriyle karşılaşmaktayız. Bunlar da sahneye çıkış ve oynadıkları figür rollerin sırasıyla: Zehra ve Ece kadın şahıs kadrosunu oluştururlar.

---

* Oyun'da kullanılan müzikler, o an anlatılan konuya göre değişmektedir. Genelde Anadolu Türküleri yer alırken, ilahî formundaki bestelere ve marşlara da rastlanır. Müziklerden bazıları da şunlardır: Enternasyonal, Bana Seni Gerek Seni, Tuti-yi Mucizeguyem, Kara Toprak, Turnalar, Telgrafın Telleri, Harman Dalı, Karlı Kayın Ormanı, Allı Yemenim vb.

* KTB, DTGM, Belgelik Şube Müdürlüğü Karar No: 1409, 28.06.1998'de metin sahnelenme kararı kazanmıştır. *Yemenimin Uçları* oyunu ilk önce İstanbul'da 1998-1999, 1999-2000 ve 2000-2001 yılları arasında DT'lerde kamuoyu için sergilenmiştir.

Zehra

Eserin merkezi figürünü oluşturur, olaylar onun sayesinde gelişmekte ve sürükleyici yeni bir boyut kazanmaktadır. Zehra* emekli edebiyat öğretmeni ve şairdir; ama şiir yazamamaktadır. Birçok yörenin masallarının yer aldığı bir kitabının basıldığını söyler. Üniversiteyi de zorluklarla okumuştur. Zehra konuşmaya dahil olacakken yönetmen Zehra'dan yerine geçmesini ister. Zehra yatağına geçer, yönetmen ondan daha telaşlı oynamasını ister, bir hastaneye geldiğini hatırlar. Zehra aklının bir köşesinde intihar duygusu olan, hatta bir kere hap içerek bu yöntemi deneyen biridir; ama hemşireler bu duruma erken müdahale etmişlerdir. İntihar etmek gibi bir derdi olmadığını söyler. Zehra ara sıra hastane odasının tavanındaki çengele bakmaktadır. Dünyada tek derdinin oğlu olduğunu belirtir; ama hastaneye yerleşmesini sağlayan da oğludur. Oğlunun, babası tarafından kafası karıştırılarak yurt dışına gittiğini düşünmektedir. Zehra çok rüya görmektedir. Kızından aldığı şarkı, türkü kasetini dinleyerek hayatta kalabildiğini düşünmektedir. Babasının vasiyetini yerine getiremeyeceği endişesini taşımaktadır. Bu vasiyet:

“Babadan kalan toprak ve arazilerin daha iyi durumda kalması” dır. Zehra oğlunun yabancı gelinle evlenip yurtdışı vatandaşlığa geçeceğini öğrenir, yine kocasını suçlar. Kocasını Nuh'a ilk başta çok âşık olduğunu, ama kocasının mimarlık mesleğini dolandırıcılıkla yaptığını söyler. Kocasını bu yüzden yurtdışına gitmiştir. Kocasını kaçınca çok mahcup olmuştur, kimsenin yüzüne bakmamıştır. Oğlu ilkokulda “Harmandalı” zeybek oyunu oynamayı istediğinde Zehra da oğluyla oynamak istemiş, ama oğlu erkek oyununu oynayamazsın demiştir. Aralarda Zehra rolden çıkarak oyuna müdahale eder. Yönetmenle konuşarak bu işi çözerler. Bazen de Zehra öğretmenliğini hatırlatırcasına ders verici hikâyeler anlatır. Yunus Emre, Nefî gibi halk şairlerinden alıntılar yapar. Zehra, oğlu Efe ile telefonla konuştuktan sonra yatağını odanın ortasına çekilip, tavadaki çengele bakarak dalar, sahne kararır. Bundan sonra Zehra ayakta, gözleri yine çengele bakar halde, hareketsiz durmaktadır.

Yönetmenin gelip uyarısıyla oyuna başlar. Kocasını Nuh'la konuşup intihar etmeyi düşünmektedir. Komodini yatağın üstüne koyar, komodinin üstüne çıkar, fakat ipi unutmuştur. Hatırlar unuttuğunu; ama dengesini kaybederek yatağın üstüne düşer, önce kızar, sonra kendisine gülmeye başlar. Bir sahnede temizliğe gelen Kezban'dan aldığı yemeniyi gösterir; yemeninin bir ucunda muska dikili, diğer ucunda ise Kezban'ın verdiği telefon numarası yazılı kart iğnelenmiştir. Kezban eski kocasını yaralamıştır, hapse girer. Bir de çocuğu olmuştur; Zehra,

---

* Tiyatro eserinin içinde ikinci oyunda sadece Zehra ikinci bir role sahip değildir.

Kezban hapisten çıkana kadar onun oğluna bakmayı düşünmektedir. Zehra; babasının vasiyetini yerine getireceğini söyler, çok sevinçlidir, valizini toplamaya başlar. Oğlu Efe'yi artık rahat bırakacağını, kocası Nuh'la da artık bir işi kalmadığını söyler. “Harman Dalı” müziği çalar, Zehra Efe oyunu oynar, sonra doktora “Ben iyiyim” der, yatağını düzeltir. Zehra oğlu Efe'nin elini öper, bakışıp gülmeleriyle rolü sona erer.

Ece

Emekli edebiyat öğretmeni Zehra'nın ikinci ve tek kız çocuğudur. Nişanlısıyla birlikte “Emekli” ve “Devrimci” gösterilere katılır. Nişanlısı esrarengiz bir şekilde ölmüştür. Nişanlısı ölünce tesettüre girmiş kendisini dine ve duaya vermiştir. Zehra bir eşarp alarak kızı gibi dua etmeye çalışır, ama beceremez. Ece'deki değişikliği anlatmasını isteyince Zehra, Ece* bir şey sormamasını ister. Zehra'nın kocası Nuh'a bir şeyler anlattığı esnada Ece de sahneye gelir, şarkıya eşlik eder. Zehra'nın söylediği potbori şarkıda dans ederler.

Ece, annesine dua etmeye devam etmesini fakat sadece kendisi için değil, başkaları için de etmesini söyler. Ece annesine ağır ağır yaklaşır. Cezaevlerinin hüznünden, esas hüznün zamanın boşa akışı, ömrün boşa gidişi olduğundan konuşurlar. Zehra yine yalnızlıktan konuşur, Ece dünyada başkalarının da olduğunu söyler. Ece karanlıkta kaybolur, annesini ağlamakta bırakır. Zehra ise “Baban haklı galiba, bütün yiğitler önce kodese, sonra mezara gidiyor”der. Ece

---

* **Hemşire:** Doktorun çağırmasıyla sahneye gelir. Doktor, hemşire ve asistanı Zehra'ya tanıtır. Zehra ise Ece'yi pek sevmez, “Aptalın teki” olduğunu söyler. Özellikle Hemşirenin bir delikten kendisini gözetlediği için Zehra onu sevmediğini söyler. İkinci perdenin başında Zehra'nın hemşireye seslenişinin duyulmasıyla rolü sona erer.

Kezban: Zehra'nın evine gündelik temizlik için gelen, çalışkan, konuşkan, atak ve eğitimsiz bir kadındır. Başında yazması, elinde temizlik bezi ile görünmektedir. İlk olarak adı, Zehra'nın konuşmasında geçer. Hastane bahçesindeki ağaçların kötü budandığı, Kezban olsaydı çok güzel budanmış olacağını söyler. Zehra'nın kocası Nuh'la konuştuğu bir sahnedan sonra görünür. Kezban pencere pervazına çıkar; camı siler. Zehra'dan korkmamasını düşmeyeceğini boynunda muskası olduğunu söyler. Kezban ise çocukluğundan beri hareketli olduğunu memleketinde mutlu olduğunu söyler. Eşinin ailesi varlıklısıdır, babası kendi oğullarını hor görmeye başlar. Bunun üzerine Kezban kayın pederine kızarak İstanbul'a taşınmasıyla amcaoğullarının yanına gider. Amcaoğlu ise kahve işletiyor görünse de kumar ve uyuşturucu işiyle uğraşmaktadır. Kocası çok iş aramış ama bulamadığı için sonun da yurtdışına Almanya'ya, oradan Hollanda'ya gitmiştir. Eşinin bir evrakının eksik olduğunu, bunu düzeltmek için formalite evlilik yapması gerektiğini öğrenir. Orada evlenebilmesi içinse Kezban'dan boşanması gerekmektedir. Evrak işi tamamlanınca o Kezban'dan ayrılıp yeniden evleneceklerini düşünür. Kezban, kocasına göndermek için Zehra'dan telgraf yazmasına yardımcı olmasını ister. Telgrafi şöyle yazdırır: “Türkiye'deki bebeğin öldü... Kezban'ın da yok gayri... Sen var mısın ki?.. Aldıysan kâğıdının hayrını gör.”(s.34) Bundan sonra Zehra'ya temizlik için gelmeyecektir. Amcaoğlunun bara dönüşen yeni yerinde çalışacağını söyler. Kezban zaman geçince hayat kadını olmuştur. Yeni işinin yürütmesi için dilini yarı Türkçe, yarı İngilizce konuşmaya başlar. Zehra ile karşılaşır, Kezban barda kabak çičeği gibi açıldığını söyler. İyi para biriktirdiğini, bir ihtiyacı olmadığını söyler. Kezban son olarak da eski kocasını kaba etinden makasla yararlar. Polis tarafından kelepçelenip tutuklanmasıyla rolü sona erer.

Elif: Tiyatro da türkü çalınca ortaya çıkar, dayısı belediye başkanıdır. Efeyle evlenir. Efe ise bir telefonla bir yabancı kızla evlendiği ve John adlı bir çocuk babası olduğunu annesine anlatır. Efe ile babası yurtdışında iş yapacakları, vatandaş olmalarıyla birlikte vergi hesap numaralarına sahip olurlar. Efeyle evlenmesiyle çok kısa rolü sona erer.

“Allah'ın takdiri” der. Anne “Bu ne biçim takdir” diye itiraz eder. Ece, annesinden tövbe etmesini ister, Zehra'nın özür dilemesiyle Ece alkış yaparak annesinin yanına gider ve rolü sona erer.

3.1.7.2.2. Erkek Kahramanlar

Tiyatro eseri sahnede canlandırıldığı zaman toplam dört kişi kadrosundan iki erkek aktör karakteriyle karşılaşmaktayız. Bunlar da sahneye çıkış ve oynadıkları figür rollerin sırasıyla: Nuh ve Efe erkek şahıs kadrosunu oluştururlar.

Nuh

Emekli edebiyat öğretmeni Zehra'nın kocası olan Nuh, Ece ve Efe adlarıyla iki çocuk babasıdır. Nuh'un yurtdışına kaçışıyla eşinin ailesinin taşralı oluşu ve onu zor durumda bırakışı gibi nedenlerle tartışır. Nuh*, Zehra'nın da aslında insanları pek sevmediğini, kendi annesinden

---

* **Yönetmen:** Birinci perdenin başlangıcında karanlıktan el çırpma ile sahneye ilk gelen karakterdir. Seyircilere son provanın yapılacağını, provanın önemini ve ülkenin de bir prova haline olduğunu söyler. Hukuk, aydınlanma ve sosyal hayatta yaşananlardan bahseder. Sahnenin aydınlanıp Zehra'nın gelişiyse onun daha acı çekiyormuş, daha üzüntülü olarak oynamasını ister. Ece ve Efe'yi çağırır, Doktor rolüne geçer. Zehra oğlu Efe'ye Yunus Emre ile ilgili anlatımda bulunurken birden durur, rolden çıkar, yönetmene seslenir: “Ben burada rahatsızım, ders verir gibi oluyorum” der. Yönetmen “Öğretmen değil misin, ders verebilirsin” der. Yönetmen ise Zehra'nın başkalarının göremediği doğruları gördüğünü, bir kişilik çatışması yaşadığını söyler ve gider. Zehra tavandaki çengele bakarken Yönetmen gelir, “Var olmak ya da olmamak. İnsan ruhunun ve tiyatronun en çetin bilmececi... Biraz dinlenelim de, öyle arayalım çözümü” demesiyle sahne kararır(s.47). Daha sonra Yönetmen ağır ağır gerilerken Zehra'ya “Hadi” demesiyle o da role girer. Bir sahnede Zehra'nın külhanbeylerini öven bir repliği vardır, Zehra buna itiraz eder. Rolden çıkarak rahatsızlığını dile getirir. Yönetmen, Zehra'ya Külhanbeyi olmanın sokak serseriliği olmadığını, birtakım kural ve geleneklerle yapılabildiğini, hamamların ısıtılma işinde rol aldıklarını söyler. Yönetmen telefon çalmasıyla çıkar ve diğer karakterlere “Geçmiş olsun” demesiyle rolü sona erer.

Doktor: Nuh figürü Yönetmen olarak geldiği sahnede Doktor rolüne bürünür, Zehra'ya Hemşire Ece ve Asistan Efe'yi tanıtır. Zehra'dan kendisini yakından tanımasını ister. Bir süre konuşmalarından sonra “Ona ilaç vereceğiz” der sahneden çıkar. Zehra'nın harmandalı oynadığı sahneden sonra “Doktorcuğum, nasılsınız? Ben turp gibiyim” diye seslenmesiyle çok kısa rolü sona erer.

Baba Nuh: Rahat yaşayışlıdır. Zehra'nın eşi, Ece ve Efe'nin babalarıdır. Yurtdışına gitmiştir. Baba kızıyla araları kötü oğlu için onu yurtdışına çıkarmaya uğraşmamıştır. Sadece oğlunun kafasını karıştırdığı için onu yurtdışına çıkmasına uğraşmış ve yardımcı olmuştur. İlk gelişinde Zehra'yla telefonla iletişim kurarken görürüz. Telefon sesinden sonra spot ile aydınlanır. Şortlu, rengarenk gömleklili, elinde pembe bir kadeh yarı oturur haldedir. Zehra'ya hor gözle bakmaktadır. Tımarhaneye düştüğü, hap içme olayının boşa gittiği, kızlarının Zehra yüzünden delirdiğini, en azından oğullarını kurtaracağını söyler. Zehra'ya hep yalnız olduğunu, örnek aldığı Nazım Hikmet, Uğur Mumcu gibi insanların da trajik şekillerde öldüğünü, yalnızlıktan kurtulup hayatını yaşaması gerektiğini söyler. Daha sonra Zehra'yı intihara zorlar halde görünür; ama bir taraftan da dalga geçer durumdadır. İntihar edemeyeceğini söyler. Hatta ipi unuttuğuna hatırlatır, bu arada Zehra yatağın üstünden düşmesiyle Baba Nuh'un kısa rolü sona erer.

Nefi: Osmanlı devri hiciv şairi. Nefi karakteri gereği, haksızlığa düşman, nerede bir yanlışlık görürse onu eleştiren, rahat görünüşlü ve hiçbir şeyi umursamaz görünen bir şairdir. Devlet yönetimi hatta Osmanlı paşalarını da gözünü kırpmadan eleştirmiştir. Sahnede sözleri kendisine ait olan “Tuti-yi Mucizeguyem” şarkısından sonra görünür, ışığı kızarmıca belirir, bazen öfkeli, bazen de gülerek dolaşır, durmadan bir şeyleri eleştirir. Bu sırada 1. Ses ve 2. Ses kişileri duyulur, Nefi'yi dilini tutması için uyarırlar, o da yapamadığını söyler. Osmanlı Şeyhülislâmı'nı ve sultanın veziriazamını dahi eleştirdiğini söylerler. Nefi yaptığı asla inkâr etmez, 3. Ses olan Gürcü Mehmet Paşa'nın konuşmaya başlamasıyla aralarında küfre vuran tartışmalar yaşanır. Olay devrin padişahı Sultan 4. Murat'ın kulağına

hiç bahsetmediğini vs. söyler. Nuh, Zehra'ya harmandalı oynayamama sebebini de oğlundan değil, kendisinden “Yiğitliği kendine yakıştıramadığından” diye söyler. Nuh tiyatro da oynadığı ana figürün dışında eserin içindeki ikinci oyunda altı kişi figürünü de canlandırır. Bunlar da değişik rollerle karşımıza çıkmaktadır.

Efe

Zehra ile Nuh'un oğulları, ilk çocuklarıdır. İstanbul'da çok mutlu olduğu görülmez, babasının arkasından yurtdışına gitmiştir. Annesinin bir akıl hastanesine yatırılmasını ve masraflarının karşılanmasını sağlamıştır. İlk olarak Zehra'nın oğlu Efe* ile telefonla konuştuğu görülür. Başta Efe'yi duyamayız. Zehra oğlunun yurtdışında yabancı bir gelinle evlenip vatandaşlığa geçeceğini öğrenir. Bu duruma biraz şaşırır da razı olur görünür. Daha sonra yine telefon çalar, bu sefer Efe aydınlıkta belirir. Efe ile annesi bir süre tartışır, Zehra oğluna köklerini bıraktığını söyler. Efe itiraz eder ve konuyu değiştirir, babasından aldığı dünya turu biletini gösterir. Zehra yine babasının Efe'yi ülkesinden koparmak istediğini söyler.

Efe'nin küçükken kendisine Harmandalı oynatmadığı hatırasını anlatır. Efe, annesine bu memlekette tıklı kaldığını, bu köylü insanların çirkin olduklarını ve bir geleceklerinin olmadığını söyler. Zehra ise oğlunu susturur, kabahatin kendinde olduğunu, başka çocuklara öğretmenlik yapayım derken kendi oğlunu ihmal ettiğini söyler. Efe sahneden uzaklaştığı zaman ardından bir sahnede Efe ile Zehra yine köylülük üzerinden tartışır. Efe tekrar annesiyle bir telefon

---

gider. Nefi'nin idam kararı çıkar. 4. Ses olarak duyulan padişahın “Boğun!” emri duyulur. Nefi boynuna kement atılmış gibi elleriyle boğazını tutar ve diz üstüne çökerek ölmesiyle kısa rolü sona erer.

Zehra'nın Babası: Zehra'nın tımarhanede kendini asma durumu gerçekleşmeyince babasının yaşlı ve babacan sesi duyulur. Zehra'nın ipi unuttuğu anlaşılınca babası “Küçükken de her şeyi unutturdun zaten” der. Baba karanlıktan çıkarak görünür ve “Bir gün denize giderken mayonu yanına alması unuttuğum” der ve güler. Zehra ise “Buna gülebiliyor musun” der. Babası güldüğünü, kendisinin de gülmesi gerektiğini söyler. Nasreddin Hoca'yı hatırlaması gerektiğini söyler. Zehra ölümden vazgeçmesiyle ve babasının gülerik uzaklaşmasıyla kısa rolü sona erer.

Kezban'ın Kocas: Temizlikçi Kezban Zehra'nın evine temizliğe gelen, çalışkan eli hızlı, konuşkan bir kadındır. Birtakım olaylardan sonra hayat kadınlığı yapar duruma gelir. Zehra'nın Kezban'a telefon etmek isteyip ulaşamamasından sonra Kezban ile eski kocası görünür. Adam eski eşi Kezban'a oğlunun malum şekilde mi olduğunu sorar, daha sonra para çıkararak Kezban'a ilişki teklif eder. Kezban iyice kızarak masadan aldığı makası, kocasının kaba etine saplar. Kocasının makasla yaralanmasıyla kısa rolü sona erer.

* **Asistan:** Doktor Nuh'un yardımcısı Efe ve Ece'yi tanıtmasıyla sahneye gelir. Zehra'ya göre çok sevimli biridir. Asistan ile Zehra'nın sesleri duyulur, birbirlerinden hal hatır sorarlar. Zehra ise Asistan'a yakışıklı olduğuna, flört etmelerinin yasak olup olmadığını sorar. Asistan soruyu geçirir, Zehra'dan kendisini anlatmasını ister. Sahne aydınlanır, Zehra iskemlede oturmakta, Efe ise karşısında not almaktadır, bir süre konuşurlar. Zehra'nın kocası Nuh'un konuşmaya girmesiyle Asistan Efe'nin kısa rolü sona erer.

Nişanlı: Emekli edebiyat öğretmeni Zehra'nın tek kızı Ece'nin nişanlısıdır. Ece ile birlikte “Emek” ve “Devrim” gösterilerine katılırlar. Tutuklandığı zaman hapishanede esrarengiz bir şekilde öldürülmüştür. Ölmesiyle bir daha sahnede görülmemektir. Yiğitlerin hep mezarda olduğu konuşmalarında Zehra ve Ece tarafından anılır. Nişanlı ölümüyle kısa rolü sona erer.

konuşmasında babasının büyük bir ev aldığını, oğlunun yabancı kızdan çocuk beklediğini, kızın Türkiye'ye geldiği bir seferde hamile kaldığını, çocuğun erkek, isminin ise John olacağını öğrenir. Daha sonra diğer bir telefon konuşmasında Efe'nin evlendiği kızın dayısının belediye başkanı olduğu, babasının orada iş yapacağını, vatandaşlık ve vergi hesapları olduğunu öğreniriz. Zehra'nın harmandalı oynadığı final sahnesinde Efe, Ece ve Nuhla birlikte karanlıktan çıkar, annesini seyrederek. Sonunda annesine yaklaşır, elini öpüp ve başına koymasıyla rolü sona erer.

3.1.8. SEKİZ OYUN “SEHER VAKTİ I”

3.1.8.1. Eserin Özeti

Refik Erduran'ın *Sekiz Oyun* adıyla yazılan ve yayınlanan tiyatro eserlerinden biridir. Basılan oyun kitabı içeriği sekiz adet oyun olmak üzere toplam 507 sayfadan oluşmaktadır. Eser, İçindekiler kısmından anladığımızı göre “Seher Vakti” oyunu ile başlar ve sırasıyla “Neriman'ın Kılıcı, Ödül, Ramiz ile Jülide, Bordello, Halay, El Ele” ile devam eder ve “Bahçemdeki Ayı” oyunuyla son bulur. Tiyatro kitabının VII. sayfasında Ali Poyrazoğlu'nun* “Bir sepet altın yumurta” diye başlayan bir ithaf önsözü vardır.

Eserin son üç sayfasında değişik konularla ilgili on kitabın genel tanıtım ve resimleri yer alır. Ayrıca eserin arka kapağında “Sekiz Oyun” diye başlayan Murat* Kemaloğlu'nun kitap ve Erduran hakkında ithaf sözü yer alır. Refik Erduran'ın “Seher Vakti” adlı oyunu iki perdeden oluşmakta ve basılan eserde 55 sayfa yer tutmaktadır. Tiyatro iki perdelik olduğu için çok hacimli bir eser değildir. Oyun eseri İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınevi tarafından Şubat 2011 yılında İKÜ Yayın No: 144 numarasıyla İstanbul'da basılmıştır.

Oyunun olay örgüsü İstanbul'da üç odalı bir evin çalışma odası gibi kullanıldığı anlaşılan bir oturma odasında geçer. Salonda rahat kanepeler, koltuklar, şömine, kitaplık, yazı masası ve Amerikan barı vardır. Duvarda birkaç resim çerçevesinin kenarlarına siyah kumaş şeritler asılmıştır. Bir köşede çarşafı üstü örtülmüş bir heykelcik bulunur. Dr. Seher Hanım esrarengiz bir şekilde öldürülen Profesör kocasının cenaze töreni için Almanya'dan anavatana döner. Genç

---

* Sinama ve tiyatro oyuncu ve yönetmeni Ali Poyrazoğlu 1943 yılında İstanbul'da doğmuştur. Pertevniyal Lisesini bitirdikten sonra İstanbul Konservatuarı Tiyatro Bölümü'nü mezun olur. İlk çalışması “Tarla Kuşu” oyunuyla 1959'da başlamıştır.

* İstanbul 1973 doğumlusudur. Aynı şehirde Özel Alman Lisesi'nden mezun olduktan sonra, lisans eğitimini Boğaziçi Üniversitesi İşletme bölümünden mezun olmuştur. Daha sonra İstanbul Üniversitesi Tiyatro Eleştirmenliği ve Dramaturji Bölümü'nden yüksek lisans derecesini almıştır. İKÜ Yayınevi'nin kuruluş çalışmalarında yer alır.

* Eser 51 sayfasında “Kırık” terimi basım hatası olarak *Kırık* olarak yanlış olarak çıkmıştır.

kadın eşinin ölüm nedenini araştırırken kendisini çete, mafya, özel tim, örgüt, tetikçi ve karapara gibi sözcüklerin sıkça geçtiği bir ortamda kendisini bulur. Eser zevkle okunur ama gerilim olarak eksiktir. Merak ve heyecan unsurlarına sahiptir.

Olaylar kronolojik bir zaman diliminin içinde cereyan etmektedir. “Seher Vakti” gerek tiplmeleriyle gerekse bir uygarlığı şehir hayatıyla sunmasıyla ilgi çekici bir oyundur. Tiyatro eserin türü de trajiktir. “Seher Vakti” oyun eseri KTB, DTGM, Belgelik Şube Müdürlüğü’nün belgesine göre Devlet Tiyatro ve özel tiyatro sahnelerinde de canlandırılan eserlerden biridir.

3.1.8.2. Kişi Kadrosu

Basılan kitapta yer alan “Seher Vakti” oyunun olay örgüsü İstanbul’da üç odalı bir evin çalışma odası gibi kullanıldığı belli olan bir oturma odasında geçer. Eserin en önemli merkezi figürü Seher adlı biri olan olaylar onun çerçevesinde gelişir ve sürekli yeni bir boyut kazanır. Piyas çok kalabalık bir şahıs kadrosu ile karşılaşmamaktayız. Metin sahnede canlandırıldığı zaman dört kişilik karakteriyle sergilenmeye gelir. Oyuncu karakterleri yazar tarafından özel ad, yaş ve mesleklerine göre birbirlerinden ayrılmış ve adlandırılmıştır.

Ayrıca metin içerisinde birkaç figür ismiyle karşılaşırız ama eser sahnelendiği zaman hiçbir rol ve etkileri yoktur, sadece metin içerisinde ad olarak yer almışlardır. Refik Erduran, eserin şahıs kadrosunun dağıtımında kadın ve erkek kahramanlar arasında eşitliği sağlamıştır. Oyunun etrafında şekillendiği merkezi figür kadın olduğu için oyunumuzu incelemeye kadın kahramanlardan başlıyoruz.

---

* Oyun eseri Nedret Güvenç tarafından Tiyatro İstanbul sahnesinde canlandırılmıştır.

* KTB, DTGM, Belgelik Şube Müdürlüğü Karar No: 1412, 22.11.1997’de metin sahnelenme kararı kazanmıştır. Seher Vakti oyunu ilk önce Ankara’da 1999-2000 ve 2000-2001 yıllarında sergilenmiş ve daha sonra 2006-2007 yıllarında Trabzon Devlet Tiyatrolarında da sergilenmiştir.

* Tiyatro metni içinde adları geçen:

Perihan, Aruz, Jale, Mualla, Gül, Betül ve Erika Bord: Bu kadınlar hepsi öldürülen profesörün metresleridir.

Savcı ile polis: Naz’dan öldürülen profesörle ilgili ifadesini almışlar.

Hamza Kalkan, Hazo ve Hamzo Baba: Üçü adı taşıyan bir kişi olan çete ve kaçakçılık grubun başkanıdır.

İstanbul İl Başkanı: Öldürülen Profesör’ün arkadaşı ile aynı parti de üyelerdir.

Orhan: genç yaşta biri olan öldürülen profesörün durumuyla ilgili gazete araştıran ve daha sonra Dr. Seher’le tanıştıktan sonra üstgeçitten fırlatılarak öldürülmüştür.

Profesör: Dr. Seher’le evlenen gastrokopi uzmanı, iş adamı ve milletvekili olan biridir. Biri sürü kaçakçılık, beyaz para ve çete gruplarıyla eli bulaştığı için sonunda pay üzerine ve daha fazla bilgi bildiği için çok kolay esrarengiz bir şekilde öldürülmüştür.

3.1.8.2.1. Kadın Kahramanlar

Tiyatro eseri sahnede canlandırıldığı zaman toplam dört kişi kadrosundan iki kadın karakterle karşılaşmaktayız. Bunlar da sahneye çıkış ve oynadıkları figür rollerin sırasıyla: Naz ve Seher kadın şahıs kadrosunu oluştururlar.

Naz

Eğitimsiz, sığınaksız, dikili ağacı ile tutunacak dalı olmayan, ilişki peşinde ve içki bağımlısı biridir. Naz çok temiz biri olduğu için yaşadığı evde toz bile görünmez(ss.9-10). Komşunun köpeği Naz'ı ısırması kuduz iğnesinin acısından bile ilaç görmemiştir(s.11). Naz öldürülen Profesör'ün yardımcısıdır ve Profesör kendisinden çok hoşnuttur. Naz aylıkları bile Profesör'den almaz, kendisi için biriktirir ve hatta aldığı altınları da ona vermiştir. Profesör'ün vasiyet ettiğine göre her şeyinin dörtte birini ve Ankara'daki evini yardımcısına verir ve bütün bunları bankadaki kasasına Naz için koymuştur(s.20).

Profesör eşine vermesi gerektiği vekaleti yardımcısına vermiştir(s.43). Profesör'ün öldürülmesiyle ilgili Naz bildiği her şeyi savcılığa anlatmıştır(s.2). Ata Bey'in evin organizasyon planını yaptığı zaman Naz ona itiraz eder, ev eşini yapmaz; çünkü bu evin hanımıdır, hizmetçisi değildir(s.9). Daha sonra evin alışverişini yapmaya razı olur(s.13). Ankara'daki avukatından Ata Bey vekaletnameyi alır hemen Naz'a verir. Naz aldığı vekaletnamesiyle Profesör'ün bankadaki kasasını açar ve içinde ne olduğunu öğrenir, eksiksiz olarak Ata Bey'in isteğine göre hepsini alır(s.29). Naz altın, para ve eşyalar kasada olmadığı için plastik torbayı alarak bir sürü kağıtla üzüntülü halde eve döner(s.41). Üstelik Profesör Ankara'daki evini Naz'ın yerine Perihan'ın ismine devretmiştir. Naz bakkaldan aldığı konyağı çıkarır ağzına dikmeye başlar(s.43). Bu esnada üç odaya üç vazoda çiçek Profesör'ün dostu diye kendini tanıtan biri tarafından getirilir ve Naz çiçekleri yerlerine dağıtır(s.30). Naz aldığı vazoları suyla doldurduğu zaman elinden birisi düşer paramparça olur ve vazonun birinin dibinden madeni para büyüklüğünde bir dinleme cihazı çıkar. Bayır tarafından Naz'ın elinden cihazı alınır, Naz tekrar konyak içmeye döner ve Dr. Seher'e “Helal sana ablacım” demesiyle rolü sona erer(s.55).

Seher

Yüksek eğitilmiş, aydın ve olgun kişiyi temsil etmesine rağmen söz dinlemeyen biri olan, buz gibi soğuk kişilikli, eserin merkezi figürüdür. Dr. Seher ana dilinden başka Fransızca

konuşur. Eserin olayları onun sayesinde gelişir ve sürükleyici bir boyut kazanır. Anne ve baba tarafından el bebek gül bebek büyütülen Dr. Seher'in arsadaki çocuklarla bile oynamasına bile izin vermemiştir. Babası onun doktor olmasını istediği için çocuk hekimi olur(s.37). Dr. Seher çok genç yaşta ölen annesinin isteği nedeniyle hiç tanımadığı biriyle nikahlanır(s.33). Öldürülen gastroskopi uzmanı Profesör kocasıyla aynı sınıfta okumuş ve diplomalarını da aynı yılda birlikte kazanmışlardır. Bununla birlikte Dr. Seher hâlâ doçent ünvanına bile ulaşamamıştır(s.31). Dr. Seher sosyetik bir kadın olmadığı için:

“Katır gibi çalışan bir hekim” olduğunu söyler(s.5). Profesör eşi milletvekili seçildiği zaman İstanbul'daki evi kapatıp Ankara'ya taşınırlar. Dr. Seher burada bütün hastalıklardan uzak kalır ve başkentin ortamına hiç alışamaz. Mutsuz olduğunu görünce eşi ona Almanya hastanelerinden birinde iş bulur. Dr. Seher yurtdışına gittiği zaman eşi bir iki kere birkaç günlüğüne ziyaretine gelir ve ara sıra telefonla hatırlarını sorar(s.7). Eşinden çocuğu olmadığı için analık fırsatı görmemiştir. Hekimliğinde de çocuklardan daha çok ana ile babalara dadılık etmektedir(s.17). Dr. Seher yurtdışında olduğu zaman eşinin yardımcısı olan Naz'dan telefonda onun öldürüldüğünü öğrenir(s.12). Miras işlerini tamamlamak için İstanbul'a gelir ve daha sonra işin başına tekrar dönmek amacıyla Almanya'ya gider(s.8). Dr. Seher keklik gibi avlanmamak için hava alanından evine kadar Ata Bey'le üç otomobille gelirler. Birinde Dr. Seher, ikincisinde Ata Bey ve diğerinde de Ata Bey'in korumaları yer alır. Dr. Seher çok şık olan tek valiziyle görünür. Valizin içinde eşinin armağanı dizüstü bilgisayar ile bir cep kitabı vardır. Bayır hemen valizi eline alır kontrol etmeye başlar(ss.4-5). Dr. Seher geldiği zaman bir kabusta gibidir, özellikle iki gün önce eşi öldürüldüğü için acılı ve hüzünlü bir haldedir(s.13). Evin salonunda eşinin resminin çerçevesinde var olan siyah kumaş şeritleri Naz'dan kaldırmasını ister. Çünkü eşini karalar içinde görmek istemez. Daha sonra evin üç odasından büyük yatak odasına yerleşir(s.6). Bu esnada İstanbul İl Başkanı telefonla Dr. Seher'i arar, hatırlarını sorar ve ilk seçimde öldürülen kocasının yerine milletvekili listesine adını koymasını söyler(ss.34-35).

Ata Bey'in emirleriyle Dr. Seher'in dışarıya hatta balkona çıkması yasaklanır ve onu koruma görevi Bayır'a verilir(s.6). Çünkü kocasının katilleri işlerini bitirdikten sonra onun yakınları bile sağ bırakmıyorlar ve kadın, çocuk, yaşlı, hasta demeden öldürüyorlar ve temizliğe genellikle maktulün eşinden başlıyorlardı(s.14). Onun için Dr. Seher'in peşine düşen adamlar onu tehlikeli görürlerse kendisine bir kötülük yapabilir(s.6). Ata Bey öldürülen iş ortağının eşine bir telefon verir ve onun takma adı Fatma olarak acil durumlarda kendisine hemen haber vermesini

söyler. Daha sonra Dr. Seher kağıt üstünde İzmir'deki otelin sahibi olduğunu ve eşinin kumarbazlığını ilk kez Ata Bey'den öğrenir(s.8). Dr. Seher aşırı bilgi öğrenmesi için gözlerini bilgisayarından ayırmadan kendini koruyan Bayır'ın sorgulamasını sohbet havasında sürdürür(s.16). Bayır'dan eşinin kolayca öldürüldüğünü ve Perihan, Aruz, Jale, Mualla, Gül, Betül vd. kadınlarla ilişkisi olduğunu öğrenir(s.23). Dr. Seher kocasının bütün pisliklerini öğrenmesine rağmen buz gibidir, hiç kızmaz(s.43). Bayır'la davranışlarına pek alışamadığı için bir ateşkes anlaşması yapar(s.35). Bir erkek tarafından telefonla Dr. Seher'e çirkin sözler ve tehditler edilir. Üşümeye ve korkmaya başlar, hemen telefonu kapattıktan sonra Fatma takma adıyla Ata Bey'e haber verir(s.21). Dr. Seher internetten dünya bilgilerini kolayca alır ama Türkiye üstüne istediğini bulamadığı için çarşıya ve gazete arşivlerine bakmak üzere Bayır'la dışarıya çıkar. Bu esnada Orhan diye genç bir gazete muhabiriyle tanışır. O da öldürülen eşinin konusunu araştırmaktadır(s.31).

Orhan Bey'den kocasının şirket yönetim kurulu başkanının Hamza Kalkan diye biri olduğunu öğrenir(s.39). Dr. Seher eve döndüğü zaman telefonla Orhan'ın öldüğünü arkadaşından öğrenir(s.44). Dr. Seher polis romanlarını çok severek okuduğu için o türün uzmanı gibidir. Kocasının fazla şeyler bildiği için öldürüldüğünü, siyasi cinayet olmadığını öğrenir(s.42). Her şey elinden gittiği için otele el koyarak onu devretmez kamulaştırır(s.47). Dr. Seher her zaman pislikleri bırakır kaçır ama “Madem saldırıyorlar, otel benim” diye gitmeme kararı alır(s.51). Dr. Seher zengin bir kadın olduğu için tekrar Almanya'ya dönmeyecek Bayır'ı özel koruması olarak çalıştıracaktır(s.45). Seher bütün ömrü bir erkeğe bağlı olmasına rağmen sonunda erkek aslanlığa soyunduğu zaman “Darısı memleketin başına” demesiyle rolü sona erer(ss.54-55).

3.1.8.2.2. Erkek Kahramanlar

Tiyatro eseri sahnede canlandırıldığı zaman toplam dört kişi kadrosundan iki erkek aktör karakteriyle karşılaşmaktayız. Bunlar da sahneye çıkış ve oynadıkları figür rollerin sırasıyla: Bayır ve Ata Bey erkek şahıs kadrosunu oluştururlar.

Bayır

Eserin merkezi figüründen sonra önemli kişisi ve Ata Bey'in en başarılı ve eğitimsiz arkadaşı olan Bayır attığını vurur, vurduğunu da devirir(s.4). Beyinde atıştan başka hiç birşey yoktur. Görevi düşünmek değil, işi yerine getirmesi için ateş etmektir(s.35). Para peşinde

olmayan, yaptığını fedai gibi yapan ve işine karışılmasından hiç hoşlanmayan biridir(s.16). Bütün ömrünce verilen her görevi gözünü kıpmadan eksiksiz yapmıştır. Dr. Seher'in koruma görevini de aynı şekilde yapar(s.14). Görevinde kendisine fazla soru soranlara “Orasını karıştırma!” der(s.11). Babası tarafından okutulmamış ve Kıbrıs Savaşı'nda astsubay komando olduğu için vücudunda çelik şarapneller ile ordudan ayrılırken nişanlar kazanmıştır(s.10). Bayır ilk önce Nazla görüşür ve ona kendini şöyle tanıtır:

“Adımı soruyorsun Bayır. Valla billa. Ne yapayım, babam olacak serseri öyle istemiş. Uyuşmuş da bana. Yani yokuş bir herifimdir ama, kafamı kızdırmayana tatlı yokuş. Sen hiç kızdırmayacaksın kafamı, değil mi?... Bakayım... Kızdırmazsın. Uysal bir hanıma benziyorsun sen. Bayılıyorum uysal kadınlara”(s.2). Bayır evlenme zamanı geçtiği için evlenmemiştir(s.36). Dünyada tek zevki kadın kızdırmaktır(s.9). Bayır evin içinde kalır ve salonun kanepesinde uyumaktadır.

Ata Bey; Dr. Seher'i güvenlik için arkadaşı Bayır'a emanet eder ve büyük ricasında, Türkiye'deyken o ne derse yapmasını, hiçbir sözünden çıkmamasını diler. Bayır hemen Dr. Seher'in valizini evin içerisine aldığı zaman onu açar, içindekileri yoklar(ss.4-5). Bundan sonra evin odaları, bütün dolap, duvar, resim vb. bakar, kontrol bittiği zaman evin temiz olduğunu açıklar(s.9). Bayır alışveriş için Ata Bey'den aldığı tahsilatı Naz'a verir. Bayır'ın kişiliği ve davranışları kıt olduğu için kendisiyle anlaşmak zordur(s.34).

Onun için de Dr. Seher'le pek anlaşamaz ve her zaman kedi ile köpek gibi birbirlerine girerler(s.36). Dr. Seher'in kod adı Fatma'ya itiraz eder, daha sosyetik adlardan Fulya, Figen, Fahrünisa gibi bir şeyler olmasını Ata Bey'den ister(s.5). Anlaşamamalarına rağmen Dr. Seher'i gölgesi gibi korur(s.30). İzmir'deki öldürülen Profesör'ün otelinde birkaç gece kalır ve iki viski içerek cüzdanı boşalır(s.16). Dr. Seher bilek güreşini Bayır'la tek şartla oynar eğer kazanırsa kendisinden:

“Çayımı höpürdettiğim için özür dilerim” demesini ister(s.28). Bayır da gece yanına gitmesi şartıyla güreşe razı olur(s.25). Dr. Seher çocukları uyuttuğu hipnoz yöntemiyle güreşi kazanır(s.27). Daha sonra Dr. Seher ile Bayır pek anlaşamadıkları için aralarında ateşkes anlaşması yaparlar. Naz vazoyu kırdığı zaman dinleme cihazını hemen Bayır kapar, diğerlerine sus işareti yapar(s.51). Bu esnada evin kapısı ısrarla uzun uzun çalındıktan sonra Bayır tarafından saldıranlardan birinin kafasını iki eliyle kıvrarak boynunu kırar “Aslanlığa soyunuyor” demesiyle rolü sona erer(ss.54-55).

Ata Bey

Ata Bey veya takma adı Şef olan centilmen karaktere sahip biridir(s.9). Yaşamında hiç sinirlenmediği için arkadaşları tarafından ona buzdolabı denilir(s.7). Ata Bey öldürülen Profesör'ün iş arkadaşından ziyade onun dostu ve çok yakınıdır. Özellikle Profesör milletvekili olarak seçildikten sonra Ata Bey kısa zamanda çok güçlü duruma gelir. Birbirlerine çok işleri düşer, çok yardımlaşır. Memleket davalarına adeta ortak olurlar(s.6). Ata Bey öldürülen Profesörle birbirlerine “Etle tırnak” gibidir(s.32). Ata Bey iş ortağı olan Profesör öldürüldüğü zaman aynı dostunun eşi gibi hiç haberi olmadan şirket adına yazılmıştır(s.48). Ata Bey havaalanında iş ortağının eşi Dr. Seher ile evine kadar üç arabayla gider. Dr. Seher kocası gibi avlanmaması için çok özel tedbirler almıştır. Ata Bey telefonda çok konuşan biri olan ve ama konuştuklarının çoğu özel veya sıkıcı şeyler olan biridir(s.4). Ata Bey dostunun evine vardığı zaman hemen Dr. Seher'i, valizi, evin kontrolünü ve hatta kapı açmasını bile Bayır'a teslim eder(s.6). Naz'a da evin işleri devredilir. Ayrıca Ata Bey araya yabancı kişi sokmaması için Bayır ve Naz'dan iş bitmesine kadar içmemeleri ve dişlerini sıkıvermelerini öğütler. Çalan telefonları da onların açmalarını ve arayanı hemen kendine haber vermelerini ister. Ata Bey bu süre içerisinde alışverişlerinin kapıcı ile yapılmasını ve hatta dışarıya gitmeleri gerekmedikçe sokağa çıkmamaları gerektiğini söyler(s.9).

Ortam çok karışık ve gergin olduğu için Dr. Seher'den dışarıya, hatta balkona bile çıkmamasını ister. Ata Bey öldürülen iş ortağıyla ilgili eşine, kocasının kumar oynadığı ve adına yazılan İzmir'deki Cannes Otelini anlatır(s.7). Biri uygun görülene kadar otel devretme işini yapar veya vekalet vermesini ister. Başka bir şeye karışmamasını ve kimseye tek bir kelime söylememesini özellikle gazete ve basından da uzak durmasını tavsiye eder. Otel ve diğer işlerin tamamlanmasından sonra işine dönmesini söyler(s.9). Dr. Seher ise söz tutmaz, her şeye burnunu soktuğu ve dışarıda gazetede öldürülen kocasının karakterine dil uzatması Ata Bey'in hoşuna gitmez ve güvenini kaybeder. Çünkü Ata Bey'e göre öldürülen iş ortağının eşi dışarda dolaşırken büyük bir risk ve kolay hedef olduğu için her an çapraz ateş açılabilir(ss.31-32). Durum o kadar basit olmadığı için Ata Bey korkar ve yukarıdakilerden haber almadan hiçbir şey yapmaz. Yukarıdakiler de bir üst kademeyi bilir, gerisiyle ilgilenmez ve hatta tanımaz(s.8). Ata Bey öldürülen dostunun kasasını açmak için Naz'a vekaletnameyi verir ve kasadan aldığı tüm evrakları da Dr. Seher duymadan Bayır'a vermesini söyler(s.29). Daha sonra Naz bankadan getirdiği evrakların evde masanın üstüne yığılmıştır. Dr. Seher'in otel devri için notere Ata Bey'le

gitmemesine çok kızar. Naz'ın sarhoş olması ve evrakların yığılmadığı için onun üstüne yürümeye çalışır ama Bayır onu kurtarır(s.45). Bu esnada evin kapısı vurulur, Ata Bey korkar ama vuran kişilerden değil onlara emir verenlerden korkmaya başlar ve sözünü dinlemeyen Dr. Seher'e “İyi yolculuklar” demesiyle rolü sona erer.(ss.53-54)

3.1.9. SEKİZ OYUN “NERİMAN'IN KILICI II”

3.1.9.1. Eserin Özeti

Sekiz Oyun adıyla yazılan ve yayımlanan tiyatro kitabında yer alan “Neriman'ın Kılıcı” diğer oyunlar arasında ikinci eserdir. Basılan tiyatro kitabı toplam 507 sayfadan; eser oyunu ise 62 sayfadan ibarettir. Yedi kısa bölüm ve tek dekordan oluştuğu için çok hacimli bir tiyatro metni sayılmaz. Eserin bir başka özelliği de sahnelerde canlandırıldığı zaman “Neriman'ın Kılıcı” adı yerine “Kahramanlar Öldü mü?” ismiyle sergilenmesidir.

Oyunun olay örgüsü Ağustos ayının ortasında iki kapılı, balkon pencereci, geniş kanepeli, telefonlu, normal olduğu belli olan bir oturma odasında geçer. Evin sahibi enflasyon zengini olan Neriman Hanım'dır. Annesiyle birlikte yaşayan Alp milletvekili olmasına rağmen Yiğit adında bir oğlu cezaevinde tutukludur. Eser, Alp'in medya patronu olan Muzaffer'le temas kurduktan sonra girdiği karmaşık ilişkiler yumağını konu alır. Güçlü medya ve siyaset birliği sisteminin getirdiği zaafılar ve güçlü medyanın sistem içinde öğüttüğü insanların çıkar ilişkileri, kendine pay çıkarmaya çalışan patronlar ve sisteme karşı duran kahramanlar eserde önemli yer tutmaktadır.

Eser bir taraftan medyaya, diğer taraftan da siyasetin içinde olduğu sisteme eleştiriler yöneltirken Alp'in annesinin ağzından bu eleştiriler dillenir. Refik Erduran medya ve siyaset ilişkisini keskin bir dille işlediği metni “Neriman'ın Kılıcı” adıyla oyun haline getirir. Eser zevkle okunur ama gerilim olarak eksiktir. Merak ve heyecan unsurlarına sahiptir. Olaylar kronolojik bir zaman diliminin içinde cereyan etmektedir. “Neriman'ın Kılıcı” gerek tiplmeleriyle gerekse bir medeni şehir hayatından kesitler sunmasıyla ilgi çekici bir oyundur. Tiyatro eserin türü komedidir. Oyun müzikli olmamasına rağmen yazar tarafından metin arasında belli yerlerde marş ve Rus devrimi yıllarına ait müzik sesleri yükselir. “Neriman'ın Kılıcı” eseri özel tiyatro sahnelerinde ve Devlet Tiyatro sahnelerinde canlandıran oyunlardan biridir. Eser KTB, DTGM,

Belgelik Şube Müdürlüğü*'nün belgesine göre Devlet Tiyatro sahnelerinde “Kahramanlar Öldü mü?” adıyla kamuoyu için sergilenen oyunlardandır.

3.1.9.2. Kişi Kadrosu

Basılan kitapta yer alan “Neriman'ın Kılıcı” tiyatro eserinin olay vakaları Ağustos ayının ortasında enflasyon zengini olan Neriman Hanım'ın evinde iki kapalı, balkon pencereci, geniş kanepeli, telefonlu, normal olduğu belli olan bir oturma odasında geçer. Eserin en önemli merkezi figürü Neriman adlı biri olan olaylar onun çerçevesinde gelişir ve sürekli yeni bir boyut kazanmaktadır. Piyeste çok kalabalık bir şahıs kadrosuyla karşılaşmamaktayız. Oyun sahnede canlandırıldığı zaman altı kişi karakter kadrosuyla sergilenmeye gelir. Oyuncu karakterleri yazar tarafından özel ad, yaş ve mesleklerine göre birbirlerinden ayrılmış ve adlandırılmıştır. Ayrıca metin içerisinde birkaç şahıs figür ismiyle karşılaşırız ama eser sahnelendiği zaman hiçbir rol ve etkileri yoktur, sadece metin içerisinde ad olarak yer almışlardır. Refik Erduran, eserin şahıs kadrosunun dağıtımında kadın ve erkek kahramanlar arasında eşitliği sağlamıştır. Oyunun etrafında şekillendiği merkezi figür kadın olduğu için tiyatromuzu incelemeye kadın kahramanlardan başlıyoruz.

3.1.9.2.1. Kadın Kahramanlar

Tiyatro eseri sahnede canlandırıldığı zaman toplam altı kişi kadrosundan üç kadın aktris karakteriyle karşılaşmaktayız. Bunlar da sahneye çıkış ve oynadıkları figür rollerin sırasıyla Neriman, Olcay ve Ebru kadın şahıs kadrosunu oluştururlar.

Neriman

Eserin merkezi figürünü oluşturan, devrimi ve eylemleri seven, olayların çerçevesinde gelişip ve sürükleyici yeni bir boyut kazandığı kişidir. Neriman Hanım çok tecrübelidir, şansa inanmayan eşinden boşandığı zaman hem çocuklarına analık hem de babalık yapan bir kadındır(s.70). Ömrünce gençlere ders vermeye alışkın olmasına rağmen çok konuşan, soru soran ve her şeye karışıp kötü alışkanlıklarını da sürdüren biridir. Hele bir yanlış gördüğü zaman ille onu düzeltmeye çalışır. Müzikle dansı çok seven Neriman Hanım özellikle İspanyol danslarına

---

* KTB, DTGM, Belgelik Şube Müdürlüğü Karar No: 1446, 05.05.2001'de metin sahnelenme kararı kazanmıştır. Neriman'ın Kılıcı oyunu ilk önce Ankara'da 2009-2001 ve 2010-2011 yıllarında *Kahramanlar Öldü mü?* adıyla sahnelenmiştir.

bayılan biridir. Anne ve babası dans etmesine izin vermemişler, evlendikten sonra da sadece düğün gününde kocasıyla dans etmiştir(ss.59-60). Eskiden dağcılık kulübü üyesiydi, oralarda dağ olmadığı için binalara tırmanırdı. Gençliğinde satranç oyununu kızlara yakıştırmazlardı ama o erkekleri çatır çatır yenerdi(s.61). Neriman Hanım damar sertliği hastası olduğu için beynine yeterli kan gitmez. Onun için sürekli unutkanlık ilacı alır(s.64). Buna rağmen çoğu zaman akli dağılmışken bile en zor bilmeceleri çözer(s.61). Hastalığından dolayı günlerden ne günü, aylardan ne ayı ve hatta mevsimlerden hangi mevsimi bile hiç bilmeyen biridir(s.66).

Yaşadığı yılın tüm mevsimlerini kış sandığı için omuzlarının üstünde hep bir hırka vardır(s.59). Neriman Hanım bir el bilgisayarına sahip ve enflasyon zengini olarak bilinen bir kişidir. Radyasyonu hiç sevmez; çünkü onunla Hiroşima'yı hatırlar(s.62). Alp'ın annesi, Ebru'nun kayınvalidesi olan Neriman Hanım kimseyle görüşmez, ömrü iki oda içinde geçer ve parası olmadığı için odasına başka bir telefon alamaz(s.93). Dünyada en güvendiği insan Bekir'dir ve en sevdiği insan da torunudur. Yiğit* dili ilk açıldığında anne veya baba yerine Neriman Hanım'a “Babaanne”der(s.63). Onun için eski geliniyle sık sık telefonla görüşür(s.69).

Neriman Hanım torunu cezaevinde olduğu için akli hep onda olarak ve evinde gördüğü misafir kişiyi bile cezaevinin müdürü olarak sanır(s.74). Bu yaşına gelene kadar oğlundan tek isteği torununu cezaevinden herhangi bir yolla kurtarmasıdır. Yiğit için parayı düşünmez, daire satar, şantaj, rüşvet, tünel kazmak vb. ile bütün nüfuzunu oğlu için kullanmasını ister(s.68). Neriman Hanım torunu için ne söylenirse akan sular gibi durur. Çünkü o kendisi için hayatı ve gözünün nurudur. Torununu çok sevdiği için ona “Kendim gömülsem de Yiğit'te yaşayacağım” der(ss.85-86). Yiğit'i rüşvetle kurtarmak için Neriman Hanım dairelerinden birini gelinin vasıtasıyla satar. Ebru noter için kayınvalidesinin:

“Akli başında” olduğunu belli eden raporu yazması için tanıdığı bir doktordan tabî raporu da hazırlar. Neriman Hanım torununun üç yıl mahkûmiyet kararını Ebru'dan duyunca hemen evden fırlar, dışarıya, cezaevine gider(ss.89-90). Daha sonra Neriman eskiden Muzaffer Bey'in yanında çalışan Olcay'dan gelini tarafından dolandırıldığını ve oğluna hakaret ettiğini öğrenir(s.94). Neriman Hanım oğlunun rezil olmaması ve siyasette güçlü kalması için Ebru ve Muzaffer'e baskın yapar(s.97). Baskın gecesinde Neriman Hanım Kanunî Sultan Süleyman'ın kılıcına benzeyen Olcay'ın hediyesiyle karşılıklarına çıkar ve Ebru'nun karnına hafifçe vurur(s.95).

---

* Alp boşandığı eski eşinden var olan tek erkek çocuğudur. Yiğit babasının yeni eşi üvey annesi Ebru tarafından hiç sevilmeyen biridir. Dili açıldığı zaman baba veya anne yerine “Babaanne”der. Neriman Hanım'ın tek torunu dünyada en sevdiği kişidir. Devrimci görüş ve eylem pankartlarından dolayı mahkemeden 3 yıl ceza hüküm alır.

Neriman Hanım'ın işi bittiği zaman kılıcının pırıl pırıl parlaması ve kanepeye uzanmasıyla rolü sona erer.

Olçay

Saf, sağlam genç kız karakteri olan Olçay, patronundan pek hoşlanmayan ve ne yaptığı ile de o kadar ilgilenmeyen biridir. Büyük basında kolay iş bulunmamasına rağmen yaşamında tek isteği gazeteci olmaktır. Medya Yıldız'ın patronu kendisine “Sekreterim olursan sana yardım ederim” deyince hemen teklifin üstüne atlar. Olçay boynunda fotoğraf makinesi, bir omzunda çantalar, ötekinde video kamera ve ses kayıt cihazı taşır(ss.60-61). Elindeki telefonu hiç susmak bilmeyen arayanlar hep Muzaffer Bey'i sormaktadırlar(s.59). Neriman Hanım'ın evine geldiği zaman gözleriyle çevreyi tarar. Konuşurken perdelerin, resimlerin arkalarına bir vazunun altına bile bakar ve ona “Ben Müzaffer Bey'in yardımcısıyım, adım Olçay” diye kendisini tanıtır. Patronun isteğiyle her şeyin kayda geçmesi gerektiği için biriyle görüştüğü zaman ona özel bir dosya hazırlar. Çantasında Neriman'ın oğlu için dosya hazırlamış ve bilgileri toplamıştır. Hanımefendi “Alp Bey'in annesiyim. Adım, vurguladığım gibi, Neriman” diye kendisini tanıtır(ss.60-61). Neriman Hanım; Olçay ismi yerine Tuncay olarak ona seslenir ve önemli olan adı değil:

“Seni sevdim. Bu adamdan uzaklaş bir an önce. Oğluma söylerim, o da sana iş arar. Arkadaşları var gazete yöneticiler arasında.” der(s.62). Olçay'a göre de Hanımefendi “Çok ilginç bir insan”dır(s.66). Neriman doğum gününde torunundan aldığı uğur yüzüğünü hediyesini Olçay'ı sevdiği için ona verir. Olçay'ı namuslu biri olduğu için Hanımefendi bilgisayarında “Adını, adresini, telefon numaranı” acele bir şekilde kayda alır(ss.64-65). Bu arada Alp Bey geldiği zaman Olçay ona “Muzaffer Bey'in hamalı da diyebilirsiniz” diye kendisini tanıtır(s.67). Olçay çalıştığı yerden ayrılır ve başka bir gazetede iş bulur(s.94). Muzaffer Bey'in gazetesinden ayrılmasına rağmen Olçay onun peşini bırakmaz ve bütün telefon konuşmalarını dinler(s.96). Hanımefendiye yardım etme sözü için yeni bir şey duyunca hemen haber verir(s.80). Olçay kepezeyi kayıt etmek amacıyla Muzaffer Bey ve Ebruyla ilişkisi, iş anlaşmaları hatta Yiğitle ilgili yaptıklarını Neriman Hanım'a anlatır. Daha sonra Olçay kaydettiği Muzaffer ile Ebru arasındaki konuşmayı Alp'a dinlettirir ve kepezeyi ortaya çıkardığı için son derece mutluluğu:

“Durdum durdum, sonunda yakaladım haberin ağababasını” demesiyle ve Neriman Hanım'ın elini öptüğü zaman rolü sona erer(s.116).

Ebru

Karakteri sağlam olmayan, birkaç kere evlenen, para peşinde ve kafası hep zenginlik hayalinde olan bir kadındır(s.71). Çok zeki biri olmamasına rağmen; yaptığı her şeyi kurnazlıkla ve ince hesapla uygular(s.69). Ebru'nun ilgi alanı giyim kuşam markaları, kokteyller, resepsiyonlar ve entrikalardır. Uzmanlık alanının dışında başka hiçbir bilgisi yoktur(s.67). Neriman Hanım'ın gelini, Alp Bey'in eşi ve Yiğit oğlunun üvey annesidir. Ebru üvey oğlunu hiç sevmez çünkü ona bir gün “Babamı yozlaştırıyorsun” demiştir(s.63). Kayınvalidesini de pek sevmez ve kimi görse onun hakkında “Aklı yerinde değil” işareti yapar(s.66). Bununla kalmaz, hatta onun telefonlarını ve diğer konuşmalarını kapı arkasından dinleyen biridir(s.69). Kendini eşi Alp tarafından kandırılan biri olarak sayar; çünkü o “Her istediğini yaparım” sözünü vermiş ama sözüne sahip çıkamamıştır. Buna rağmen magazinciler tarafından Ebru ile Alp en mutlu çift olarak tanıtılır(s.82). Eşinin üstüne de büyük bir etkisi vardır(s.73).

Ebru'ya göre her kadının iki erkeğe ihtiyacı var. Biri beygir, biri de küheylan, “Benim beygirim var” diye kendisini anlatır(s.82). Ebru yeni eşi harika olduğu için ondan anne olmak ister(s.71). Alpla evlenmeden önce Ebru mağazada istediği bir sutyen görür, onu denemek için alıp montunun cebine koyar. Alacak başka bir şey bulamayınca çıktığı zaman güvenlik peşinden koşup hırsız olduğunu zannederler. Kocasını gelir, müdürlükle konuşur, kendisinden özür dilemeleriyle konu kapanır. Bu konuyla ilgili yeni eşi Alp'in bile haberi yoktur(ss.76-77). Ebru kocasıyla röportaj amacıyla gelen Muzaffer Bey'le yeni tanışmasına rağmen onu şöyle tarif eder:

“Ömrüm sizinle geçmiş gibi bir duygu var içimde” Ebru paparazilerden korktuğu için Muzaffer Bey'in yemek davetini kabul etmez ve ona uygun bir yerde buluşma sözü verir(ss.81-82). Muzaffer Bey'i tanıdıktan sonra Ebru eşini çekmez hatta onunla olduğu zaman:

“Attan inip eşeğe binmiş gibi” der(s.110). Neriman Hanım'ın dairelerinden birini torunu kurtarmak için satış işleri gelini tarafından tanıdığı bir doktor ve noterle gerçekleştir(s.70). Ebru kayınvalidesinden aldığı parayı rüşvet için kullanmaz, satılan dairenin parasının bir kısmıyla ev alır, diğer kalan kısmıyla yatırıma başlar. Son isteği de Alp'in annesinin yakalarından düşmesidir(s.92). Aldığı eve çıkmanın bir amacı da Alp'la annesi arasında göbek bağı kesmektir(s.101). Ebru'nun istekleri olur, daire satılır, parasını alır ve Yiğit 3 yıla kadar hüküm giyer(s.92). Ebru kocası İzmir'e gittiği zaman Muzaffer'le eşine ihanet eder. Ama Neriman Hanım tarafından keyfi kaçırılır(s.83). Daha sonra Olcay tarafından da Ebru ile Muzaffer Bey aralarında geçen konuşma ve anlaşmalar teybe kaydedilir ve kepezeliği Alp'a dinlettiği zaman yaptıkları

ortaya çıkar. Son olarak Ebru kabahatini kocasına itiraf eder(s.117). Neriman Hanım kılıcın ucunu Ebru'nun karnına hafifçe batırır, Ebru haykırır, elini eteğinin altına sokar, parmaklarına kan bulaşır. Ebru kayınvalidesinin emriyle Bekir tarafından odaya atılıp üstüne kapıyı kilitlenmesiyle rolü sona erer.

3.1.9.2.2. Erkek Kahramanlar

Tiyatro eseri sahnede canlandırıldığı zaman toplam altı kişi kadrosundan üç erkek karakterle karşılaşmaktayız. Bunlar da sahneye çıkış ve oynadıkları figür rollerin sırasıyla: Bekir, Alp ve Muzaffer erkek şahıs kadrosunu oluştururlar.

Bekir

Güvenliği sağlayan, eski kabadayı, sabıkalı biri olan Bekir Çarpaz gençliğinde kız kardeşine laf atan iki kişiyi vurup beş sene hapiste yatar. Yürüyüşünden cezaevine giren biri olduğu belli olan ama şimdi hiç zarar ziyarı olmayan biridir(s.72). Neriman Hanım'ın kocasının şoförü ve adamıydı, onunla boşandığı zaman Bekir ona âşık olduğu için onun yakınında kalır. Bekir ara sıra efkârlanınca içer, Neriman'ın yüzüne bakıp içini çeker(s.65). Bir de sabah akşam bilmeden ona sevgiyle bakar, Neriman'a saygıyla yaklaşan en sağlam adamdı(s.59). Hanımefendi'nin ilaç yutmasını hatırlattığı için takma adını koruyucu melek olarak adlandırır(s.64). Banyoda Neriman'ın kalan yüzüğünü getirir ve telefon numaralarını da Bekir onun için ezberinden söyler. Hanımefendi de olmasaydı Bekir cahil kalacaktı kırık yıldır onun sayesinde değişik bilgilere sahip oldu. Bekir de olmasaydı kim bilir Neriman'ın başına neler gelirdi özellikle gelini sayesinde çoktan kuyruğu titretmiş olurdu(s.60). Ebru ile Muzaffer Bey'in içki içmeleri ve aralarında var olan ilişkilerinden Bekir şüphelidir(s.71). Onlardan kuşkulandığı günlerde her birini eliyle boğmak ister çünkü onlara:

“Kurşun yazıktır” diye düşünür ve Neriman'a der(s.96). Bekir çalıştığı yılların aylıklarını biriktirmiş, Hanımefendisi'ni sevindirmek için parasıyla Yiğit'i cezaevinden kaçma planı hazırlar(s.109). Bekir cezaevine gittiği zaman orada isyan başlamıştır. Yiğit arkadaşlarını zindanda yalnız bırakmaz, kaçırmasına da güler. Bekir cezaevinden Yiğit'ten aldığı bildirilerin sekiz on tanesini Olcay'a verir. Bekir aceleyle eve dönerek kısa bildiriye yüksek sesle:

“Türk kamuoyuna, temiz toplum diye pankart açtığımız için pisliğin uzmanları bizi buraya tıktılar. Susmamız isteniyor. Susarsak bu toplum kendi çirkefinde boğulacak. Biz belki

ölürüz bugün; ama sizlerin insan gibi yaşamanızı istiyoruz” notunu Neriman, Ebru, Alp ve Muzaffer Bey'e okur(ss.112-113) Neriman'ın emriyle Bekir; Muzaffer Bey ile gelini odaya sokuşu ve Alp'ın dönüşüne kadar kapı başında nöbet tutmasıyla rolü sona erer(s.118).

Alp

Kimseden bir şey istemeyen, çok saf taraflara sahip, temiz, eski bakan olmasına rağmen parasızdır hatta kendisine “Kulis pazarlıklarının en büyük ustası” derler(s.62). Babaanne olan Neriman Hanım'ın oğlu, şu an Ebru'nun eşi ve eski eşi Yiğit'in annesi bilinmeyen nedenle boşanmıştır ama kadın sıkıldığında gelir, çünkü renksiz bir kadındır(s.69). Milletvekili olan Alp bu yaşına gelmesine rağmen annesinden harçlık alır ve yanında sığınak gibi birlikte yaşarlar(s.71). Küçükken annesine ölmek nasıl olur diye sorar. Alp büyüdüğü zaman annesi ona ölümü bir boşluk olarak anlatır(s.108). Alp çocuk sahibi olduğu için yeni eşinden çocuk isteği yoktur ve ona:

“Bu yaşta yeni çocuğa yer yok benim planlarımda” der(s.71). Buna rağmen Alp'ın her işinde ve her şeyinde Ebru'nun sözü geçer(s.79). Alp'in annesi ve oğlundan dolayı siyaset alanında sırtı kamburdur. Üstelik yeni eşiyile skandalını patlatırsa politikada mahvolur(s.77). Alp çocuğu hapiste yattığı için kafası çok karışıktır(s.83). Onu kurtarmak için çalışır ama siyasetteki rakipleri de Alp'a ağır basarlar(s.63). Nüfuzlu ve dişli rakiplerinden dolayı politika yarışında geridedir çünkü eli kolu bağlı olan biridir(s.69). Tutulan oğlu için tam ağırlık basmaz çünkü:

“Siyasal gücünü kendi çıkarı için kullanıyor” dememeleri için ona bir holding avukatı tutar(s.76). Alp Türkiye'de Yargıtay'ın bağımsız olduğuna inanan biridir. Tek oğlu mahkeme kararıyla 3 yıl hüküm alır. Daha sonra ileride Alp'in partisi yeni koalisyona girerse yine bakan olması garanti olur(ss.68-69). Bu sebepten Neriman Hanım'ın evine Küçük Bey oğluyula röportaj amacıyla televizyoncular gelir ve onların medyalarıyla anlaşır(s.59). Alp ise Muzaffer Bey'le anlaşığı için kendisini:

“Bugün için partisinin başkanlığı, yarın için ülkenin başbakanlığının en güçlü adayı” olarak medyada takdim eder(s.78). Cezaevinde oğlunun koğuşuna direniş olur hatta iki gardiyanın rehin alındıkları duyulur(s.111). Bu esnada Alp annesinin sözünü uygular ve Ebru'yu hayatından atar oğlunun peşine düşer:

“Peki, anne çalışırım” demesiyle rolü sona eser(s.117).

Muzaffer

Bekâr, korkak, sağlam karaktere sahip olmayan Medya Yıldız'da çalışan Muzaffer Bey, patronunun yanında köpek gibi biridir(s.59). Çok düşmanı olmamasına rağmen her şeyden kuşkulandır. Üstü aranmamış ziyaretçi kabul etmez ve herkesle arayı iyi tutar. Yurtdışına gittiği zaman bilhassa kadınlara bol bol hediye dağıtır(s.61). Muzaffer Bey'in iki bayan sekreterinden başka Olcay isimli yardımcısının elindeki telefonu susmak bilmez, arayan soranlar hep kadındır(s.59). Muzaffer her şeye kuşkuyla bakar ve notlarını alır. Bir basın suçundan dolayı on gün cezaevinde yatar. Gizli mikrofonlardan korktuğu için her şeyden önce oturduğu çevreyi inceler ve güvenlik sağlaması yapar. Hâlâ telefonları dinlenir, zaman zaman peşinde adamlar gezer. Onun için en yakınlarına bile güvenmeyen ve inanmayan biridir.

Alple röportaj yapmak amacıyla Neriman Hanım'ın evine geldiği zaman Muzaffer Bey'in sekreteri tehlike incelemesini bitirdikten sonra konuşmaya başlar. İlk önce Alp'le özel konuşur eğer onunla anlaşırsa onu destekler(ss.72-73). Muzaffer Bey Alple anlaşır ona dostluk elini uzatır ve onu televizyona alır. Röportajı yaptığı zaman Neriman Hanım'dan çok korkar ve onu görünce hemen neşesi kaçar(ss.77-78). Alp'in annesi zehir gibi bir kadın MİT, mafya, ajan vb. ait olduğunda bunak rolü yaptığını onlara anlatır(s.110). Muzaffer Bey önceden Alp'in eşi Ebru'nun sutyen konusu haberi gazete içinde duyar ve onu tanır. Hatta gazetecilere bu konuyu haber etmesinler emri vermiştir(s.77). Ebru'ya bayıldığı için onunla telefonla konuştuğu zaman telesekreterine eski yardımcısı tarafından kaydedilir. Olcay kayda aldığı konuşmaları, Yiğitle ilgili notu, Ebru'yu yatırıma yardım ettiği ve onun siyah çamaşır mesajı kayıtlarını Neriman, Ebru, Alp, Bekir ve Muzaffer Bey'e de dinlettirir(s.110). Ebruyla kepazeliği ortaya çıktığı zaman Neriman Hanım'a odaya “Ben kendim girerim” demesiyle rolü sona erer(s.118).

3.1.10. SEKİZ OYUN “ÖDÜL III”

3.1.10.1. Eserin Özeti

Sekiz Oyun adıyla yazılan ve yayınlanan tiyatro kitabında yer alan “Ödül” oyunu diğer piyesler arasında üçüncü eser olarak yer alır. Basılan tiyatro kitabı toplam 507 sayfadan, “Ödül” oyunu ise 50 sayfadan ibaret olup, iki bölüm ve bir dekordan oluşmaktadır. Eser iki kısa bölümden oluştuğu için çok hacimli bir tiyatro metni olarak sayılmaz.

Oyunun olay örgüsü bir saksı çiçeği, bir masa ve sallanan koltuk ile masanın üstünde telefon bulunan kiralık bir karıkoca odasında geçer. Danyal emekli bir yargıçtır, komik

maaşından dolayı eşi kendisine hoş bakmaz. Varlıklı bir aileye mensup olan Havva ise hayatta bol isteklerinden başka hiçbir şey düşünmez. Emekli yargıç, Havva'yı sevişmek ve isteklerini temin etmek için ilkesinin dışında çalışan bir sürü düzenbaz, dolandırıcı ve hatta eli kana bulaşan biri olur. Dünyaya gözünü açan tek oğulları da zengin olma fantezisinden dolayı ailesine şantaj yapan ve çete gruplarıyla işbirliğini içinde olan biridir.

Refik Erduran görevlilerin durumu ve zenginlerin yaşamını keskin bir dille işleyerek “Ödül” adıyla oyun haline getirir. Eser zevkle okunur ama gerilim olarak eksiktir. Merak ve heyecan unsurlarına sahiptir. Olaylar kronolojik bir zaman diliminin içinde cereyan etmektedir. “Ödül” gerek tiplerleriyle gerekse uygar bir şehrin hayatından kesitler sunmasıyla ilgi çekici bir oyundur. Tiyatro eserin türü dramdır. Oyun türü müzikli olmamasına rağmen; ama yazar tarafından metin arasında belli yerlerde dans, eski Hollywood, ağıt, defile, kıvrak ve podyum müzik sesleri yükselir. “Ödül” eseri özel tiyatro ve Devlet Tiyatro sahnelerinde canlandırılan bir oyundur. Eser KTB, DTGM, Belgelik Şube Müdürlüğü*’nin belgesine göre Devlet Tiyatro sahnelerinde sergilenen bir piyestir.

3.1.10.2. Kişi Kadrosu

Kitaplaştırılan eserde yer alan “Ödül” oyunun olay örgüsü kiralık bir karıkoca dairesinde geçmektedir. Piyes çok kalabalık bir şahıs kadrosuyla karşılaşmamaktayız. Metin sahnede canlandırıldığı zaman dört kişi karakterleriyle sergilenmeye gelir. Eserin en önemli merkezi figür aktörü Danyal adlı biri olan olaylar onun çerçevesinde gelişir ve sürekli yeni bir boyut kazanmaktadır. Oyuncu karakterler yazar tarafından özel ad, yaş ve mesleklerine göre birbirlerinden ayrılmış ve adlandırılmışlar. Ayrıca metin içerisinde birkaç şahıs ismiyle karşılaşırız ama eser sahnelendiği zaman hiçbir rol ve etkileri yoktur, sadece metin içerisinde yer almışlardır. Refik Erduran, eserinde şahıs kadrosunun dağıtımında erkek ve kadın kahramanlar arasında eşitliği sağlamıştır. Bununla birlikte eserin karakter kadrosu fazla olarak görünmese de oyun ilerledikçe temel karakterlerin yanı sıra diğer karakterlerle sayı artmaktadır. Erduran eseri ilerledikçe içinde şahıs kadrosunun dağıtımında erkek ve kadın kahramanlar arasında eşitliği sağlamamıştır. Oyunun etrafında şekillendiği merkezi figür erkek aktörü olduğu için tiyatromuzu incelemeye erkek kahramanlardan başlıyoruz.

---

* KTB, DTGM, Belgelik Şube Müdürlüğü Karar No: 1417, 05.10.1998’de metin sahnelenme kararı kazanmıştır. “Ödül” oyunu ilk önce İzmir’de 2006-2007 yıllarında tiyatro sevenler için sahnelenmiştir.

* Aydın Büyükşehir Belediyesi tarafından Şükran Güngör tiyatro salonunda 22 Nisan 2013 tarihinde sahnelenmiştir.

3.1.10.2.1. Erkek Kahramanlar

Tiyatro eseri sahnede canlandırıldığı zaman toplam dört kişi kadrosundan sadece iki erkek aktör karakteriyle karşılaşmaktayız. Bunlar da sahneye çıkış ve oynadıkları figür rollerin sırasıyla; Aktör ve Danyal erkek şahıs kadrosunu oluştururlar.

Aktör

Tiyatro eserinin temel karakterlerinden olmasna rağmen metinde hiçbir etkisi görünmemektedir. Piyesin birinci ve ikinci bölümlerinde karıkocayı, Danyal ile Havva'yı, anlatmaktadır. Temel karakter figürünün dışında bilhassa piyes ilerledikçe ve farklı boyutları kazandığı zaman alttaki diğer erkek karakter figürlerini canlandırır:

Zorba

Sokaktaki eylemci yaralı Kız'ın tepesine dikilir ve ona alayla bakar. Zorba kendisini vatan sahiplerinden biri olarak sayan Kız'ın oturduğu kaldırımlardan derhal kalkmasını ister. Kız oturduğu yerden kalkmadığı için Zorba onun acıyla haykırmasına aldırmandan kolundan çekip binaların bodrumunda tımar edilmesi için yerlerde demesiyle kısa rolü sona erer(ss.125-126).

Cenk

Ünlü trilyoner iş adamı olup tam adı Cenk Dikey'dir. Düzenbazlığını ilk önce yakınlarına çarpar ve hatta annesi de davacı olarak mahkemesinde bulunur. Şirket batırmış, kooperatif batırmış, banka batırmış ve onun bunun canını yaka yaka herkesi soymuş, sağa sola rüşvet dağıta dağıta yaşayan biridir. Hayali ihracat için evrak sahteciliğinden dolayı emekli yargıç Danyal tarafından mahkum edilmiştir. Yaptığı süper Kristal Köşk villâsı için ödül kazanmıştır. Çalıştıkları için birkaç Uluslararası Özgün Dizayn ve İç Dekorasyon Ödülü ve İhracatı Teşvik Derneği'nin verdiği En Başarılı Girişimci Ödülünü de kazanmıştır. Cenk Dikey başarı sırrını sunucuya ve izleyecilerine şöyle anlatır:

“Bir: vizyon, yani ne istediğini iyi bilmek. İkinci: çok çok çalışmak. Üç: dürüst olmak ve bunu herkese ispatlamak.” Siyaset alanda da büyük partilerden birisinin genel başkan adaylığı teklifi etmişler. Yaşamında tek hedefinin de “Memlekete hizmet” etmek olduğunu söyler. Havva'nın televizyonu açma ve kapatmasıyla figürü sona erer(s.130). İkinci rolü ise bürosunda iken Danyalla karşılaşır, yerinden kalkmaz ve elini sıkmaz. Çünkü kendisine göre emekli yargıç

en büyük kötülük yapanlardan biridir ve figür olarak hâlâ unutulmamıştır. Danyal'ın ortak çalışma teklifini ilk önce inceler, düşünür daha sonra kucaklayıp iki yanağından öpüp yarı yarıya anlaşırlar. Cenk Dikey emekli yargıç, namuslu, sadık bir ideal palavrası olduğu için çalışma teklifini kabul eder ve ortaklıklarını kutlamasıyla rolü sonra erer(ss.134-135)

Veteriner

Müzikle bembeyaz üniformasını giyen, balonun köşesindeki pembe renkli hayvan hastanesinin sahibidir. Eski Hollywood müziklerinin baş erkek oyuncularını çağrıştıran bir tavırla Havva'ya yaklaşır önüne gelir ve dans etmeye başlarlar. Müziğin bitmesiyle Havva'ya kartını takdim eder ve hastanesine gelmesini söyler ve Havva'nın elini dudaklarına değdirmen öpmesiyle kısa rolü sona erer(s.138).

Müflis

Emekli yargıç ve iş adamı olan Danyal'ın peşini kesmeye çalıştığı zaman dizüstü çöker ve ona yalvarır. Danyal tarafından dinlenilmediği için Müflis kafasına bir kurşun sıkıp yere serilir. Ölmesiyle Danyal hayıflanır gibi başını sallar ve cesedi bacaklarından tutup sürüklemesiyle kısa rolü sona erer(s.139).

As Yorumcu

Medyada çalışır. Röportaj yapmak amacıyla Danyal'ın kapıcısını tehdit etmesi ve şoförüne rüşvet vermesiyle evin içerisine girmiştir. Emekli yargıç peri heykele yaptığı görüntüsünü gördüğü zaman şaşırmış, tiksiniş ve allak bulak olmuştur. Danyal'ı Yılın Adam'ı olarak sunup ses getirmesini umar ve halk tarafından imza talebi ve telefonla anket tirajını ona ispatlar. As Yorumcu'nun röportaj için çekim arkadaşlarının geleceğini söylemesiyle rolü sona erer(ss.143-144).

Magazinci

Reklam ve moda gazetesinde çalışan Havva'nın, yeni gönderdiği fotoğrafları ele geçmesine rağmen yayında yer vermiştir. Boş ilan eline gelince Havva'ya yer ayarlamasını düşünür ve ona yarın olmazsa öbür gün fotoğrafları yayınlamasını söyler. Havva'ya iyi günler demeleriyle Magazinci'nin kısa rolü sona erer(s.146).

Bebek

Süper kalan bir sesle gözü dünyaya açar. Göbek bağı çok kalın ve sert olduğu için doktor tarafından zorla kesilir. Minik olmasına rağmen başını kaldırır. Dişli olduğu içinde doktorun elini ısırır. Hemen annesinin memesine yapışır. Babasının kucağındayken cüzdanını alır, dilini çıkarır ve kaçmaya başlar. Bebeği doğduran doktor çok şaşırır ve hayatında hiç böyle birini görmediğini söyler. Hastane personeli tarafından zorla tutulmasıyla kısa rolü sona erer(ss.154-155).

Ödül

Danyal ile Havva'nın tek oğullarıdır, hız rekorlarını kırmıştır. Altı aylıkken konuşmaya başlamıştır. Memesini hazırlarken “Hadi be” diye annesine bağırdı. İlk okulunda sıkıldığı için mahkeme kararıyla yaşını büyüttüğü zaman iki yılda okulu bitirdi. Elektronik kopya çekme tekniği geliştirmesiyle girdiği bütün orta ve lise okul sınavları kazanarak rüzgar gibi eğitimi bitirdi(s.156). Ödül'ün yaşı ilerledikçe marifetleri de artar ve sonuçları da parlak olur. Mektupla yurtdışında bir üniversiteyi çabukça bitirir. Sonra işlemleri ayarlar, oranın belgesini Hukuk diplomasıyla eşdeğerde kendisi için saydırılır. Hastanelerden birinin çürük rapuru da ayarlamasıyla askerlikten de kurtulur.

Kuruluş sermayesinin kaynağı anneanesinden kaptığı gerdanlıkla son anda yeni bir ayarlamayla bir mahkemede yargıç olarak kendini atandırır(s.158). Ödül çok hızlı olarak gider ve annesi gibi başı zenginliktedir. Baba mesleğini seçtiği zaman en yağlı davalar kendisine gelir(s.160). Yargıç kılığında kürsüsünde otururken ve karar okurken ara sıra duruşma salonuna göz gezdirir gibi kasılarak bakılmaktadır. Daha sonra babasının Adalet Perisi'nin kırıldığı kolunu alır ve kürsünün üstüne koyar şöyle der:

“Bu kürsünün onuruna hiçbir zaman gölge düşürmeyeceğime huzurunuzda yemin ederim”(s.162). Ödül annesinin İsviçre'deki banka kartı ile Veteriner'in aşık mektubunu da kapar. Eğer Havva yurtdışındaki banka hesabını kendi hesabına transfer yaparsa mektubu iade eder ve dedikodu dergilerine vermez. Babası'nın Dikey Holding'i dolandırdığını da medyaya açıklamakla tehdit eder. Ödül ailesine yaptıklarına şantaj yerine pazarlık olarak Danyal ve Havva'ya anlatır(s.164). Ödül'ün eli kara parayla buluşur, bir sürü çete grupları ile anlaşır ve onların cezadan kaçmalarına yardımcı olur. Yanlış ve ters kararlarından dolayı halk protestosuna çıktığı ve babasının baskısıyla “Ben biraz rahatsızlandım. Yeni bir duyuruya kadar duruşmalara ara

veriyorum” açıklamasıyla ve babasına “Görüşürüz” diyerek fısıltısıyla kötü ve dengesiz rolü sona erer(s.166).

Danyal

Oyunun merkezi figürü emekli yargıç olan Danyal olaylar hep onun çerçevesinde gelişir ve sürekli yeni bir boyut kazanmaktadır. Babasından kalan tek mirası koltuğudur(s.165). Danyal gençliğinde canavar gibi olan biriydi, en büyük mutluluğu başkalarını mutlu etmektir(s.120). Kiralık dairesinde gözü, kulağı her şeyi olan eşi Havvayla yaşamaktadır(s.148). Danyal emekli maaşı yeterli olmadığı için kendine hiçbir harcaması yoktur ve hatta okuduğu gazeteleri bile indirmiştir. Danyal zengin olmadığı ve maaşı sınırlı olduğu için eşi onunla sevişmez. Bilhassa Havva yedi hafta dört gün ondan uzak durur ve çocuk yapmasını da reddeder(ss.123-124). Danyal televizyonda Cenk Dikey'le sunulan programını izlediği zaman eşini sevdirmek için aklına bir şey gelir. Çizdiği plâni eğer tutarsa hayatı değişir ve Cenk'le görüşmesi için sekreterine:

“Akli varsa benimle konuşur” der. Emekli yargıç Cenk görüşmeyi kabul eder ve onunla karşılaştığı zaman özür diler. Eskiden dosyası elinde geldiği zaman ve verdiği kararında hiç hatanın olmadığını ama felsefesinin yanlış olduğunu anlatır. Cenk'le işbirliği anlaşmasını imzaladıktan sonra Dikey Holding'de görev yapmaya başlar. Danyal'ın eline bol bol para geçer ve zengin olur(ss.134-135). Gazete, dergi ve televizyon programlarında çıkmaya başlar(s.137). Zamanında ünlü bir yargıç olan Danyal ömründe hiç rüşvet almayan, iğfallerin peşine katılan ve prensibinden vazgeçmeyen biri olmasına rağmen berbat alışkanlıklara başlar(s.135). Norm prensibine dayanmaz ve başka biri olur. Öyle ölçüyü kaybettiği için her şeyi batıran, milleti soyan ve hatta adalet perisine de tecavüz eden biri olur(s.140).

Danyal ölçüyü öyle kaçırdığı için batıklarından hiç çekinmez. Elinde para olduktan sonra kimse umrunda değildir, çarşıda mal gibi adamları satıp almaya başlar. Havva da eşinin çalıştığı ve yaptıkları nedeniyle korkmaya başlar(s.139). Danyal yeni dairesine taşındığı zaman eski eşyalarından sadece koltuğunu alır(s.137). Zenginlikte üst rütbeye yönelir, artık eşi için en lüks kuyumcu ve mağazalardan korkusuzca hediyeler alır. Danyal servetine servet katar biri olur(s.145). Varlıklı olmasına rağmen ara sıra tuhaf şeyler düşünmektedir. Bilhassa ölümden sonra iz bırakmayı düşünür. Malı, mülkü ve banka hesapları iz olarak sayılmayacaktır. Çünkü sonunda onların kimin olacağı belli değildir. Danyal iz bırakma derdinin çaresini Havva'nın gebe

olmasıyla halleder(s.148). Danyal dünyaya gözünü yeni açan oğlu için ad listesinde hepsi yırtıcı hayvanlardan Aslan, Pars, Kurt, Kartal, Şahin vb. eşine verir. Havva listeyi beğenmediği için oğullarını Ödül olarak adlandırır ve Danyal'ın koyduğuna göre daha hoş gelir(s.152). Ödül büyüdüğü zaman bir sürü ayarlamayla mahkemede yargıç olur.

Baba mesleğini seçtiği zaman çete grupları rüşvetle kararları verdiği için halk tarafından uzmanlığı protesto edilerek halk sokaklara yığılır(s.165). Danyal sopasının baskınıyla ve sokaktaki protestocu halka dayanan ve yargıç olan oğlunu zorla kürsüsünden indirir. Ödül mesleğinden ayrılmasıyla Danyal elindeki sopayı bebeğin boş eline vermesiyle rolü sona erer(s.167).

3.1.10.2 Kadın Kahramanlar

Tiyatro eseri sahnede canlandırıldığı zaman toplam dört kişi kadrosundan iki kadın karakteriyle karşılaşmaktayız. Bunlar da sahneye çıkış ve oynadıkları figür rollerin sırasıyla: Aktris ve Havva kadın şahıs kadrosunu oluştururlar.

Aktris

Tiyatro eserinin temel karakterlerinden biri olmasına rağmen metinde hiçbir etki figürü görünmemektedir. Piyesin birinci ve ikinci bölümlerinde karıkocayı Danyal ile Havva'yı anlatmaktadır. Temel karakter figürünün dışında bilhassa piyes ilerledikçe ve farklı boyutlar kazandıkça diğer kadın karakter figürlerini canlandırır.

Eylemci Kız

Protestolara karışan, sokakta çığlık ve bağırma ile sendeleyerek ve başını tutarak köşeye yığılır. Eylemci Kız zor bir şekilde kaçarak kendisini kurtarır. Karşıdaki bina parti merkezinde korunur. Yabanilerin kıza saldırması sonucunda başından kan akar. Yaralı halde oturduğu kaldırımlarda inat ettiği ve kalkmadığı için Zorba'nın merhametsizce kolundan çekip sürüklemesiyle kısa rolü sona erer(s.125).

Sunucu

Bu aktris tiyatro eserinde üç değişik Sunucu figürünü alttaki şekilde canlandırmasıyla metin içersinde yer alır:

Birinci Figür

Havva kocası için televizyonu açtığı zaman Sunucu Örnek Malikaneler programını sunmaktadır. Program, iş ve yatırım adamlarını canlı yayında ekran başına getirir. Bu esnada görüştüğü zenginlerden Nimetullah Baba ve Cenk Dikey haberini sunar. Danyal bu haberleri duyduğu zaman hemen çılginca yerinden fırlar:

“Köpekoğlu köpek” diye bağırmaya başlar. Havva tekrar televizyonu kapatmasıyla Sunucu'nun çok kısa rolü sona erer(s.130).

İkinci Figür

Ödül'ün annesi tarafından televizyon açıldığı zaman Sunucu iş çevrelerine bomba gibi düşen ve ülke genelinde şok etkisi yapan emekli yargıç Danyal ile Cenk Dikeyle aralarında imzalanan iş anlaşmalarıyla ilgili programı sunar. Emekli yargıca çok teşekkürler etmesiyle Sunucu'nun çok kısa rolü sona erer(s.137).

Üçüncü Figür

Kamuoyunda merak edilen ekonomi kulislerinin konusu, ancak yıllar sürmesi beklenen dava tahmin edilmeyen sonuçlarla televizyonda Sunucu tarafından okunur.

Mahkeme'nin Yargıcı Ödül'ün kararını ekranda Sunucu okunmasını bitirdikten sonra çok kısa rolü sona erer(s.162).

Sekreter

Bu aktris tiyatro eserinde iki değişik Sekreter karakteri olarak alttaki şekilde canlandırır:

Birinci Figüründe

İş adamı Cenk Dikey'in bürosunun sekreteri olarak çalışmaktadır. Emekli yargıç Danyal'ı karşılaması ve onu patronun odasına almasıyla çok kısa rolü sona erer(s.134).

İkinci Figüründe

Patronun bürosunda sekreter olarak çalışan biridir. Danyal tarafından kovulduğu zaman çılgık çılgığa koşarak gitmesiyle çok kısa rolü sona erer(s.139).

Adalet Perisi

Adaleti temsil eden sembol olan kalabalık uğultusunda, geride kürsünün arkasında silueti beliren kişidir. Danyal siluetin görünümüne ağır ağır yaklaşır, bakar, kaidesine işer. Kahkahalar yuhlara karışır Danyal heykel silüetine tecavüz etmektedir.

Heykelin elini kırdığı zaman teraziyi alır ve perdeyi yırtarak çıkar. Gürültünün kesilmesiyle ve heykel silüetinin kaybolmasıyla kısa figürü sona erer(s.140).

Foto Muhabiri

Ressam olmak isterdi ama aç kalırsın diyen As Yorumcu'nun sözünü tutar ve foto muhabiri olur. Onunla çalıştığı için de kilo vermesini ister yine açlığa kavuşur. Danyal evine fotoğraf çekmesi için Asla gelir.

Danyal'ın işine bayılır ve değişik açılardan foto çekmeye başlar. Danyalla foto hatırasını alır ve Havva'dan da izin aldıktan sonra onu yanağından öper. As röportajı bitirmesiyle kısa rolü sona erer(ss.143-144).

Manken

Bu aktris tiyatro eserinde iki değişik karakter Manken figürünü alttaki şekilde canlandırır:

Birinci Figürü

Sağlam karaktere sahip olmayan, Havva'nın tutulan özel mankenidir. Salınarak yürür, podyumda gösteri yapar gibi dolaşır. Yüzünde güzel kadın maskesi ve üstünde de şeffaf bir bluz ile mini etek vardır. Sekiz ile on modelin giydiği desenleri Havva tarafından yayınmaları için gazetelere göndermiştir. Havva'nın kocası Manken'i çok beğenir ve onunla gidişyle kısa rolü sona erer(ss.145-146).

İkinci Figürü

Müzikle ağır ağır ve geri geri yürüyerek ses çıkarmadan ters yürüyüşüne devam eder. Yüzüne kurukafa maskesi taktığı için Havva'nın çığlık atma sebebi olur. Manken gözlerini ondan ayırmadan, yine ağır ağır ve geri geri yürüyerek gider. Müzik kesildiği zaman ve geri dönmesiyle Manken'in çok kısa rolü sona erer(s.161).

Doktor

Bu aktris tiyatro eserinde iki değişik karakter Doktor figürünü alttaki şekilde canlandırır:

Birinci Figürü

Hastasına yaptığı test sonucunda hamile olduğu müjdesini Havva'ya telefonla anlatır. Onu en kısa zamanda muayenehanesine birkaç test yapması için ve bir ultrason incelemesi esnasında da çocuğun cinsiyetini de açıklamasını söyler. Havva'yı kutlaması ve telefonu kapatmasıyla çok kısa rolü sona erer(s.149).

İkinci Figürü

Havva'nın sezaryen doğumu geç olduğu için Doktor tarafından reddedilir ve çocuğunu doğuracağını anlatır. Havva çocuğunu doğurduğu zaman Doktor durumuna çok şaşırır. Özellikle elini ısırması, göbeğini kalın ve sertliği, dişli olduğu, parmak atmasına, baş kaldırmasına ve koşmasına da çok şaşırdığı için hemen tıp dergilerine bildirmesini önemli görür. Doktor'un gitmesiyle kısa rolü sona erer(ss.154-155).

Kazazede

Ağlamaklı halde Danyal ile Havva'nın evine gelir. Şikayetçi olarak değil sadece oğullarıyla yaptığı birkaç kazayı anlatmak için gelir. Kazazede dört yaşında, yerli otomobili kapısının önünde adet olduğu üzere durdurduğu zaman Ödül tarafından arkadaşının buldozeriyle üstüne çıkar. Çırpınmadan üstünden geçtiği zaman araba yamyassı hale gelir. Kazaede'nin arabasının ezilmesine sebep olduğuna rağmen Ödül arkadaşına kızmaz ve telefon etmek bahanesiyle evin içerisine arkadaşlarıyla girer.

Küçük köpek havlayınca Ödül tekmeyle kaburgalarını kırar. Ödül'ün arkadaşları kendisi için Kazaede'nin kollarını tutarlar ve o da ırzına geçer. Ödül kadına tevacüz ettikten sonra önemsiz bir hasta aldığı için Kazazede'yi döver ve kimden hastayı aldığını söylemesini ister yoksa burnunu kesecektir. Kadına Ödül'den başka kimse elini sürmemiştir. Kazazede kendisine tecavüz edilmesine rağmen Ödül'den şikayetçi olmaz, tek derdi:

“Burunsuz ne yaparım ben?” demektir. Böyle diyerek ağlamaya başlar ve Danyal ona içecek bir şey verip kendisiyle yatışa gitmesiyle sınırlı rolü sona erer.(ss.157-158)

Kadın

Sokakta protesto ve karışıklık görüldüğü artmakta iken yüzünü gizlemek için başını şal sararak kapatan ve kucağına bir bebek alan kadın silah sesleri duyulunca koşarak gider. Kadının gitmesiyle çok kısa etkisiz rolü sona erer(s.165).

Bebek

Mahkeme önünde bırakılan minik bebek ayağa kalkmasıyla kürsünün üstündeki heykel parçasına gözü ilişir. Yavaş yavaş uzanıp teraziyi sol eline alır. Danyal da sağ eline sopasını tutuşturur. Havva ile Danyal'a gülmesiyle çok kısa rolü sona erer(s.167).

Havva

Tiyatro eserinin merkezi figüründen sonra kadın aktrislerden en önemli karakter olan Danyal'ın eşi ve Ödül'ün annesidir(s.122). Hiç düşünmeyen Havva, hep zenginlik, kızmak, üzölmek, imrenmek ve yakınmak istekli biridir(s.165). Havva* evlenmeden önce varlıklı bir aileye mensup olduğu için evlerinde şoför, bahçıvan, aşçı ve iki hizmetçileri vardır. Gençliğinde elbise ve diğer ihtiyaçlarını hep yurtdışının ünlü markalardan alırdı. Havva bir el aynası, iki şamdan ve annesinin gümüş gerdanlığını parlatıyordu. Bunların hepsini babasının evinden getirmiştir. Bunları parlatırken genç kızlığındaki debdebeyi hatırlamasıyla avunur azıcık. Diğer gümüşleri sattığı için elinde sadece bunlar kalır(s.122). Havva kocasıyla ilk tanıştığı gün valilik resepsiyonunda Danyal onu çok beğenir ve evlenirler. Danyal yargıç görevinden emekli olduğu zaman Havva kocasının komik maaşına ve bu kadarı beceremesine:

“Benim kısmetim buymuş” der(s.127). Havva kocası zengin ve yeteneği sınırlı olduğu için ona yüz vermez hep ondan uzaktır ve ezeli silahını kullanan biridir(s.121). Sadece Danyal'dan da değil, kılığını beğenmediği için sınıf arkadaşların toplantısına bile gitmez. Hayatında boş penceredeki çiçekten başka sevdiği hiçbir şeyi yoktur. Havva kocasının aylık emekli maaşını aldığı gün her şeyin parasını zarfına koyar. Şu yakıt, taksit falan diye böler ve sıralar. Ama gitgide birbirine borçlanır zarflar. Annesi imdada yetişir ufak tefek borçlar verir bilhassa telefon faturalarını öder. Çünkü her gün onunla konuşmazsa yaşamaz. Havva yaşadığı kiralık evinde her zamanki gibi her şeyini pinekletmektedir. Havva gençliğinde arkadaşlarının

---

* **Havva'nın Annesi:** Oyunda adı geçen ve rolü olmayan bir karakterdir. Kızına daima: “Senin kısmetin böyle olmamalıydı” der. Torunu Ödül, gerdanlığını kaptığı için kalp krizi geçirerek ölüür.

giyeceklerini dizayn ederdi ve görenler de kendisine “Modacı ol” derlerdi. Modacı olmakta yeteneği ve isteği var ama parası yoktu(ss.123-124). Danyal iş adamı Cenk Dikeyle aralarında iş anlaşmasını imzaladıktan sonra çok zengin hale gelir ve eşini de neşelendirir. Havva da çok şık olur ve şoför sahibi olur. Özellikle yeni daireye taşındığı zaman sadece çiçeği kendisiyle alır(s.137). Havva eski huyunu bırakmaz her şey annesine telefonla anlatır hatta Danyal'ın otelden havlu çaldığını arkadaşlarıyla anlatır ve İsviçre'de kendi adıyla açıldığı banka hesap numarasında biriktiği acıip paraları da söyler(s.139).

Havva kendisine özel bir manken tutar ve ünlü modacı olduğu için gazete ile dergi sayfaları övgüyle resim ile yazıları basılır(s.157). Havva zengin ve ünlü olmasına rağmen pek mutlu değildir ve kendini boşlukta hissetmektedir. Menapoz yaşına yaklaşan Havva eşiyile boşluğu ve iz bırakma sorununu ondan hamile olmasıyla halleder(s.148). Danyal'dan aldığı ad listesini beğenmez. Çünkü Havva oğlunun adının anlamlı olmasını ister ve çocuğa Ödül adını bulur ve koyar. Havva oğlu dünyaya geldiği için denize yakın bahçeli bir villâya taşınırlar(ss.152-153). Havva tek oğlu büyüdüğü zaman yaptıklarından dolayı şaşırır, neşesini kaybeder ve arasına ağlar. Özellikle oğlu anneannesinin kalbi durmasına sebep olduğu için ölümüne içten üzülür(ss.163-164). Havva kürsünün yanına gelince şaşırır ve memelerini tutarak doğrulur “Bir süper bebek daha” demesiyle rolü sona erer(s.167).

3.1.11. SEKİZ OYUN “RAMİZ İLE JÜLİDE IV”

3.1.11.1. Eserin Özeti

Sekiz Oyun adıyla yazılan ve yayınlanan tiyatro kitabında yer alan “Ramiz ile Jülide” oyunu diğer piyesler arasında dördüncü eser olarak yer alır. “Ramiz ile Jülide” oyunu 62 sayfadan ibaret olup, iki bölüm ve bir dekordan oluşan bir piyestir. Eser kısa iki bölümden oluştuğu için çok hacimli bir tiyatro metni olarak sayılmaz.

Oyunun olay örgüsü; İstanbul'da, iki insanın eski hallerinden biraz daha farklı olarak, birbirlerine tutunma ihtiyacında olan Ramiz ile Jülide'nin hikâyeleri üzerinden kadın ile erkek eşitliği mücadelesi, toplumsal bozulma gibi problemlere eğiliyor. İki orta yaş üstü karakter olan Ramiz ile Jülide'nin karşılaşması, yıllar önce bir kere, alâkasız bir eylemde ve kısacık bir konuşmalarıyla başlar. Jülide Amber, eskiden çok güzel olan ünlü çıplak oyunculardandır, yaşama kırgın olmasına rağmen yine de hayatı güzel görmeye çalışır ve geçmişinin kayda geçmesini ister. Eski ünlü futbolcu olan Ramiz ise hayata kızgın, hödük, nemrut ve aksi biridir.

Olaylar Ramiz ile Jülide'nin çevrçevesinde geçer ve sürekli yeni boyut kazanmaktadır. Refik Erduran, görevlilerin durumu, zenginlerin yaşamı ve 1990'ların hatlar uyuşmazlığı gündemiyle, siyasette sağ-sol tartışmaları, gecekondulaşma gibi dönemin güncel toplumsal sorunlarını ifadeli bir dille işlediği “Ramiz ile Jülide” adıyla oyun haline getirir. Eser zevkle okunur ama gerilim olarak eksiktir. Merak ve heyecan unsurlarına sahip değildir. Olaylar kronolojik bir zaman diliminin içinde cereyan etmektedir.

“Ramiz ile Jülide” gerek tiplmeleriyle gerekse bir uygar şehrin hayatından sunmasıyla ilgi çekici bir oyundur. Tiyatro eserin türü trajikomiktir. Oyun türü müzikli olmamasına rağmen yazar tarafından metin içinde belli yerlerde Tango dansı, türküler, hızlı, hüznü ve öfkeli müzikler yükselir. “Ramiz ile Jülide” eseri özel tiyatro ve Devlet Tiyatro sahnelerinde canlandıran bir oyundur.

Eser KTB, DTGM, Belgelik Şube Müdürlüğü*'nün belgesine göre Devlet Tiyatro sahnelerinde tiyatro severler için sergilenen piyeslerdendir.

3.1.11.2. Kişi Kadrosu

Kitaplaştırılan eser metni sahnede canlandırıldığı zaman dört kişi kadrosuyla sergilenmeye gelir. Eserin en önemli merkezi figürü olan Ramiz adlı bir olan olaylar onun çerçevesinde gelişir ve sürekli yeni bir boyut kazanmaktadır. Oyuncu karakterler yazar tarafından özel ad, yaş ve mesleklerine göre birbirlerinden ayrılmış ve adlandırılmışlar. Ayrıca metin içerisinde birkaç şahıs ismiyle karşılaşırız ama eser sahnelendiği zaman hiçbir rol ve etkileri yoktur, sadece metin içerisinde yer almışlardır.

Refik Erduran, eserin şahıs kadrosunun dağıtımında erkek ve kadın kahramanlar arasında eşitliği sağlamıştır. Bununla birlikte eserin kişi karakter kadrosu fazla olarak görünmese de oyun ilerledikçe temel karakterlerin canlandığı diğer karakterlerle sayı artmaktadır. Erduran eseri ilerledikçe içinde şahıs kadrosunun dağıtımında erkek ve kadın kahramanlar arasında eşitliğin sağlanmamış olduğu görülür. Oyunun etrafında şekillendiği merkezi figür erkek olduğu için tiyatromuzu incelemeye erkek kahramanlardan başlıyoruz.

---

* KTB, DTGM, Belgelik Şube Müdürlüğü'nün Karar No: 1417, 05.10.1998'de metin sahnelenme kararı kazanmıştır. Ramiz ile Jülide oyunu ilk önce Ankara'da 2013-2014, 2014-2015 ve 2015-2016 yılları arasında sahnelenmiştir.

* Oyun eseri Zonguldak Devlet Tiyatrosunda 25 Ekim 2013 yılında ve Malatya Devlet Tiyatrosunda 21-22 Kasım 2014 yılında da kamuoyu için sergilenmiştir.

3.1.11.2.1. Erkek Kahramanlar

Tiyatro eseri sahnede canlandırıldığı zaman toplam dört kişi kadrosundan sadece iki erkek karakteriyle karşılaşmaktayız. Bunlar da sahneye çıkış ve oynadıkları rollerin sırasıyla Ramiz ve Hayati erkek şahıs kadrosunu oluştururlar.

Ramiz

Oyunun merkezi figürü Ramiz, kadınların peşine düşen, içki bağımlısı olan biridir, olaylar onun sayesinde gelişmekte, sürekli yeni bir boyut kazanmaktadır(s.174). Pili bitmeyen ama hevesi biten Ramiz lisedeyken şiir yazardı, sınıfın dans şampiyonu idi ve müzik dersinden her zaman “On” alırdı. Futbol oynar ve katıldığı maçlarda iki kere sakatlanır. Birinde üç ay evde kalır, diğerinde bütün mevsim eve kapanır. Bu süre içinde bir sürü aşk romanı okur(s.205). Eski ünlü futbolcu tek başına bir bodrum katında, tek odasında, dağınık ve pis bir durumda hayatını geçirmektedir. Yaşamında kimseden telefon beklemediği ve kimseye de telefon etmediği için telefonu yoktur(s.174). Yaşı ilerledikçe miyop olur, gözlüğü kırılmış ve yenisini almadığı için gözlüksüz okur(s.183). Ramiz'in, rahmetli eşi, tek kızı da onu hiç sevmez ve onlardan hoşlanmaz. Çünkü karısı kızına gebe olduğu için onunla evlenir. Ramiz eşi sağmış gibi onunla sürekli kavga etmektedir(s.215). Rahmetli eşi Ramiz'i bırakıp başka bir adamla gittiği ve onunla evlendiği için eski kocası halk arasında:

“Ramiz Bey'in karısı, kaçtı geceyarısı!” lafı dolaşır(s.204). Ünlü bankalardan birinin şubesinde güvenlik görevlisi olarak çalışmaktadır. Kızı Nur da aynı bankada görevli olduğu için Ramiz* işten atılma korkusu taşımaz; ama Banka'nın Genel Müdür'ü değişirse veya kızı işinden

---

* Piyas özel Kenter Tiyatrosu'nda canlandırmıştır.

* Oyun metninde sadece Ramiz'le temasa giren alttaki yan karakterler:

Delikanlı Sesi: Ramiz'in reklamında kaleye gol atmasını “Arayan da teknik çalışalım” öğretilmesini duyduğu zaman ona arar. Ramiz Baba, Ramiz Amca ve Ramiz Ağabey isimleriyle Ramiz'i hitap etmesiyle Delikanlı okulun takımında santrfor olarak oynamaktadır. Büyük sorunu hiç gol atamaması olduğu için takımı yatmakta durur ve ne yapma gerektiğini sorar. Ramiz ona “Boşver. Sen bol vitaminli şeyler ye de zihnin açılıns biraz, sonra konuşuruz” der, telefonu kapatmasıyla görünmeyen Delikanlı'nın çok kısa rolü sona erer(s.191).

Kadın Sesi: Ramiz telefonu açtığı zaman Kadın ona “Ben bir kadın ve bir vatandaşım” diye kendisini tanıtır. Ramiz'in reklamını kadına gol atılacak gibi gösterdiği için beğenmez ve protesto eder. Ramiz'den de numara yapmamasını ister çünkü maço bozuntularını çok iyi tanıyan biridir. Aralarında bir sürü laf geçer ve birbirlerine öfkelenirler. Kadın ise Ramiz'in bütün konuştuklarını banda kaydettiğini ve basına vereceğini söyleyerek onu tehdit eder. Kadının telefonu kapatmasıyla görünmeyen çok kısa rolü sona erer(s.193).

Erkek Sesi: Yakışıklı, otuz sekiz yaşında, üniversite diploması olan biridir. Bütçesi kısıtlı olduğu için Ramiz'le kısa konuşur. Büyük sorunu yaşamında kadınların arkadaşlık teklifine razı olmamasıdır. Hatta onların gözüne girmek için çaldığı akordeon da işine yaramaz. Bu sorundan dolayı Ramiz'den çözüm veya öneri bekler. Ramiz problemin bütçe kısıtlılığı olduğunu anlatır ve erkeğe “Para kazan, akordeon dersleri ver” der. Ramiz'in telefonu kapatmasıyla görünmeyen erkeğin çok kısa rolü sona erer(s.193).

ayrılırsa Ramiz görevinden atılabilir. Hayati'nin bildirisine imza attığı ve askerleri protesto gösterisine katıldığı için Ramiz iki gün sorguya çekilir. Bundan dolayı adı “Solcu” olarak çıkar ve birkaç köşe yazarı Ramiz'e övgüler döktürür. Ramiz yürüyüş gününde Jülide Amber'i kalabalığın içinden ezilmekten kurtarır ve onu yemeğe davet eder; ama Ramiz evli olduğu için daveti reddedilir(ss.175-176). Ramiz yürüyüşten önce Jülide'nin filmlerini hiç izlememiştir ama yürüyüş gününden sonra bütün filmleri seyrederek. Jülide'yi iyice merak eder ve onu gözüne kestirir(s.206). Eskiden Hayati'yi tanır ve onun durumu Ramiz'e çok garip gelir, çünkü kendisine bir bildiri imzalatmıştır ve yine telefon işi için imzasını alır(s.184). Ramiz telefon işinin ömrünün sonunda kazandığı bir küçük piyango olduğunu varsayar(s.198). Onun için iş ne olduğuna hiç bakmadan sormadan hemen imzasını atar ve içki içerek anlaşmalarını kutlarlar(s.184). Telefon işinden hoşlandığı için bankanın güvenlik işinden ayrılır. Ramiz eline para geçtiği zaman hemen kadınlara ve içkiye harcamaya başlar. Mağazalardan en pahalı şık kostümler ve bir şişme bebek alır(s.197). Jülide'yi aradığı zaman ilk önce kendisini müşteri olarak tanıtır ve kendini yeni futbolcu olarak ifade eder. Jülide yüz vermediği için Ramiz telefonu kapatır(s.201).

Daha sonra Ramiz şık kostümlerinden birini girer. Elinde bir gül demetiyle Jülide'nin pansiyon odasına gider(s.203). Kendisi müşteri olarak gösterdiği için hemen Jülide'yi öper, o da çok sıkılır ve Ramiz'in gitmesini ister(s.205). Ramiz telefon işinin anlaşması bittiği için Hayati ile canlı yayın program yorumculuğunda anlaşır. Program birinci gününde ikinci katılan olan Jülide'nin söylediklerinden dolayı iptal olur. Jülide kendisini yalnız hissettiği için biriyle Ramiz'le barışma mesajı gönderir. Ramiz de ona takılan, bayılan ve peşine düşen biri olduğu için Jülide'yle görüşmesine çok değer verir. Ramiz yine çok şık giyinir elinde tek gül vardır, kapıyı vurur ve yanıt beklemeden hemen içeriye girer(ss.214-215). Ramiz, Jülide Amberle evlenmesi için rahmetli eşiyle barışır, getirdiği gülü onun mezarına diker, kızını hoş tutma ve bütün şartlarına uyma sözü verir. Bu esnada tekrar Jülide'yi yemeğe davet eder o da kabul eder(ss.221-222). Ramiz yemek davetine Jülideyle gitmesiyle canlandırdığı rolü sona erer.

Hayati

Kibar bir iş adamı görünüşünde, olgun görünmeyi seven ve ud çalan, eskiden dergilerde yazar olarak çalışan biridir(s.178). Para peşinde olduğu için kısa zamanda denemediği iş kalmamıştır. Bunlardan bazıları reklamcılık, emlakçılık, döviz ile borsa komisyonculuğu vb., son işi de dokuz yüzlü telefon numaralardan biridir. Hayati'nin bu işten kazancı şirketlerden

komisyon almasıdır(ss.180-181). Ramizle sınıf arkadaşı olan Hayati, eskiden *Küçücük* isimli bir dergide çalıştığında Jülide Amberle röportaj yapmıştır. Onun için eski arkadaşlarının para kazanmalarını ve onlara yardım etmeyi düşünmektedir(ss.178-179). İlk önce Hayati eski arkadaşlarına bir şirkette dokuz yüzlü telefon numaralar için Ramiz ile Jülide'yi evlerinde telefoncu olarak çalıştırır(s.180). İyi para kazandıkları için yaşam durumları değişmeye başlar, şirketin telefon işi bitince işleri yarım kalır. Daha sonra Hayati, TV'de yönetip sunduğu programda arkadaşları Ramiz ile Jülide'yi biri erkek, diğeri kadın gözüyle günlük konuları yorumlaması için çalıştırır(ss.206-207). Hayati canlı yayında program için Jülide ile Ramiz'i şöyle anlatır:

“Burada her akşam günün olaylarına bir göz atıp iki zıt uçtan tepki alacağız. Yanımda yıllar önce Türk toplumunun gönlünde taht kurmuş, o gün bugün her kuşaktan erkeğimizin rüyalarını renklendirmiş film yıldızı Jülide Amber. Karşısında pek çok kere milli formayı giymiş, ünü sahalar dışına taşmış, sporseverlerin taktığı adla anıtlaşmış Baba Ramiz. Günün ilk yorumlarını sunar.” Hayati on dokuz yaşında olan genç kızın bankaya soyguncu olarak gelişi ve elindeki tabancayla güvenlikleri etkisiz hale getirdiği konuyu programında sunmaya başlar. Programa katılan iki yorumcu birbirlerine konuşma fırsatı vermeyip farklı sözleri verdikleri ve anlamadıkları için asıl konudan ziyade erkek ile kadın meselesinde sert tartışmaya girerler. Jülide ile Ramiz canlı yayında kavga eder ve birbirlerine hakaret etmeye başlarlar. Jülide ekran başında programdan istifasını ilan ederek canlı yayından çekilir(ss.208-209). Hayati kendini toparlar izleyicilerden özür diler programa ara verir(s.211). Jülide programını bozduğu için Hayati'nin başı derde girer ve patronları çok kızar(s.218). Canlı yayında Jülide ile Ramiz programı bozdukları için şirketin büyük patronu tarafından Hayati işinden kovulur(s.225). Hayati; Jülide'nin pansiyonuna geldiği zaman Ramiz'i de görür:

“Ben kendim batmışım. Siz de batmışsınız. Bu toplum batmıştan beter olmuş, çürümüş, teni de değil, ta Fikret*ten beri” der(s.223). Hayati Moskova'da sebze meyve mafyası olan arkadaşının yanına gitmeyi düşünmektedir ama Jülide'den aldığı dosya kararını değiştirir. Karıştırdığı belgeler hırsızlık, dolandırıcılık ve bir sürü kepezellikle dolu olduğu için bir medya

---

* Edebiyatı Cedide topluluğunun lideri olan Tevfik Fikret 24.12.1867 yılında İstanbul'un Kadırga semti doğumludur Öğretmen, şair, yayıncı olan Fikret devrimci ve idealist fikirleri sahiptir, 19.08.1915'te dünyaya veda eder. Tiyatro eserinde Tevfik Fikret ile Sis şiiirinin adı geçmektedir.

Evli Erkek: Eşiyle mutsuz ve sorunları olan biridir, eşi tarafından koca bile sayılmamasına rağmen onunla boşanmaz çünkü çok zengindir. Ramiz; Evli Erkeği mal mülkü peşinde görür “Onun için, otur oturduğun yerde” tavsiyesini söyledikten sonra telefonu kapatmasıyla görünmeyen Evli Erkeğin çok kısa rolü sona erer(s.196).

organında program bulmaya çalışır ve dosyayı halk için açıklamayı düşünmesiyle rolü sona erer(s.225).

3.1.11.2.2 Kadın Kahramanlar

Tiyatro eseri sahnede canlandırıldığı zaman toplam dört kişi karakter kadrosundan iki kadın aktrisiyle karşılaşmaktayız. Bunlar da sahneye çıkış ve oynadıkları figür rollerin sırasıyla: Jülide ve Nur kadın şahıs kadrosunu oluştururlar.

Jülide

Oyunda eserin merkezi figüründen sonra en önemli aktirsi olan sivri dilli, kirpikli ve bomba gibi memelere sahip olan oyuncu, Jülide Amber veya Jülide İffet adıyla bilinen karakterdir(s.176). Kiralı pansiyon odasında tek başına, kanarya kuşuyla ve ara sıra duvardaki annesinin başörtüsüyle konuşarak hayatını geçirmektedir. Televizyon ve radyodan duyduğu acı haberlerden dolayı üzülür ve canı sıkıldığı için onları hemen kapatır. Jülide miyop hastası olmasına rağmen sürekli gazete ve dergi okumaktadır. Jülide anne ve babasının tek kızları olduğu ve yalnızlıktan korktuğu için ara sıra sigarasını yakar ve kemik erimesine karşı her sabah süt içer(ss.170-171). Jülide* eskiden elini sallasaydı elli erkek peşinde koşardı ama şimdi yaşlandığı için her şeye başkalarının gözüyle bakmaktadır(s.201).

Jülide'nin balerin olamayacağı anlaşılınca tiyatroyu kafaya takar. Lisedeyken yıl sonu piyesinde sahneye çıkar. Eski İstanbul yosması olarak oynar. Annesi öldükten sonra işe girer ikinci sınıf bir gazino da muhasebe servisi olarak çalışır. Müdürün desteğiyle sahnede şarkı söylemeye çalışır ama tutmaz, arkadan “Dans et” bağırma sesleri yükselir. Bu sefer Jülide kıvırdıkça kendisine bayılırlar ve alkış kıyamet çıkar. Bundan sonra televizyonlarda film çekmeye başladığı zaman halk arasında ünlü bir kadın aktris olarak tanınır. Sahnede çekilen filmleri hepsi çıplaktır ve rolü beş-on saniyeden fazla sürmez; ama sinemanın önüne o

---

* Oyun metninde sadece Jülide'yle temasa giren alttaki yan karakterler:

Madam'ın Sesi: Jülide'nin oturduğu pansiyonun sahibidir. Jülide'ye telefon hattının adamlar tarafından takılmasını haber verir ve ona “Bol şans” demesiyle çok kısa rolü sona erer(s.186).

İlk Arayan: Jülide Amber'in odasına takılan telefonun ilk arayanın yeni telefonu tebrik etmeleriyle çok kısa rolü sona erer(s.187).

Spiker'in Sesi: Jülide televizyonu açtığı zaman haberleri sunar. Jülide'nin haberlerden canı sıkılır ve ekranı kapatmasıyla spikerin çok kısa rolü sona erer(s.199).

Hanımefendi: Jülide Amber'le telefonda eşiyile ilgili açık konular konuşur. Jülide'nin kapısı vurulur ve ondan telefonu kapatmasını istemesiyle çok kısa rolü sona erer(s.202).

sahnelerden alınmış resimler konur. Filmlerde bir bahaneyle Jülide'yi soğan gibi soyarlar; ama bu iş onu daha da ünlendirir ve adına Amber eklenir. Jülide çok hızla ünlenip ve çok hızlı unutulur. Bir yıl bile sürmeden önce küçük roller, sonra daha çok kısa roller ve sonunda da sıfır roller alır hale gelir. Bundan sonra on beş yıl sinemalardan birinde gişede bilet kestirme işinde çalışır(ss.172-173). Jülide* eskiden çektiği filmleri gençlik yanlışlığı olarak söyler(s.204). Cihangir sokağından geçtiği zaman bir manav Jülide'ye “Entarisi ala benziyor, şeftalisi bala benziyor” türküsüyle laf atar(s.219). Jülide sevenlerinden biri olan Hanımefendi'nin hediyesi olan teybe kaydettiği hayat hikâyesini şöyle anlatmaktadır:

“Sevgili teybim, sana açılalım yine. Mutsuzum. Hiçbir şey olamadım bu dünyada. Bale yapmak istemiştim, yapamadım. Başka bir şeyler de yapamadım. Zaten vakit kalmadı artık. Filmin sonu yakın. Yalnız başıma ihtiyarlamaktan çok korkuyorum. Öyle olmaması için insanlarla iyi geçinmek şart. Artık onu da beceremiyorum. Gitgide biraz edepsiz oldum galiba. Neyse, fark etmez. Dedim ya, vakit kalmadı zaten...”(s.215). Hayat hikâyesini bitirdikten sonra gazeteye sattığı zaman bol para eline geçer ve yaşamını değiştirmeye çalışır(s.171). Jülide Amber bildiriye imza atar ve askerleri protesto yürüyüşüne katılır, Ramiz'in yardımıyla ezilmekten kurtulur(s.176). Jülide bildiri imzası ve protesto yürüyüşünden beri Hayati'yi tanıdığı için önerdiği telefon işini kabul eder. İhtiyatlı kadın olduğu için sinema Müdürü'nden gişe işinden bir ay izin alır. Jülide stüdyoda çektiği reklam anonslarını görünce yaptığı işi rezalet olarak saymaktadır.

Gençler Jülide'nin seksi sevişme sesine bayılırlar(s.186). Jülide telefon işine şirket tarafından son verildiği zaman Hayati'nin yönettiği programa kadın yorumcu olarak biraz düşündükten sonra katılmaya karar verir(s.208). Jülide programın canlı yayının ilk gününde banka saldırganı kız konusunda Ramizle erkek ile kadın konusu için tatsız ve sert tartışmalara girerler. Bu esnada Jülide canlı yayında programdan istifasını ilan ederek gider. Jülide çabukça

---

* **Erkek Sesi:** Televizyonda Jülide'nin anons haberlerini gördüğü zaman onu arar. Telefonda Jülide'yle görüştüğü zaman sahiden kendisi olduğuna şaşırır. Bütçesinin yetmediği için ondan özür diler ve telefonu kapatmasıyla çok kısa rolü sona erer(s.188).

Kız Sesi: Hastalıklı, evli ve erkek tarafından kandırılmış, ikiz çocuklara hamile olan bir kızdır. Parasız, sigortasız, dertli ve intihar niyetinde “Ölmeden önce iyi bir ses duyayım diye” Jülide'yi arar. Televizyonda Jülide'nin sesinin daha seksi olduğunu anlatır. Jülide sarhoş erkeğin adresini kızdan alır onunla yüz yüze konuşması gerektiği için onun yanına gider. Telefonu kapatmasıyla çok kısa rolü sona erer(s.190).

Kalın Ses: Jülide'ye bayılan biridir, onunla konuştuğu zaman çıplak olup olmadığını sorar. Jülide'ye “Yatıracağım yüzükoyun. Baldırlarından başlayıp ensene kadar her tarafını ısıracam” dediği zaman Jülide'nin telefonunu kapatmasıyla çok kısa kötü rolü sona erer(s.190).

kızdığı için bu yüzden insanlarla sürekli kavgaya girer. Ramiz'e bayıldığı için ona “Gelsin barışalım” mesajını gönderir(ss.211-212). Bu sefer Jülide annesinin:

“Evlen, evlen” lafını tutar, çünkü dünyada güvenli bir kola ihtiyacı vardır(s.220). Ramiz pansiyona barışmak için geldiği zaman Jülide'nin bütün istek ve şartlarına razı olur(s.222). Jülide; Ramiz'in yemek davetini kabul etmesiyle rolü sona erer.

Nur

Eserin dürüst sağlam genç karakteri olan annesi eski futbolcu Ramiz'den hamile olduğu zaman ve kürtaj ameliyatı olmadığı için sürekli annesine alay ve azarlamalar dinleten biridir(s.217). Üniversiteden hukuk mezunu olan Nur bankalardan birinde hukuk servisi görevlisi olarak çalışmaktadır(s.175). Bakımlı, namuslu ve dürüst bir genç kız olduğu için banka işinden dolayı mutsuzdur(s.216). Genel Müdürü hiçbir sözünün ciddiyeti olmayan ve geri alamayacak şekilde dağıttığı kredilerden komisyon alan bir adamdır.

Yaptıkları iş değil suçtur ve Nur'u da metresi olması için göz kestirir, yaptıklarına da katılmasını ister. Nur gerçekçi bir avukat olduğu için ona hiç yüz vermez(s.177). Nur ara sıra babasına sevmemesine rağmen uğrar evinin temizliğini yapar ve ona para bırakır. Çalıştığı bankadaki mutsuzluğu babasına anlatır ama her zamanki gibi iyi yanıt almaz. Nur'un babasının telefon işinden Müdür'ü ona askınlık yapar. Müdür'e yüz vermeyince adam çok kızar:

“Sen bana namus taslayacağına babanın rezilliğine bak” der. Bu sebepten babasının telefon işinden vazgeçmesini ister(ss.197-198). Nur* elindeki evrak çantasıyla Jülide'nin yanına gelir. Kendisini Ramiz Bey'in kızı olarak tanıtır. Sıkıntısını çözmesi için Jülide'ye danıştığı zaman desteğini kazanır ve Nur'a:

“Temiz bir şeyler yap” der(s.214). Nur kendisiyle getirdiği bankayla ilgili kepezelik belgelerini Jülide'ye verir. Nur bankadan ayrılma ve genç, çalışkan, dürüst bir avukatla birlikte büro açma kararı alır. Bürosunu açtığı zaman Jülide'ye telefonla bildirir. Nur pansiyonda babasından ve Jülide'den gitme izini almasıyla rolü sona erer(s.217).

---

* Oyun metninde sadece Nur'la temasa giren alttaki yan karakterler:

Spiker'in Sesi: Nur televizyonu açtığı zaman yeni haber yorum “Akla kara, dobra dobra!” programını tanıtır. Hayati, Ramiz ve Jülide'nin stüdyoya girmeleriyle Spikerin kısa rolü sona erer(s.208).

Hanımefendi: Nur'un çalıştığı bankanın personellerinden biridir, imza edilen kredi konusuyla ilgili konuşurlar. Nur'un telefonu kapatmasıyla Hanımefendi'nin çok kısa rolü sona erer(s.212).

3.1.12. SEKİZ OYUN “BORDELLO V”

3.1.12.1. Eserin Özeti

Sekiz Oyun adıyla yazılan ve yayınlanan tiyatro kitabında yer alan “Bordello” oyunu diğerlerin arasında beşinci eser olarak yer alır. Basılan tiyatro kitabı toplam 507 sayfadan, “Bordello” oyunu 50 sayfadan ibaret, iki bölümden ve dört dekordan oluşturmaktadır. Eser kısa iki bölümden oluştuğu için çok hacimli bir tiyatro metni olarak sayılmaz. Oyunun ismi “Bordello” İtalyanca bir terimdir ve Türkçe karşılığı “Burası” anlamına gelir.

Oyunun olay vakası Ankara'da iş yönetimi eğitimi gören Bora'nın delikanlı bir genç olan abisi Gür, katıldığı örgütle düzenlediği operasyonla bankalardan birini soyarlar. Polis olay yerine geldiği zaman Gür tanındığı için kaçmaz ve yakalanır. Kardeşi para çantasıyla saklanmak için randevucu Şerife'nin evine sığınır. Bora evin işlerinde teknolojiyi kullandığı için fahişeler hakkında internet sitesinin pezevengi olur. Bu işe kalktığı için Açelya onunla konuşmaz ve ona yüz bile vermez. Olaylar kerhane evin çerçevesinde geçmesiyle sürekli yeni boyut kazanmaktadır. Refik Erduran, devlet memurların durumu, zenginlerin yaşamı ve 1990'ların hatlar uyuşmazlığı gündemiyle siyasette sağ-sol tartışmaları, gecekondulaşma gibi dönemin güncel toplumsal sorunlarını “Bordello” adıyla oyun haline getirmiştir. Eser zevkle okunur ama gerilim olarak eksiktir. Merak ve heyecan unsurlarına sahip değildir. Olaylar kronolojik bir zaman diliminin içinde cereyan etmektedir. “Bordello” gerek tiplerleriyle gerekse uygar bir şehrin hayatından kesitler sunmasıyla ilgi çekici bir oyundur. Tiyatro eserin türü müzikli komedidir. “Bordello” eseri özel tiyatro ve Devlet Tiyatro sahnelerinde canlandırılan bir piyestir. Eser KTB, DTGM, Belgelik Şube Müdürlüğü*’nün belgesine göre Devlet Tiyatro sahnelerinde tiyatro severler için sergilenen oyunlardandır.

3.1.12.2. Kişi Kadrosu

Kitaplaştırılan *Sekiz Oyun* eserinde yer alan “Bordello” oyunun olay vakası Ankara'da iş yönetimi eğitimi görmüş delikanlı bir genç olan Bora ve randevu evine sığınan güzel ve namuslu bir kız olan Açelya'nın çerçevesinde geçmektedir. Eserin en önemli merkezi figür Açelya biri olan olaylar onun çerçevesinde gelişir ve sürekli yeni bir boyut kazanmaktadır. Piyeste çok kalabalık bir şahıs kadrosuyla karşılaşmamaktayız. Metin sahnede canlandırıldığı zaman yedi kişi

---

* KTB, DTGM, Belgelik Şube Müdürlüğü Karar No: 1432, 09.10.1999'da metin sahneleme kararı kazanmıştır. Bordello oyunu ilk önce Bursa'da 1999-2000 ve 2000-2011 yılları arasında tiyatro severler için sahnelenmiştir.

* Oyun eseri Türkiye dışında Perm Tiyatrosu tarafından Moskova'da kamuoyu için sergilenmiştir.

karakter kadrosuyla sergilenmeye gelir. Oyuncu karakterler yazar tarafından özel ad, yaş ve mesleklerine göre birbirlerinden ayrılmış ve adlandırılmışlar. Ayrıca metin içerisinde birkaç figür ismiyle karşılaşırız ama eser sahnelendiği zaman hiçbir rol ve etkileri yoktur, sadece metin içerisinde yer almışlardır. Erduran, eserin şahıs kadrosunun dağıtımında erkek ve kadın kahramanlar arasında eşitliği sağlamamıştır. Oyunun etrafında şekillendiği merkezi figür kadın aktrisi olduğu için tiyatromuzu incelemeye kadın kahramanlardan başlıyoruz.

3.1.12.2.1. Kadın Kahramanlar

Tiyatro eseri sahnede canlandırıldığı zaman toplam yedi kişi karakter kadrosundan dört kadın aktrisiyle karşılaşmaktayız. Bunlar da sahneye çıkış ve oynadıkları rollerin sırasıyla: Şerife, Açelya, Birgül ve Zambak kadın şahıs kadrosunu oluştururlar.

Şerife

Sağlam karaktere sahip değildir. Eski bir fahişedir. Yaşlandığı için işinde abla olmuş ve sokak kızlarını kiralayıp lüks dairesinde fahişelik yaptırmakla sorumlu olmuştur. Toplum sıkıntıları arttıkça yeni kızların sokaklara düşmesine Şerife çok sevinir, çünkü onun avı olurlar(s.251). Şerife yaşadığı evinde işleri telefonla çevirdiği için gelen gideni yoktur ve bunun için randevulu kadınlar meşhur olur.

Kiralık lüks evinde Açelya, Birgül ve Zambak adlı üç yeni kıza müşterilere nasıl davranmaları, nazlanmaları, iç giyimleri, dans, masaj vb. fahişeliğe çıkmadan önce öğüt verir, not ve bilgileri öğretir(s.235). Şerife'nin geceleri sokağa çıkma yasağı uygulaması ve türlü eylemler işini etkiler ve ara sıra küçük kerhanesinde işler kesat olur(s.240). Böyle durumlarda dışarıyla hiç uğraşmaz ve evinden çıkmaz seyirci olarak bakmaktadır(s.238). Bora'nın küçük kerhaneye teknoloji uygulamasıyla Şerife'nin eline iyi para geçmesine Şerife çok sevinir. Çünkü parayı her şeyin başı olarak saymaktadır. İnternet seks sitelerine:

“Şerife Center” adını layık görür; ama Bora tarafından isim reddedilir ve “Bordello” olarak uygun görülür(ss.251-252). Yanındaki çalışan kızların gözlerinin açılmasıyla davranışları ve konuşmaları değişir, bu Şerife'nin hiç hoşuna gitmez(s.258). Daha sonra Açelya, Birgül ve Zambak kendi yollarını çizerek ablalarını tek başına bırakırlar. Amatör ve profesyonel fuhuş yerleri çoğaldığı için Şerife'nin işi ve yeni kız bulması zorlaşır. Parayı çok düşündüğü için yıllarca çalışıp biriktirdiği paraları bir bankaya yüksek faizle yatırır. Şerife birinci faizi alır ve

bundan sonra bankanın batmasıyla bütün paralarını kaybeder(ss.261-262). Yokluk ile zorluk çeker ve çalışmak için eskiden yanında olan Birgül'ün menejeri olmak ister. Birgül yanında çalışmasını reddettiği için Şerife ona bütün emeklerini haram eder(s.271). Şerife yeni kızları bulamadığı ve elinde para kalmadığı için Açelya'nın çalıştığı temizlik şirketine gider. Bütün çabalarına rağmen onu fuhuş işine ikna edemez. Sonunda Şerife'yi temizlikçi ve çocuk bakıcısı olarak çalışmaya Açelya ikna eder. Şerife'nin elindeki bezle masanın tozunu almaya başlayıp:

“Burası çok kirli. Yetiştirebilir miyiz?” demesiyle canlandırdığı rolü sona erer(s.278).

Açelya

Oyun eserin tek sağlam karakteri ve merkezi figürü olan Açelya fuhuş ortamında bulunmasına rağmen fahişelerden olmamıştır. Aile ortamının anlaşmazlık ve bozukluklarının kurbanı olan Açelya, babası kendisini birilerine satmaya kalkınca on dört yaşında evden kaçmıştır, bunun için sınırları çok bozuktur. Annesi temizlikçi olduğu için düzenli bir eğitim görmemiştir, buna rağmen ara sıra defterine gizlice aşk şiirleri yazar(s.237). Açelya evden kaçtığı zaman Şerife onu tinercilerin elinde kurtarır ve leydi olana kadar yetiştirir(s.251). Açelya ortamda yeni olduğu için çok utanır çünkü kendisine el değmemiş bir bakiredir(s.236). Yaşadığı evin gelen ve gidenlerden tek sevdiği kişi Bora'dır(s.238). Allah'ın verdiği bütün nimetleri Açelya'da bulunduğu için Şerife onu fuhuş için büyük iğfalleri ve çabalarına rağmen işe razı olmaz(s.248). Açelya kendisini kimsenin malı olarak saymaz ve akli fikri evlenmektir(s.237). Bora küçük kerhane için yaptığı seks sitesinde Açelya'yı anonslarda şöyle tanıtır:

“Striptiz dışında Açelya'nın en büyük hobisi erotik şiirler yazmaktır.” Yaptığı Açelya'nın hiç hoşuna gitmez(s.247). Bu sebepten Bora'yla konuşmaz ve ona yüz vermez(s.238). Çok düşündükten sonra Şerife ablasından izin alarak evden çıkar(s.258). Açelya çocukken annesiyle temizliğe gittiği zaman ondan baka baka işi öğrenmiş ve onun mesleğini sürdürmesini şöyle anlatır:

“Ben temizlikçi oldum, düzgün bir yola çıktım.” Temizlik işinden hoşnuttur ama her gün bir yere gitmekte zorluk çektiği için düzenli bir iş aramaktadır. Gür'ün bürosunun temizlikçisi olur(ss.263-264). Açelya işine çok sahiptir hatta Bora'nın abisi bürosunu bırakmasına rağmen temizliğinden vazgeçmemiştir(s.275). Temizlik işinden eline fazla para geçtiği zaman kurslara bile katılmaya başlar. Şerife elinde para kalmadığı ve yeni kızlar bulamadığı için tekrar Açelya'nın peşine düşer. Kazanacak bütün para iğfallerine rağmen Açelya eskisi gibi razı olmaz.

Açelya temizlik işine yetişemediği ve yardımcıya ihtiyacı olduğu için Şerife'yi yanına temizlikçi ve çocuk bakıcısı olarak çalışmaya ikna eder. Eserde bütün karakterlerin sonuna şahit olan tek kişi Açelya'nın figürü:

“Temizlikçi geldi! Temizlikçi var!” demesiyle rolü sona erer(s.279).

Birgül

Sağlam karaktere sahip olmayan Birgül, Şerife'nin evinde para karşılığı fahişe olarak çalışmaktadır. Güzel sese sahip olduğu için ara sıra şarkı söylemektedir. Bora küçük kerhane için yaptığı seks sitesinde Birgül'ü anonslarda şöyle tanıtır:

“Afrodizyak gibi ses”(s.247). Eline iyi para geçtiği zaman lüks mağazalarda markalı malzemeler almaya başlar. Yarı ömrü televizyon karşısında geçtiği için davranışı ile konuşması bile değişmiştir(s.258). Birgül bir zenci tarafından iki saat kiralandığı zaman şangır şungur haşat hale gelir. Bundan sonra bir gazinoda şarkı söylediğinde sesi beğenilir(s.261). Şarkı dünyasına girişiyse Şerife'nin fuhuş evindeki işi bırakıp şarkı söylemeye başlar. Gazete, dergi ve televizyonlarda da konser ilanları yayınlanır.

Birgül sevenleriyle konuştuğu zaman medya tarafından özel tanıtımlar hazırlanır. Kısa zamanda büyük yıldızlardan biri olduğu için bütün paparaziler peşine düşer. Sahnelerde moda olan pop şarkıları söylediği zaman sevenlerine abartılı bir şekilde selam vermesiyle alkışlar arasında üstüne çiçekler yığılır(ss.268-269). Eski ablası Şerife'nin menejeri olarak yanında çalışmasını reddeder(s.272). Birgül zengin ve ünlü müzik yıldızı olmasına rağmen uyuşturucuya başlayarak kendisini ve Bora'yı türlü belalara soktuğuyla rolü sona erer(s.277).

Zambak

Sokak kızı olan sağlam karaktere sahip olmayan, Şerife'nin evinde para karşılığında fahişe olarak çalışmaktadır. Bora küçük kerhane için yaptığı seks sitesinde Zambak'ı anonslarda şöyle tanıtır:

“Deniz sporlarına meraklıdır. En sevdiği deniz sporu da bir yatta, kızgın güneş altında, dalgaların hışırtısını dinleyerek sevişmektir”(s.247). Eline iyi para geçtiği zaman lüks mağazalarda markalı malzemeler almaya başlar. Yarı ömrü televizyon karşısında geçtiği için davranışı ve konuşması değişmiştir(s.258). Son işi olan uyuşturucu partisinde kadın kadına gösteri yaparken bir kadının üstüne düşmesiyle boğulmaktan zorla kurtulur. Zambak hep para

peşinde olduğu için ağa gibi bir zenginin metresi olarak Şerife'nin fuhuş evini ve işini bırakır(s.261). Kısa zamanda çok lüks havalı giysiler giyer ve hatta araba sahibi olur(s.268). Zengin metresi Gür tarafından bir araç olarak kullanılır ve kandırılır(s.274). Zambak Türkiye'den özel uçakla Fransa'ya gittiği zaman orada takılarının elinden alınıp tekrar sokağa düşmesiyle rolü sona erer(s.277).

3.1.12.2.2. Erkek Kahramanlar

Tiyatro eseri sahnede canlandırıldığı zaman toplam yedi kişi karakter kadrosundan üç erkek aktörüyle karşılaşmaktayız. Bunlar da sahneye çıkış ve oynadıkları figür rollerin sırasıyla: Vefa, Baro ve Gür erkek şahıs kadrosunu oluştururlar.

Vefa

Karakteri sağlam değildir ve emniyet güçlerinden birinde görevli olarak çalışmaktadır. Mesleğini rüşvet, şantaj, komisyon vb. haksız para kazanması biçimleriyle istismar eden biridir. Vefa şüpheli yakalayanları:

“Çorap sökücü” gibi ortaya çıkardığı için türlü işkencelerden hoşlanır(s.243). Üst makamlardan talimat, tahkikat, tatbikat ve tahsisatta gelmediği için isteğine göre mesleğini her türlü yönlerde kullanır(s.249). Özellikle komünizm döneminde Vefa yüzlerce masum kişiyi sorgulamaya alır ve çoğu da onun yüzünden mahpuslardadır. Bütün yaptıklarını vatana hizmet olarak sayar(s.250). Vefa banka soymasında Gür'ü evvelden tanıdığı için yakalandığı zaman bankayla ilgili bildiği tüm şeyleri anlatır. Soruşturma net bir sonuca varmadığı için faili meçhul olarak dosya kapanır(s.239).

Vefa rüşvet dağıtma, rakipleri korkutma ve şantaj gibi türlü kötü işlerde uzman olduğu için Gür'ün çalışma teklifine razı olur(s.256). Bürosuna gittiği zaman bir süre ayakta durduktan sonra Gür tarafından karşılaşır ve yeni işi Güvenlik Kral'ın patronunun güvenlik danışmanı olarak çalışmaya başlar(s.264). Vefa zenginlik ve para peşinde biri olduğu için son ihalede kendisini Gür'ün rakip şirketlerine satar. Vefa ekran başında özel programda Gür ve çalışmalarıyla ilgili bütün bildiklerini halk için açıklar. Maliye polisine Gür'ü ihbar ettiği için ödül kazanma iddiası içinde “İğrenç bir iftira” olarak söyler. Bütün eylemleri vicdanı rahat ve vatan hizmeti için yaptığını söylemesiyle rolü sona erer(ss.273-274).

Bora

Oyunun en önemli karakteri Bora, üniversite mezunu olmasına rağmen serseri, beceriksiz ve işsiz bir hayat yaşamaktadır. Küçükken babasının cebinden para çaldığı zaman kaç kere abisi Gür tarafından hırsızlık esnasında yakalanmıştır. Abisi'nin sözünden çıkmayan biri olduğu için örgüt ve banka soyma işine katılır(s.234). Bora abisine Şerife'nin randevu evine bir daha gitmeme sözü vermesine rağmen oraya kimsenin bakmadığı bahanesiyle tekrar yanına gider. Emniyet güçleri tarafından sokağa çıkma yasağı konduğu zaman elindeki para çantasıyla yangın merdivenden inip karşısındaki kalabalığa girerek kendini kaybeder. Çantanın içinde kaç paranın var olduğundan bile haberi yoktur(ss.232-233).

Bora para çantasıyla Şerife evine randevusuzca gittiği zaman birkaç gece gündüzüyle kalmak ve kadını razı etmek için bir tomar parayı Birgül, Zambak ve Açelya'nın başlarına fırlatır. Evin ablası ve yanındaki kızların hepsi Bora'ya paşalar gibi hizmet ederler(ss.238-239). Bora elinde para olduğu için Şerife'nin kerhanesine yatırım yapmasıyla komisyonunu yüzde yirmi almasını sağlar(s.241). Aldığı bilgisayarı internette açtığı seks sitesinin pezevengi olmasıyla yeni müşterilerin siparişlerini almaya başlar. Bora yönettiği sitenin vitrininde kızların resmi, özellikleri, sevdikleri ve onlarla ilgili her şeyi yazmıştır. Hatta gelecekte kredi kartı uygulaması bile düşünmektedir(s.246).

Bora patronluk işi hoşuna gittiği için sözlüğü karıştırır, yabancı olan şık isimi “Bordello”yu uygun olarak seçer. İnternet pezevenkliğinden bol para eline geçtiği zaman kendini “Manda” gibi saymaktadır. Bora abisi kayıp olduğu için evde internet işine kapanır ve onu ne sorar ne de araştırır(ss.252-253). Abisi'nin dolarlarını bankada liraya çevirmiş ve en yüksek faize yatırmıştır. Abisi hapisten çıktığı zaman parasını alması için Bora ona banka çeki yazar(s.254). Bora lüks İngiliz meyhanesi gibi gündüzleri pub ve akşamları gece kulübü olacak yerinin açılışını büyük star Birgül'ün şarkıları eşliğinde gerçekleştirir(s.267). Bora kurduğu kulüp uyuşturucu pazarına döndüğü için savcı tarafından suçlu olarak yakalanır. Soruşturmada üniversite zamanında birtakım eylemlere katıldığı için savcı gençlik hatalarından dolayı ona solcu damgasını vurur ve hapse atılmasıyla rolü sona erer(s.257).

Gür

Düzgün karaktere sahip olmayan ve Bora'nın abisi olan, örgütün hem kurucularından hem de birkaç yöneticisinden biridir. Hayatında her şeyi planla gerçekleştirdiği için planları ve

yaptıklarını kardeşine bile söylemez(s.233). Kardeşi sözünden çıkmadığı için onu örgüte üye olarak alır ve hatta banka soygununda yanına alır. Gür bankayı soyduğu zaman emniyet güçleri tarafından tanındığı için olay yerinden kaçamaz ve çaldıkları paraları Bora'ya verir(s.267). Gür'ün sorgusu Vefa tarafından yapılır, türlü işkencelerle bildiklerini anlatmak zorunda kalır. Gür cezaevinde kendisiyle komşu olan birinden:

“Sen kendin okka altına gitmişken dünyayı nasıl kurtaracaksın” sözlerini duyduğu zaman bütün görüş ve eylemleri değişir. Banka soygununda Gür “Ben yalnız gözcüydüm” diye itiraf ettiği için bir süre sonra serbest bırakılır(s.255). Çıktığı zaman Bora'nın randevucu kadının internet pezevenkliğine başlamasına hiç şaşırmaz. Çaldığı paraları kardeşi tarafından yazılan lira çekiyle aldığı zaman Zambak'ı gözüne kestirir(s.253). Gür* memleketten umudu kesmesiyle Türkiye'de zengin olmak için en kestirme yollardan biri olan banka soyma işinde değişik yöntemlerle çalışır. Kurduğu güvenlik malzeme şirketi kısa bir zamanda bomba gibi büyür. Şirket alır satar, ihaleler tutar ve krediler bulur çok kısa zamanda büyük bir iş adamı olur(s.256).

Birkaç gazeteciye rüşvet dağıttığı zaman gazete ve dergilerde “Güvenlik Kralı” olarak adlandırılır(s.267). Gür çalışmasında her türlü düzenbazlığı, mafyalığı, vergi, mal kaçakçılığı vb. kullanır. Rüşvet dağıtması ve insanları tehdit etmesi için yanına Vefa'yı alır. Gür yurtdışına çıkmak için Zambak metresi olarak yanına alır. Kiraladığı özel uçakla çıktığı zaman kontrolsüz davranır ve eşyalarına bile bakmadan geçer. Fransa'ya vardığı zaman Zambak'ın takıları almasıyla ondan ayrılır(s.274). Gür türlü kara düzenlerinden dolayı Fransızlarla başı belaya girdiği zaman oradan kovulur ve Dünya Polisi'nin peşine düşmesiyle memleketlerde göçebe gibi yaşamak zorunda kalmasıyla rolü sona erer(s.277).

3.1.13. SEKİZ OYUN “HALAY VI”

3.1.13.1. Eserin Özeti

Sekiz Oyun adıyla yazılan ve yayımlanan tiyatro kitabında yer alan “Halay” oyunu diğer piyesler arasında altıncı eser olarak yer alır. Basılan tiyatro kitabı toplam 507 sayfadan, “Halay” oyunu 74 sayfadan ibaret, iki bölümden ve bir dekordan oluşmaktadır. Eser kısa iki bölümden oluştuğu için çok hacimli bir tiyatro metni olarak sayılmaz.

---

* **Sekreter:** Gür'ün bürosundan çalışan bayan. Patronun dediklerini harfiyen yerine getiren biridir. Oyunda yan karakter olduğu için figürü sınırlı ve kısadır.(s.264).

Oyunun olay örgüsü, İstanbul'da babasından kalan ufak bir apartman dairesinde tek başına yaşayıp, “Bağımsızlık Savaşı'nda Anadolu Kadını” adlı bir kitap yazan Egemen'in çerçevesinde geçmektedir. Hazırladığı kitap çalışmalarını teyple sürdüren Egemen, zaman zaman teypte anılarını da okumaktadır. Yazmasına yardımcı olması için, İtir adlı doktora öğrencisini tutar. Egemen, tek oğlunun Amerika'da hem doktora yaptığı hem de ticaretle uğraştığını zannetmektedir. Balkan diskoda Su adlı bir kız bulup yurtdışından İstanbul'a birlikte dönerler. Evin işleri Rukiye adlı köylü biri tarafından yürütülür ve Battal isimli biri de Egemen'in her türlü işine bakmaktadır. Rukiye ile Battal, birbirlerinden hoşlandıkları için evlenme niyetindedirler.

Rukiye evlenme konusunda bastırmaktadır ve Battal kendini toparlayıp Egemen'den almadığı aylık paraları evlenmek için ister. Eser zevkle okunur ama gerilim olarak eksiktir. Merak ve heyecan unsurlarına sahip değildir. Olaylar kronolojik bir zaman diliminin içinde cereyan etmektedir. “Halay” gerek tiplmeleriyle gerekse uygar bir şehrin hayatından kesitler sunmasıyla ilgi çekici bir oyundur. Tiyatro eserin türü müzikli oyun olduğu için yazar tarafından metin arasında belirli yerlerde alaturka, batı, klasik, rock, pop wagner, gürültü ve sabah müzik sesleri yükselir. “Halay” eseri özel tiyatro ve Devlet Tiyatro sahnelerinde canlandırılan bir piyestir. Eser KTB, DTGM, Belgelik Şube Müdürlüğü*'nün belgesine göre Devlet Tiyatro sahnelerinde tiyatro sevenlere sergilenen oyunlardan biridir.

3.1.13.2. Kişi Kadrosu

Kitaplaştırılan *Sekiz Oyun* eserinde yer alan “Halay” oyunun olay vakası İstanbul'da babasından kalan ufak bir apartman dairesinde tek başına yaşayan Egemen adlı birinin çerçevesinde geçmektedir. Eserin en önemli merkezi figürü Egemen adlı bir olan olaylar onun çerçevesinde gelişir ve sürekli yeni bir boyut kazanmaktadır.

Piyeste çok kalabalık bir şahıs kadrosuyla karşılaşmamaktayız. Metin sahnede canlandırıldığı zaman altı kişi karakter kadrosuyla sergilenmeye gelir. Oyuncu karakterler yazar tarafından özel ad, yaş ve mesleklerine göre birbirlerinden ayrılmış ve adlandırılmışlar. Ayrıca metin içerisinde birkaç şahıs ismiyle karşılaşırız ama eser sahnelendiği zaman hiçbir rol ve etkileri görünmez, sadece metin içerisinde yer almışlardır. Erduran, eserin şahıs kadrosunun dağıtımında erkek ve kadın kahramanlar arasında eşitliği sağlamıştır. Oyunun etrafında

---

* KTB, DTGM, Belgelik Şube Müdürlüğü Karar No: 1371, 10.10.1992'de metin sahneleme kararı kazanmıştır. Halay oyunu ilk önce Ankara'da 1995-1996 ve 1996-1997 yılları arasında tiyatro severleri için sahnelenmiştir.

şekillendiği merkezi figür erkek olduğu için oyunumuzu incelemeye erkek kahramanlardan başlıyoruz.

3.1.13.2.1. Erkek Kahramanlar

Tiyatro eseri sahnede canlandırıldığı zaman toplam altı kişi kadrosundan üçü erkek karakterdir. Bunlar da sahneye çıkış ve oynadıkları figür rollerin sırasıyla: Battal, Egemen ve Balkan erkek şahıs kadrosunu oluştururlar.

Egemen*

Oyunun merkezi figürü, soylu biri olan Egemen, İstanbul doğumlusu olaylar onun sayesinde gelişir ve sürükleyici yeni bir boyut kazanır. Kağıt için kesilen ağaçlara üzülen Egemen İtalyan gömleği giyen, Fransız konyağı içen, İngiliz dergisi okuyan, Alman otombili kullanan, Avrupalı sayılmaya can atan İstanbul'da yaşayan ve İstanbul'un eski sokaklarına hayran biridir. Kaldığı şehir köylü istilasına uğradığı için memleketinden nefret etmektedir(s.304). Bir süre yurdunun elçilik görevi için konsolosluklarda çalıştığı zaman Avrupa ve Amerika'da yaşamıştır(s.294). Babasından kalan emlakların kiralarnı toplayarak yaşadığı için hiç çalışmaz.

Egemen amatör tarihçi olduğu için Türkiye'de akıllı insanlarından biri sayılır, değeri yurtdışında çok iyi bilindiği için yabancılardan gelen iş önerilerini vatanı çok sevdiği için reddetmiştir. Çalışma odası olmadığı için yatak odasında çalışır ve insanların vırvırlarından uzak durmak ister, fakat dairesinde kitabını bitirmesine engel olurlar. Günlük not ve konuşmaları kasetlere kaydeder(s.320). Hazırladığı kitabını “Bağımsızlık Savaşı'nda Anadolu Kadını” başlığı altında hiçbir kuruluşa bağlı olmadan yazmaktadır. Sakarya'da şehit düşen büyük dayısının tuttuğu bir sürü nottan kitabı yazmak için yararlanır(s.292). Egemen hazırladığı kitabı bitirmekte yardımcısı Ali Bey'le anlaşmaz ve onun yerine doktora öğrenci İtir'la çalışmasını sürdürür.

Egemen evine gelen gidene olmamasına rağmen, her gün bir fahişe kadın bulur ve onlara armağanlar dağıtır. Kadınlardan başka hiçbir şeyi kolay kolay değiştirmeyi beceremez. Egemen'in tek oğlu yurtdışında yaşadığı için Battal onun işlerine ve kendisine bakmaktadır(ss.285-286) Battal onun eli, ayağı, gözü, kulağı, doktoru, hayatı, muhasebecisi ve her şeyidir. Bir gün hastalandığı zaman Egemen'in günlük hayatı durma noktasına gelir(s.307).

---

* **Ali Bey:** Üniversitede asistan olan ve Egemen Bey'in kitabını yazmasında yardımcı olarak çalışan bir görevlidir. Egemen'e öfkelenmesi ve anlaşamaları sebebiyle Ali işini bırakır ve yerine İtir'i gönderir(s.291).

Egemen; yardımcısıyla evinin hizmetçisi Rukiye'nin aralarında var olan ilişkiyi evvelden hissetmiştir. Egemen yalnız kalacağı için Battal'ın Rukiyeyle evlenmesine karşı çıkar ve birbirlerinden kopmaları için türlü planı uygular(s.315). Egemen'in oğlu Balkan, iki aşığı birbirlerinden uzak kalıp kopması için uyguladığı planını başaramaz. Egemen oğlu beceremediği için ikinci planında teybe:

“Repertuarımda hiç köylü kadın olmadı. Başka zengin çocukları evde hizmetçilerle siftah ederlermiş. Ben daha şanslıydım, hanımlarla başlayıp hanımlarla sürdürdüm. Bu Rukiye nasıl şey acaba, temiz mi?” sözünü kaydeder. Gece misafirleri gelir bahanesiyle Rukiye'yi eve çağırır(ss.336-337). Egemen ona vurulduğunu anlatır. Rukiye çok güldüğü için evden kovulur(s.340). Egemen iki aşığı birbirlerinden ayırmak için uyguladığı bütün planlarında başarısız olur(s.323). Daha sonra Battal ile Rukiye'nin evlenmelerine razı olur. Egemen kitabının bitmesi için Itır'ın sözü tutmasıyla çevresi güzel, yemyeşil ve yüzyıllık ahşap evine gitme kararı alır(s.349). Egemen oyunda Balkan, Battal, Su, Itır ve Rukiye düğün kutlamasında halay çekmeleriyle rolü sona erer.

Battal

Saf, temiz, mert, güvenli ve haramdan çok korkan köylü birini temsil eden Battal Egemen'in yardımcısı olarak çalışmaktadır. Eğitiminden ortaokul ikiden çalışmak için ayrılmasına rağmen, gazete okumaktan vaz geçmemiştir. Büyük bir ailenin çocuğu olan Battal yedi kardeşinin en büyüğü olup babasının hiçbir sözünden çıkmamaktadır. Kazandığı bütün parayı da ona gönderir ve her bayramda da el öpmeye köye döner. Battal kardeşleriyle çiftliği çalıştırmayı düşünmektedir(s.286). Egemen Bey'in adamı olan Battal beyinin kiralarnı toplar, alışveriş ve her işine bakar. Egemen'i babası gibi sevdiği için onunla ve işleriyle ilgili kimseye hiçbir bilgi sızdırmamaktadır(s.290).

Alaturka şarkıları dinleyen Battal geçen aydan bilmeceyi çözdüğü zaman keyiflenir ve Rukiye'yi türkü söylediği esnada ondan hoşlanır(s.318). Babasının gönlünün hoş olması ve evlenme konusuyla ilgili onunla konuşması için sakal bırakmaktadır(s.312). Battal ile Rukiye'nin evlenmelerine Egemen razı olmaz ve onları birbirlerinden koparmak için uyguladığı bütün planlara rağmen başarılı olamaz. Battal evlenmek için kimseyi dinlemediği için Rukiye'den kopmaz ve birbirlerine kavuşurlar(s.327). Battal oyunda Egemen, Balkan, Su, Itır ve Rukiye düğün kutlamasında halay çekmeleriyle rolü sona erer.

Balkan

Amerika'nın Kaliforniya şehrinde yaşayan, Egemen'in tek oğlu olan Balkan sağlıklı, zeki, bilgili, görgülü, meslekli ve mevkili bir gençtir(s.304). Balkanlarda doğduğu için Balkan olarak adlandırılmıştır. Babası'nın tanıdığı elçilik dostlarının vasıtasıyla yurtdışının en iyi üniversitelerine okumak için gönderilmiştir. Yüksek lisansı kimya alanında bitirir ve babasını kandırıp doktora tez aşamasında olduğunu anlatır(s.294). Balkan kendine göre doktorayla uğraşmasının anlamı olmadığı için Lübnanlı biriyle açtıkları dükkanda gıda malzemeleri satmaktadır(s.314). Balkan Amerikalı bir kadınla evlenmeye niyetlenir ama babası:

“Evlatlıktan reddederim” dediği zaman zor durumda kalmamak için kararından vazgeçer(s.294). Balkan diskoda Su adlı bir kızla tanışır ve onu siyah dantelli kombinezonuyla beğendiği için onunla evlenmeye niyetlenir. Balkan işadamı yüzlü ve giyimli Suyla birlikte yurtdışından Türkiye'ye döndüğü zaman Battal tarafından karşılanır. Eve gittiği zaman memleketin değişimine ve halkın jogging yapmasına çok şaşırır(s.297). Babasına Su'yu sürpriz yapması için evvelden onunla ilgili hiçbir bilgiyi anlatmamıştır. Eve geldiği zaman Su'yu babasına şöyle tanıtır:

“Adı Su, bir içim su gibi” ve “Kal da Türkiye'ye birlikte dönelim” dediğinde kendisiyle dönmüştür(s.301). Balkan mali durumu kısıtlı olduğu ve gideceği yeri olmadığı için babasıyla kalır. Babası Su'yla evlenmesini esasında istemez(s.312). Balkan babasının desteği kazanmak için Rukiye'ye çizilen planı bir türlü beceremez. Balkan babasından para desteği kazanmak için kısa bir süre Suyla ayrılmayı düşünmektedir(s.319).

Balkan diskoda Su'yla dans ederken onu Norveçli Henrik'e gül verdiği için onunla kavga eder ve ortalığa zarar verir. Balkan kavga çıkardığı için polis tarafından zararları ödemesi istenir. Parası olmadığı için babasından açık çek desteği alır(ss.343-344). Su araya girince Henrik bütün zararı öder. Balkan, Suyla evlenmez ve babasının evinde onun gibi yaşamını sürdürür(s.315). Balkan oyunda Egemen, Battal, Su, İtir ve Rukiye düğün kutlamasında halay çekmeleriyle rolü sona erer.

3.1.13.2.2. Kadın Kahramanlar

Tiyatro eseri sahnede canlandırıldığı zaman toplam altı kişi kadrosundan üç kadın aktris karakteriyle karşılaşmaktayız. Bunlar da sahneye çıkış ve oynadıkları figür rollerin sırasıyla: Rukiye, İtir ve Su kadın şahıs kadrosunu oluştururlar.

Rukiye

Köylü kızı kişiliğini temsil eden saf, temiz, güvenli, akıllı, temizlik işine sahip olan kapalı giyimli ve başörtülü genç biridir(s.282). Rukiye evlilik çağında olmasına rağmen, kimseyi beğenmediği için evde kalmıştır. Köylerinde kızlar erken evlendikleri ve o da evde kaldığı için aşçı babası tarafından sürekli azarlanır(s.286). Rukiye'nin annesi her şeye gülüverdiği için babası evde yokken türlü programları izlemeye başlar(s.299). Yılbaşında Rukiye, dayılarının getirdikleri köpük şarabından üç kadeh içtiği zaman başını dönüp şarkı söylemeye başlar(s.338). Rukiye çalıştığı dairede temizlik ve türlü yemek işini hazırlar. Ekmek parası için Egemen Bey'e tahammül etmiştir. İşinde Battal'ın uzattığı yardım elini reddeder(s.285). Rukiye çalıştığı dairenin üst katında gürültüleri kestirmek için onlara:

“Benim dört çocuğum var, hepsini getirip burada ağlatırım” demesiyle susturmayı başarır(s.289). Rukiye çalışmaya geldiği zaman Battal'ın dikkatini dağıtır. Bilhassa çalışma esnasında sevdalı sesiyle türküler söylediği zaman Battal onu sevmeye başlar(s.325). Rukiye bir an önce evlenmek için Battal'dan parasını biriktirmesini ve bankada işletmesini ister(s.287). Egemen Bey evlenmelerine razı değil ve Battal ile Rukiye'yi birbirlerinden kopması için türlü planları uygular. Egemen, Rukiye ile Battal'ın evlenmesi için bütün eşya ve sözlere karşıdır. Sonunda evlenmelerine razı olunca Rukiye ile Battal birbirlerine kavuşur(s.327). Rukiye oyunda Battal, Balkan, Egemen, Su ve İtir düğün kutlamasında halay çekmeleriyle rolü sona erer.

İtir

Annesiyle yaşayan Ali Bey'in arkadaşı olan İtir toplum bilimi okuyan, bir buçuk yabancı dili öğrenen ve bilgisayar kursu gördüğü için on parmak klavye kullanan, bekâr, uygar bir kızdır(s.291). Dili sivri, temiz, makyajsız, sade giyimli ve gözlüklü bir üniversite doktora öğrencisidir(s.294). Ali Bey isimli arkadaşı vasıtasıyla Egemen yazdığı kitabı bitirmek için onun kağıtları dizmesi ve tüm notları bilgisayara geçirmesine yardımcı olur(s.289). Egemen'in teybini açıp:

“Milli Mücadele'ye katılan kadın imajı kollektif şuurumuza yerleşmiş bir kutsal semboldür. Onların öpülesi elleri, bütün...” kaydını dinlemesiyle İtir onunla çalışmayı kabul eder(s.292). İtir çalışma esnasında Egemen'i birinci sırf tarihçi olduğunu keşfettiği için ona daha fazla yardım ve destek etmektedir(s.348). İtir çalışmaya geldiği zaman apartman önünde Battal'ı görür ve onunla birlikte Egemen'i hangi ortamda mutlu olduğunu keşfetme amacıyla onun maden

arazilerini görmek için yola çıkarlar. Döndüğü zaman Egemen'e maden arazilerinde daha fazla neşeli, mutlu, Battal gibi insanların olduğunu ve iyi çalışacağını anlatır(s.328). Egemen evine gitmesine razı olur ve Itır da onu ilginç gördüğü için “Çok açık, sizin yanınızda olmak istiyorum”der(s.350). Itır oyunda Battal, Balkan, Egemen, Su ve Rukiye düğün kutlamasında halay çekmeleriyle sınırlı kısa rolü sona erer.

Su*

Sağlam karaktere sahip olmayan, sokak kadınlarını temsil eden, havalı görünümlü ve ölçüyü biraz kaçırın genç bir kadındır(s.295). Anne ve babası Avusturya'da ayak işlerinde çalışmaktadır. Su, İngiltere'de dil öğrenmeyi beceremediği için hayli aşüfte olmuş ve birisiyle bir süre yaşayıp ayrılmıştır. Akıllı fikri zengin koca avlamakta olduğu için borç harç para bulup lüks turlara katılmaktadır(s.315). Su katıldığı üç haftalık Amerika turunda bütün adamlar peşine düşmelerine rağmen, hepsini bırakıp Balkan'ın peşine düşer ve onunla birlikte yaşar(s.320). Su, evlenme niyetiyle Balkan'ın sözünü tutar ve Türkiye'ye gelir, hiçbir şeyi beğenmez(s.297). Kendisini iyi birisi olarak Balkan'ın babasına tanıttırır. Egemen yurtdışındaki dostlarının yardımıyla Su'nun gerçeğini öğrenir ve oğluna anlatır. Balkan babasının Suyla evlenmesine razı olmadığı için bir süre birbirlerinden ayrılma planı şiddetle reddedilir(s.319).

Su diskoda Henrik'e cilvelendiğinde Balkan'ı öfkelenendirir ve aralarında kavga çıkar. Balkan kavgaya başlayıp ve ortama zarar verdiği için bütün hasarları ödemesi istenir. Su araya girerek Henrik'in bütün zararı ödemesini sağlar. Su eve Balkan'la döndükleri zaman aralarında para kavgası çıkar. Egemen çeki oğlundan alır ve Su'ya verir(s.352). Su oyunda Battal, Balkan, Egemen, Itır ve Rukiye düğün kutlamasında halay çekmeleriyle kısa rolü sona erer.

3.1.14. SEKİZ OYUN “EL ELE VII”

3.1.14.1. Eserin Özeti

Sekiz Oyun adıyla yazılan ve yayımlanan tiyatro kitabında yer alan “El Ele” oyunu diğer piyesler arasında yedinci eser olarak yer alır. Basılan tiyatro kitabı toplam 507 sayfadan “El Ele” oyunu 88 sayfadan ibaret olup, iki bölümden ve değişik dekorlardan oluşmaktadır. Eser kısa iki bölümden oluştuğu için çok hacimli bir tiyatro metni sayılmaz.

---

* **Henrik:** Yakışıklıdır ve Norveçli'dir. Diskoda Su'yla kırıştırmaya kalktığı için Balkan tarafından dövülür. Su'nun sözünü tutar diskodaki zararları öder. Daha sonra Su ve Balkan'la barışarak onları davet eder(s.344).

Oyunun olay vakası 1919-1922 tarihleri arasında geçmekte, konusu ise Anadolu'da Osmanlı Devleti'nin yıkılma süreci ve Türk Millî Mücadelesi olan Kurtuluş Savaşı'nın başlamasını işlemektedir. Anadolu'yu işgal etmek üzere olan İngilizler'in desteğiyle Yunan askerleri ile Türk subayları arasındaki ilişkiler ve çatışmalar da anlatılmaktadır. Anadolu'da Millî Mücadele'ye kadın ile erkek her yaştan vatandaş beraber katıldığı için piyesin adı “El Ele” olmuştur. Eserin merkezi figürü Tijen adlı bir kadın karakterdir. Oyun zevkle okunur ama gerilim olarak eksiktir. Merak ve heyecan unsurlarına sahiptir.

Olaylar farklı mekânlarda geçmektedir. Erduran bu değişiklikleri her perdenin başında belirtmektedir. “El Ele” gerek tiplerleriyle gerekse bir milletin ayağa kalmasını sunmasıyla ilgi çekici bir oyundur. Tiyatro eserin türü müzikli oyun olduğu için yazar tarafından metin içinde belirli yerlerde “Ankara, Ankara, güzel Ankara” melodisi, Köroğlu türküsü, dans ve yabancı müzik sesler de yükselir. “El Ele” eseri özel tiyatro ve Devlet Tiyatro sahnelerinde canlandırılan bir oyundur. Eser KTB, DTGM, Belgelik Şube Müdürlüğü*'nün belgesine göre Devlet Tiyatro sahnelerinde tiyatro sevenler için sergilenen piyeslerdendir.

3.1.14.2. Kişi Kadrosu

Kitaplaştırılan *Sekiz Oyun* eserinde yer alan “El Ele” oyunu Türk Millî Mücadelesi olan Kurtuluş Savaşı'nı anlatmaktadır. Piyeste çok kalabalık bir şahıs kadrosuyla karşılaşmaktayız. Metin sahnede canlandırıldığı zaman on tane ana karakter kadrosu yer almakta ve yardımcı on beş karakterle birlikte oyuncu sayısı yirmi beşe çıkmaktadır. Asker figürleri fazla olduğu için erkek rolleri daha yoğun görünmektedir. Eserin en önemli merkezi figür Tijen adlı biri olan olaylar onun çerçevesinde gelişir ve sürekli yeni bir boyut kazanmaktadır.

Oyuncu karakterleri yazar tarafından özel ad, yaş, mekân, köken ile mesleklerine göre birbirlerinden ayrılmış ve adlandırılmışlar. Ayrıca metin içerisinde birkaç figür ismiyle karşılaşırız ama eser sahnelendiği zaman hiçbir rol ve etkileri yoktur, sadece oyun içerisinde yer almışlardır. Erduran, eserin şahıs kadrosunun dağıtımında erkek ve kadın kahramanlar arasında eşitliği sağlamamıştır. Oyunun etrafında şekillendiği merkezi figür kadın olduğu için tiyatromuzu incelemeye kadın kahramanlardan başlıyoruz.

---

* KTB, DTGM, Belgelik Şube Müdürlüğü Karar No: 1490, 12.02.2006'da metin sahnelenme kararı kazanmıştır. El Ele oyunu ilk önce Ankara'da 2005-2006 ve 2006-2007 yılları arasında tiyatro sevenler için sergilenmiştir.

3.1.14.2.1. Kadın Kahramanlar*

Tiyatro eseri sahnede canlandırıldığı zaman ana ile yardımcı karakterlerin oluşturduğu toplam yirmi beş kişi kadrosundan sadece altı ana kadın figürüyle karşılaşmaktayız. Bunlar da sahneye çıkış ve oynadıkları figür rollerin sırasıyla: Korobaşı, Kadınlar Korosu, Kalyopi, Cihangül, Frances ve Tijen kadın şahıs kadrosunu oluştururlar.

Korobaşı

Oyunun ana karakterlerinden biri olan eserin konusuna giriş yapıp başlatan ilk kişidir. Olaylar arasında anlatıcılık görevi yapmakta ve karakterlerin konuşmalarından sonra özel bilgiler vermektedir. Özellikle kadınların hayatının erkekleri beklemekle geçtiğini anlatır(ss.356-357). Eserde çok kez karşımıza çıkarak olayların doğru yönleri ile karakterlerin yanlışlıklarını anlatmaktadır(s.432). Korobaşı figürü Rüstem Beyle konuştuğundan sonra seyirciye dönerek “Mutlu son... Mu?... İzninizle” dediğiyle rolü sona erer(s.435).

Kadınlar Korosu

Oyunun ana karakterlerinden olmalarına rağmen kaç kişi oldukları belli değildir. Korobaşıyla sahneye geldikleri zaman çalan müziklerden sonra konuya uygun sözlerle anlatımda bulunurlar(s.356). Sahnede olayların geçtiği mekan ve zamana göre rolleri değişmektedir; bu roller de; “Gayrimüslim Yosmalar”(s.366), İstanbul'un gözde semtlerinde yaşayan “Sosyete Hanımlar”(s.376), Anadolu'da çilekeş “Köylü Kadınlar”(s.394), cephe gerisinde en ağır işleri bile yapan “Yorgun Kadınlar”(s.406). ve Büyük Taarruzun habercisi “Müjdeciler”i canlandırmalarıdır(s.428). Kadınlar Korosu'nun figürleri “Öğretmenler” olarak görülüp perdeye doğru bakarak “Kadın erkek el ele!” şarkısını seslendirmeleriyle rolleri sona erer(s.441).

Kalyopi

Oyunun ana karakterlerinden bir Rum kızıdır, İstanbul'da yaşamaktadır. İngiliz Teğmen'in yanında onun özel tercümanı olarak görünmektedir(s.357). Kalyopi meyhaneye Teğmenle gitiği zaman Rüstem onları birlikte gördüğü için Kalyopi'den uzaklaşır(s.368). Daha sonra kendisine İngilizler'e istihbarat bilgileri sağlayan Sait Molla'nın yanında kâtime olarak iş verilir(s.395).

---

* **Osmalı Padişah'ı**: Oyun metninde ismi belirlenmemesine rağmen, saltanatı temsil eden kişidir. Damat Ferit ile İngiltere Başbakan'ı konuşmaların arasında adı geçer(s.374).

Kalyopi düşman askerini durdurmak için dağlarda çetecilik yapan Rüstem'in ziyaretine gittiği zaman:

“Mustafa Kemal* Paşa'nın İngiliz subaylarını tutuklayın” emri olduğu için Teğmenyle birlikte orada tutuklanır. Kalyopi serbest bırakıldığı zaman İstanbul'dan Atina'ya gönderileceği gemiyi beklerken görülüp Rüstemle vedalaşmasıyla rolü sona erer(s.432).

Cihangül

Oyunun ana karakterlerinden biridir, Affan Yüzbaşı'nın nişanlısıdır, cepheye gidince onu eleştirir. Affan'ın abisi tarafından “İstanbul'da hava bozuk” denilerek İzmir'e teyzesinin yanına gönderilir. Cihangül teyzesinin yanından kaçıp zengin bir kaçakçının evine sığınmasıyla “Kapatma” olur(s.359). Daha sonra Cihangül'ün aynı kaçakçının gemisiyle Marsilya'ya gittiği söylenir, Riviera veya Paris'te yaşadığı tahmin edilir(s.389). Affan'ı ziyaret bahanesiyle Cihangül İstanbul'a geldiği zaman Rüstem'le aralarında sert tartışma çıkar ve esas olarak onu görmek için geldiğini söyler. Rüstem'in önünü kesip kolundan tutarak Cihangül'ün Boğaz'a gidişiyile rolü sona erer(s.438).

Frances

Oyunun ana karakterlerinden biri olan Frances Stevenson büyük Britanya Başbakan'ı Lloyd George'nin sekreteridir. Halk tarafından onun metres olduğu söylenmektedir. İyi bir ailenin kızı olduğu için düzenli eğitim görmüştür ve çevresi evli olduğu için başbakandan ayrılmasını ister. O ise sevdiğini anlatır ve ayrılamaz. Ayrıca başbakandan iki kere çocuk aldırmıştır(ss.362-363). Lloyd George ona el şakaları yapar, vücuduna dokunur ve bazen sert ilişkiden de kaçınmaz. George'nin karısı halen yaşadığı için Frances türlü düşüncelere dalar. Frances başbakandan Osmanlı toprakların işgal edileceğini duyar ve savaş çıkmasını istememektedir(s.364). George'nin Türkleri yeneceğinden emin olmasını Frances garip karşılar, o ise yenilmez olduğunu söyler(s.394). Yunanlılar yenilmeye başlayınca George sekreteri Frances'i suçlamaya başlar. Korobaşı:

---

* **Mustafa Kemal Paşa:** Samsun'a çıkarak Kurtuluş Mücadelesi'ni başlatan, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu, asker ve devlet adamıdır. Frances, Lloyd George'ye Mustafa Kemal için çetin ve dendiğini söyler, George “Bende çetin ve dendiğim, ajanlar çalışıyor” der(s.394). İşbirlikler Mustafa Kemal'in kalkıştığı için delilik olduğunu düşünürler, bu yüzden Paşa'yı Deli Mustafa diyerek alaya alırlar(s.398). Paşa'nın Anadolu'daki İngiliz subaylarının tutuklanması emri Rüstem Bey tarafından uygulanır(s.404). 26 Ağustos 1922 sabahında Büyük Taarruz başlayınca Paşa'nın zekice plânı anlaşılır, Yunan askeri yenilir. Mustafa Kemal Paşa, Yunan komutan Trikopolis'i teselli eder(ss.428-429).

“Üzülme, eşi ölünce Hitler'le arkadaş olacağı zaman seninle evlenecek” der, Frances buna çok sevinir ve Korobaşı'nı öpüp gitmesiyle rolü sona erer(s.430).

Tijen

Oyunun merkezi figürü ve ana karakterlerinden biri olan; akıllı, bilgili ve çok okuyan bir kadını temsil etmektedir. Fransız lisesi ve Amerikan Koleji'ni bitiren gazeteci olmak isteyen Tijen okumaya meraklıdır, siyasete ilgisi sayesinde Avrupa ve Amerika'nın ne istediklerini bildiğini söyler. Babası teşkilatta olan Tijen; Rüstem'i takip etmekte, onun gizli teşkilata girmesini istemektedir(ss.378-379). Rüstem'e savaşın son durumunu anlatır ve babasıyla Ankara'ya gideceklerini söyler(s.383-384). Tijen Muhalif Mebus'tan bilgi almak için röportaj yapar, öğretmen olmak için dilekçe verir ve savaş esnasında gönüllü hemşire olarak çalışır. Yaralı Affan Yüzbaşı'nın bakıcı hemşiresi olur(s.395). Tijen Yüzbaşı'nın yanına gittiği zaman yardıma ihtiyacı olduğunu belirtir(s.398). Gönüllü hemşireliğinin dışında Affan'ın telsiz haberleşme işlerine de yardımcısı olur(s.409). Savaş ile gerginleşme bitince Affan'la evlenir ve öğretmenlik mesleğine başlar(s.435). Tijen; kocası için hazırladığı doğum günü partisinde ondan gebe olduğunu açıklar. Tijen oyunda Affan ve Dursunla birlikte baklava yeyip Kadın Korosu'nun “El Ele” şarkısına eşlik etmesiyle rolü sona erer(s.442).

3.1.14.2.2. Erkek Kahramanlar

Tiyatro eseri sahnede canlandırıldığı zaman ana ile yardımcı karakterlerden toplam yirmi beş kişi kadrosundan on dokuz erkek kişi aktörüyle karşılaşmaktayız. Bunlar da sahneye çıkış ve canlandığı rollerin sırasıyla: Affan Yüzbaşı, Dursun, Rüstem Bey, Lloyd George, İstrati, Sait Molla, Damat Ferit, İngiliz Teğmen, Ali Kemal, Refik Halit, Refik Cevat, Rıza Tevfik, Muhalif Mebus, Ağa, Ağa'nın Kafadarları, Yabancı Subaylar, Çeteciler, Emler ve Garsonlar erkek şahıs kadrosunu oluştururlar.

Affan Yüzbaşı

Oyunun ana karakterlerinden biri olan Rüstem'in kardeşidir, babası ünlü kabadayılardan olan ve padişah ekibi ile vagon ticaretine karşı çıktığı için öldürülen birisidir. Affan cepheye gittiği zaman nişanlısı Cihangül abisinin vasıtasıyla İzmir'e teyzesinin yanına gönderilir. Mesleğine sadıktır ve onu düzgün bir şekilde yerine getirdiği için nişanlısı tarafından sık sık

azarlanır. Affan'ın yanında askerliği bitmesine rağmen yanından ve peşinden hiç ayrılmayan emir eri Dursun adında biri vardır(ss.358-359).

Affan savaşta ağır yaralandığı için Ankara'ya getirilir ve ayağa kalkamadığı için Tijen bakıcı hemşiresi olur(s.395). İlk önce yanına gelen bakıcı hemşireyi reddeder ve sonra ona razı olur(s.400). Affan savaş bitince Tijen'le evlenir ve ayağa kalkamadığı için evde özel öğretmenlik yapmaya başlar(s.435). Affan, doğum günü için yapılan hazırlıklar ve eşinin gebelik haberine çok sevinir. Tijen ayağa kalkmasını isteyince Affan güçlkle ayaklanır. Affan oyunda Dursun ve Tijenle birlikte baklava yeyip Kadın Korosu'nun “El Ele” şarkısına eşlik etmesiyle rolü sona erer(s.442).

Dursun

Oyunun ana karakterlerinden biri olan Dursun, Anadolu'nun saf köylü insanını canlandırır. Askerlikte Affan Yüzbaşı'nın emir eri görevinde olduğu için terhis olmasına rağmen onun yanından ayrılmamıştır(s.358). Affan İngilizler subaylarına karşı olay çıkardığı zaman Dursun onu sakinleştirir ve idare eder(ss.361-362). Affan'ın eşyalarını abisi Rüstem'e verdiği zaman onunla muhabbete girer(s.388). Rüstem'in emriyle İngiliz Teğmen ve Kalyopi, Dursun tarafından yakalanır(s.404). Rüstem kardeşi Affan için düzenlenen doğum günü partisinde Dursun'u bahçıvan olarak getirir. Dursun koşarak gelir, amirine selam verir ve elini öpmeye çalışır.(s.439) Dursun oyunda Tijen ve Affanla birlikte baklava yeyip ve Kadın Korosu'na eşlik etmesiyle rolü sona erer(s.440-442).

Lloyd George

Oyunun ana karakterlerinden biridir. Büyük Britanya'nın Başbakanı ve Türk düşmanı olarak bilinir. Tipi sağlam olmadığı için sekreteri Frances'le aralarında türlü gayri meşru ilişkiler vardır. Osmalı Devleti'ni dünya haritasından silme derdindedir. Planının gerçekleşmesi için Yunan subayları kullanacaktır(ss.362-363). Gizli ajanlarının Mustafa Kemal Paşa'nın yanına kadar sızdığı için Türkler'in savaşta yenileceğinden çok emin olduğunu söyler(s.394). Ancak 26 Ağustos 1922'de Türkler Büyük Taarruz'a başladıkları zaman Yunanlılar'ı geri püskürtülür. Lloyd George Yunanlılar'ın yenilme haberini duyunca çok sinirlenir ve sekreteri Frances'i bağırır ve Korobaşıyla konuştuğu zaman çıkış yolunun istifa edişi olacağını duyup öfkeyle giderek rolü sona erer(s.430).

Rüstem Bey

Oyunun ana karakterlerinden biri olan Affan Yüzbaşı'nın abisidir. Rahat tavırlı olmasına rağmen sert davranışlara sahip olan Rüstem orta yaşlı, içkiyi seven ve eğlenceye düşkün biridir. Ordu disiplinine girmemek için doktorları korkutarak onlardan çürük raporu almıştır(s.358). Rüstem kardeşi Affan'ın ordudan ayrılmama isteğine razı olmaz(s.317). Rüstem'in emriyle İngiliz Teğmen ve Kalyopi, Dursun tarafından yakalanır(s.404). Savaş'ın çok çetin geçtiği yer olan Çaldağı'na Yüzdoksanıncı Alay'a katılır(s.411). Rüstem Çaldağ'ında Dursunla birlikte düşman askerlerini keskin nişancı tüfeğiyle vurmaya başlar, zamanla düşman çekilmeye başlar ve Sakarya Muharebesi kazanılır(s.415). Büyük Taarruz planı başlayıp zafer kazanıldığı zaman Rüstem çok sevinir(s.428). Savaş bittiğinde Rüstem babasının vasiyeti gereği için garibanın hakkını avukatlık yaparak korumakta ve az para ile idare etmektedir(s.434). Rüstem oyunda Cihangül'ü durdurup onu Boğaz'a götürmesiyle rolü sona erer(s.438).

İstrati

Oyunun yan karakterlerinden biridir, Rum kökenli olup İstanbul'un meyhanelerinden birini çalıştırmaktadır. Rüstem ve Kalyopi'yle iyi arkadaştır. Yabancı kökenli olduğu için işleri iyidir(ss.368-369). İngilizler'in emriyle meyhanede Yunan bayrağı asılmıştır. Rüstem buna İstrati zor durumda kalmasın diye razı olur(s.372). İstrati İstanbul'dan Atina'ya gitmek için gemi beklerken Rüstemle vedalaşmasıyla çok kısa rolü sona erer(s.432).

Sait Molla

Oyunun yan karakterlerinden biri olup Damat Ferit'in özel adamıdır. Adliye Vekaleti Müsteşarlığı ve Şura-yı Devlet İkinci Reisliği gibi görevlerin başında bulunmuştur. Rahip Frew adlı İngiliz ajanına mektup yazarken görülür ve birlikte İngiliz Muhibleri Cemiyeti'ni kurarlar(s.374). Sait Molla'nın yanına Kalyopi, kâtime görevlisi olarak çalışması için gönderilmiştir(ss.395-397). Sait Molla sırtında heybelerle İngilizler'e sığınmak için gidişyle rolü sona erer(s.431).

Damat Ferit

Oyunun yan karakterlerinden biri olan Osmanlı Devlet adamıdır. Padişah ile İngiliz komutanları arasında iletişimi sağlamaktadır. Osmanlı Devleti'nin yıkılmaması için İngilizler'e

ihtiyaç olduğunu söylemektedir(s.374). Padişah'a ilk Yunan tümeninin geliş bildirisini iletir. Şeyhülislâm'dan:

“Gelenlere karşı çıkanları öldürmek caizdir” fetvasını aldırıştır.(s.385) Damat Ferit Sakarya yenilgisini İngiliz başbakanına üzgün bir şekilde söylemekte ve başarısızlığı kendilerine yüklememesini istemektedir. Damat Ferit:

“Avrupa'ya kapağı atmak” isteğiyle bavulunu alıp gitmesiyle rolü sona erer(s.431).

İngiliz Teğmen

Oyunun yan karakterlerinden biri olmasına rağmen metin içinde adı belirtilmeyip İngiliz Teğmen olarak anılmaktadır. İstanbul'da görevlidir, alkol ve eğlenceyle arası gayet iyidir. Sarhoş bir halde çevirmen ve rehberi Kalyopi'yle İstrati'nin meyhanesinde görülür(s.357). Anadolu'daki İngiliz subayları Mustafa Kemal Paşa'nın emriyle tutuklanacaktır. İngiliz Teğmen ve Kalyopi Rüstem tarafından yakalanır. İngiliz Teğmen'in fügürü dört çeteci askerin koluna girip onu götürmesiyle rolü sona erer(s.404).

İşbirlikçiler

Oyunun yan karakterlerinden olup dört kişidirler. Bunlar; gazete başyazarı Ali Kemal, yazar Refik Halit, gazeteci Refi Cevat ve felsefeci Rıza Tevfik'tir, ortak noktaları padişah ve saltanat taraftarı olmalarıdır. Kurtuluş için tek şartın büyük milletlerden olan İngilizler'in şartlarının kabul edilmesi görüşünü savunurlar(s.395). Milletın Kurtuluş Savaşı'nı kazanmasıyla memleketi terk etmek zorunda kalırlar. Korobaşı onların ileride millet tarafından affedilip yurda dönerek şair, yazar veya filozof olarak hürmet göreceklerini söyler. İşbirlikçileri sağa sola bakıp ortadan kaybolmalarıyla çok kısa rolleri sona erer(s.432).

Muhalif Mebus

Oyunun yan karakterlerindendir, Türk Kurtuluş Mücadelesi ve Cumhuriyet karşıtıdır. Tijen ondan bilgi almak için röportaj yapar.

Ağa

Oyunun yan karakterlerinden biri olan köyünde Kurtuluş Mücadelesi'ne karşı gelip ve Yunanlılara kucak açan biridir. Rüstem çeteci ekibiyle beraber köyüne gelmesiyle Ağa'ya Yunan

bayrağı astırdığını ve karşı tepedeki düşman askerine erzak yolladıklarını duyduğunu söyler. Ayrıca Ağa, köyüne keşif için gelen Çavuş ve iki eri de ihbar edip onların ölmelerine sebep olmuştur. Bu sebeplerle Ağa'nın köy mezarlığının önündeki çınar ağacına Rüstem tarafından asılmasıyla kısa rolü sona erer(ss.391-393).

Ağa'nın Kafadarları

Oyunun yan karakterlerinden olup Köy Ağası'nın etrafından olan adamlardır(s.391).

Yabancı Subaylar

Oyunun yan karakterlerinden Türk askeriyle savaşan İngiliz ve Yunan subaylardır(s.377).

Çeteciler

Oyunun yan karakterlerinden olup İngiliz ve Yunan yönetimini yurttan kovmaya niyetli, çeşitli yerlerde toplanan çetecilerdir(s.395).

Erler

Oyunun yan karakterlerinden Türk askeri ve İngiliz ile Yunan birliklerinin askerleridir(s.428).

Garsonlar

Oyunun yan karakterlerindedir, İstanbul'da görevli olan İngilizler'e verilen balolarda hizmet eden görevlilerdir(s.176).

3.1.15. SEKİZ OYUN “BAHÇEMDEKİ AYI VIII”

3.1.15.1. Eserin Özeti

Sekiz Oyun adıyla yazılıp yayımlanan tiyatro kitabında yer alan “Bahçemdeki Ayı” oyunu diğer piyesler arasında sekizinci ve son eser olarak yer alır. Basılan tiyatro kitabı toplam 507 sayfadan, “Bahçemdeki Ayı” oyunu ise 66 sayfa, iki bölüm ve üç dekinden oluşmaktadır. Eser kısa iki bölümden oluştuğu için çok hacimli oyun olarak görülmez. Piyesin ismi “Bahçemdeki Ayı” olarak seçilmesi, metindeki Cabbar adlı karakterin bahçesinde bir ayıyı alıkoyması nedeniyle.

Oyunun olay vakası İstanbul'da Neşe adlı, iyi eğitim gören ancak içine kapanık ve babasının istekleri dışına çıkamayan bir genç kızın çerçevesinde geçmektedir. Sosyo-kültürel ve ekonomik açıdan dengi olmayan Cabbar adlı adamla evlenir. Oyunda, bu evlilik nedeniyle genç kızın yaşadığı olumsuzluklar ve kendi kişiliğini bulma serüveni anlatılmaktadır. Sosyal yaşamın içinde çok rastlanan ezilen kadının kültür devrimiyle nasıl bilinçlendiği ve kendini cehaletin batağından sıyırması gözler önüne serilir. Eserde ayı hayvanının üzerinden kadın ile erkek tartışması, ülke siyaseti ve Avrupa özentisi gibi konular ele alınır. Dekor olarak bir ev ve gece kulübünden söz edilebilir(s.443).

Refik Erduran, oyununda toplumsal yaşamda sıkça rastlanan maganda-maço tiplemesinin iflas edişini canlandırmaktadır. Eser zevkle okunur ama gerilim olarak eksiktir. Merak ve heyecan unsurlarına da sahip değildir. Olaylar kronolojik bir zaman diliminin içinde cereyan etmektedir. “Bahçemdeki Ayı” gerek tiplemeleriyle gerekse uygar bir şehrin hayatından kesitler sunmasıyla ilgi çekici bir oyundur. Tiyatronun türü müzikli komedi olduğu için yazar tarafından metin içerisinde belirttiği yerlerde müzik sesleri yükselir. “Bahçemdeki Ayı” eseri özel tiyatro ve KTB, DTGM, Belgelik Şube Müdürlüğü*'nün belgesine göre Devlet Tiyatro sahnelerinde sergilenen oyunlardan biridir.

3.1.15.2. Kişi Kadrosu

Kitaplaştırılan *Sekiz Oyun* eserinde yer alan “Bahçemdeki Ayı” oyununun olay örgüsü İstanbul'da Neşe adlı iyi eğitim gören ancak içine kapanık biri olan kızın çerçevesinde geçmektedir. Piyeste çok kalabalık bir şahıs kadrosuyla karşılaşmamaktayız. Metin sahnede canlandırıldığı zaman beş kişi kadrosuyla canlandırır. Eserin en önemli merkezi şahsı aktris Neşe adlı biri olduğu olaylar hep onun çerçevesinde gelişir ve sürekli yeni bir boyut kazanmaktadır. Oyuncu karakterler yazar tarafından özel ad, yaş ve mesleklerine göre birbirlerinden ayrılmış ve adlandırılmışlar. Ayrıca metin içerisinde birkaç figür ismiyle karşılaşırız ama eser sahnelendiği zaman hiçbir rol ve etkileri yoktur, sadece metin içerisinde zikredilmiştir. Piyestin karakterleri müzik başladığında şiirsel konuşmaya geçer. Erduran, eserin şahıs kadrosunun dağıtımında erkek

---

* KTB, DTGM, Belgelik Şube Müdürlüğü'nün Karar No: 1459, 25.01.2003'te metin sahneleme kararı kazanmıştır. Bahçemdeki Ayı oyunu ilk önce Ankara'da 2002-2003, 2003-2004, 2004-2005, 2005-2006 ve 2006-2007 yılları arasında tiyatro severler için sahnelenmiştir.

* T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın maddi katkılarıyla Suat Özgültekin Sanat Merkezi'nde sergilenmiştir.

* Sadri Alışık Tiyatrosu'nda da Bahçemdeki Ayı oyunu canlandırılmıştır.

ve kadın kahramanlar arasında eşitliği sağlamamıştır. Oyunun etrafında şekillendiği merkezi figür kadın olduğu için oyunumuzu incelemeye kadın kahramanlardan başlıyoruz.

3.1.15.2.1. Kadın Kahramanlar

Tiyatro eseri sahnede canlandırıldığı zaman toplam beş kişi kadrosundan üç kadın karakteriyle karşılaşmaktayız. Bunlar da sahneye çıkış ve oynadıkları figür rollerin sırasıyla: Neşe, Ajlan ve Yapıncak kadın şahıs kadrosunu oluştururlar.

Neşe

Oyunun merkezi figürü olan Neşe varlıklı aileye mensup fakat annesi kendisini doğururken ölen bir kişidir. Validesi dışında herhangi bir insanın resmiyle dahi göz göze gelemediği için çekingen içine kapanık biri olur(ss.444-445). Babası sosyalleşmesi için kızının özel dersler almasını sağlar hatta gitar kursu da aldırır(s.447). Neşe babasının isteği üzerine Cabbar adlı biriyle evlenir. Kocasının isteğiyle Neşe bütün mal ve mülkü onun adına devreder(s.444). Neşe evine gelen masöz Ajlan'ın kocasını ayartmaya çalıştığından haberi yoktur.

Cabbarla evlenmek için masöz Ajlan, Mert isimli birinin eve dekoratör gibi gelerek Neşe'yle yakınlaşma planını kurar(s.450). Uygulanan plan başta iyi gitmesine rağmen, zamanla Neşe planı öğrenir ve kocası alt ederek bahçedeki ayıyı serbest bırakır(ss.499-500). Neşe oyunda, Mertle sarıldıktan sonra Ajlan ve Yapıncakla birlikte Cabbar'ın etrafında dans ederek onu kızdırmalarıyla rolü sona erer(ss.505-506).

Ajlan

Orta yaşın üzerinde, düzenbaz bir kadındır. Makyaj ve süslenmeyi seven, masaj eğitimi alan biridir. Cabbar ve Neşe'nin evlerine onlara masaj yapmaya gitmektedir. Ajlan'ın esas amacı Cabbar'ı kendisine aşık edip eşinden ayrılmasını sağladıktan sonra onunla evlenmektir(s.450). Çizdiği planı uygulamak için Mert isimli bir adamın Neşe'yle yakınlaşmasını ister. Bu olay için Cabbar'a dekorasyon ustası Mert'i diyerek tanıtır(s.462).

Ajlan'ın planı bir süre iyi gitmesine rağmen, Neşe'nin bu planı bozmasıyla sekteye uğrar(s.496). Ajlan oyunda Neşe'nin yanından ayrılmamasını söyler ve Cabbar'ın etrafında dans ederek onu kızdırmalarıyla rolü sona erer(s.506).

Yapıncak

Sabıkalıdır, köylü biri olduğu için köy şivesiyle konuşmaktadır. Kocasını üzerine kuma getirince, onu fare zehiriyle öldürmeye teşebbüs ettiği için cezaevine girmiştir. Acil tıbbi müdahalelerden dolayı kocasını ölmediği için Yapıncak ondan çok kötü dayak yer ve evden ayrılır. Şehirde Cabbar'ın evinde hizmetçi olarak çalışmaya başlar(s.454). Yapıncak, evin hanımı Neşeyle iyi anlaşığı için ona ilk önce kocasını ve sonra Mert hakkında uyarılarda bulunur. Bilhassa Ajlan'ın kocasıyla ilişkisi olabileceği imasını yapar ve bu planı Neşe'ye haber verir(s.496). Yapıncak sınırlı figürü Cabbar'ın etrafında dört kişiyle birlikte dans etmeleriyle kısa rolü sona erer(s.506).

3.1.15.2.2. Erkek Kahramanlar

Tiyatro eseri sahnede canlandırıldığı zaman toplam beş kişi kadrosundan sadece iki erkek karakteriyle karşılaşmaktayız. Bunlar da sahneye çıkış ve oynadıkları figür rollerin sırasıyla: Cabbar ve Mert erkek şahıs kadrosunu oluştururlar.

Cabbar

Gençliğinde temiz olmayan kadınların peşine düşen ve ava meraklı olan biridir. Av turizmi başlatmasıyla zenginlerin dikkatini çekmiştir. Bunlardan biri Neşe'nin babasıdır. Kalp hastası olması nedeniyle az bir ömrü kaldığı için pısrık kızının Cabbar'a evlenmesini uygun bulur. Neşeyle evlendikten bir ay sonra babası ölür. Eşi çok saf bir kız olduğu için bütün malları Cabbar'ın adına devreder(s.445). Cabbar, eline para geçtiği ve gençliğinde çapkın olduğu için Neşe gibi pısrık bir kadından bir süre sonra sıkılır. Cabbar evlerine gelen masöz Ajlan'dan hoşlanmaya başlar ve eşinden ayrılması için onun planını kabul eder(s.450). Uygulanan plan ters gitmeye başlayınca eşinden boşanmaktan vazgeçtiğini söyler ve sonunda Neşe'nin şantajına boynunu eğer. Cabbar ayıya benzetilip dört kişilik halkanın içinde oradan oraya gitmesi ve etrafında dans etmeleriyle rolü sona erer(s.506).

Mert

Sağlam karaktere sahip olmayan ve kendini “Şeref, haysiyet, namus gibi kavramlardan uzak” diye tanıtan biridir. Geçimini zengin kadınları kendine aşık edip onları kısa süreli uydurma işlerine yardım ederek sağlamaktadır(ss.452-453). Eski arkadaşı masöz Ajlan'ın teklifini kabul

etmesiyle Neşe'yi kocasından ayırmak için onunla yakınlaşır(s.462). Ajlan'ın planı başta iyi gitmesine rağmen, Mert Neşe'den hoşlanarak ona gerçekten ilgi duymaya başlar ve ona evlilik teklifi dahi eder(ss.496-498). Neşe de ondan hoşlanmaya başladığı zaman ikisi yakınlaşıp sarılırlar. Mert sonunda Neşe'nin hem sevgilisi, hem de menajeri olduğunu onaylaması ve Cabbar'ın etrafında dört kişiyle birlikte dans edip onu kızdırmasıyla rolü sona erer(s.506).

3.2. BASILMAMIŞ TİYATRO ESERLERİNİN ŞAHIS KADROSU

3.2.1. VAHŞİ DOĞA

3.2.1.1. Eserin Özeti

Oyun metni Refik Erduran'ın basılı ve yayınlı eserlerinden değildir, piyes metni 02.09.1999 tarihi ve 220 numarası ile Konya Devlet Tiyatrosu'ndan temin edilmiştir. Temin ettiğimiz tiyatro metni 47 sayfadan, bir perde ve beş dekordan oluşmakta olan müziksiz bir piyestir.

Erduran, eserindeki kişi ve olay vakası hayal ürünü olduğunu ancak oyunun kaynağının 23 Ekim 1998 tarihli *Newsweek** dergisindeki bir haber olduğunu metnin girişinde belirtmiştir(s.1). ABD'nin Utah eyaletinde geçen olay örgüsü şöyledir:

Vahşi Doğayı Koruma Genel Müdürlüğü'nden biri erkek ve biri kadın iki kişi kaçak avcıların peşine düşerler. Avcıların güvenini kazanmak için iki âşık rolüne girip epeyce samimî olurlar. Sonra aralarında muhabbetleri ilerleyip gerçekten âşık olup evlenirler. Erkek çalışanın eski eşi ise devletin bir kurumunun kendi çıkarı için iki iş arkadaşını yakınlaştırması sebebiyle mahkemede dava açar. Devlet ise suçu kabul etmez ve iki kişinin ilişkisinin devlet ile ilgisinin olmadığını savunur. *Vahşi Doğa* gerek tiplerleriyle, gerekse bir şehir hayatından kesitler sunmasıyla ilgi çekici bir eserdir. Oyunda yer yer argo ve küfür içerikli sözler geçmektedir. Metin zevkle okunur ama gerilim olarak eksiktir. Merak ve heyecan unsurlarına sahip değildir. Olaylar kronolojik bir zaman diliminin içinde cereyan etmektedir. Tiyatro metni zevkle okunur ve türü de politik erotik komedidir. *Vahşi Doğa* tiyatro metni KTB, DTGM, Belgelik Şube Müdürlüğü*'nün belgesine göre Devlet Tiyatro sahnelerinde sergilenen oyunlardandır.

3.2.1.2. Kişi Kadrosu

Basılmayan ve yayınlanmayan *Vahşi Doğa* adlı tiyatro metninin olay vakası ABD'deki bir olaydan uyarılma olduğu için, metnin karakterleri yabancıdır. Oyun metninde çok kalabalık bir şahıs kadrosuyla karşılaşmamaktayız. Eserin en önemli merkezi figürü olan akıllı avukat Jean adlı biri olan olaylar onun çerçevesinde gelişir ve sürekli yeni bir boyut kazanmaktadır. Metin sahnede canlandırıldığı zaman yedi kişi karakter kadrosuyla sergilenmeye gelir. Oyuncu

* Amerika'nın en önemli üç haber dergilerinden biri olan *Newsweek* 1933 yılından beri yayınlanmaktadır.

* KTB, DTGM, Belgelik Şube Müdürlüğü Karar No: 1432, 09.10.1999'da metin sahnelenme kararı kazanmıştır. *Vahşi Doğa* oyunu ilk önce Antalya'da 2000-2001 yılları arasında tiyatro sevenleri için canlandırılmıştır.

karakterleri yazar tarafından özel ad, yaş ve mesleklerine göre birbirlerinden ayrılmış ve adlandırılmışlar. Ayrıca metin içerisinde birkaç şahıs ismiyle karşılaşırız ama eser sahnelendiği zaman hiçbir rol ve etkileri yoktur, sadece metin içerisinde yer almışlardır. Erduran, eserin şahıs kadrosunun dağıtımında erkek ve kadın kahramanlar arasında eşitliği sağlamamıştır. Oyunun etrafında şekillendiği merkezi figür kadın olduğu için tiyatromuzu incelemeye kadın kahramanlardan başlıyoruz.

3.2.1.2.1. Kadın Kahramanlar

Oyun metni sahnede canlandırıldığı zaman toplam dokuz kişi kadrosundan sadece üç kadın karakteriyle karşılaşmaktayız. Bunlar da sahneye çıkış ve oynadıkları figür rollerin sırasıyla: Zarah, Jean ve Lois kadın şahıs kadrosunu oluştururlar.

Zarah

Kendini ve vücudunu göstermesini seven, güzel ve azgın davranışlı bir kadındır. Vahşi Doğayı Koruma Genel Müdürlüğü'nün çalışanlarından biridir. Bruce ile birlikte kaçak av yapan avcılarını yakalama görevindedir. Bu görevi yaparken avcılarının dikkatini çekmek için Bruce ile yaklaşması ancak birliktelik yaşamaması gerekmektedir(ss.12-13). Zarah'ın kafasındaki düşünce Bruce'nin dikkatini çekmektir(s.8). Bruce ile avcılarının dikkatini çekmek için çadırda birlikte uyumuşlardır. Ancak Zarah başka bir şey daha düşünmektedir. Soyunup çıplak kalır, güneşlenir(s.13). Bu sırada avcılarının gelmesiyle üzerine havlu alır. Zarah avcılardan hoşlanır ve kendisine avlanmayı öğretecek birinin olmadığını söyler, Genç Avcı “Ben öğretilirim” der. Zarah avlanmayı öğretirse ücretsiz olarak birlikte olabileceklerini söyler(ss.16-17) Zarah yapılacak tuzağı anlatır, Bruce bu plana itiraz eder.(s.18). Genç Avcı tüfekte ilgili dersleri Zarah'a anlattığı zaman kadına iyice sokulur, ona dokunur. Bu esnada Zarah bir boğa sürüsü olduğunu söyleyerek Genç Avcı'nın boğayı vurmasını sağlar. Boğa vurulduktan sonra Bruce'nin gelmesiyle avcılar kelepçelenir, tüfeklerine el konur(ss.25-26). Zarah'ın mahkemede Vahşi Doğayı Koruma Genel Müdürlük Şefi Edgar'a dil çıkartmasıyla rolü sona erer(s.47).

Lois

Eşi Bruce'ye çok bağlı ve onu aşırı seven bir kadındır. Kocasını, iş arkadaşı Zarah ile yaklaşınca çok üzülür ve kızar. Bruce evden ayrılmaya gelince Lois ona güzel görünüp dans

ederek karardan vazgeçirmeye çalışır(s.29). Lois avukatı Jean'ın desteğiyle Vahşi Doğayı Koruma Müdürlüğü'ne mahkemede dava açar. Şef Edgar'ın raporunda Zarah; Bruce'yi baştan çıkararak kişidir, Edgar suçu Zarah'a yüklemiştir. Lois bunu duyunca öfkelenir; avukatı ise sakin olmasını ister. Jean, Edgar'ın üzerine gitmelerinin daha mantıklı olacağını söyler. Lois yaşadığı mağduriyetten söz etmesiyle şaşkın rolünü üstlenir(ss.27-28). Bruce'den mahkemede Edgar'a karşı ondan destek ister(s.35). Bir gece barda Edgar ile Genç Avcı'nın aralarında kavga çıkar. Jean bu olayı Edgar'a karşı kullanır(s.39). Edgar ifadesini değiştirmesiyle Jean, Lois'e anlaşlık diye seslenir. Lois de yerinden fırlayıp alkışlar, Zarah ve Bruce'nin elini sıkarak. Lois'in oyun metninde Genç Avcı'nın yanağına hafifçe vurmasıyla rolü sona erer(s.47).

Jean

Metnin merkezi figürü olan Jean akıllı, kurnaz ve dikkatli bir kadın avukattır. Lois'in kocasının iş arkadaşı Zarah ile yaklaşmasının Vahşi Doğayı Koruma Müdürlüğü'nün hatası olduğunu düşünmektedir. Jean, bunun için mahkemede devleti suçlayıcı dava açılmasını sağlamıştır. Lois'ten ağlayıp sızlanmayı değil, dünya tatlısı, uyanık bir kadın olarak algılanmasını ister. Avukat Jean ile Şef Edgar bir zamanlar yaklaşmışlar ve Edgar başka bir kadınla samimî olunca Jean araya mesafe koymuştur(ss.10-11). Bir gece Edgar barda Genç Avcıyla kavga edince, Jean bu olayı ona karşı kullanır. Daha sonra Edgar'la anlaşır ve onunla anlaşmasının evlilik şartı ile olduğunu Lois'e anlatır(s.39). Edgar, mahkemede hatalı davrandığını ifade eder(s.44). Jean, Edgar'ın yemek teklifini kabul ederek Lois'e “Anlaşlık” diye seslenir. Jean oyun metninde Edgar'ı öpmesiyle rolü sona erer(s.47).

3.2.1.2.2. Erkek Kahramanlar

Oyun metni sahnede canlandırıldığı zaman toplam yedi kişi kadrosundan dört erkek aktörüyle karşılaşmaktayız. Bunlar da sahneye çıkış ve oynadıkları rollerin sırasıyla: Genç Avcı, Yaşlı Avcı, Bruce ve Edgar erkek şahıs kadrosunu oluştururlar.

Genç Avcı

Kadınlara karşı aşırı ilgili, heyecanlı ve meraklı biri olan Genç Avcı, sadece para ile ilgilenme dışında zevk için de avlandığını söyler. Zarah ile Bruce'yi gözetlemekle zamanını geçirir(s.8). Asıl amacı da Zarah ile yaklaşmaktır(s.12). Zarah'ın çıplak güneşlenmesi avcılarının

dikkatlerini iyice çeker. Genç Avcı, Zarah ile cinsel içerikli sohbet eder(ss.15-16). Zarah'ın “Fahişeyim” dediğini duyunca Genç Avcı ile avcılık dersi karşılığında birlikte olmak için anlaşılır(s.21). Zarah'ın isteği ile Genç Avcı bir boğayı vurunca ortağı Yaşlı Avcı tepki gösterir ve avcılar arasında kavga çıkar. Bruce'nin gelişiyile Zarah avcıları suçüstünde yakalamış olur ve onları kelepçeler(ss.25-26).

Genç Avcı ise Zarah'a bağıırır. Bir barda Jean ve Edgar otururken Genç Avcı'nın gelip Jean ile dans etmesiyle iki erkek arasında kavga çıkar ve Avcı yaralanır(s.39). Genç Avcı'nın oyun metninde mahkemede Lois'e uzun uzun bakması ve onun arkasından gitmesiyle rolü sona erer(s.47).

Yaşlı Avcı

Kadınlardan bıktığı için ayda bir kerhaneye gider. Av işini bir an önce parayı almak için hemen bitirmek isteyen biridir. Avcılık ortağı Genç Avcı'nın Zarah'ı gözetlemesine karşı çıkar ve daha sonra kendisi de ondan hoşlanır(ss.7-8). Ortağıyla birlikte Bruce ve Zarah'ın yanına gittikleri zaman Genç Avcı'nın Zarah ile anlaşmasına şahit olur(s.17). Yaşlı Avcı, ortağı boğayı vurduğu zaman ona çok kızar ve aralarında kavga çıkar. Bruce'nin gelişiyile ikisi de kelepçelenir ve Yaşlı Avcı Bruce'ye kendisinin bir şey yapmadığını söyler. Bruce ise Yaşlı Avcı'ya ortağının konuşacağını söyler ve onu susturur(ss.25-26). Yaşlı Avcı'nın oyun metninde ortağının Lois'in peşinden giderken kendisini de çağırması ve onların arkasından gitmesiyle rolü sona erer(s.47).

Bruce

Lois'le evli olan yakışıklı, çalışkan ve becerikli bir adamdır. Vahşi Doğa Genel Müdürlüğü'nün çalışanı olup iş arkadaşı Zarah ile avcıları yakalamak için yakınlaşmaya girmekte ve onun övgülerine maruz kalmaktadır(s.8). Avcıların dikkatini çekmek için Zarah'la birlikte aynı tulum içinde uyumuştur(s.13). Zarah'ın Genç Avcı ile yakınlaşmasını doğru bulmaz ve bu duruma itiraz eder.

Daha sonra Zarah üzerindeki havluyu çıkarır ve Bruce de soyunur birlikte olurlar(s.18). Zarah'ın planı gerektiği gibi işleyip boğa vurulunca Bruce de gelir, avcılar suçüstü yakalanıp kelepçelenir(s.26). Bruce karısı Lois ile konuşur ve evden ayrılarak Zarah'ın yanına gider. Gitmeden önce eşinin müdürlüğü ve şefi mahkemede dava edeceğini öğrenir(ss.34-35). Bruce'nin oyun metninde mahkemede anlaşma sağlanınca eşi Lois'in elini sıkmasıyla rolü sona erer(s.47).

Edgar

Vahşi Doğayı Koruma Genel Müdürlüğü'nün şefidir. Kadınlara ilgili olan bir adamdır. Eski eşini bir erkekle yemek yediği için boşamıştır(s.19). Avcıların olayında Jean devleti suçlarken, Edgar çalışanları suçlar(s.11). Edgar, barda Genç Avcıyla kavga edince suçlu konumuna düşer. Edgar bu olayı kendisine karşı kullanan Jean'la anlaşır. Edgar avukat Jean'e önceden beri âşıktır ve birbirlerinden hoşlandıkları için anlaşmaları zor olmaz. Edgar mahkemede hatalı davrandığını söyler(s.39). Edgar Jean'ı yemeğe davet eder, o da teklifini reddetmez. Edgar'ın oyun metninde Jean'ı bağışıp, öpüp kucaklamasıyla rolü sona erer.

3.2.2. İKİNCİ BASKI

3.2.2.1. Eserin Özeti

Refik Erduran'ın basılı ve yayınlı eserlerinden değildir, eser metni 17.02.2000 tarihi ve 068 No'su ile Konya Devlet Tiyatrosu'ndan temin edilmiştir. Temin ettiğimiz tiyatro metni 49 sayfadan, üç perde ve bir dekordan oluşmakta olan müziksiz bir piyestir.

Metnin olay vakası, küçük bir gazetenin yönetiminde geçer. Karşıda geniş bir kapı, solda patron tuvaletinin kapısı görünmektedir. İçeride biri küçük, biri de epey büyük olmak üzere iki tane yazı masası yer alır. Bunların dışında pencere, kasa ve şömine göze çarpmaktadır. Metinde gazete patronu olan Hamdi Bey'in karanlık işlerinin üstünü nasıl örttüğünü görmekteyiz. İflas etmek üzere olan bu gazetenin başyazarı Tuğrul ve diğer çalışanların mücadeleleri de öne çıkmaktadır. *İkinci Baskı* gerek tiplerleriyle, gerekse bir şehir hayatından kesitler sunmasıyla ilgi çekici bir eserdir. Oyunda yer yer argo ve küfür içerikli sözler geçmektedir. Tiyatro metni zevkle okunmaktadır ve eserin türü komedidir. Piyes metni KTB, DTGM, Belgelik Şube Müdürlüğü'nün belgesine göre Devlet Tiyatro sahnelerinde sergilenme hakkı kazanmasına rağmen tiyatro severler için sahnelerinde sergilenmemiştir.

3.2.2.2. Kişi Kadrosu

Basılmayan ve yayınlanmayan *İkinci Baskı* adlı tiyatro metninin olay vakası küçük bir gazetenin patronu olan Hamdi Bey'in odasında geçmektedir. Eserin en önemli merkezi figürü gazetenin yazı işleri müdürü olan Tuğrul adlı bir olan olaylar onun çerçevesinde gelişir ve sürekli

---

* KTB, DTGM, Belgelik Şube Müdürlüğü Karar No: 1438, 04.03.2000'de metin sahnelenme kararı kazanmıştır.

* Oyun, Mersin Büyükşehir Belediyesi tarafından Kongre ve Sergi Saray sahnesinde kamuoyu için sergilenmiştir.

yeni bir boyut kazanmaktadır. Oyun metni çok kalabalık bir şahıs kadrosuyla karşılaşmamaktayız. Metin sahnede canlandırıldığı zaman dokuz kişi karakter kadrosuyla sergilenmeye gelir. Oyuncu karakterler yazar tarafından özel ad, yaş ve mesleklerine göre birbirlerinden ayrılmış ve adlandırılmıştır.

Ayrıca metin içerisinde birkaç figür ismiyle karşılaşırız ama eser sahnelendiği zaman hiçbir rol ve etkileri yoktur, sadece metin içerisinde yer almışlardır. Erduran, eserin şahıs kadrosunun dağıtımında erkek ve kadın kahramanlar arasında eşitliği sağlamamıştır. Oyunun etrafında şekillendiği merkezi figür erkek aktörü olduğu için tiyatromuzu incelemeye erkek kahramanlardan başlıyoruz.

3.2.2.2.1. Erkek Kahramanlar

Oyun metni sahnede canlandırıldığı zaman toplam dokuz kişi kadrosundan altı erkek karakterle karşılaşmaktayız. Bunlar da sahneye çıkış ve oynadıkları figür rollerin sırasıyla: Tuğrul, Bomba Ayhan, Hamdi, Ziya Kadir, Erdem Enön ve Canavar erkek şahıs kadrosunu oluştururlar.

Tuğrul

Sağlam, dürüst biri olan Hamdi Bey'in yeğeni ve gazetenin yazı işleri müdürüdür. Amcası olan gazetenin patronu Hamdi Bey'in ölmüş babasını kandırıldığına bir türlü inanmamaktadır(ss.1-2). Hamdi'nin tek varisi olan Tuğrul bir gün amcasının hisselerine sahip olacaktır(s.5). Tuğrul hep işle ilgilendiği için sevgilisi Şirin'i ihmal etmektedir(s.2). Ayrıca sevgilisi Şirin tarafından kendisiyle ilgilenmediği için sürekli eleştiriye maruz kalır(s.5). Şirin ise Tuğrul'un biraz daha sert ve kararlı durmasını istemektedir. Ondan:

“Aptal yerine konulmuş, malının mülkünün üzerine oturulmuş, babasına iftira atılmış bir insan gibi” olmasını istemektedir(s.12). Tuğrul'un, gazeteye bir gecelik el koyması, Hamdi'nin gerçek yüzünü okurlara başyazıyla anlatması ve Şirin'i kucaklayıp odadan çıkmalarıyla rolü sona erer(s.49).

Bomba Ayhan

Gazetenin çalışanlarından biri olan Ayhan, bomba haberler yaptığını iddia eden ama çoğunlukla haber uyduran, yaptığı haberleri de azıcık süslediğini söyleyen, ukala karakteri olan

bir muhabirdir. Hamdi, Tuğrul'dan Ayhan'ın palavra röportajlarını kesmesini ister. Onun yerine halkın dertleriyle ilgili röportaj yapmasını ve gecekondu semtlerini gezmesini talep eder(ss.3-4). Bomba Ayhan'ın figürü Tuğrul ve Şirin'in arkasından bağırarak konuşmasıyla rolü sona erer(s.46).

Hamdi*

Gazetenin patronu olmasına rağmen ama esas para kazanma işi bankacılıktır. Yönettiği gazeteyi tutucu çizgiden modern çizgiye taşımayı hedefleyen birisidir. Her yıl arabasını değiştirir ve banka işlerinden dolayı zengindir. Gazeteyi de banka hilelerini gizlemek için bir koruma örtüsü olarak kullanmaktadır(s.2). Bir zamanlar muhasebeciyken kardeşini banka dolandırmaktan şikâyet edince ödül kazanmıştır. Bu ödülle şuanki bankasını almıştır. Hamdi gazete çalışanlarından halkın dertlerine odaklanmalarını, onların içine çıkmalarını istemektedir(s.4).

Gazete hisselerini sattığı iş adamı ve emekçi parti milletvekili adayları olan Erdem Enön için gazete içeriğini değiştirmiştir. Erdem Enön, partisinden ayrılıp yeni parti kurma isteğinden vazgeçince hisselerini Perihan Hanım'a satmıştır(s.8). Hamdi, Perihan Hanım'ın rahat hayatından sonra sofı oluşunu öğrenir. Perihan Hanım bu yüzden gazetenin yeniden muhafazakâr bir çizgiye geçmesini ister. Hamdi bu durumu Tuğrul ve diğer çalışanlara da iletir(ss.10-11). Hamdi'nin figürü, Canavar ve Şirin tarafından tutulup eskiden bütün yaptıklarını itiraf etmesiyle rolü sona erer(s.49).

Ziya Kadir

Gazetede diğer çalışanlarına göre en yaşlı yazardır. Osmanlı dilini kullanır, genelde dinî ve tarihî yazıları yazar. Gazetenin patronu tarafından “Üstad” olarak anılır. Hamdi Bey, Ziya Kadir'den yazılarını güncellemesini ve zamana uygun hale getirmesini ister. Muhafazakâr yazıları yerine döneme uygun atılımcı yazılarını talep eder. Ziya da gazete hisselerini alan iş adamını duyunca sosyal içerikli yazılar yazmaya başlayacağını söyler. Gazete hisseleri Perihan Hanım'a geçince yine muhafazakâr yazılarına döner(ss.5-6). Ziya Kadir'in figürü, Hamdi Bey'in nasıl biri olduğunu anlatmasıyla rolü sona erer.(ss.38-39)

---

* Sahnede hiç rolü görülmeyen, sadece adı geçen gazetenin çaycısı Hakkı Bey'den de bahsedilir(s.1).

* Eser Adana'da Çukurova Belediyesi tarafından da tiyatro sevenler için sahnelenmiştir.

Erdem Enön

Varlıklı gösterişli iş adamlarından biridir. Siyasetle ilgilidir, parti arkadaşlarıyla arası açıldığı için yeni bir parti kurma niyetindedir. Hamdi Bey gazetesinde hisseleri sattığı zaman o alır ve gazeteyi partinin basın aracı gibi kullanmaya başlar. Hamdi'yi ziyarete geldiğinde arkadaşlarıyla arasının düzeldiğini ve yeni parti kurma fikrinden vazgeçtiğini söyler. Gazeteye para desteğinin süreceğini, hisselerini Perihan Hanım'a devrettiğini belirtir(ss.7-8). Erdem'in, Hamdi'ye Perihan Hanım'ın nasıl biri olduğunu anlatması ve şaşırarak bağırmasıyla rolü sona erer(s.44).

Canavar

Düzenbaz, sabıkalı, sağlam karaktere sahip olmayan, anılarını yazdırmak ve bastırmak için Tuğrul'un yanına gelen bir kişidir. Dört cinayet işleyip ispatlanamadığı söylenmektedir. Sarkıntılık ve soygunculuk gibi işlerinden dolayı cezaevine girmiştir. Çilingir yanında çırak olarak çalışmış ve daha sonra bir apartmana kapıcı olmuştur. Kapıcılık yaptığı sıralarda iki hizmetçiyle ilişkisi olmuştur. Apartmanda karanlık işlerle uğraşan dört kiracının kaza süsüyle ölümüne sebep olmuştur. Şirin'in ortaklık teklifini kabul etmesiyle Hamdi'nin kasasını açar. Canavar kasadaki paraları kendisi için alır ve belgeleri Şirin'e verir(ss.15-18). Şirin ve Canavar Hamdi'nin odasında iken Perihan ile Hamdi içeriye girdiklerinde Canavar onları rehin alır(s.27). Hamdi'nin korku halindeyken yaptığı itirafları duymuştur. Tuğrul'un gelişiyile Hamdi'nin itirafları gazetede haber yapılır(ss.30-31). Canavar'ın figürü Hamdi ile Perihan kaçmamaları için onlara göz kulak olması ve “Bunlar ıskarta” diyerek çıkmasıyla rolü sona erer(s.44).

3.2.2.2.2. Kadın Kahramanlar

Oyun metni sahnede canlandırıldığı zaman toplam dokuz kişi kadrosundan sadece üç kadın aktris karakteriyle karşılaşmaktayız. Bunlar da sahneye çıkış ve oynadıkları figür rollerin sırasıyla: Nil, Şirin ve Perihan kadın şahıs kadrosunu oluştururlar.

Nil

Gazetenin sekreteridir, küçük yazı masasında çalışmaktadır. Kelimelerin günümüz Öz Türkçe karşılıklarını kullandığı için Tuğrul tarafından alay konusu olur. Kendisini sadece sekreter olmadığı, yazıların daha saf bir Türkçe ile yazılmasının kontrolünü yaptığını, gazete kadrosunda

genç kuşağı temsil ettiğini söylemektedir(s.2). Kullandığı dil nedeniyle patronu Hamdi Bey'den de uyarı alır, sadece yazılarda Öz Türkçe kullanmasını ister(s.5). Nil oyunda gazete patronun dolandırıcılığının ortaya çıkarıldığı ve başyazıyı tartışmasıyla rolü sona erer(s.38).

Şirin

Gazetenin yazı işler müdürü olan Tuğrul'un sevgilisidir. Tuğrul'dan daha fazla ilgi beklemekte ve evlenmeden önce de yakınlaşmak niyetindedir. Gazetenin emniyet ve magazin muhabirliğini yürütmektedir. Çalışanların haklarını gözetken bir karaktere sahiptir(s.1) Sevgilisi Tuğrul'un amcası Hamdi'nin gerçek yüzünü artık görmesi gerektiği için patronun kasasını soymanın çalışanlara fayda getireceğini söyler(ss.2-3). Şirin, gazeteye gelen Canavar'ın rahat karakterli biri olduğunu fark edince aklına bir plân gelir. Bu plâna göre Hamdi'nin kasasını açıp çıkan belgeleri alıp ona şantaj yapmayı düşünmektedir(ss.15-16). Canavar'la birlikte Hamdi'nin odasına gizlice girip kasayı açarlar. Belgeleri Şirin alır ve paraları Canavar'a verir. Aniden odaya giren Hamdi ve Perihan saklandıkları için onları bulamazlar. Sonra Canavar ortaya çıkarak ikisini de alıkoyar(s.20). Hamdi korkusundan dolayı abisine yaptıklarını ve dolandırıcı olduğunu itiraf eder. Gerçekler ortaya çıkınca Tuğrul, yasal olarak haklarını arayacaklarını Şirin'e söyler, o da bu duruma kızar(ss.28-29). Şirin, Canavar'dan Perihan ve Hamdi'nin kaçmamaları için onlara göz kulak olmasını ister. Şirin'in figürü gazetenin yeni başyazısının mizanpaj harikası olduğunu söylemesi ve ertesi gün öğleye kadar Perihan ve Hamdi'nin gözaltında tutulacağını belirtmesiyle rolü sona erer(ss.48-49).

Perihan

Kocasından kendisine çok fazla mal ile para kalan, hasta kişilikli, garip bir kadındır. Önceleri çok dekolte giyinir ama kocasının ölümünden sonra örtünerek simsiyah giyinmeye başlar. Kocasının hayaletinin dolaştığını, bazen horultu sesleri çıkardığını düşünür. Erdem Enön'ün gazetede hissesini devrettiği kişi olan Perihan, bir gün sabaha karşı gazeteyi gezmeye gelir(s.9). Hamdi'den simsiyah giyinmesini, takım elbise ve kravat kullanmasını, laubali konuşmamasını ister(s.24). Perihan patronu Hamdiyle birlikte gazetedeysen Canavar tarafından rehin alınır. Perihan, bu duruma tepki gösterse de Canavar tarafından dikkate alınmaz(ss.27-28). Gazetede Hamdi'nin gerçek yüzünü gösteren haber yazısından sonra serbest bırakılır ve “Çok şükür” demesiyle rolü sona erer(s.49).

3.2.3. MÜJDENİN MÜJDESİ

3.2.3.1. Eserin Özeti

Refik Erduran'ın basılı eserlerinden değildir, eser metni 04.09.2003 tarih ve 293 No ile Konya Devlet Tiyatrosu'ndan temin edilmiştir. Temin ettiğimiz tiyatro metni 52 sayfadan, beş bölümden ve bir dekordan oluşmakta olan müziksiz bir piyestir.

Oyun metninin olay vakası Dr. Ferruh'un özel kliniğinin kabul salonunda geçmektedir. Bu özel kliniğin kabul salonunda sağda ve solda birer küçük kapı bulunur. Ortadaki büyük kapının üstünde Doktor Ferruh'un fotoğrafı vardır. Arka duvarın üstünde elle yapılandırılmış birkaç resim, köşede bir bar, barın önünde dışı koltuğu ve sedye görülür. Sekreter masasının üstünde telefon ve teypli radyo, pencerenin altında uzun bir kanep, rahat koltuklar ve sehpanın üzerinde dergiler yer alır; yalnız kapağında çıplak bir çiftin fotoğrafı olan büyük albüm göze çarpmaktadır. Eserde kliniğe gelecek olan Hadi Bey ile Dr. Ferruh ve ekibi arasında geçen olaylar konu edinilir. Olaya Dr. Ferruh'un kızı Müjde'nin katılmasıyla iş farklı bir yöne doğru ilerlemeye başlar. *Müjdenin Müjdesi* gerek tiplerleriyle, gerekse bir şehir hayatından kesitler sunmasıyla ilgi çekici bir eserdir. Tiyatro metni çok zevkle okunur ve eseri türü de komedidir. *Müjdenin Müjdesi* oyun metni KTB, DTGM, Belgelik Şube Müdürlüğü'nün belgesine göre Devlet Tiyatro sahnelerinde sergilenme hakkını kazanmış ama sahnelerinde canlandırılmamıştır.

3.2.3.2. Kişi Kadrosu

Basılmamış *Müjdenin Müjdesi* tiyatro metninin olay vakası Dr. Ferruh'un özel kliniğinin kabul salonunda geçmektedir. Metnin en önemli merkezi figürü Dr. Ferruh'un* kızı Müjde adlı biri olan olaylar onun çerçevesinde gelişir ve sürekli yeni bir boyut kazanmaktadır. Piyeste çok kalabalık bir şahıs kadrosuyla karşılaşmamaktayız. Oyun sahnede canlandırıldığı zaman sekiz kişi karakter kadrosuyla sergilenmeye gelir. Oyuncu karakterler yazar tarafından özel ad, yaş ve mesleklerine göre birbirlerinden ayrılmış ve adlandırılmışlar. Ayrıca metin içerisinde birkaç şahıs ismiyle karşılaşırız ama eser sahnelendiği zaman hiçbir rol ve etkileri yoktur, sadece metin içerisinde yer almışlardır. Erduran, eserin şahıs kadrosunun dağıtımında erkek ve kadın

---

* KTB, DTGM, Belgelik Şube Müdürlüğün karar no: 1467, 20.09.2003'te metin sahnelenme kararı kazanmıştır.

* Tiyatro metninde rolleri olmayan sadece isimleri geçmektedir.

Tekin: Yurtdışında maceralar yaşayan Hadi Bey'in küçük oğlu ve Bahadır'ın kardeşidir.

Tosun: Yurtdışında olan Hadi Bey'in çok sevdiği köpeğidir.

kahramanlar arasında eşitliği sağlamamıştır. Oyunun etrafında şekillendiği merkezi figür kadın aktrisi olduğu için tiyatromuzu incelemeye kadın kahramanlardan başlıyoruz.

3.2.3.2.1. Kadın Kahramanlar

Oyun metni sahnede canlandırıldığı zaman toplam sekiz kişi kadrosundan sadece üç kadın aktris karakterle karşılaşmaktayız. Bunlar da sahneye çıkış ve oynadıkları figür rollerin sırasıyla: Perçem, Gelincik ve Müjde kadın şahıs kadrosunu oluştururlar.

Perçem

Sağlam karaktere sahip olmayan, hassas tabiatlı, en ufak seslerden bile ürken, Dr. Ferruh'un özel kliniğinde sekreter ile hemşire olarak çalışmakta olan birisidir. Her zaman yaptığı gibi iskambil falı açmaktadır. Doktor'a âşık ve ondan hep ilgi isteyen biridir. Bu konuda doktorun yardımcısı Özle ara sıra tartışmaktadır. Öz ise Perçem'in sekreterlik işini iyi ve dikkatle yapmasını ister, aksi takdirde doktora şikâyet edeceğini söyler. Soracaklarına cevap vermesini ister. Öz, odada ortam dinleyici olduğunu ama kendisinin düğmeyi kapattığını söyler. Perçem gelenlerden birinin anasının gözü bir kişi, diğerinin kendi halinde bir hanımefendi olduğunu söyler, hareketli kişiyi içeri çağırır. İçeri giren kişi iş ilânı için gelen Gelincik'tir.

Öz, kliniğe gelenleri garip numaralarla dener, bu numaraları yaparken Perçem'den de yardım alır. Gelincik numaralardan sıkılır ve bayılır. Perçem, kızını sedyeyle iterek soldan çıkarır, içeri geri gelir. Perçem ikinci gelen kişi Müjde'yi çağırır. Perçem'in doktoru çağırması üzerine, Müjde'nin Dr. Ferruh'un kızı olduğu ortaya çıkar. Müjde yeniden bir iş bölümü yapar, Perçem'in görevi de Hadi Bey'i kandıracak Gelincik'i hazırlamaktır. Perçem'i Hadi'nin falına bakarken görürüz, falın kötü gittiğini anlatır. Daha sonra Dr. Ferruh ise Perçem'e kızdığı için araları bozulur. Perçem de muhasebede hesabını kestirerek alacağını imzalattıktan sonra Dr. Ferruh'a uzatır verir. Dr. Ferruh sinirlenir bağırır ama Perçem artık korkmamaktadır. Hadi Bey Müjde'ye ve kızlara “Hep birlikte gidelim” demesiyle Perçem de teşekkür etmesiyle rolü sona erer.

Gelincik

Havai görüntülü kişiliğe sahip olan, ünlü ve model olma derdinde, vücudunu sergileyen bir kızdır. Hadi Bey'in şoförün kızı olduğunu söyler, Dr. Ferruh'un kliniğinde iş başvurusu için gelmiştir. Çalışmadan ziyade hiç olmazsa Hadi Beyle tanışmak niyetindedir. Öz'ün türlü

numaralar karıştırmasına Gelincik* sıkılır ve en sonunda baygınlık geçirir. Kliniğe Müjde'nin gelişiyile havai görüntüsü normal kıyafetlere döner. Gelincik ise Hadi Bey'i cilve ve öpücüklerle yoldan çıkarmaya uğraşır. Hadi de onun amacını anlar, aslında iyi bir kız olduğunu, bir yerlere gelmek için bu tarz şeylere gerek olmadığını açıklar. Gelincik oyun metninde oynadığı kısa figürü son olarak Hadi, Müjde ve Perçem ile gidecekken görülmesiyle rolü sona erer.

Müjde

Aklı başında, cesur ve doğru sözlüdür. Dr. Ferruh'un kızıdır ve ormanlık bir bölgede yaşamaktadır. Müjde'nin eşi kaçak kesim yaptırmadığı için bir orman köylüsü tarafından öldürülmüştür. Ormanda, orman köylüsü çocuklarından okuyamayan kızların kaldığı bir yuvanın işlerini yürütmeye çalışmaktadır. Zengin varlıklı insanlara kuşkuyla bakan ve onları durdurmak isteyen biridir. Babasının özel kliniğindeki iş ilânı Müjde'nin dikkatini çekmiştir. Bu ilânı kendisine bir mesaj olarak yorumladığı için kliniğe gelir. Klinik ekibinin ise Müjde'nin Dr. Ferruh'un kızı olduğundan hiç haberi yoktur. Bu durum ortaya çıkınca Müjde'ye saygıda kusur etmezler. Müjde babasıyla yalnız kaldıklarında Dr. Ferruh esas iş olan Hadi Bey'den bahseder. Hadi Bey'in yalnız ama çok zengin bir iş adamı ve mutsuz bir kişi olduğunu anlatır.

Babasının Müjde'den isteği, Hadi Bey'in damarını bulması ve Hadi Beyle yakından ilgilenmesidir. Müjde daha sonra kliniğin ekibini organize ederek Hadi Beyle ilgilenir. Müjde, Hadi'nin eşi ve oğullarıyla ilişkisi ve iş durumu gibi bilgileri elde eder. Bu sayede ölümden korktuğu ve çocuklarını sevmediğini anlaşılr. Hadiyle konuştuğça onun insani yönleri olduğunu anlar. Hadi bir kere yalısında misafir olması için Müjde'yi davet eder. Daha sonra Müjde'ye aşkını ilân edip şirketini satacağını söylemesiyle Müjde şaşırır. Hatta kurulacak vakfın yönetim işini Müjde'ye vereceğini söyler. Müjde ise klinikte duvardaki çocuk resmine bakar ve babasının kızmasına aldırılmaz, Hadi Beyle birlikte gitmesiyle rolü sona erer.

3.2.3.2.2. Erkek Kahramanlar

Oyun metni sahnede canlandırıldığı zaman toplam sekiz kişi oyuncu kadrosundan beş erkek karakteriyle karşılaşmaktayız. Bunlar da sahneye çıkış ve oynadıkları figür rollerin sırasıyla: Öz, Dr. Ferruh, Kuzey, Hadi ve Bahadır erkek şahıs kadrosunu oluştururlar.

---

* **Hadi Beyin Eşi:** Yurtdışında yaşar, Bahadır ile Tekin'in anneleridir.

Müjde'nin Kocası: Kaçak kesim yaptırdığı için ormanda bir köylü tarafından öldürülmüştür.

Hadi Bey'in Şoförü: Gelincik'in babasıdır ve aynı zamanda Hadi Bey'in özel şoförüdür.

Öz

Bağıra çağıra konuşan, heyecanlı biri olup Dr. Ferruh'un yardımcısıdır. Öz, Perçem ile doktorla olan karmaşık ilişkileri yüzünden çok dalga geçmektedir. Özel kliniğine gelenlere değişik türlü numaralarla sinir testi, koku testi vb. testler de yapmaktadır. Bu işi, doktorun bilgisi dâhilinde yapmaktadır. Kliniğe gelen iki kişiden Gelincik bu tür oyunlardan tiksindir, sıkılır ve bayılır. İkinci kişi ise doktorun kızı Müjde; Öz'ün numaralarından etkilenmez; hatta onu alt eder. Müjde'nin Dr. Ferruh'un kızı olduğu ortaya çıkınca, Öz ondan tekrar tekrar özür diler. Öz, içeri giren Dr. Ferruh'a Hadi Beyin iki gündür beklediğini söyler ve işi kendisine vermesini ister. Doktor ise isteğine razı olmaz. Hadi ile ilgilenecek kişinin yakında ortaya çıkacağını söyler. Bu sırada Hadi Bey'e Öz tarafından garip içecekler hazırlanır.

Hadi Bey'in hastalığı ile ilgili birtakım testler yapar. Öz, Perçem ve Gelincik'le birlikte Hadi Bey'e olumsuz fal bakma oyunu oynarlar. Öz, Müjde'nin pek görünmediğini söyler. Müjde ise Öz'ün sürekli taraf değiştirme ve kendisine ait yeni klinik açma isteği gibi planlarını yüzüne vurur. Daha sonra Öz sürekli sekreter masasını karıştırıp notlar alır. Perçem geldiği zaman ne aradığını ve yaptığını sorar. Öz ise ona:

“Hiçbir şeye karışma, soru sorma, aklın varsa yeni yerimde işe bile girersin” der. Bu esnada Dr. Ferruh, sessizce gelerek Öz'e gelen heyeti niye içeri aldığını sorar. Öz, renk vermez ve girmelerine izin verdiğini söyler. Gelenlerin birkaç doktor, iki avukat ve noter olduğunu, kendisine bir şey söylemediklerini belirtilmesiyle rolü sona erer.

Ferruh

Özel bir rehabilitasyon kliniği işletmekte olan Ord. Prof. Dr. Ferruh Cumhuroğlu sağlam olmayan bir kişiliğe sahiptir. Kurduğu vakıflarla zengin itibarlı kişilerin hastalıklarına şifa bulup topladığı bağışlarla kariyer yapmaktadır. Dr. Ferruh ile kliniğin sekreteri hemşire Perçemle aralarında karmaşık bir ilişki vardır. Özel kliniğin iş ilânı için gelen kişilerden birisi kendisinin kızı olduğunu çalışma arkadaşlarına söylemez. Müjde'nin gelmesiyle onunla Hadi Beyle ilgili uzun uzun konuşur ve ona yapması gerekenleri anlatır, o da ikna olur. Dr. Ferruh kliniğe bağışları kesilmesin korkusuyla Müjde ile Hadi'nin anlaşıp gideceklerini öğrenince iyice şaşırır. Hadi Bey'den kliniğe bağış yapmasını ister. Hadi Bey ise vakıf işlerine bundan sonra Müjde'nin baktığını söyler. Müjde de üçkâğıt işlerine yardım edemediklerini açıklar. Bu arada Dr. Ferruh

çok sinirlenir, “Herkes namus bekçisi olmuş” der ve orta kapıyı çarparak gitmesiyle rolü sona erer.

Kuzey

Mesleğine sahip olmayan, para peşinde, sakallı ve parkalı bir gençtir. “Kuzey Yeli” isimli bir dergi çıkarmaktadır. Özel kliniğe iş adamı Hadi Beyle röportaj yapma amacıyla gelmiştir. Hadi Bey'e iki fabrikasında grev olduğunu ve emekçiler adına hesap sorma niyetinde olduğunu uzlaşma olup olmayacağını soracağını söyler. Kuzey, Hadi'ye “Sülük”, “Kan emici” diye hitap eder. Bu arada Hadi fabrikanın yönetimini oğluna devrettiğini söyler. Hadi Bey; Kuzey'i ilk önce kliniğe gelen hasta zanneder. Perçem ise ona Kuzey'in ziyaretçi olduğunu söylemesiyle Hadi ona kızar. Daha sonra Kuzey, Öz ve iş adamının oğlu Bahadır, Hadi Bey'i zor durumda bırakacak bir plan yaparlar. Hadi Bey bu hazırlanan planı öğrendiği zaman “Kuzey Yeli” dergisini satın alır. Hadi Bey dergiyi aldığı için dergi içeriğini Kuzey'den değiştirmesini ister, Kuzey bu isteği yapmak zorunda kalır. Kuzey sağdan hızla çıkmasıyla oynadığı rolü sona erer.

Hadi

Tam adı Hadi Kısmet olan, zengin, varlıklı, iki çocuk babası bir iş adamı, Kısmet Holding ve diğer şirketlerin sahibidir. Yaşı ilerlemiş olsa da dinç ve yakışıklı görünmektedir. Sinir, ölüm korkusu gibi şikâyetlerle kliniğe gelmiştir, Müjdeyle karşılaşması bu şekilde olur. Aslında Müjde'nin farklı bir kadın olduğunu görür görmez fark etmiş, ona ilgi duymaya başlamıştır. Hastalık ve hayat ile ilgili Müjdeyle uzun uzun konuşur. Müjde ne derse kabul etmektedir, buna çok sevdiği ve ölmek pahasına bırakmadığı sigara da dâhildir. Müjde ise Hadi'ye parasını dağıtıp hayır işi yapıp artık kendi hayatına bakmasını öğütler. Hadi de ona geçmişte ut çaldığını ve Tosun isimli bir köpeği olduğunu, onu çok sevdiğini söyler. Hayatta anlaşabildiği tek kişinin köpeği olduğundan bahseder. Büyük oğlu Bahadır ise ara sıra ziyaretine gelir ama Hadi bundan pek hoşlanmaz, mecburen iş konuşurlar.

Müjde'ye bir şeylerin farkına vardığını söyler. Hadi, kliniğe gelen doktor, avukat ve noter ekibinden sağlık ve iş durumu ile ilgili bilgi alır. Klinikten çıkacağını söyler, deniz yolculuğuna çıkacakmış gibi bir kıyafetle görünür. Hadi, kadınlara seslenerek birlikte gitmeyi teklif eder, kadınlar teklife sıcak bakar. Bu arada Dr. Ferruh kızı Müjde'yi Hadi Bey'in aklını çeldi diye suçlar. Müjde onunla ilgili olayları kendi keşfettiğini belirtir. Hadi ise Müjde'yi tanımasıyla kendine geldiğini söyler. Holdingi ve şirketleri satılığa çıkardığını, kuracağı vakfı Müjde'nin

yönetmesini istediğini söyler. Hadi çok sevinçlidir, bir hafta deniz turu yapacaklarını ve sonra vakıf ile ilgileneceklerini açıklar. Ferruh'un gidişiyile Hadi; Müjde'nin elinden tutar gülerek gitmeleriyle rolü sona erer.

Bahadır

Babası Hadi Bey'in servetinin peşinde olan onun büyük oğludur. Şirketlerin yönetimini babasından devralmıştır. Kliniğe orta kapıdan girerek gelir. Ciddi ve donuk bir şekilde selam vererek kuru sesle bilgi verir. Kardeşi Tekin'in babasının adını kullanarak yaptığı yurtdışı maceralarını anlatır ve Hadi'nin Tosun isimli köpeğinin yurtdışında olduğunu söyler. Hadi konuşma sonunda sinirlenir diğer oğlu Tekin'e mirastan pay vermeyeceğini söyler. Bahadır'dan da Tosun'u bulmasını ister. Daha sonra Bahadır, Öz ve Kuzeyle gizli bir anlaşma yapıp babasını zor durumda bırakma planı hazırlar ve sonra bu plana Dr. Ferruh da dâhil olur. Hadi ise bütün bu planları boşa çıkardığında oğluna ve Kuzey'e kızar. Bahadır ve Kuzey sahneden koşarak çıkmalarıyla rolü sona erer.

SONUÇ

Cumhuriyet'in kuruluşuyla birlikte Türk Tiyatrosu daha kapsamlı bir şekilde desteklenmiştir. Bunlardan en önemlisi Devlet Tiyatrolar'ın kurulmasıyla meydana çok ciddi faaliyetleri gerçekleştirilmiştir. Bugünkü Devlet Tiyatrolar ve özel topluluklar da o döneme pek çok şey borçludur. Cumhuriyet Tiyatrosu her bakımından ilerlemeye açık bir sanattır. Bu dönemde tiyatro olayı bütün yönleriyle ele alınmış, devlet bütçesinden bu sanatın gelişimi ve ilerlemesi için ödenekler ayrılmış, yurtdışına öğrenci gönderilmiştir. Yurtdışından uzmanlar getirtilerek yerli telif oyun yazılması da teşvik edilmiştir. Bu durum yeni oyun yazarlarının yetişmesine imkân ve zemin hazırlamıştır. İşte Refik Erduran bu dönemin yazarlarından biridir. Ailesinin ikinci çocuğu olan Ahmet (Refik Erduran) İstanbul'da 13 Şubat 1928 yılında doğmuştur. Avukat babasının serveti sayesinde Robert Kolej'inde düzenli eğitim hayatı görmüş ve Kolej'in zengin miraslarından biri olmuştur. Erduran sınıfın temsilcisi sıfatıyla Kolej'in edebiyat dergisi *İzlerimiz*'in yönetim ekibinde yer almıştır.

Ders dışında boş zamanlarında boks, ebebiyat ve tiyatroyla ilgilenirdi. Hatta 1946 yılında yazdığı ilk oyun olan *Kahraman* iki yıl sonra Kolej Tiyatrosu'nda sahnelendi. Yazdığı ilk oyununla birlikte mühendis olmaktan vazgeçer ve tiyatroya rotasını yönelir. Varlıklı bir aileye mensup olan Refik Erduran Kolej'i bitirdikten sonra ABD'de yüksek öğrenimini Tiyatro Tarihi ve Dramatik Edebiyatı alanında tamamlayarak yurda döner. Bu sırada Erduran, kiraladığı sürat motoruyla Nâzım Hikmet'in 20 Haziran 1951 yılında Türkiye'den kaçmasına yardımcı olur. Askerlik yaptığı Kuzey Kore'de boş zamanlarında tercümanlıkla uğraşır. Terhis olduğu zaman askerlik arkadaşı Ertem Eğilmez ve Kolej'den sınıf arkadaşı Haldun Sel'le İstanbul'da Çağlayan Yayınev'i kurarlar. Burada ilk romanını *Yağmur Duası* adıyla bastırır ve eser satışlarda büyük rekor kırar. Daha sonra *Tef* adlı siyasi ve mizah dergisini çıkarır. Refik Erduran dört kere evlenmiş ve son nikahını da üçüncü eşininin üvey kızıyla yapmıştır.

Yaşadığı tuhaf evliliklerinden dört çocuğu dünyaya gelmiştir. Erduran ABD'nin Iowa Üniversitesi'nden döndüğü zaman, bu sefer Muhsin Ertuğul'un isteği üzerine, oyun yazarlığı dersleri vermek için Ankara Üniversitesi'ne davet edilen Amerikan yönetmeni Kenneth McGowan'a birkaç ay asistalık görevinde bulundu. Bu süre içerisinde Aziz Nesin gibi oyun yazarlardan yararlanır. Bu kısa akademik tecrübenin ardından ilk profesyonel oyununu *Deli* adıyla 1957 yılında yazmıştır. Oyun yazma sevdalısı olan Refik Erduran çeşitli gazete ile

dergilerde mizah ve fıkra yazarlığı da yapmıştır. En çok sevdiği yabancı oyunlar Aıskilos, Marlowe, Shakespeare, Çehov ve Shaw gibi eserlerdir. Türk oyun yazarlarında ise Nâzım Hikmet, Reşat Nuri Güntekin, Musahipzade'nin eserlerine önem verir. Günlük fikralarında güncel olayları oyunlarında da toplumsal yaşam bozukluklarını sergileyip irdelemiştir. Erduran'ın çok parlak ve şahane olan oyunları her bakımından toplumsal, teknolojik ve uygarlık konularını kapsamaktadır. Türk oyun yazarları arasında önemli bir mevkiye sahip olan Refik Erduran'ın çalışmamızda adları geçen eserleri şu şekilde:

Yağmur Duası, Domuz, Er Oyunu ve Kavşak “Dünyayı kadınlar kurtaracak” gibi dört roman, *Neşe'nin Şarkıları* ve *Sabiha* gibi iki öykü, *Metamorfoz*, “Gün Doğarken, Önce Canan, Karayar Köprüsü, Moon in Scorpio, Hızır Bey ve An Excellent Price” gibi yedi senaryo, *Jetonlar Düştükçe* gibi bir deneme, *Gülerek ve İblisler, Azizler, Kadınlar* gibi iki anı, *Bosnalı Samuraylar* gibi bir gezi yazı, onbeş basılan ve kırk bir basılmayan toplam eli altı oyuna sahiptir. Kitaplaştıran eserleri:

İki Kısa Piyes (İp Oyunu, Korkuçlar 1957), *Karayar Köprüsü* (1958), *Ayı Masal* (1963), *Cengiz Han'ın Bisikleti* (1973), *Tamirci* (1993), *Yemenimin Uçları* (1998), *Sekiz Oyun* “Seher Vakti, Neriman'ın Kılıcı, Ödül, Ramiz ile Jülide, Bordello, Halay, El Ele ve Bahçemdeki Ayı (2011)” gibi oyunlardır. Basılmayanlarda:

Vahşi Doğa (1999), *İkinci Baskı* (2000), *Müjde'nin Müjdesi* (2003), “Madalyon, Deli, Direkler Arasında, Canavar Cafer, Bir Kilo Namus, Aman Avcı, Kartal Tekmesi, Kelepçe, Turo Suyu, Efendimiz Efendimiz, Kahraman, Gülriz Sururi, Eşekdağ'ın Sevdası, Gerçek Sanat, Merdiven Konçertosu, Sahib, Azrail'in Eceli, Müjde'nin Muştusu, All The Perfumes, Con Paşa'nın Son Savaşı, Şimdilik, Harman, Faham (Bir Evrim Öyküsü), Her Şey Yolunda, Hasan İle Zübeyde, Lalezar, Can Pazarı, Açıl Kafan Açıl (Açıl Susam Açıl), Bağış, Bunu Yapan İki Kişi, Büyük Jüstinyen, Hamiyet Yıkılmasın, İt Dişi, Kadının Kurdu, Uçurtmanın Zinciri, UUUU, Bir Tatlı Huzur (Haldun Taner'e Selam) ve Osmanlı Tokadı (Dünya Verdiğimiz İnsanlık Dersi)” gibi piyesleridir.

Refik Erduran'ın yazdığı oyunlara ad vermede çok başarılı olduğu görülmektedir. Eserleri ilgi çekici olduğu için çoğu, Devlet Tiyatrolar yanında özel ve profesyonel gruplar tarafından yurtiçinde ve dışında da sahnelenmiştir. Ayrıca DTGM listesine göre Erduran'ın yirmi bir oyunu Devlet Tiyatro sahnelerinde defalarca canlandırılmış ve bazıları da filme de çekilmiştir. Refik Erduran yazdığı oyunları ile girdiği derecelerde on birden fazla ödül kazanmıştır. Çalışmamızda

Erduran'ın kitaplaştıran on beş ve basılmayan üç olmak üzere toplam on sekiz oyununu ele aldık. Piyeslerinin özellikleri elden geldiğince belirtmeye çalıştık. Oyunlarından en hacimli *Cengiz Han'ın Bisikleti* 123 sayfadan, en kısası *Korkunçlar* da 28 sayfadan oluşmaktadır. Yazdığı oyunları çoğunda zaman ve mekân belirtilmemiştir. Ancak karakter konuşmalardan zamanın sabah ya da akşam saatleri olduğu çıkarılmaktadır. Zamanı ve mekânı belli olan oyun örnekleri şöyledir:

Cengiz Han'ın Bisikleti Şubat 1926-Ekim 1933 tarihler arasında İstanbul'da olayları geçmekte olan ve *El Ele* 1919-1922 tarihler arasında Anadolu'da olayları geçmektedirler. Oyunların açık ve kapalı mekânları bakımından da iki ayrılır; bunlarda:

İki Kısa Piyes “Korkunçlar”, *Karayar Köprüsü*, *Ayı Masal*, *İkinci Baskı*, *Müjde'nin Müjdesi* ve *Sekiz Oyun* “Bordello, El Ele, Bahçemdeki Ayı” oyunlar gibi açık mekânlardır. Diğerleri *İki Kısa Piyes* “İp Oyunu”, *Cengiz Han'ın Bisikleti*, *Tamirci*, *Yemenimin Uçları*, *Vahşi Doğa* ve *Sekiz Oyun* “Seher Vakti, Neriman'ın Kılıcı, Ramiz ile Jülide, Ödül, Halay” gibi oyunları kapalı mekânlar da geçmektedir. Bu oyunlar genelde daha çok güldürü ve vodvil türünde yazmıştır.

Orta sınıftan insanları ve kendini toplumsal gerçeklerden soyutlamış aydınlarını kimi zaman alaycı ve duygusal dille ele alan Erduran, toplumsal bozukları canlı bir anlatımla dile getirmiştir. Tiyatro eleştirileri, mizah hikayeleri ve edebî çalışmalarını yoğun bir şekilde sürdürmüştür. Eserlerinde Türk toplumunun çok eski zamanlardan beri geçirdiği evrimi değerlendirerek anlatmıştır. Yeniye yaşayan her oyun yazarı gibi gündelik dilin peşinden gitmekte ve sade bir ifade tarzını benimsemektedir. Refik Erduran tiyatro dilinin roman ve hikâyeden farklı olduğu gerçeğini iyi bilen oyun kalemlerden biridir. Hemen hemen bütün oyunlarında son derece canlı, dinamik içten bir dil kullanmıştır. Yazarın oyunlarında dikkatimizi çeken bir hususu da deyimlere yer vermesidir. Bu konuda eserlerinden alıntılarımız örnekler şu şekildedir:

“Üzere el atmak, damarına basmak, içine kurt düşmek, şeytan kühahını ters giydirmek, ağzını toplamak, akli yatmak, et atmak ve işi pişirmek.” Eserlerde sıklıkla rastladığımız kelimeleri de şu şekilde örnekleri sıralayabiliriz:

“Bağıra bağıra, cıyak cıyak, pırl pırlsın, gevrek gevrek, uzun uzun, derin derin ve inim inim.” Refik Erduran işlediği bazı oyunlarında argoya da baş vurmuş; bunun en güzel örneği *Ayı Masalı* eserinde:

“Patlama, yine bir domuzluk, düşünüyorsun, zevzeklenme, ağzını cart diye yırtarım, gel dövelim şu ayıyı, toriye burnunu sokma, serseri, düdük bana bak patlıcan turşusu ve sekiz bin

papel” gibi kelimeleri rastlarız. Yazarın, bazı oyun konularını toplumun çelişkili yaşantılarından, tarihten, edebiyattan ve tarihsel kişilerden aldığını görürüz. Sorunlarla boğuşup durması ile sistemin eğretiliği, geleceğin kararmasına gönderme yapmıştır. İncelediğimiz on sekiz eserin altısında erkek ile kadın kahraman karakterleri eşittir. Dokuz oynunda erkek karakter adeti kadın karakterlerden daha çoktu. Kalan diğer üç piyesinde kadın karakter sayısı erkek karakterlerden fazladır. Ayrıca on sekiz oyunun on birinde merkezi figürler erkektir.

Kalan diğer yedi eserde merkezi figürler kadındır. Erduran'ın eserlerinde en fazla kahramanı olan *El Ele* oyunu yirmi beş kişilik kadrodan oluşmakta ve en az karakterleri olan *Yemenimin Uçları*, *Seher Vakti* ve *Ödül* oyunları ise dört kişilik kadrolardan oluşmuşlardır. Bu eserlerin çoğunda yer alan kişiler ise iyi ve kötü şahsiyetler olmak üzere ikiye ayrılır. Bu iki tür insanlar birbirleriyle sürekli çatışma halindedirler. İyi karakterler bir sürü zorluk ve acı çektikten sonra felaha ermiştir. *Ayı Masalı*'nda Rüstem, *Tamirci*'de Tahir ve *Cengiz Han'ın Bisikleti*'nde Cengiz iyi karakterleri canlandırılmasında Refik Erduran son derece başarmıştır. Kötü düzenbaz kadın karakterleri temsil eden bazı oyun örnekleri:

Tamirci'de Nil, *Cengiz Han'ın Bisikleti*'nde Gül ve *Neriman'ın Kılıcın*'da Ebru kocalarından başka yerlerde arayışa girip eşlerine ihanet eden kadınlardır. Refik Erduran bazı oyunlarında sahneler ve bölümler arasında simge ve yargıç da vardır. Bunlar hem dönemin sosyal, siyasî ve tarihî durumu ve oyun kahramanı hakkında ayrıntılı bilgiler verir; bunada oyun örneği:

Ödül eserinde Adelet Perisi'nin heykel simgesi ve Danyal emekli yargıç olarak yer alırlar. Erduran bir kısım kişilerin adlarını eserlerin yapısıyla bütünleşme şeklinde seçmiş; bunlarda oyun örnekleri:

Tamirci'de saf, temiz ve iyi niyetli olan erkek kahramanı Tahir ve *Müjde'nin Müjdesi*'nde kadın kahramanı olan zeki, dürüst ve iyiliği temsil eden Müjde'dir. Yazar daha çok sade, açık ve arı bir Türkçe kullanmaya özen göstermiş; konuya, konunun geçtiği zaman ve yere, kahramanların eğitim ve kültür seviyelerine göre felsefi konuşmaya, argoya, benzetmelere, deyimlere, ikilemelere, atasözlerine, âyet ve hadislere bile yer vermiştir. Konuşmalar anlaşılabilir bir üslupla konularsa montaj teknikleriyle zenginleştirilmiştir. Şiirler, maniler, türküler ve alıntılarla okuru sıkmamaya özen gösterilmiştir. Konular toplumun en az iki katmanı üzerine kurulmuştur. Böylece olaylara ve anlatımlara akıcılık sağlanmış, izleyici ya da okurun eserden ve konudan uzaklaşması bir ölçüde engellenmiştir. Öte yandan okura zaman, mekân, olay ve kişiler

hakkında karşılaştırma imkânı vermiş; karakterlerin sosyo-kültür seviyeleri, yaşam biçimleri, olayların seyri gerçeklik kazanmış; bunada oyun örneği:

Karayar Köprüsü eserinde yer alan kişilerin çoğunluğu eğitimi gören ve kültürlü insanlardır. Cem başarılı bir mimar, Dr. Şerif Ceval ünlü kurtaj uzmanı, Muhiddin Bey tarih mezunu, Zeki; Prof. Dr. Hikmet Beyi'in asistanı, Korucu İbrahim orman korucusu olduğuna rağmen eğitimi tam olarak belirgin değil, Semra hastabakıcısı, Ayşe öğrenci ve Kadriye Teyze kurs gören bir ebedir. Oyunun olayın vakası eğitilmiş insanlar arasında geçmesini görmektedir.

Netice olarak Refik Erduran'ın vakaya kişilere dönem ve çizdiği karakterlere uygun bir üslup benimsediği bellidir. Kelimelerin seçiminde, mahalli karakterlerin konuşmalarında her zaman itina göstermiştir. Yerel ifadelerle olur olmaz baş vurmamış, gerektiği zaman ve gerektiği ölçüde ondan faydalanmıştır. Bazen de çok samimî ve yalın deyişlerle konuşan kahramanların iç dünyalarını yansıtmak istemiş ve bunlarda da başarılı olmuştur.

Ayrıca insanlar düzeyleri ölçüsünde konuşurulmuş kelime ve cümle yapısı bu seviyeye uygun seçilmiştir. Toplumda hergün karşılaştığımız sıradan insanı sahneye taşımış, küçük dünyaları yansıtarak büyük mesajlar vermeyi başarmış usta bir kalemdir. Günümüz oyun yazarlarından biri olan Refik Erduran, Türk Tiyatro dünyasında verimli eserleriyle tanılan sanat ustasıdır. Türk Tiyatrosu'na yeni bir renk, yorum ve derinlik kazandırmıştır. Tuhaf bir yazar sayılan Erduran nedense oyunların yayınlanmasını pek istememiştir.

KAYNAKÇA

Basılı Kaynaklar

ALPSAL, Aysel; “Sanatçılarla Konuşmalar/ Refik Erduran”, *Varlık*, S. 659, İstanbul, 1 Aralık 1965.

ALTINKAYNAK, Hikmet; *Türk Edebiyatında Yazarlar ve Şairler Sözlüğü*, Doğan Egmont Yayıncılık, 1. baskı, İstanbul, Ekim 2007.

Anadolu Manşet, “Devlet Tiyatrosu Tamirci adlı oyunu son kez sahneleyecek”, Konya, 28 Ocak 1998.

AND, Metin; “Atatürk ve Cumhuriyet Tiyatrosu”, *Gösteri*, S. 6, İstanbul, Mayıs 1981.

_____; *Cumhuriyet Dönemi Türk Tiyatrosu 1923-1983*, Türkiye İBK Y, Ankara, 1983.

_____; *Başlangıcından 1983’e Türk Tiyatro Tarihi*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2006.

BATUR, Suat; *Yazarlar ve Şairler Sözlüğü*, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul, 2001.

ÇALIŞLAR, Aziz; *Gerçekçi Tiyatro Sözlüğü*, Kültür Yayınevi, 1. basım, İstanbul, Mart 1978.

_____; *Tiyatro Adamlar Sözlüğü*, Mitos Boyat Yayınları, 1. baskı, İstanbul, Ekim 1993.

_____; *Tiyatro Ansiklopedisi*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1. baskı, Ankara, 1995.

DT, Seçilmiş Yerli Oyunlar Kılavuzu, Ankara, Aralık 1995.

ENGİNÜN, İnci; *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*, Dergâh Yay., 2. b., İstanbul, Aralık 2001.

ERDURAN, Refik; *İki Kısa Piyes*, İstanbul Yayınları, İstanbul, 1957.

_____; *Karayar Köprüsü*, İstanbul Yayınları, İstanbul, 1958.

_____; *Ayı Masalı*, Dormen Tiyatrosu Yayınları, İstanbul, 1963.

_____; *Yağmur Duası*, Kalite Batbaası, Ankara, Ocak 1974.

_____; *Cengiz Han'ın Bisikleti*, Maya Matbaacılık Yayıncılık, Ankara, 1979.

_____; *Gülerek*, Cem Yayınevi, 2. basım, İstanbul, 1992.

_____; *Metamorfoz*, Teknik Eğitim Fakültesi Basımevi, 1. baskı, Ankara, 1993.

_____; *Tamirci*, Gerçek Sanat Yayınları, İstanbul, Temmuz 1993.

_____; *Madalyon*, KBDT, Ankara Devlet Tiyatrosu, Ankara, 8 Mart 1994.

_____; *Bosnalı Samuraylar*, Vadi Yayınları, Ankara, 1997.

_____; *Yemenimin Uçları*, Ümit Yayıncılık& Matbaacılık, 1. baskı, Ankara, 1998.

- _____; *Vahşi Doğa*, Konya Devlet Tiyatrosu, no 220, 02.02.1999.
- _____; *İkinci Baskı*, Konya Devlet Tiyatrosu, no 068, 17.02.2000.
- _____; *Sekiz Oyun*, İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınevi, İstanbul, Şubat 2011.
- _____; *Müjde'nin Müjdesi*, Konya Devlet Tiyatrosu, no 293, 04.09.2003.
- _____; *Domuz*, Remzi Kitabevi, 1. basım, İstanbul, Ekim 2003.
- _____; *Neşe'nin Şarkıları*, Remzi Kitabevi, 1. basım, İstanbul, Mart 2004.
- _____; *Er Oyunu*, Remzi Kitabevi, 2. basım, İstanbul, Haziran 2004.
- _____; *Kavşak "Dünyayı Kadınlar Kurtaracak"*, Remzi Kitabevi, 1. basım, İstanbul, Ağustos 2004.
- _____; *Sabiha*, Remzi Kitabevi, 2. basım, İstanbul, Kasım 2004.
- _____; *İblisler, Azizler, Kadınlar*, Dünya Yayıncılık, 1. basım, İstanbul, Nisan 2005.
- _____; *Jetonlar Düştükçe*, Cumhuriyet Kitapları, 1. baskı, İstanbul, Mayıs 2007.
- EZİZOVA, Çabuk; *Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi*, AKMBY, 3. Cilt, Ankara, 2003.
- FUAT, Memet; *Tiyatro Tarihi*, Varlık Yayınları, İstanbul, Eylül 1961.
- _____; *Aydınlar Sözlüğü*, Adam Yayınları, 1. basım, Şubat, 2001.
- Günümüz Türkiyesinde Kim Kimdir 1985-1986*, Profesyonel LTD, İstanbul.
- İŞİK, İhsan; *Yazarlar Sözlüğü*, Risale Basın-Yayın LTD, 2. baskı, İstanbul, 1998.
- _____; *Türkiye Yazarlar Ansiklopedisi*, Elvan Yayınları, 2. baskı genişletilmiş, Ankara, 2002.
- _____; *Türkiye Yazarlar Ansiklopedisi*, Elvan Yayınları, 3. baskı genişletilmiş, I. C., Ankara, 2004.
- KARAALIOĞLU, Seyit Kemal; *Ansiklopedik Edebiyat Sözlüğü*, Yelken Basımevi, İstanbul, 1978.
- KEMAL, Öner; *Resimlerle Yazarlar ve Şairler Sözlüğü*, İnkılâp Kitabevi, 4. baskı, İstanbul, 2001.
- Konya Bayram*, "Konya Devlet Tiyatrosu Bayramda Tamirci Oyununu Tekrarlıyor", Konya, 29 Ocak 1998.
- KURDAKUL, Şükran; *Şairler ve Yazarlar Sözlüğü*, Ataç Kitabevi, 1. basım, İstanbul, 1971.
- _____; *Şairler ve Yazarlar Sözlüğü*, Cem Yayınevi, İstanbul, 1985.
- _____; *Şairler ve Yazarlar Sözlüğü*, YDG 6. baskı, İnkılâp Kitabevi Yayın, İstanbul, 1999.

NECATİGİL, Behçet; *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü*, Varlık Yayınevi, 5. baskı, İstanbul, Eylül 1968.

_____; *Edebiyatımızda Eserler Sözlüğü*, Varlık Yayınevi, İstanbul, Ocak 1971.

NESİN, Aziz; *Cumhuriyet Dönemi Türk Mizahı*, Adam Yayınlar, 1. basım, İstanbul, Ekim 2001.

NUTKU, Özdemir; *Dünya Tiyatrosu Tarihi*, 1. Cilt, RK Yayınları, İstanbul, 1985.

_____; *Dram Sanatı Tiyatroya Giriş*, Kabalcı Yayınevi, 3. basım, İstanbul, 1998.

_____; *Atatürk ve Cumhuriyet Tiyatrosu*, Özgür Yay., 1. B., İstanbul, Kasım 1999.

_____; *Dünya Tiyatrosu Tarihi 1*, Mitos Boyut Yay., 3. baskı, İstanbul, Mayıs 2000.

ÖZCAN, Mustafa; “Güner Sümer’in Sonhavadis ile Pazar Postası’ndaki Tiyatro Yazıları Üzerinde Bir İnceleme”, *Türk Dili ve Edebiyat Bölümünden 40. Yıla Armağan*, SÜY, Konya, Aralık 2015.

ÖZKIRIMLI, Atilla; *Türk Edebiyatı Ansiklopedisi*, Cem Yayınevi, 2. Cilt.

ÖZPINAR, Savaş; *100 Temel Eser*, DN-ADEN Yayıncılık, İstanbul, 2005.

SAVİ; Ergun, *Tiyatro Yazıları Genel Konular Eleştirmenler 1954-1964*, Anadolu Matbaası, Ankara, 1964.

T.C., KTB, DTGM, Belgelik Şube Müdürlüğü, *Oyun Listesi*, S. 918900064-112-01/84-6656, Ankara, 12 Aralık 2015.

Tanzimat’tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi, YKY, 1. C., İstanbul, 2001.

Tanzimat’tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi, YKY, 1. C., 2. baskı, İstanbul, Mart 2003.

TEKİN, DR. Arslan; *Edebiyatımızda İsimler ve Terimler*, Özener Matbaası, İstanbul, 1995.

Tiyatro Açılımı Söyleyişi, İKÜ Yayınevi, İstanbul, Mart 2011.

Türk Dili ve Edebiyat Ansiklopedisi, Dergâh Yayınları, III. Cilt, İstanbul, Şubat 1979.

Türk Edebiyatı Tarihi, TC Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1. baskı, İstanbul, 2007.

UMAR, Leylâ; *Geriye Yazılar Kaldı*, Epsilon Yayıncılık, 1. baskı, İstanbul, Mart 2005.

ÜNLÜ, Asılıhan; *Türk Tiyatrosunun Antropolojisi*, Aşina Kitapları, Ankara, 2006.

Yazarlar ve Şairler Sözlüğü, B&T Yayınları, İstanbul, 2012.

YAZGAN, Teoman; *Örnek Bir Cumhuriyet Kurumu DT*, DTGM Yayınları, Ankara, Kasım 2009.

Yeni Konya, “Tamirci, veda ediyor...”, Konya, 28 Ocak 1998.

İnternet Üzerindeki Ticari ve Akademik Kataloglar

http://www.aksiyon.com.tr/portreler/karamanogullarinin-son-beyi_506157.

<http://www.merakname.com/refik-erduran-kimdir/>

<http://www.ensonhaber.com/google-hababam-sinifinin-yonetmenini-unutmadi>

http://edebiyadvesanatakademisi.com/edebiyad/1127_ahmet_refik_erduran_hayati_ve_eserleri.ht

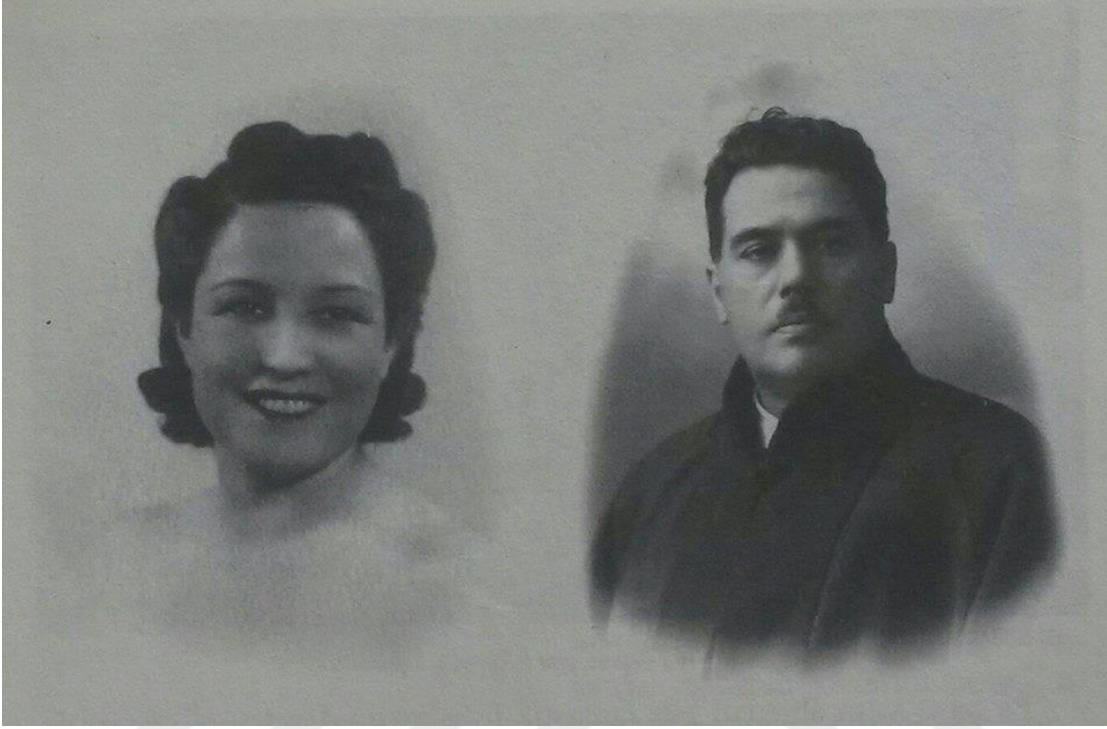
<http://www.habervitrini.com/magazin/uvey-kiziyla-evlenen-refik-erduranin-evlilik-tehlikede-59>

https://bilgi-bilgi.com/refik_erduran

EKLER

Refik Erduran'ın annesi Refika Mustafa ile babası Hüsamettin Ahmet

Refik Erduran'ın ablası Leylâ Hüsamettin

Refik Erduran 13.02.1932'de çekilen fotoğrafı

Erduran'ın çocukluk yıllarında

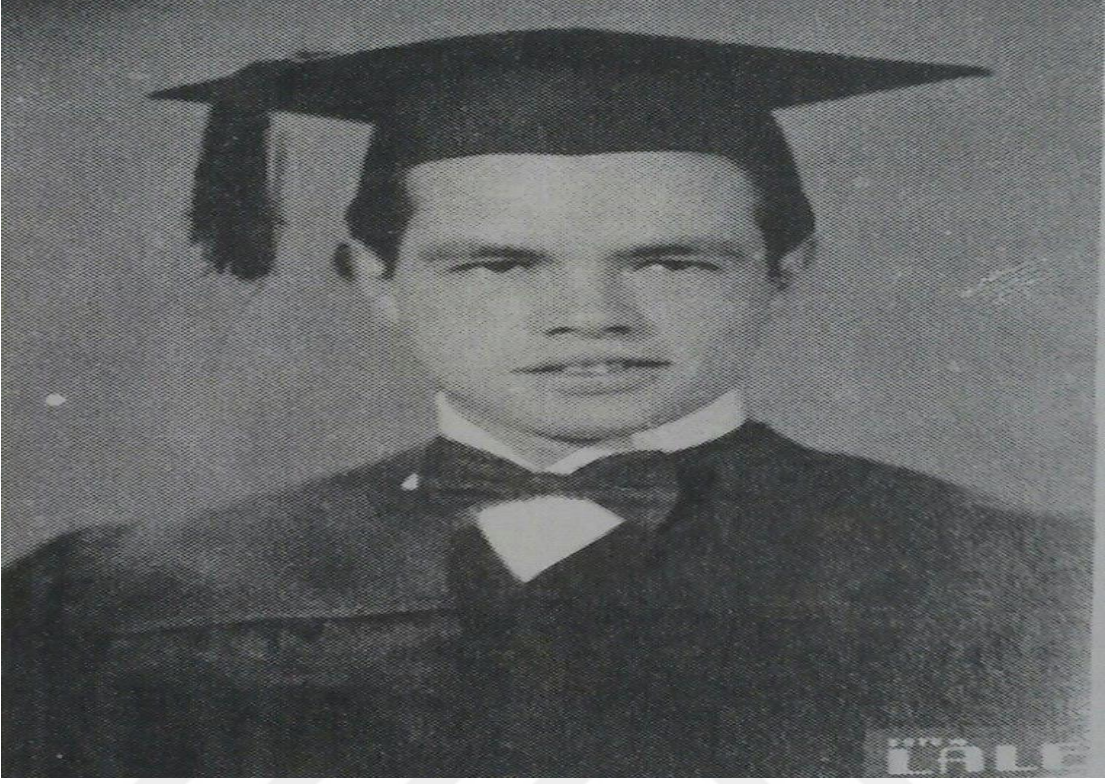

Refik Erduran'ın Robert Kolej'inde çekilen fotoğrafı

Refik Erduran Kolej'de hükümet toplantısında

Mezuniyet fotoğrafı

Mezuniyetten sonra çekilen fotoğrafı

Askerlik yıllarından

Refik Erduran Kore savaşında asker arkadaşlarıyla

Refik Erduran Japon gezisinde

T.C.

Derece	: 2	Sınıfı	: Topçu
Sınıf mevcudu	: 399	Rütbesi	: Yd. Alım
		Adı soyadı	: Refik Erduran
		Baba adı	: Hüsamettin
		Memleketi	: İstanbul
		Doğumu	: 1928
		Sicil No.	: 101564

Diploma No. _____

Yukarıda künyesi yazılı ve fotoğrafı bulunan Subay Uçs. Topçu Okulunun 1951 yılları öğretimini görerek Okulu P.VI derece ile bitirmiştir.

20 / Ekim / 1951

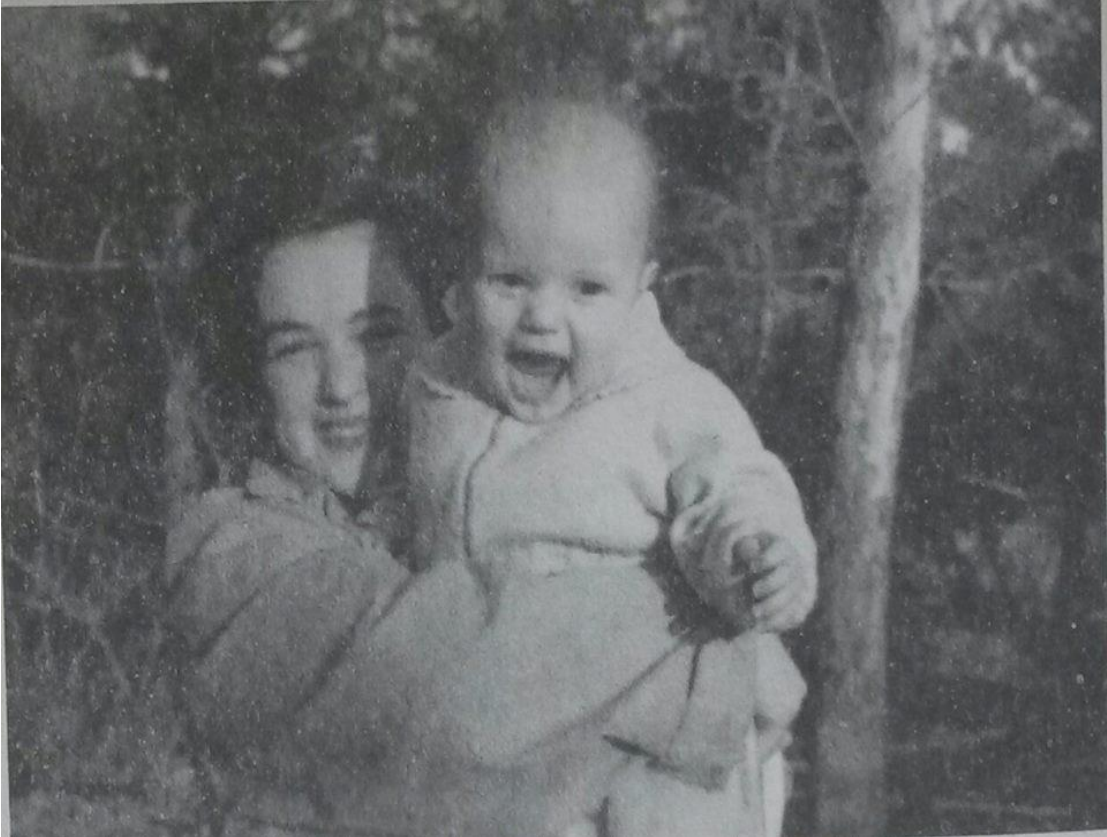
Uçs. Topçu Okulu K.V.
TOP. A16
Emin Güreler

Refik Erduran'ın terhis belgesi

Refik Erduran ünlü şair rahmetli Nâzım Hikmet'le birlikte

Refik Erduran'ın birinci eşi Meldâ Hanım ile oğlu Murat

Refik Erduran'ın ikinci eşi rahmetli ünlü gazeteci Leylâ Umar

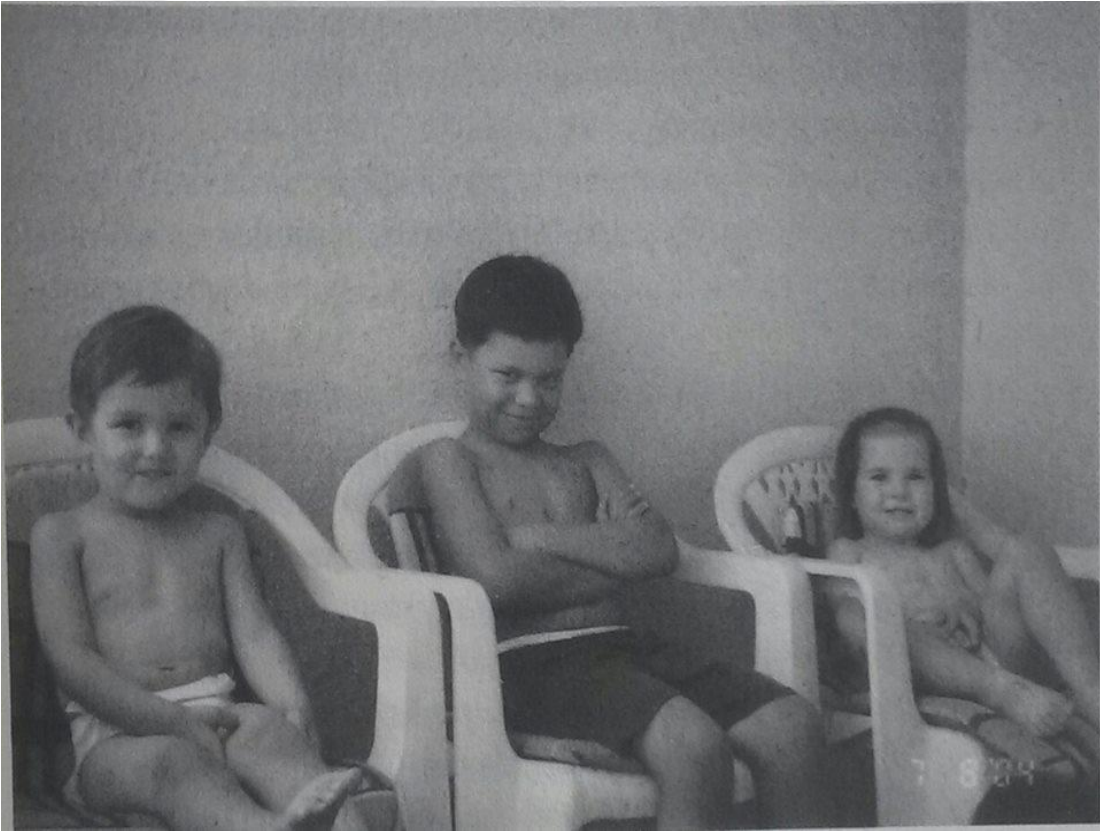

Refik Erduran'ın üçüncü eşi Tülây Hanım

Erduran'ın dördüncü eşi Pınar Hanım

Erduran son eşinden olan soldan sağa doğru sırasıyla Kerem Ferhat ve İpek

Refik Erduran Kara Kuğular'ın Hase Komutanıyla

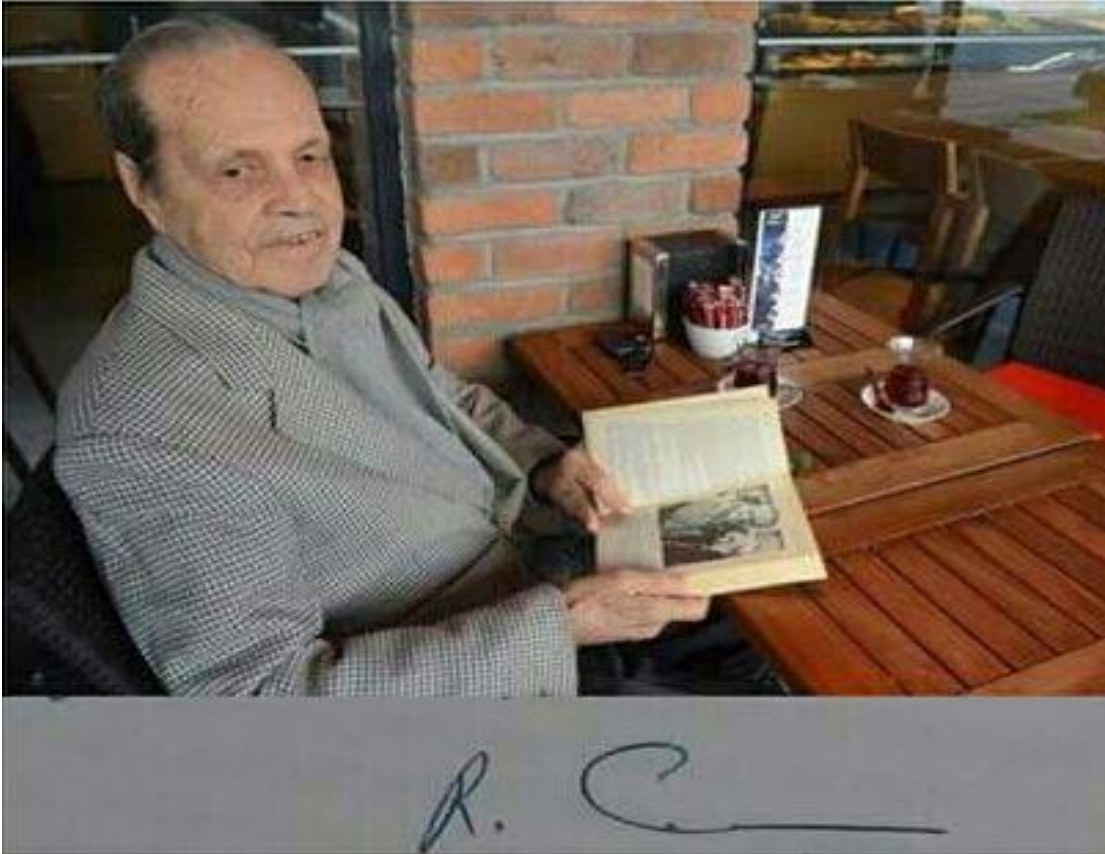

Erduran müze ziyaretinde rahmetli ünlü oyun yazarı Shakespeare'nin heykeliyle

Refik Erduran'ın katıldığı canlı program yayını

Refik Erduran kahvehanede *İblisler*, *Azizler*, *Kadınlar* kitabımı okuduğu zaman

Refik Erduran 2015'te ikinci eşinin cenaze töreninde

KÜÇÜK TİYATRO'DA:

KARAYAR KÖPRÜSÜ

PIYES 3 PERDE

Yazan :	Dekor :	Sahneye Koyan :
Refik ERDURAN	Turgut ZAIM	Ziya DEMİREL
Cem	Halûk KURDOĞLU	
Ayşe	Gülgün KUTLU	
Dr. Şerif	Hâşim HEKİMOĞLU	
Semra	Nur SABUNCU	
Muhittin	İlyas AVCI	
Zeki	Üner İLSEVER	
Korucu İbrahim	Mustafa YALÇIN	
Kadriye	Semiha BERKSOY	
Kondüit :	Işık :	
Saffet ONUR	Haj'm ÜNSAL	

Karayar Köprüsü'nün oyun afişi

Konya Devlet Tiyatrosu'nda tarafımızdan çekilen *Tamirci* oyunun afişi

Tamirci, veda ediyor...

30-31 OCAK
19 Aralık tarihinden itibaren sahnelenen ve Konya'lı tiyatroseverlerden büyük ilgi gören "Tamirci" adlı oyun 30-31 Ocak tarihinde son kez sahnelenecek.

Konya Devlet Tiyatrosu sanatçılarınca sahnelenen "Tamirci" adlı oyun son kez seyircilerinin karşısında.

19 Aralık 1997 tarihinden itibaren sah-
Devamı Sayfa 16'da

Tamirci Veda

nelenen ve Konya'lı tiyatroseverlerden büyük ilgi gören "Tamirci" adlı oyun 30-31 Ocak 1998 tarihinde son kez sahnelenecek.

Refik Erduran'ın yazdığı, Tansu Aytar'ın yönettiği oyunda "günümüz Türkiye'sinde, gerek yazılı, gerekse görsel basında, olağanüstü rekabet girişimleriyle oluşturulmaya çalışılan toplumsal yapılanma, pazarlama ve promosyon" olayları irdelenmektedir.

5 Şubat 1998 tarihinde Necati Cumalı'nın "Nalınlar" oyunu ile 18 Şubat 1998 tarihinde Kemal Başar'ın yazdığı "Kırık Boynuzun Hikayesi" adlı çocuk oyunu ile etkinliklerine devam edecek olan Konya Devlet Tiyatrosu, tüm sanatseverleri kendilerini desteklemeye davet etmektedir.

Konya Devlet Tiyatrosu'nda temin ettiğimiz gazete de *Tamirci* oyunun reklamı

Devlet Tiyatrosu “Tamirci” adlı oyunu son kez sahneleyecek

Konya Devlet Tiyatrosu sanatçılarınca sahnelenen “TAMİRCİ” adlı oyun son kez seyircilerinin karşısında.
19 Aralık 1997 tarihinden itibaren sahnelenen ve Konyalı tiyatroseverlerden büyük ilgi gören “TAMİRCİ” adlı oyun 30-31 OCAK 1998 tarihinde son kez sahnelenecek.
Refik Erduran’ın yazdığı, Tansu Aytaç’ın yönettiği oyun “Günümüz Türkiye’sinde gerek yazılı gerekse görsel basında, olağanüstü rekabet girişimleriyle oluşturulmaya çalışılan toplumsal yapılanma, pazarlama ve promosyon olayları irdelenmektedir.
5 Şubat 1998 tarihinde Necati Cumalı’nın “Nalinlar” oyunu ile 18 Şubat 1998 tarihinde Kemal Başar’ın yazdığı “Kirik Boynuzun hikayesi” adlı çocuk oyunu ile etkinliklerine devam edecek olan Konya Devlet Tiyatrosu, tüm sanatseverleri kendilerini desteklemeye davet etti.

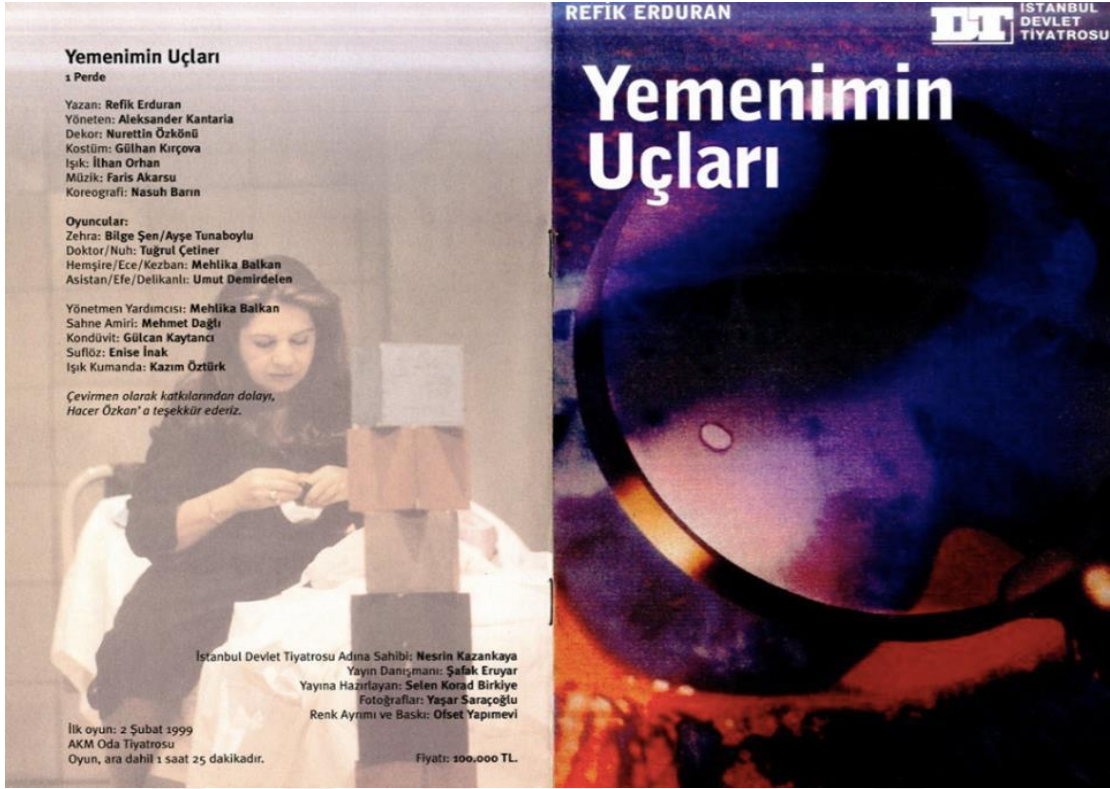
Konya Devlet Tiyatrosu'nda temin ettiğimiz gazete de *Tamirci* oyunun reklamı

KONYA DEVLET TİYATROSU BAYRAMDA “TAMİRCİ” OYUNUNU TEKRARLIYOR. ŞUBAT AYINDA “NALINLAR” VE “KIRIK BOYNUZUN HİKAYESİ” SAHNELENECEK.

Konya Devlet Tiyatrosu sanatçılarınca sahnelenen “TAMİRCİ” adlı oyun son kez seyircilerinin karşısında.
19 Aralık 1997 tarihinden itibaren sahnelenen ve Konyalı tiyatroseverlerden büyük ilgi gören “TAMİRCİ” adlı oyun 30-31 OCAK 1998 tarihinde son kez sahnelenecek.
Refik ERDURAN’ın yazdığı, Tansu AYTAÇ’ın yönettiği oyunda “günümüz Türkiye’sinde, gerek yazılı gerekse görsel basında, olağanüstü rekabet girişimleriyle oluşturulmaya çalışılan toplumsal yapılanma, pazarlama ve promosyon” olayları irdelenmektedir.
5 Şubat 1998 tarihinde Necati CUMALI’nın “NALINLAR” oyunu ile 18 Şubat 1998 tarihinde Kemal BAŞAR’ın yazdığı “KIRIK BOYNUZUN HİKAYESİ” adlı çocuk oyunu ile etkinliklerine devam edecek olan Konya devlet Tiyatrosu, tüm sanatseverleri kendilerini desteklemeye davet etmektedir.

Konya Devlet Tiyatrosu'nda temin ettiğimiz gazete de *Tamirci* oyunun reklamı

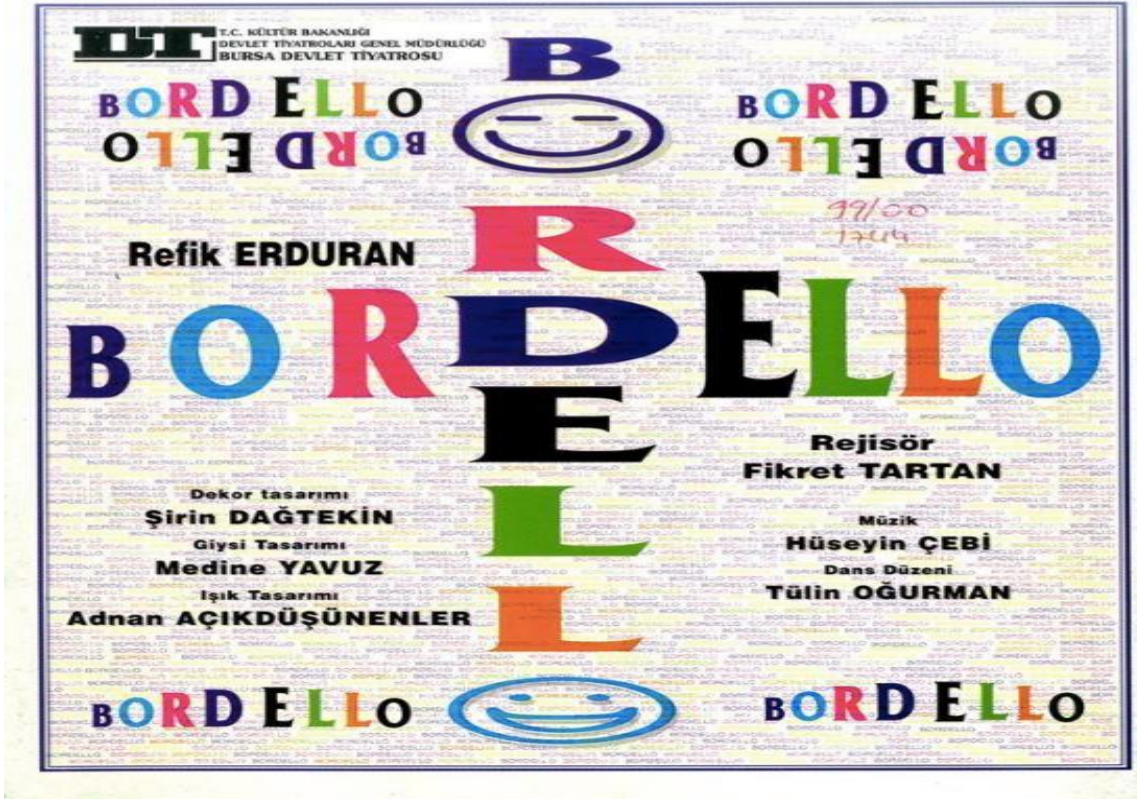
DTGM'den temin ettiğimiz *Yemenimin Uçları* oyunun afişi

DTGM'den temin ettiğimiz *Seher Vakti* oyunun afişi

Tiyatro İstanbul'da temin ettiğimiz *Seher Vakti* oyunun afişi

DTGM'den temin ettiğimiz *Bordello* oyunun afişi

DTGM'den temin ettiğimiz *Ödül* oyun afişi

DTGM'den temin ettiğimiz *Ramiz ile Jülide* oyunun afişi

DTGM'den temin ettiğimiz *Halay* oyunun afişi

DTGM'den temin ettiğimiz *Bahçemdeki Ayı* oyunun afişi

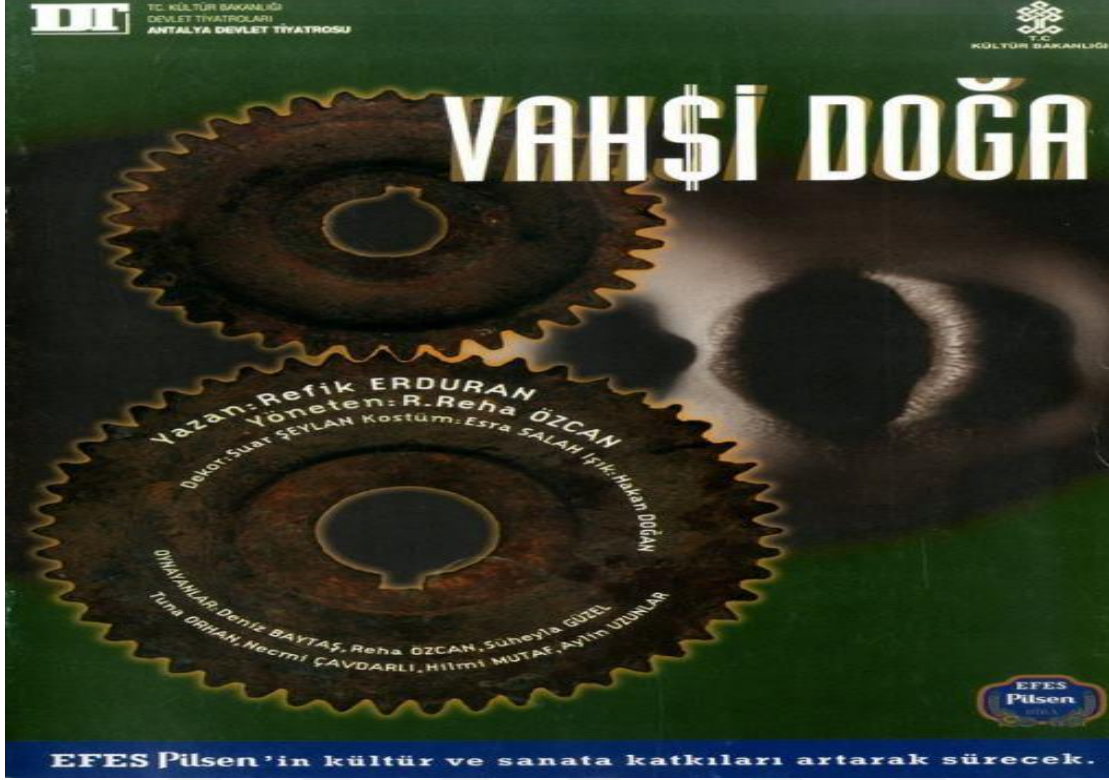

DTGM'den temin ettiğimiz *Bahçemdeki Ayı* oyunun afişi

DTGM'den temin ettiğimiz *Bahçemdeki Ayı* oyunun afişi

DTGM'den temin ettiğimiz *Vahşi Doğa* oyunun afişi

ENİS FOSFOROĞLU TİYATROSU

KOMEDİ 2 PERDE

deli

ENİS FOSFOROĞLU SEREN FOSFOROĞLU
SEDA ÖZEL SONER ENGÜR EMEL FİLİZ
CAN ERGEN HALUK RAMAZANOĞLU SAİT SEÇKİN
ÖMER EFE AKYALÇIN METİN KURT DİLAY ŞENOL
EMİRCAN DEMİREK TEKİN ALKAN

YAZAN: REFİK ERDURAN
YÖNETEN: ENİS FOSFOROĞLU

DTGM'den temin ettiğimiz *Deli* oyunun afişi

DTGM'den temin ettiğimiz *Açıl Kafam Açıl* oyunun afişi

DTGM'den temin ettiğimiz *Büyük Jülistinyen* oyunun afişi

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü
Belgelik Şube Müdürlüğü

Sayı : 91890064-112-01/84 -6656
Konu : Oyun listesi talebi.

28.12.2015

SAYIN RAWYAR ABBAS JAUFUR
(Bosna Hersek İlyas Sokakı Yörünge 13, Giriş No: 20 Konya)

İLGİ: 24/12/2015 tarihli dilekçeniz.

İlgi yazınızla istemiş olduğunuz Refik Erduran'ın yazmış olduğu ve Devlet Tiyatrolarında sahnelenmiş oyunların listesi ile yazmış olduğu oyunlara ait Başdramaturgluk'tan alınan liste yazımız ekinde gönderilmektedir.

Bilgilerinize rica ederim.

T. J. ERDURAN
Genel Müdür Adına
İdari ve Mali İşler Dairesi Başkanı V.

Ek: 2 Adet Liste.

Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü 06050 Ulus/ANKARA
Tel : 0 (312) 311 18 87 - 0 (312) 310 19 45 / 12 93-12 94
belge.is@devletiyatro.gov.tr

TC Kültür Bakanlığı DTGM'den bize gönderilen Refik Erduran'ın oyun listesi

25.12.2015

Untitled Document

Görevli Bazında Oyun Listesi

İlgili Kişi : REFIK ERDURAN
Toplam Bulunan Kayıt Sayısı : 29

No	Dosya No	Oyun Adı	Belge Türü	Bölgesi	Sezon	Görev Türü
1	152	KARAYAR KOPRUSU	Oyun	GENEL MÜDÜRLÜK	1959-1960 Sezonu	Yazar : REFIK ERDURAN
2	182	BÜYÜK JÜSTINYEN	Oyun	GENEL MÜDÜRLÜK	1960-1961 Sezonu	Yazar : REFIK ERDURAN
3	195	CENGİZ HAN'IN BISIKLETİ	Oyun	GENEL MÜDÜRLÜK	1961-1962 Sezonu	Yazar : REFIK ERDURAN
4	267	UÇURTMANIN ZİNCİRİ	Oyun		1965-1966 Sezonu	Yazar : REFIK ERDURAN
5	378	CENGİZ HAN'IN BISIKLETİ	Oyun		1970-1971 Sezonu	Yazar : REFIK ERDURAN
6	703	CENGİZ HAN'IN BISIKLETİ	Oyun	GENEL MÜDÜRLÜK	1981-1982 Sezonu	Yazar : REFIK ERDURAN
7	804	DELİ	Oyun	BURSA	1984-1985 Sezonu	Yazar : REFIK ERDURAN
8	881	BUNU YAPAN İKİ KİŞİ	Oyun	İZMİR	1986-1987 Sezonu	Yazar : REFIK ERDURAN
9	904	BAĞIŞ	Oyun	ANKARA	1987-1988 Sezonu	Yazar : REFIK ERDURAN
10	1025	BUNU YAPAN İKİ KİŞİ	Oyun	ANKARA	1989-1990 Sezonu	Yazar : REFIK ERDURAN
11	1120	TAMİRCİ	Oyun	ANKARA	1991-1992 Sezonu	Yazar : REFIK ERDURAN
12	1223	CENGİZ HAN'IN BISIKLETİ	Oyun	DIYARBAKIR	1992-1993 Sezonu	Yazar : REFIK ERDURAN
13	1238	MADALYON	Oyun	ANKARA	1993-1994 Sezonu	Yazar : REFIK ERDURAN
14	1396	HALAY	Oyun	ANKARA	1995-1996 Sezonu	Yazar : REFIK ERDURAN
15	1554	CENGİZ HAN'IN BISIKLETİ	Oyun	İZMİR	1997-1998 Sezonu	Yazar : REFIK ERDURAN
16	1596	TAMİRCİ	Oyun	KONYA	1997-1998 Sezonu	Yazar : REFIK ERDURAN
17	1625	YEMENİMİN UÇLARI	Oyun	İSTANBUL	1998-1999 Sezonu	Yazar : REFIK ERDURAN
18	1639	AÇIL KAFAM AÇIL	Oyun	İZMİR	1998-1999 Sezonu	Yazar : REFIK ERDURAN
19	1704	SEHER VAKTI	Oyun	ANKARA	1999-2000 Sezonu	Yazar : REFIK ERDURAN
20	1744	BORDELLO	Oyun	BURSA	1999-2000 Sezonu	Yazar : REFIK ERDURAN
21	1841	VAHŞİ DOĞA	Oyun	ANTALYA	2000-2001 Sezonu	Yazar : REFIK ERDURAN
22	1866	CENGİZ HAN'IN BISIKLETİ	Oyun	ANKARA	2001-2002 Sezonu	Yazar : REFIK ERDURAN
23	1952	BAHÇEMDEKİ AYI	Oyun	ANKARA	2002-2003 Sezonu	Yazar : REFIK ERDURAN
24	1988	DİREKLER ARASINDA	Oyun	TRABZON	2002-2003 Sezonu	Yazar : REFIK ERDURAN
25	2172	ELELE	Oyun	ANKARA	2005-2006 Sezonu	Yazar : REFIK ERDURAN
26	2283	ÖDÜL	Oyun	İZMİR	2006-2007 Sezonu	Yazar : REFIK ERDURAN
27	2472	KAHRAMANLAR ÖLDÜ MÜ	Oyun	ANKARA	2009-2010 Sezonu	Yazar : REFIK ERDURAN
28	2652	AÇIL KAFAM AÇIL	Oyun	İSTANBUL	2011-2012 Sezonu	Yazar : REFIK ERDURAN
29	2792	RAMİZ İLE JÜLİDE	Oyun	ANKARA	2013-2014 Sezonu	Yazar : REFIK ERDURAN

http://192.168.100.4/dtgm/Ladmogir/print_data.php?cmd=print&get_dosya_no=157,348,371,434,514,946,1042,1140,1127,1183,1309,1434,1457,1581,1799,184... 1/2

DTGM'nün 1. Oyun listesi

NO	Oyun Adı	Türü	Orjinal Adı	Orjinal Dil	Çeviri Dil	Yerli Yabancı	Yazar	Çevirmen	Oyunlaştıran	Bölgem	Dekor	Oyuncu	Kadın	Erkek	Müzik	Karar	Karar No	Karar Tarihi	Oynadı	Bölge/Sezon	Rapor
1	ŞİMDİLİK	MÜZİKLI KARA GÜLDÜRDÜ				Yerli	REFİK ERDURAN			21 SAHNE	DEĞİŞKEN	5	2	3	Yok	Kabul	1584	29.12.2014	Hayır		Raporlu
2	HARMAN	MÜZİKLI KOMEDİ				Yerli	REFİK ERDURAN			26	2	10	5	5	Var	Kabul	1588	24.11.2014	Hayır		Raporlu
3	FAHAM (BİR EVİM ÖYKÜSÜ)	OYUN				Yerli	REFİK ERDURAN				DEĞİŞKEN	6	3	5	Yok	Kabul	1584	29.12.2014	Hayır		Raporlu
4	HER ŞEY YOLUNDA	MÜZİKLI KARA GÜLDÜRDÜ				Yerli	REFİK ERDURAN			1	1	5	2	3	Yok	Kabul	1584	29.12.2014	Hayır		Raporlu
5	HASAN İLE ZÜBEYDE	OTOBİYOGRAFİK				Yerli	REFİK ERDURAN			1	1	4	2	2	Yok	Kabul	1578	05.10.2013	Hayır		Raporlu
6	LALEZAR	MÜZİKLI OYUN				Yerli	REFİK ERDURAN			1	1	5	2	3	Yok	Kabul	1586	07.06.2014	Hayır		Raporlu
7	CAN PAZARI	MÜZİKLI OYUN				Yerli	REFİK ERDURAN			1	DEĞİŞKEN	7	2	5	Yok	Kabul	1588	16.08.2014	Hayır		Raporlu
8	AÇIL KAFAM AÇIL (AÇIL SUSAM AÇIL)	OYUN				Yerli	REFİK ERDURAN			2	1	8	3	5	Yok	Kabul	1400	16.12.1995	Evet	İZMİR 1998-1999/ İSTANBUL 2011-2012/2012-2013/	Raporlu
9	BAĞIŞ	OYUN				Yerli	TÜLAY GÜNGÖR - REFİK ERDURAN			2	1	3	1	2	Yok	Kabul	1300	01.06.1987	Evet	ANKARA 1987-1988/	Raporsuz
10	BAHÇEMDEKİ AYI	KOMEDİ				Yerli	REFİK ERDURAN			2	3	5	3	2	Yok	Kabul	1459	25.01.2003	Evet	ANKARA 2002-2003/2003-2004/2004-2005/2005-2006/2006-2007/	Raporlu
11	BORDELLO	KOMEDİ				Yerli	REFİK ERDURAN			2	4	7	4	3	Yok	Kabul	1432	09.10.1999	Evet	BURSA 1999-2000/2000-2001/	Raporlu
12	BUNU YAPAN İKİ KİŞİ	OYUN				Yerli	REFİK ERDURAN/ TÜLAY GÜNGÖR			2	3	8	3	5	Yok	Kabul	1282	06.11.1986	Evet	İZMİR 1988-1987/ ANKARA 1989-1990/1990-1991/	Raporlu
13	BÜYÜK JÜSTİNYEN	OYUN				Yerli	REFİK ERDURAN								Yok	Kabul	422	19.08.1960	Evet	GENEL MÜDÜRLÜK 1960-1961/1961-1962/	Raporsuz
14	CENGİZ HANIN BİSKİLETİ	OYUN				Yerli	REFİK ERDURAN			3	1	9	4	5	Yok	Kabul	466	03.07.1991	Evet	GENEL MÜDÜRLÜK 1961-1962/1970-1971/1981-1982/ DİYARBAKIR 1992-1993/1993-1994/ İZMİR 1997-1998/ ANKARA 2001-2002/	Raporsuz
15	DELİ	OYUN				Yerli	REFİK ERDURAN			3	1	15	4	11	Yok	Kabul	1223	06.07.1983	Evet	BURSA 1984-1985/	Raporsuz
16	ÖREKLER ARASINDA	OYUN				Yerli	REFİK ERDURAN			2	4	22	5	7	Yok	Kabul	1456	22.09.2002	Evet	TRABZON- 2002-2003/	Raporlu
17	EL ELE (KURTARIKEN KURTULANLAR)	OYUN				Yerli	REFİK ERDURAN								Yok	Kabul	1490	12.02.2006	Evet	ANKARA 2005-2006/2006-2007/	Raporsuz
18	HALAY	OYUN				Yerli	REFİK ERDURAN			2	1	6	3	3	Yok	Kabul	1371	10.10.1992	Evet	ANKARA 1995-1996/1996-1997/	Raporlu
19	HAMİYET YIKILMASIN	FARS				Yerli	REFİK ERDURAN			3	1	9	3	6	Yok	Kabul	1467	20.05.2003	Hayır		Raporlu
20	İKİNCİ BASKI	KOMEDİ				Yerli	REFİK ERDURAN			2	1	9	3	6	Yok	Kabul	1438	04.03.2000	Hayır		Raporsuz
21	İT DİŞİ	OYUN				Yerli	REFİK ERDURAN			2	1	16	2	7	Yok	Kabul	1437	21.01.2000	Hayır		Raporlu
22	KADININ KURDU	KOMEDİ				Yerli	REFİK ERDURAN			1	1	5	5		Yok	Kabul	1500	18.11.2006	Hayır		Raporlu

DTGM'nün 2. Oyun listesi

NO	Oyun Adı	Türü	Orjinal Adı	Orjinal Dil	Çeviri Dil	Yerli Yabancı	Yazar	Çevirmen	Oyunlaştıran	Bölgem	Dekor	Oyuncu	Kadın	Erkek	Müzik	Karar	Karar No	Karar Tarihi	Oynadı	Bölge/Sezon	Rapor
23	KARAYAR KÖPRÜSÜ	OYUN				Yerli	REFİK ERDURAN								Yok	Kabul	387	13.06.1989	Evet	GENEL MÜDÜRLÜK 1989-1990/	Raporsuz
24	MADALYON	OYUN				Yerli	REFİK ERDURAN			2		6	2	4	Yok	Kabul	1387	22.01.1994	Evet	ANKARA 1993-1994/	Raporlu
25	MÜDEİNİN MÜDESİ	KOMEDİ				Yerli	REFİK ERDURAN			5	1	8	3	5	Yok	Kabul	1467	20.09.2003	Hayır		Raporsuz
26	NEREMANIN KILICI "KARARANLAR ÖLDÜ Mİ"	KOMEDİ				Yerli	REFİK ERDURAN			7	1	6	3	3	Yok	Kabul	1446	05.05.2001	Evet	ANKARA 2009-2010/2010-2011/	Raporlu
27	ÖDÜL	OYUN				Yerli	REFİK ERDURAN			2	1	4	2	2	Yok	Kabul	1417	05.10.1998	Evet	İZMİR 2006-2007/	Raporsuz
28	RAMİZ İLE JÜLİDE	OYUN				Yerli	REFİK ERDURAN			2	1	4	2	2	Yok	Kabul	1417	05.10.1998	Evet	ANKARA 2013-2014/2014-2015/2015-2016/	Raporsuz
29	SEHER VAKTİ	OYUN				Yerli	REFİK ERDURAN			2	1	4	2	2	Yok	Kabul	1412	22.11.1997	Evet	ANKARA 1999-2000/2000-2001/ TRABZON 2006-2007/	Raporlu
30	TAMİRCİ	OYUN				Yerli	REFİK ERDURAN			2	1	9	4	5	Yok	Kabul	1330	17.07.1989	Evet	ANKARA 1991-1992/ KONYA 1997-1998/	Raporsuz
31	UÇURTMANIN ZİNGİRİ	OYUN				Yerli	REFİK ERDURAN								Yok	Kabul	599	26.06.1965	Evet	GENEL MÜDÜRLÜK 1965-1966/	Raporsuz
32	ULUJU	OYUN				Yerli	REFİK ERDURAN			16	1	6	3	3	Yok	Kabul	1432	09.10.1999	Hayır		Raporlu
33	VAHİŞİ DUDA BİR TATLI HUZUR (HALDUN TANERİE SELAM)	KOMEDİ				Yerli	REFİK ERDURAN			1	5	7	3	4	Yok	Kabul	1432	09.10.1999	Evet	ANTALYA- 2006-2007/	Raporlu
34	YEMENİN UÇLARI	OYUN				Yerli	REFİK ERDURAN			2	1	4	2	2	Yok	Kabul	1409	28.06.1998	Evet	İSTANBUL 1998-1999/1999-2000/2000-2001/	Raporlu
35	OSMANLI TOKADI (DÜNYAYA VERİĞİZMİZ İNSANLIK DERSİ)	DRAM				Yerli	REFİK ERDURAN			1		40	13	27	Yok	Kabul	1596	28.02.2015	Hayır		Raporlu

DTGM'nün 3. Oyun listesi

DİZİN

A

- Abdi İpekçi : 36
Abdulhalik Aker : XII
Acenta : 57, 58, 59, 60, 61, 62
Açelya : 136, 137, 138, 141
Adalet Perisi : 121, 125
Affan Yüzbaşı : 151, 152, 153, 154
Ağa : 76, 152, 155, 156
Ağa'nın Kafadarları : 152, 156
Ahmet Erduran : XX, 22, 23, 25, 176, 185
Ahmet Kutsi Tecer : XX
Aiskilos : 39
Ajlan : 158, 159
Akbaba : 36, 41
Akis : 36, 41
Aktör : 119
Aktris : 123
Ali Bey : 144, 147
Ali Kemal : 152, 155
Ali Poyrazoğlu : XIX, 37, 103
Âlim GÜR : VIII, XI, 227
All The Perfumes : 42, 177
Alp : 110, 112, 113, 114, 115, 116, 117
Aman Avcı : 42, 177
An Excellent Price : 44, 177
Ana : IX, X, 67, 75, 78, 79
Anoş : 23
Arif : 58, 59, 60, 61, 73, 74, 79
Aruz : 104, 107

As Yorumcu : 120, 125
Asistan : 101, 102
Ata Bey : 105, 106, 107, 109
Atatürk : XIII, XVII, XVIII, XIX, XX, XXI, 38, 181, 183
Ateşten Gömlek : XVII
Avni : 82, 83, 84, 85
Ayı Masalı : III, 41, 71, 72, 178, 181
Ayşe : 63, 65, 67, 68, 69, 70, 180
Aziz Çalışlar : 22, 37, 39
Aziz Nesin : 26, 30, 36, 38
Azrail'in Eceli : 42, 177

B

Baba Nuh : 101
Bağış : 43, 177
Bahadır : 87, 88, 89, 90, 91, 94, 170, 172, 174, 175
Bahçemdeki Ayı : V, 41, 103, 156, 157, 177, 178, 202, 203
Balkan : 83, 143, 145, 146, 147, 148
Baro : 136, 140
Battal : 143, 144, 145, 146, 147
Bayat Matmazel : 23
Bayır : 105, 106, 107, 109
Bebek Sesi : 30, 53, 121, 127
Bedia Muvahhit : XVII
Bedrettin Tuncel : XIX
Behçet Necatigil : 22, 72, 82
Behin Hanım : 23
Bekir : 112, 115, 117
Betül : 104, 107
Beyefendi : 72, 73, 74, 77, 78, 80
Bir Kilo Namus : XX, 36, 42, 177

Bir Ses : 88

Bir Tatlı Huzur : 43, 177

Birgöl : 137, 139, 141

Birinci Figür : 124

Birinci Mahalleli : 93, 95

Bomba Ayhan : 166, 167

Bora : 136, 137, 138, 139, 141

Bordello : VI, 41, 103, 136, 137, 141, 177, 178, 200

Bosnalı Samuraylar : 37, 44, 177, 181

Bruce : 162, 163, 164

Bunu Yapan İki Kişi : 38, 43, 177

Büyük Doğu : 25

Büyük Jüstinyen : 43, 177

C

Cabbar : 156, 157, 158, 159, 160

Cahit Tokgöz : 29

Can Pazarı : 43, 177

Canavar : 42, 166, 167, 168, 169, 177

Canavar Cafer : 42, 177

Carl Ebert : XVIII

Cellât : 35, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 52, 53

Cem : 24, 25, 36, 44, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 180, 181, 182, 183

Cengiz : XX, 36, 41, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 177, 178, 179, 181

Cengiz Han'ın Bisikleti : III, XX, 36, 41, 80, 81, 82, 177, 178, 179, 181

Cenk : 119, 120, 122, 124, 128

Cihangöl : 150, 151, 152, 154

Cihat Ağabey : 29

Con Paşa'nın Son Savaşı : 42, 177

Cevat Fehim Başkut : XX

Ç

Çeteciler : 152, 156

Çetin Altan : XX, 28, 36

Çehov : 39, 177

Çeyrekçi Arif : 73, 74

D

Damat Ferit : 150, 152, 154, 155

Danyal : 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 179

Deli : XX, 22, 29, 36, 42, 43, 69, 151, 176, 177, 204

Delikanlı Sesi : 130

Direkler Arasında : 42, 43, 177

Doktor : XIII, 46, 48, 51, 52, 53, 54, 55, 100, 101, 102, 126, 170, 173

Dolmuş : 36, 41

Domuz : 43, 177, 182

Dr. Ferruh : 170, 171, 172, 173, 174, 175

Dr. Şerif Cevat : 63, 64, 65, 67, 68, 69, 70, 71, 180

Dursun : 82, 83, 85, 152, 153, 154

E

Ebru : 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 179

Ece : 98, 100, 101, 102, 103

Edgar : 162, 163, 164, 165

Efe : 99, 100, 101, 102

Efendi : 45, 46, 47, 48, 49, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 73

Efendimiz Efendimiz : 42, 177

Egemen : 143, 144, 145, 146, 147, 148

Ekrem Akurgal : XIX

El Ele : V, 41, 103, 148, 149, 152, 153, 177, 178, 179

Elif : XI, 100

Elif DAMAR : XI

Emine : 83, 84, 85
Er Oyunu : 43, 177, 182
Ercüment Behzat Lav : XVIII
Erdem Enön : 166, 167, 168, 169
Ergun Savi : 64, 81
Erika Bord : 104
Erkek Sesi : 51, 96, 130, 134
Erler : 152, 156
Ersan HAŞİM : XI
Ertem Eğilmez : 35, 176
Eşekdağ'ın Sevdası : 42, 177
Evli Erkek : 132

F

Faham : 43, 177
Faruk : 73, 76, 77, 78, 79, 80, 81
Ferhat : 33, 193
Fikret ARSLAN : XII, 227
Fonvizin : XIX
Foto Muhabiri : 125
Frances : 150, 151, 153

G

Garsonlar : 152, 156
Gelincik : 97, 171, 172, 173
Genç Avcı : 162, 163, 164, 165
Gerçek Sanat : 41, 42, 85, 177, 181
Goethe : XIX
Gogol : XIX
Goldoni : XIX
Gül : 83, 84, 85, 104, 107, 179

Gülerek : 25, 26, 27, 28, 29, 30, 35, 36, 39, 44, 177, 181

Gülriş Sururi : 42, 177

Gülsün KOÇER : VIII

Gün Doğarken : 37, 44, 177

Güneş : 36, 41

Gür : 136, 138, 140, 141, 142

H

Hadi : 48, 49, 101, 121, 170, 171, 172, 173, 174, 175

Hadi Beyin Eşi : 172

Hadi Bey'in Şoförü : 172

Hâkim : 46, 48, 49, 52, 53, 54, 55, 56

Hâkim'in Annesi : 56

Halay : V, 38, 41, 103, 142, 143, 177, 178, 202

Haldun Dormen : 37, 72, 81

Haldun Sel : 35, 176

Haldun Taner : XX, 37, 43, 177

Halit Karay : 35

Hamdi : 165, 166, 167, 168, 169

Hamiyet Yıkılmasın : 43, 177

Hamza Kalkan : 104, 107

Hamzo : 104

Hamzo Baba : 104

Hanımefendi : 23, 74, 76, 78, 80, 113, 115, 133, 134, 135

Hanna : 25

Hapishane Müdürü : 46, 47, 48, 50, 53

Harman : 43, 98, 100, 177

Hasan Âlî Yücel : 25, 26

Hasan GÖNÇ : XII

Hasan İle Zübeyde : 43, 177

Haşim TÛTÛNCÛ : XII, 227

Havva : 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127

Hayati : 131, 134, 135

Hazım BURHAN : XI, 277

Hemşire : 100, 101

Henrik : 146, 148

Her Şey Yolunda : 43, 177

Hikmet Altınkaynak : 22

Hızır Bey : 37, 44, 177

Hülleci : 39

Hüsametdin Erduran : 23, 24

I

İblisler, Azizler, Kadınlar : 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 40, 44, 177, 182, 195

İbrahim : 66, 69, 82, 83, 84

İhsan Umar : 31

İkinci Baskı : V, 42, 165, 177, 178, 182

İkinci Figür : 124

İkinci Mahalleli : 93, 95

İlhan Selçuk : 28

İlk Arayan : 133

İngiliz Teğmen : 150, 152, 153, 154, 155

İnsan Harası : 35

İp Oyunu : III, XX, 4, 41, 45, 58, 177, 178

İpek : 33, 193

İrfan Şahinbaş : XIX

İşbirlikçiler : 155

İstrati : 152, 154, 155

İt Dişi : 43, 177

İtır : 143, 144, 145, 146, 147, 148

İzlerimiz : 25, 41, 176

İzzet Kazanı : 86, 87, 89, 91, 92, 96

J

Jale : 104, 107

Jandarma : 58, 59, 61, 62, 78, 79

Jean : 161, 162, 163, 164, 165

Jetonlar Düştükçe : 44, 177, 182

Joseph Marx : XVIII

Jülide : 128, 131, 132, 133, 134, 135

K

Kadın : III, IV, V, 56, 62, 69, 78, 84, 93, 95, 98, 105, 106, 111, 123, 127, 130, 133, 137, 146,
150, 152, 153, 158, 162, 168, 171

Kadının Kurdu : 43, 177

Kadınlar Korosu : 150

Kadriye Teyze : 68, 69, 70, 71, 180

Kahraman : XX, 22, 25, 42, 176, 177

Kalın Ses : 134

Kalyopi : 150, 153, 154, 155

Kanlı Hayal : 54

Kara Kuğullar : 38

Karayar Köprüsü : III, XX, 37, 41, 44, 63, 64, 177, 178, 180, 181, 196

Kartal Tekmesi : 42, 177

Kavşak : 43, 177, 182

Kaymakam : 58, 60, 61, 62

Kazazede : 126

Kelepçe : 42, 177

Kenneth Mcgowan : 26, 36, 176

Kenter : 37, 130

Kerem : 33, 193

Kezban : XVII, 99, 100, 102

Kıllı Dede : 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80

Kız : 53, 56, 57, 63, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 96, 119, 123, 134

Koca Hasan Pehlivan : 73, 76, 77

Korkunçlar : II, III, 57

Korobaşı : 150, 151, 153, 155

Korucu İbrahim : 69, 71, 180

Kosret MAGHDİD : XII

Kurucu İbrahim : 64, 66, 69

Kuzey : XI, 29, 172, 174, 175, 176

L

Lalezar : 43, 177

Lessing : XIX

Leylâ : 23, 24, 25, 28, 30, 31, 35, 36, 37, 39, 183, 185, 192

Liliş : 23, 31

Lloyd George : 151, 152, 153

Lois : 162, 163, 164

Loloş : 23

M

Madalyon : 38, 42, 43, 177, 181

Madam'ın Sesi : 133

Maeterlinck : XIX

Magazinci : 120

Manken : 125

Marlowe : 39, 177

Melâhat : 59, 61, 62

Melda : 24, 29, 30

Merdiven Konçertosu : 42, 177

Mert : 158, 159, 160

Metamorfoz : 37, 44, 177, 181

Meydan : 36, 41

Milliyet : 22, 30, 36, 37, 41, 44

Moliere : XIX
Moon in Scorpio : 37, 44, 177
Mualla : 104, 107
Müflis: 120
Muhelif Mebus : 152, 155
Muhiddin Bey : 64, 65, 68, 69, 180
Muhsin Ertuğrul : XVIII, XIX, 26, 36
Müjde : 42, 170, 171, 172, 173, 174, 177, 178, 179, 182
Müjde'nin Müjdesi : V, 42, 170, 177, 178, 179, 182
Müjde'nin Muştusu : 42, 177
Murat : 30, 33, 101, 103, 191
Musahipzade : 39, 177
Mustafa Kemal Paşa : 151, 153, 155
Mustafa ÖZCAN : VIII, IX, X, XI, XVI, XXI, 227
Mustafa Refik : 23
Muzaffer : 110, 112, 113, 114, 115, 116, 117

N

Nadir Nadi : 28
Namık Argüç : 29
Nasreddin Hoca : 97, 102
Naz : 104, 105, 106, 108, 109
Nâzım Hikmet : 24, 27, 28, 30, 176, 177, 191
Nazlıkuş : 23
Necdet Çobanlı : 31
Necef Uğurlu : 40
Necip Fazıl Kısakürek : 25
Nedret Güvenç : 37, 104
Neriman : 41, 103, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 177, 178, 179
Neriman'ın Kılıcı : IV, 41, 103, 110, 111, 177, 178
Neşe : 24, 25, 37, 43, 157, 158, 159, 160, 177, 182

Neşe'nin Şarkıları : 24, 25, 37, 43, 177, 182
Newsweek : 161
Neyyire Neyir : XVII
Nezihe Araz : XX
Nil : 87, 89, 90, 91, 93, 94, 96, 168, 169, 179
Nilüfer Hatun : 22, 24, 25
Nişanlı : 102
Nokta : 38
Nuh : 99, 100, 101, 102, 103
Nur : 130, 133, 135

O

Olçay : 111, 112, 113, 114, 115, 117
O.M. Arıburnu : 37
Orhan : XX, 25, 37, 104, 107
Orhan Arıburun : 37
Orhan Asena : XX
Orhan Seyfi Orhon : 25
Osmanlı Padişah'ı : 150
Osmanlı Tokadı : 43, 177
Othello : XVII
Othelloda Desdemeona : XVII

Ö

Öz : 87, 89, 90, 91, 94, 95, 168, 171, 172, 173, 174, 175
Özdemir Nutku : XV, XVI, XVII, XVIII, XIX, XX, XXI, 81
Önce Canan : 37, 44, 177
Öner Kemal : 22
Ödül : IV, 41, 103, 117, 118, 121, 123, 124, 126, 127, 177, 178, 179, 201

P

Pakize : 84, 85

Paul Hindemith : XVIII

Perçem : 171, 172, 173, 174

Peride : 35

Perihan : 104, 105, 107, 167, 168, 169

Pınar : 31, 32, 33, 193

Polaris Tomris : 76, 78, 79, 80

Profesör : XIV, 68, 72, 73, 75, 104, 105, 106

R

Rahip : 46, 48, 52, 53, 54, 55, 154

Ramiz : 38, 41, 103, 128, 129, 130, 132, 134, 135, 177, 178, 201

Ramiz ile Jülide : IV, 38, 41, 103, 128, 129, 132, 177, 178, 201

Rawyar Abbas Jaafar AL-JABBARI : I, VII, VIII, IX, X, XII, 226

Recep : XX, 58, 59, 60

Recep Bilginer : XX

Refik Cevat : 152

Refik Erduran : I, II, VII, VIII, X, IX, XI, XX, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 44, 45, 63, 71, 72, 86, 96, 98, 103, 104, 110, 111, 118, 129, 136, 161, 165, 170, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 185, 186, 187, 189, 190, 191, 192, 194, 195, 196, 206

Refika : 23, 24, 185

Reşat Nuri Güntekin : 39, 177

Rıza Tevfik : 152, 155

Robert : XX, 22, 24, 25, 30, 38, 41, 42, 176, 187

Rukiye : 143, 145, 146, 147, 148

Rüstem : 72, 73, 74, 76, 77, 79, 80, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 179

S

Sabah : 25, 41

Sabahattin Kudret Aksal : XX, 81

Sabiha : 43, 177, 182
Sadri Alışık : 157
Sahib : 42, 177
şair Evlenmesi : XVI
Sait Molla : 150, 152, 154
şakir Eczacıbaşı : 25
Sami Çelenk : 82
Satıcı : 46, 49, 50
şaziment Hanım : 23
Seher : 38, 41, 103, 104, 105, 108, 109, 177, 178, 179, 199, 200
Seher Vakti : IV, 38, 41, 103, 104, 177, 178, 179, 199, 200
Sekreter : 124, 142, 170
Semra : 63, 65, 67, 69, 70, 180
Sena Küçük : XI
şerif : 63, 65, 66, 67, 69, 70, 81
şerife : 136, 137, 138, 139, 141
Shakespeare : 39, 177, 194
Shaw : 39, 177
şimdilik : 42, 177
şinasi : XVI
şirin : 166, 167, 168, 169
şoför : 73, 76, 77, 78, 79
Sophakles : XIX
Spiker'in Sesi : 133, 135
Su : 48, 143, 145, 146, 147, 148
Suat Özgültekin : 157
Sultan : 23, 101, 112
Sunucu : 123, 124
Sururi-Cezzar : 36
Suzan : 82, 83, 84, 85

T

Tahir : 86, 87, 88, 89, 90, 92, 93, 94, 95, 96, 179

Tahsildar : 54, 55, 56

Taktik Necati : 73, 75, 76

Tamirci : III, XX, 38, 41, 85, 86, 87, 177, 178, 179, 181, 182, 183, 197, 198

Tan Oral : 85

Tef : 24, 35, 41, 176

Tekin : 37, 42, 170, 172, 175

Tevfik Fikret : 132

Thorton : XIX

Tijen : 149, 150, 152, 153, 155

Tosun : 170, 174, 175

Tuğrul : 165, 166, 167, 168, 169

Tülay : 31, 32, 33, 38, 43

Turgut Özakman : XVIII, XX

Turgut Sunalp : 29

Turp Suyu : 42, 177

Ü

Üç Model : 93, 96

Üç Reklamcı : 93, 96

Üç Sekreter : 93, 95

Üç Şeytan : 88

Üçüncü Başkan : 72, 73, 75

Üçüncü Figür : 124

Üçüncü Mahalleli : 93, 95, 96

U

Uçurtmanın Zinciri : 43, 177

Uğur Mumcu : 97, 101

Ulvi Uraz : 36

Uşak : 46, 47, 48, 49, 53, 54, 55

UUUU : 43, 177

V

Vahşi Doğa : V, 42, 161, 164, 177, 178, 182, 204

Vefa : 140, 142

Veteriner : 120, 121

W

Wilder : XIX

Y

Yabancı Subaylar : 152, 156

Yağmur Duası : 35, 43, 176, 177, 181

Yamak : 46, 47, 48, 49, 53

Yapıncak : 158, 159

Yaşar Kemal : 28

Yaşar Keskin : XI

Yaşlı Avcı : 163, 164

Yelpaze : 38

Yemenimin Uçları : IV, 25, 41, 96, 97, 98, 177, 178, 179, 181, 199

Yeni Sabah: 36

Yılmaz : 86, 87, 88, 89, 90, 91, 94

Yönetmen : 101

Yunus Emre : 37, 38, 97, 99, 101

Yüzbaşı : 58, 62

Z

Zambak : 137, 139, 141, 142

Zarah : 162, 163, 164

Zebani : 54, 55

Zehra : 97, 98, 99, 100, 101, 102

Zeki : 42, 64, 68, 82, 83, 85, 180

Ziya Kadir : 166, 167

Zorba : 119, 123

T. C.

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı:	Rawyar Abbas Jaafar AL-JABBARI
Doğum Yeri:	Kuzey Irak/ Kerkük
Doğum Tarihi:	25 . 06 . 1988
Medeni Durumu:	Bekâr
Öğrenim Durumu	
Derece:	Koya Üniversitesi/ Diller Fakültesi/ Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
İlköğretim:	Eben EL-Bitar
Ortaöğretim:	Abed EL-Rehman Bin EL-Of
Lise:	EL-Hikme
Lisans	Koya Üniversitesi/ Diller Fakültesi/ Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
Yüksek Lisans.	Selçuk Üniversitesi/ Edebiyat Fakültesi/ Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
Becerileri:	Şiir, Gazetecilik.
İlgi Alanları:	Yeni Türk Edebiyatı, Tiyatro, Bilgisayar
İş Deneyimi:	2011-2013 Koya Üniversitesi'nde araştırma görevlisi iken ve 2013 Salahaddin Üniversitesi'nde araştırma görevlisi. 2014'ten Kuzey Irak Gazeteciler Sendikası'nın Üyesi.
Aldığı Ödüller:	Hiwa Projesi
Hakkımda bilgi almak için önerebileceğim şahıslar:	Prof. Dr. Mustafa ÖZCAN (Selçuk Üniversitesi). Prof. Dr. Âlim GÜR (Selçuk Üniversitesi). Yrd. Doç. Dr. Fikret ARSLAN (Selçuk Üniversitesi). Dr. Hazım BURHAN (Erbil/ Salahaddin Üniversitesi). Dr. Haşım TÛTÛNCÛ (Erbil/ Koya Üniversitesi).
Tel:	009537 304 00 31/ 00964770 138 52 55/ hilo_rawyar@yahoo.com
Adres:	Kuzay Irak/ Kerkük İli/ Rahimawa semtin polis karakolun arkasında.

İmza: